

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE TİCARİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN
ANALİZİ YÖNTEMİYLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
SEÇİLMİŞ KAMU, ÖZEL VE YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN 2011-2016
DÖNEMİ PERFORMANS ANALİZİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa KOÇAK

1403810529

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

ŞUBAT 2018

**TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE TİCARİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN
ANALİZİ YÖNTEMİYLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ:
SEÇİLMİŞ KAMU, ÖZEL VE YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN 2011-2016
DÖNEMİ PERFORMANS ANALİZİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa KOÇAK

1403810529

İşletme Anabilim Dalı

İşletme Programı

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Adnan GÜZEL

Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 1403810529 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Mustafa KOÇAK ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Türkiye'de Ticari Bankaların Finansal Performansının Oran Analizi Yöntemiyle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Seçilmiş Kamu,Özel ve Yabancı Sermayeli Bankaların 2011-2016 Dönemi Performans Analizine Yönelik Bir Uygulama" başlıklı tezini, aşağıda imzaları olan jüri önünde savunmuş ve oy birliği ile başarılı olarak kabul edilmiştir.

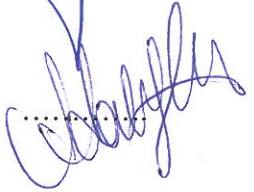
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL **Kabul/Red**
Türk Hava Kurumu Üniversitesi ☒ ☐

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Yaşar KÖSE **Kabul/Red**
Türk Hava Kurumu Üniversitesi ☒ ☐

: Doç. Dr. Adalet HAZAR **Kabul/Red**
Başkent Üniversitesi ☒ ☐

: Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL **Kabul/Red**
Türk Hava Kurumu Üniversitesi ☒ ☐

Tez Savunma Tarihi: 07 Şubat 2018

ONAY

Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL

Enstitü Müdürü

05.03.2018

TÜRK HAVA KURUMU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, ‘‘Türkiye’de Ticari Bankaların Finansal Performansının Oran Analizi Yöntemiyle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Seçilmiş Kamu,Özel ve Yabancı Sermayeli Bankaların 2011-2016 Dönemi Performans Analizine Yönelik Bir Uygulama’’ adlı çalışmamın, tarafımdan akademik etik ve kurallara aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

07/02/2018

Mustafa KOÇAK

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisine ne zaman danışsam bana kıymetli zamanını ayıran, her sorun yaşadığımda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL'e , lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca üzerimde emekleri olan Gazi Üniversitesi Maliye bölümü ve Türk Hava Kurumu Üniversitesi İşletme bölümü hocalarıma teşekkürü bir borç biliyorum.

Beni bugünlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen güzel aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Uykusuz gecelerde güler yüzüyle bana hep destek olan ve kızımız Deren'le birlikte moralimi yüksek tutmam için her türlü çabayı gösteren canım eşim İpek'e de sevgi ve minnetlerimi sunuyorum.

07/02/2018

Mustafa KOÇAK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
BANKACILIĞIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ.....	5
1.1 Bankacılığın Kavramsal Çerçevesi.....	5
1.1.1 Bankacılık Kavramının Tanımı ve Unsurları	5
1.1.2 Bankacılığın Gelişimi ve Değişen Fonksiyonları	7
1.1.3 Küreselleşen Dünyada Bankacılığın Artan Anlam ve Önemi	9
1.2 Türkiye'de Bankacılık Sistemi ve Banka Türleri	10
1.2.1 Türkiye'de Bankacılığın Gelişim Evreleri	10
1.2.2 Türkiye Ekonomisinde Bankaların Temel İşlev ve Fonksiyonları	13
1.2.3 Türkiye'de Bankaların Genel Hizmet Alanları ve Ürünleri	14
1.2.4 Türk Bankacılık Sisteminde Banka Sınıflandırmaları	16
1.2.4.1 Kapsam ve ölçeklerine göre bankalar	17
1.2.4.2 Mülkiyet yapılarına göre bankalar	17
1.2.4.3 Faaliyet alanlarına göre bankalar	18
1.2.5 Türkiye'deki Bankacılık Sistemini Yöneten Ulusal Otoriteler	19
1.3 Türk Bankacılık Sektörü Mevcut Durum	21
İKİNCİ BÖLÜM	40
İŞLETME YÖNETİMİNDE FİNANSAL RAPORLAMA VE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ.....	40
2.1 Finansal Analiz ve Finansal Tablo Kavramları	41
2.1.1 Finansal Raporlamanın Tanımı ve Özellikleri.....	42
2.1.2 Finansal Raporlamanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	43
2.1.3 Finansal Tabloların Yarar ve Fonksiyonları	44
2.1.4 Finansal Analizlerde Kullanılan Temel Finansal Tablolar	45
2.1.4.1 Bilânço tablosu ve kalemleri	46
2.1.4.2 Gelir-gider tablosu ve kalemleri.....	48
2.2 Finansal Analiz Yöntemleri.....	49
2.2.1 Karşılaştırmalı Finansal Tabloların Analizi (Yatay Analiz).....	49
2.2.2 Yüzde Yöntemi İle Analiz (Dikey Analiz).....	50
2.2.3 Eğilim Yüzdeleri Analizi (Trend Analizi).....	51

2.2.4 Oran Analizi (Rasyo Analizi)	52
2.2.4.1 Likidite oranlarının hesaplanması	53
2.2.4.2 Finansman oranlarının hesaplanması	55
2.2.4.3 Faaliyet oranlarının hesaplanması	57
2.2.4.4 Kârlılık oranlarının hesaplanması	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	62
BANKALARIN FİNANSAL TABLOLARI VE ORAN ANALİZİ	62
3.1 Bankaların Temel Finansal Tablolarının Kapsamı	63
3.1.1 Banka Bilançolarının Kapsamı ve Bölümleri	65
3.1.1.1 Banka bilançolarının aktif bölümünde yer alan hesaplar	67
3.1.1.2 Banka bilançolarının pasif bölümünde yer alan hesaplar	69
3.1.2 Bankaların Gelir Tablolarının Kapsamı ve Bölümleri	70
3.1.2.1 Bankaların faiz gelirleri	72
3.1.2.2 Bankaların faiz giderleri	72
3.1.2.3 Bankaların faiz dışı gelirleri	73
3.1.2.4 Bankaların faiz dışı giderleri	75
3.2 Bankalarda Finansal Analize Konu Olan Rasyolar	76
3.2.1 Özkaynaklar/Sermaye Yeterliliği Oran ve Kalemleri	76
3.2.2 Aktif Kalitesi Rasyo ve Kalemleri	78
3.2.3 Likidite Rasyo ve Kalemleri	79
3.2.4 Kar-Zarar Rasyo ve Kalemleri	81
3.2.5 Gelir-Gider Rasyo ve Kalemleri	83
3.2.6 Büyüme Rasyo ve Kalemleri	84
3.3 Bankaların Finansal Performansının Analizi	85
3.3.1 Bankaların Özkaynak/Sermaye Yeterliliklerinin Analizi	89
3.3.1.1 Standart sermaye yeterlilik oranı	90
3.3.1.2 Özkaynakların toplam aktiflere oranı	90
3.3.2 Bankaların Likidite Yeterlilik Analizi	90
3.3.2.1 Likit değerlerin toplam aktiflere oranı	91
3.3.2.2 Likit değerlerin mevduata oranı	91
3.3.3 Bankaların Aktif Kalitesinin Analizi	91
3.3.3.1 Kredilerin toplam aktifler oranı	92
3.3.3.2 Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı	93
3.3.3.3 Kredilerin toplam mevduata oranı	93
3.3.4.1 Aktif kârlılığı oranı	94
3.3.4.2 Özkaynak kârlılığı oranı	94
3.3.5 Bankaların Gelir-Gider Yapısının Analizi	94
3.3.6 Bankalarının Büyüme Göstergelerinin Analizi	95
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	96
SEÇİLMİŞ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ (2011-2016)	96
4.1 Araştırmanın Planı ve Yöntemi	96
4.1.1 Araştırmanın Amacı	96
4.1.2 Araştırmanın Önemi	97
4.1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Araştırmaya Dahil Edilen Bankalar ...	97
4.1.4 Araştırma Verilerinin Toplanma Yöntemleri	98
4.2 Araştırmanın Bulguları ve Yorumlanması	99
4.2.1 Sermaye Yeterliliği Analizi	99
4.2.1.1 Standart sermaye yeterlilik oranları	100
4.2.1.2 Özkaynakların toplam aktiflere oranı	102

4.2.1.3 Diğer özkaynak yeterlilik analizi	104
4.2.2 Bilanço Yapısının Analizi.....	108
4.2.2.1 Toplam kredilerin toplam aktiflere oranı	108
4.2.2.2 Toplam mevduatların toplam aktiflere oranı.....	110
4.2.2.3 Döviz aktiflerin döviz pasiflere oranı	112
4.2.2.4 Diğer bilanço yapı hesaplarının analizi.....	114
4.2.4 Likidite Yeterliliğinin Analizi	117
4.2.4.1 Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı.....	117
4.2.4.2 Likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülüklerle oranı.....	119
4.2.4.3 Likidite yeterliliğinin analizine ilişkin diğer oranlar	120
4.2.5 Karlılık Rasyolarının Analizi.....	123
4.2.5.1 Ortalama aktif karlılık oranları.....	123
4.2.5.2 Ortalama özkaynak karlılık oranları.....	125
4.2.5.3 Net dönem karının ödenmiş sermayeye oranı	127
4.2.6 Gelir-Gider Yapısının Analizi	128
4.2.6.1 Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranı	128
4.2.6.2 Toplam Gelirlerin Toplam Giderlere Oranı	130
4.2.6.3 Diğer Gelir-Gider Rasyolarının Analizi Bulguları.....	131
4.2.7 Faaliyet Yapısının Analizi	133
4.2.7.1 Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflere Oranı	133
4.2.7.2 Net Faaliyet Karının Toplam Aktiflere Oranı	134
4.2.8 Şube Rasyolarının Analizi	136
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	138
KAYNAKLAR	147
EKLER.....	156
Ek: 1: Seçilmiş Bankaların Standart Özsermaye Oranları (2011-2016).....	157
Ek: 2: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	158
Şekil 4: Kamu Sermayeli Bankaların Özkaynakların/Toplam Aktiflere Oranı.	158
Ek 3: Seçilmiş Bankaların Özkaynakları-Duran Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).....	160
Şekil 7: Özkaynaklar-Duran Aktifler/Toplam Aktifler.	160
Ek 4: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklarının Toplam Mevduata Oranı (2011-2016).	160
Ek 6:	161
Ek 7: Seçilmiş Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	163
Ek 8: Seçilmiş Bankaların Döviz Aktiflerinin Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).	164
Ek 9: Seçilmiş Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	166
Şekil 21: Yabancı Sermayeli Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	167
Ek 10: Seçilmiş Bankaların Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	167
Ek 11: Seçilmiş Bankaların Likit aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerle Oranı (2011-2016).	169
Ek 12: Seçilmiş Bankaların TL Cinsinden Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).....	170

Ek 13: Seçilmiş Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP pasiflere Oranı (2011-2016).	172
Ek: 14: Seçilmiş Bankaların Ortalama Aktif Karlılık Oranları (2011-2016).	173
Ek: 15: Seçilmiş Bankaların Ortalama Özkaynak Karlılık Oranları (2011-2016).	175
Ek 16: Seçilmiş Bankaların Net Dönem Karı'nın (zararı) Ödenmiş Sermayeye Oranı (2011-2016).	176
Ek 17: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranı (2011-2016).	177
Ek 18: Seçilmiş Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranı (2011-2016).	179
Ek 19: Seçilmiş Bankaların Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	180
Ek 20: Seçilmiş Bankaların Net Faaliyet Karı'nın Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	182
ÖZGEÇMİŞ	184

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1.1: Türkiye’deki Banka Sayıları (1960-2016).....	22
Tablo 1.2: Türlerine Türkiye’deki Banka Sayılarının Dağılımı (2012-2016).....	22
Tablo 1.3: Türkiye’deki Bankaların Sermaye Yapısı* (Eylül 2016/yüzde).....	26
Tablo 1.4: Türkiye’deki Bankaların ATM, POS, Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayısı (Bin adet).....	27
Tablo 1.5: Türkiye’deki Bankaların Kredi Türlerindeki % Değişimler (2012-2016).....	29
Tablo 1.6: Türkiye’deki Bankaların Seçilmiş Bilanço Göstergeleri (1960-2016/Milyar \$).	32
Tablo 1.7: Türk Bankalarının 2016-2017 Önemli Bilanço Bilgileri (<i>Milyon ₺</i>)..	36
Tablo 1.8: Türk Bankalarının 2016-2017 Yılları Arasında Mali Oranları (Yıllık/%).....	36
Tablo 1.9: G-20 Ülkelerinin Bankacılık Sektörünün Özkaynak Karlılık Oranları (2012-2016/%).....	37
Tablo 1.10: AB ve Diğer Avrupa Ülkeleri Seçilmiş Bankacılık Göstergeleri (%).	38
Tablo 1.11: AB ve Diğer Ülkeler Seçilmiş Göstergeler (bin €).....	39
Tablo 3.1: Tablo Bankaların Bilanço (Finansal Durum Tablosu) Kalemleri.....	66
Tablo 3.2: Bankaların Gelir Tablosu Kalemleri.....	71
Tablo 4.1: Seçilmiş Bankaların Standart Sermaye Yeterlilikleri (2011-2016)....	100
Tablo 4.2: Seçilmiş Bankaların Özkaynak/Toplam Aktifler Oranı (2011-2016).....	102
Tablo 4.3: Seçilmiş Bankaların Özkaynakları-Duran Aktiflerinin/Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).....	104
Tablo 4.4: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklar / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar).	106
Tablo 4.5: Seçilmiş Bankaların Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar.....	107
Tablo 4.6: Seçilmiş Bankaların Alınan Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	109
Tablo 4.7: Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı0 (2011-2016).	111
Tablo 4.8: Bankaların Döviz Aktifleri/Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).	113
Tablo 4.9: Seçilmiş Bankaların TL Cinsi Aktiflerin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).	114
Tablo 4.10: Seçilmiş Bankaların Finansal Varlıklar (Net)/Toplam Aktiflerin Oranı (2011-2016).	116
Tablo 4.11: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016 / %).	118

Tablo 4.12: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerle Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016 / %).	119
Tablo 4.13: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).	121
Tablo 4.14: Seçilmiş Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP Pasiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).	122
Tablo 4.15: Seçilmiş Bankaların Ortalama Aktif Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).	124
Tablo 4.16: Seçilmiş Bankaların Ortalama Öz Kaynak Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).	126
Tablo 4.17: Seçilmiş Bankaların Ortalama Net Dönem Karı'nın Ödenmiş Sermayeye Oranı (2011-2016).	127
Tablo 4.18: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranı (2011-2016).	129
Tablo 4.19: Seçilmiş Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).	130
Tablo 4.20: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Toplam Gelirlerine Oranları (2011-2016).	131
Tablo 4.21: Seçilmiş Bankaların Faiz Giderlerinin Toplam Giderlere Oranları (2011-2016).	132
Tablo 4.22: Seçilmiş Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).	133
Tablo 4.23: Seçilmiş Bankaların Net Faaliyet Karı'nın Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).	135
Tablo 4.24: Seçilmiş Bankaların Şube başına Toplam aktiflerine İlişkin Bulgular (2011-2016).	136
Tablo 4.25: Seçilmiş Bankaların Şube Başına Net Karlarına İlişkin Bulgular (2011-2016).	137

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1.1: Türkiye’deki Bankaların Şube Sayıları (2011-2016*000)	23
Şekil 1.2: Türkiye’deki Bankaların Personel Sayıları (2012-2016*000)	24
Şekil 1.3: Türkiye’deki Bankaların Şube Başına Ortalama Nüfus (Kişi).....	24
Şekil 1.4: Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Şube Sayılarındaki Değişimler (2012-2016)	25
Şekil 1.5: Türkiye’deki Bankaların Çalışan Sayılarındaki Değişimler (2012-2016).....	25
Şekil 1.6: Türkiye’deki Bankaların Banka Kartı İşlem Hacimlerindeki Değişimler (Milyar TL)	27
Şekil 1.7: Türkiye’deki Bankaların Kredi Kartı İşlem Hacimlerindeki Değişimler (Milyar TL)	28
Şekil 1.8: Türkiye’deki Bankaların Toplam Aktiflerindeki Değişimler (2012-2016)	28
Şekil 1.9: Türkiye’deki Bankaların Kredi ve Alacaklarındaki Değişimler (2012-2016)	29
Şekil 1.10: Türkiye’deki Bankaların Toplam Mevduatlarındaki Değişimler (2012-2016)	30
Şekil 1.11: Türkiye’deki Banka Mevduatlarının Toplam Ulusal Mevduatlardaki Payları.....	30
Şekil 1.12: Türkiye’deki Bankaların Seçilmiş Bilanço Kalemlerinin GSYH’ya Oranları (2012-2016 %).....	31
Şekil 1.13: Türkiye’deki Bankaların Mevduatlarının Toplam Aktifler İçindeki Paylarındaki Değişim (2012-2016/%).....	32
Şekil 1.14: Türkiye’deki Bankaların Öz kaynaklarının Toplam Aktifler İçindeki Paylarında yaşanan değişimler (2012-2016-%).....	33
Şekil 1.15: Türkiye’deki Bankaların Sermaye Yeterlilik Rasyolarındaki Değişimler (2012-2016/%)	33
Şekil 1.16: Türk Bankalarının Net Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirlerinin Toplam Aktifler İçindeki Yüzdelik Payları (2012-2016/%).....	34
Şekil 1.17: Türkiye’deki Bankaların Toplam Giderlerinin Toplam Gelirlerine % Oranı	34
Şekil 1.18: Türkiye’deki Bankaların Net Faaliyet Kar ya da Zararlarının Toplam Aktiflerine % Oranı (2012-2016).....	35

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AŞ	: Anonim Şirket
ATM	: Automatic Teller Machine
BASEL	: Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
BIST	: Borsa İstanbul
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
DİBS	: Devlet İç Borçlanma Senedi
FASB	: Financial Accounting Standards Board
FED	: Federal Reserve Bank
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
IMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
OECD	: Organisation For Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.A.O	: Ticari Anonim Ortaklık
T.A.Ş	: Ticari Anonim Şirket
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TP	: Türk Parası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UFRS	: Uluslararası Finansal Rasyo Standartları
Vb	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
YP	: Yabancı Para

ÖZET

TÜRKİYE’DE TİCARİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ YÖNTEMİYLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ: SEÇİLMİŞ KAMU, ÖZEL VE YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN 2011-2016 DÖNEMİ PERFORMANS ANALİZİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

KOÇAK, Mustafa

Yüksek Lisans, İşletme Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Adnan GÜZEL

Şubat–2018; Sayfa, 184

Küreselleşme ve finansal liberalizasyonun küresel düzeyde güçlenmesi bankacılık sektörünün ekonomik önemini tüm ülkeler açısından artırmış özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomiler açısından sektörün finansal performansını ön plana çıkarmıştır.

Bu çalışmada; Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2011-2016 dönemi verileri baz alınarak finansal performansları oran analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Türk bankacılık sektörü ile bu sektörde faaliyet gösteren bankaların temel finansal tablolarının değerlendirilmesine yönelik teorik çerçeveye yer verilmiş kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yıllarına ait bilanço ve gelir tabloları “oran analizi” yöntemiyle analiz edilmiştir.

Yapılan analize göre; 2011-2013 yılları arasında tüm bankaların gerek mevduat toplama, öz sermayenin efektif kullanımı, aktif kalitesi ve likidite rasyoları açısından, gerekse faaliyet karları, aktif büyüklükleri ve diğer büyüme oranları açısından oldukça olumlu kazanımlar elde ettikleri ancak 2014 yılından itibaren

temel finansal rasyolarında düşüşlerin başladığı, bu düşüşlerin kısmen 2015-2016 yılları arasında toparlanma eğilimine girmekle birlikte, söz konusu toparlanmanın 2011-2012 yıllarındaki finansal performans artışını yakalamaktan çok uzak kaldığı tespit edilmiştir.

Diğer yandan mevduat toplama,öz sermayenin efektif kullanımı ve faaliyet karlılığı açısından 2011-2016 yılları arasında özel sermayeli bankaların ilk sırada geldiği, bunları sırasıyla yabancı sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankaların takip ettiği; faaliyet karlılığı ve gelirler yönünden ise kamu sermayeli bankaların ilk sıraya yükselerek özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaları geride bıraktığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimler

Bankacılık, Performans Analizi, Finansal Analiz, Oran Analizi, Karlılık

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF COMMERCIAL BANKS IN THE FINANCIAL PERFORMANS RATIO ANALYSIS METHOD IN TURKEY: SELECTED PUBLIC, PRIVATE AND FOREIGN OWNED BANKS PRACTICES REGARDING THE PERFORMANCE ANALYSIS PERIOD 2011-2016

KOÇAK, Mustafa

Thesis, Business Administration

Chair: Asst. Prof. Dr. Adnan GÜZEL

February–2018; Page, 184

Strengthening of globalization and financial liberalization at the global level, the economic importance of the banking sector have increased in terms of all countries, particularly in terms of emerging economies such as Turkey, it has brought to the forefront of the industry's financial performance.

In this study; on the basis of 2011-2016 period data of public, private and foreign owned banks in Turkey, their financial performances were determined by ratio analysis method.

The theoretical framework for the evaluation of the main financial statements of the Turkish banking sector and the banks operating in this sector is given, balance sheet and income tables of public, private and foreign banks for the years 2011-2016 were analyzed by "rate analysis" method.

According to the analysis; in the period between 2011 and 2013, all banks have achieved considerable gains in terms of operating profits, asset size and other growth rates in terms of deposit collection, effective use of own capital, asset quality and liquidity ratios, but since 2014 decline started main financial ratios, although the decline tends to recover, partly through 2015-2016; it has been found that the

recovery has remained far away from the time of the financial performance increase in 2011-2012, On the other hand, in terms of deposit collection, effective use of equity capital and profitability of operations, private banks were ranked first between 2011-2016 years, followed by foreign capital banks and public-owned banks respectively; in terms of profitability and income, the public-owned banks rose to the first place and left private-owned banks and foreign-owned banks behind.

Keywords:

Banking, Performance Analysis, Financial Analysis, Ratio Analysis, Profitability

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sayesinde uluslararası ticaret artmış, bu durum tüm ulusal piyasalarda fon ve sermaye açıklarının ortaya çıkmasına ve özellikle sermaye açığı bulunan gelişmekte olan ülkelerde finansal performansı yüksek bankalara duyulan ihtiyacın artmasına neden olmuştur (Kazgan, 2005; Yayla vd., 2005; Karluk, 2007, Maechler ve Ong, 2009).

Gerçekten de günümüz ekonomilerinde başta Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere bankalar ekonomik sistemin temelini oluşturmakta ve ülkedeki ekonominin istikrarlı bir şekilde işleyişi bakımından stratejik bir rol oynamaktadır (Eğilmez ve Kumcu, 2001; Güloğlu ve Altınoğlu, 2002). Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından çekilen ve doğrudan yatırım olarak nitelenen fon ve yatırımların ekonomik kalkınma ve büyüme yönünden stratejik anlam ve önemi oldukça fazladır.

Bankacılık sektörü güvenilir ve sağlam temeller üzerine kurulu bulunan bir ülkede bankaların bu durumu ülke ekonomisindeki diğer tüm piyasalara da olumlu yönde yansıyacaktır. Böylece ülkede yaşayan tüm insanlar bankacılık sektöründeki olumlu gidişattan farklı düzeylerde, ancak hep olumlu yönde etkileneceklerdir (Akar ve Çiçek, 2007: 179; Varlık, 2009: 174).

Bu çerçevede, ülkemizdeki bankacılık sektörünün tarihsel gelişimine bakıldığında, 1980 yılında başlayan liberalizasyon süreciyle birlikte hızla büyümeye ve gelişmeye başlayan sektörün, 1994 ve 2001 yıllarında yaşanan finansal krizlerle ciddi bir şekilde sarsıldığı söylenebilir (Eğilmez ve Kumcu, 2001; Akyüz ve Cornford, 2003).

Nitekim Türkiye'de finansal liberalizasyonun hız kazandığı 90'lı yılların ortasında yaşanan 94 krizi, ilk olarak ülkede üç küçük bankanın batmasına neden olmuştur. Bankacılık sektöründe bir ilk olarak görülen bu küçük çaplı sarsıntı bile Türk bankacılık sektörüne yatırımcıların olan güvenini oldukça sarsmıştır (Akçakoca, 2001: 24).

Doksanlı yılların sonuna gelindiğinde ise Türkiye'deki bankaların finansal

performanslarına yönelik güvenin sarsılmasının da etkisiyle; 1999 yılında yaşanan Büyük Marmara Depremi ile başlayan (Delice, 2003: 69), 2000 yılı Kasım ayına gelindiğinde herkes tarafından hissedilmiş ve nihayet 2001 yılına girilmesiyle birlikte ikiz kriz meydana gelmiştir (Boratav, 2002). Bu krizde sektördeki banka sayısı 81'den 61'e düşmüş; iflas ederek mudilerini ortada bırakan bankaların neden olduğu hasarın izlerini silmek ise kamunun bütçe desteğiyle mümkün olmuştur (Yay vd., 2001; Varlık, 2009).

Yaklaşık 90 milyar dolarlık bir kamu kaynağının ülke hazinesinden kaybolmasıyla sonuçlanan bu kriz, ülkedeki tüm bankaların finansal sağlamlıkları ile finansal performanslarının sürekli ölçülmesinin önemini göstermiştir (Boratav, 2001).

2000-2001 ikiz krizi sonrasında yaşananlar, ülkedeki siyasal atmosferi de gererek bir yandan yeni siyasal açılımlara gereksinimi ortaya çıkartırken, diğer yandan yoğun bir şekilde Türkiye'deki bankacılık sektöründe işlerin yolunda gidip gitmediği konusunda akademik ve ekonomik otoritelerin daha duyarlı hale gelmesine neden olmuştur (Kazgan, 2005; Karluk, 2007; Akar ve Çiçek, 2007; Özatay, 2009; BDDK, 2010).

Bu bağlamda Türkiye'deki bankacılık sektörünün finansal performansını reel finansal verilere göre nicel yöntemlerle ölçümlemek her açıdan ülke ekonomisine ve bu ekonomide yaşayan tüm insanlara ve işletmelere önemli faydalar sağlayacaktır (Erdoğan, 2002: 37-38; Uygur, 2003: 47; Süer, 2008: 136-137).

Türk bankacılık sektörünün sağlam adımlarla büyüme ve gelişimi açısından önem arz eden diğer bir konu da, özellikle 2001 ve 2008 yıllarında yaşanan krizler sonrasında yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de kurulan bankalardır (BDDK, 2010). Küreselleşen dünyada uluslararası sermaye akımlarının ve hareketlerinin serbestleşmesi, neo-liberal finansal politikaların yaygınlaşması, bölgesel ve küresel finansal krizlerin etkisi sermaye akımlarının daha fazla dinamizm kazanmasına neden olmuştur. Böylece güvenilir yatırım alanları arayan küresel sermaye akımlarının başka ülkelerde yatırım yapmaya yönelerek Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere doğru yönelimlerini arttırmışlardır.

Şüphesiz yabancılar için en karlı ve en kolay yatırım yapılacak alanlardan biri de bankacılık sektörüdür. Bu anlamda Türk bankacılık sistemi de bu gelişmelerden nasibini almış özellikle 2008 yılında yaşanan mortgage küresel krizine kadar Türk ekonomisine yatırım yapan pek çok yabancı sermaye sahipleri, Türk bankacılık

sektörüne de giriş yapmış ve halen yapmaya devam etmektedir (Özatay, 2009; BDDK, 2010).

Gelişmekte olan bir ülke olması açısından Türkiye’deki bankacılık sektörüne giriş yapan yabancı sermayenin ülkemizdeki reel piyasaların sermaye, yatırım, likidite ve fon ihtiyaçlarını karşılamak, bankacılık sektöründe istikrarı, verimliliği ve finansal hizmetlerin çeşitliliğini artırmak gibi pozitif yönde etkiler sağladığını söylemek mümkündür.

Ancak yabancı sermayeli bankaların çok hızlı bir şekilde ülkeye girdiği gibi, aynı şekilde ülkeden çıkış yaparak ülke ekonomisini sarsabilecek potansiyeli bulunmaktadır (Motta ve Norman, 1996; Rodrik ve Velasco, 1999; Velde ve Bezemer, 2004). Bu risk nedeniyle yabancı bankaların faaliyetleri özellikle finansal performansları çok yakından takip edilmeli, olası zarar durumları göz önünde bulundurularak gelecek faaliyetleriyle ilgili etkili tahminlerde bulunulmaya çalışılmalıdır.

Aslında Türkiye’de bankacılık faaliyetlerini düzenleyen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre “yabancı” bankalarla “Türk” bankaları arasında yasal ve ticari düzenlemeler açısından bir ayırım bulunmamaktadır (BDDK, 2010: 26). Nitekim yabancı bir sermaye ya da yabancı bir banka Türkiye’ye giriş yaparken bazen Türkiye’de şube (genel müdürlük) açarak (Deutsche Bank, ING Bank gibi) veya bazen de ülkede zaten faaliyet gösteren yerli bankaların hisselerini (Örneğin Türkiye Garanti Bankası, Deniz Bank, Finans Bank ve bunlar gibi) satın alarak giriş yapmaktadırlar.

Her ne şekilde giriş yaparsa yapsın Türkiye’de birer mevduat bankası olarak nitelenen bu tip yabancı bankaların tabi oldukları yasalar gereği, kamu veya özel sermayeli bankalarla aynı içerikte faaliyetler sürdürmek zorundadırlar. Bu nedenle ülkemizde serbest piyasa kuralları içerisinde benzer rekabet koşullarına sahip olan özel, kamu ve yabancı sermayeli bankaların finansal performanslarını birbirleriyle karşılaştırarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’deki bankacılık sistemine giriş yapan yabancı sermayeli bankaların finansal rasyo ve performanslarının ulusal sermayeli kamu ve özel bankalarıyla karşılaştırmalı olarak ölçümlemek, bu kapsamda yabancı bankalar karşısında ulusal bankaların finansal anlamda rekabet düzeylerine bakmak gerek literatür açısından gerekse bankacılık sektörü açısından oldukça önemli bir kazanım olacağı değerlendirilmektedir. Son yıllarda Türkiye’de yaşanan pek çok siyasal ve ekonomik

olay ülkemizin hem ekonomik performansını hem de bankacılık sektörünü önemli ölçüde etkilemiştir. (Boratav, 2017).

Son birkaç yılda ülkemizdeki bankaların finansal performanslarına büyük ölçüde etki eden bu tarz makro ekonomik göstergelerdeki değişimlerin, bankaların iç yapısındaki temel finansal göstergeler üzerinde nasıl bir değişime neden olduğunu incelemek ve değerlendirmenin oldukça önemli bir araştırma konusu olacağı söylenebilir.

Ülkemizdeki ekonomik büyümenin anahtarı olan bankacılık sektörünün finansal performansının somut verilere göre ölçümlenerek, kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar özelinde finansal performansın yükseltilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye'deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların, 2011-2016 yılları arasındaki finansal performansını oran analizi yöntemiyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmesidir.

Türkiye'nin en büyük üç kamusal sermayeli (Türkiye Halk Bankası A.Ş. Türkiye Ziraat Bankası A.Ş. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O), üç özel sermayeli (Akbank T.A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş.) ile üç yabancı sermayeli bankanın (ING Bank A.Ş., Denizbank A.Ş. ve Finans Bank A.Ş.) 2011-2016 yıllarına ait altı yıllık temel finansal tabloları esas alınarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, öncelikle Türkiye'deki bankacılık sisteminin temel kavramları, bankacılığın gelişimi, fonksiyonları, türleri ve dünya finansal piyasalarındaki konumuna yer verilmiştir.

İkinci bölümde, işletme yönetiminde finansal tabloların analizi yöntemleri incelenmiş finansal tablolar ve finansal analiz yöntemleri ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Türkiye'de bankaların temel finansal performans göstergeleri, bankaların temel finansal tablolarında yer alan ve finansal analizlerde kullanılan oran ve kalemler ile birlikte incelenmiştir.

Son bölümünde araştırmanın kapsamına dahil edilen bankaların temel finansal tabloları esas alınarak finansal performansı oran analizi yöntemiyle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş ve bulgular değerlendirilerek yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIĞIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİ

Küreselleşme ve finansal liberalleşme ile birlikte artan uluslararası ticari ilişkiler, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve diğer makro ekonomik yapılarda meydana gelen değişim, gelişim ve dönüşümlerin en somut bir şekilde yaşandığı sektörlerden birisi bankacılıktır.

Gerçekten bankacılık sistemi sadece Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde değil en az gelişmişlik düzeyindeki Afrika ülkelerinden ABD, Japonya ya da Almanya gibi ekonomik yönden en gelişmiş ülkelerde ekonomik sistemin en dinamik sektörlerinin başında gelmektedir. Ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyetlerini zenginleştirerek günümüze gelen bankacılık sektörünün her geçen gün gelişen hizmet ve faaliyetleri ile fonksiyonlarına aşağıda kısaca yer verilmiştir.

Bu amaçla hazırlanan çalışmanın ilk bölümünde öncelikle banka ve bankacılık kavramı aşağıdaki başlıklar altında tanımlandıktan sonra günümüzdeki işlev ve fonksiyonları, önemi, türleri ve gelişmişlik düzeyini gösteren istatistikleri incelenmeye çalışılmıştır.

1.1 Bankacılığın Kavramsal Çerçevesi

Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların finansal rasyolarını oran analizi yöntemiyle karşılaştırmak üzere yapılan bu araştırmanın ilk bölümünde tezin kavramsal çerçevesini aşağıdaki başlıklar altında kısaca tanımlamak mümkündür.

1.1.1 Bankacılık Kavramının Tanımı ve Unsurları

İtalyanca’dan Türkçe’ye geçen ve o dilde “masa”, “sıra”, “tezgâh” anlamlarına gelen “banco” kelimesinden türeyen “banka” sözcüğü; tüm dünya dillerinde olduğu

gibi Türkçe’de de “fon sağlayan kuruluşları” ifade etmektedir (Eyüpgiller, 2003: 54).

Ortaçağ Avrupa’sının ilk bankerleri sayılan İtalyan asıllı Yahudilerin tefe parası verme işlemlerini bir “banco” üzerinden yapmalarından hareketle bu kelimenin “banka” halini aldığı değerlendirilmektedir (Sevilengül, 2001: 3).

Türk Dil Kurumu (TDK) ise banka sözcüğünü *“faizle para alışverişinde bulunan, kredi, kambiyo işlemlerini yapan, kasalarında para ve benzeri değerli eşyaları saklayan ve ticari, sanayi ve ekonomi alanlarında çeşitli hizmetler sunan kuruluşlar”* şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2017). Literatürde yapılan banka tanımlarına bakıldığında ise *“piyasaya nakdi veya nakit para ya da fon sağlayan ve tüm para transfer ve işlemlerini organize bir şekilde yürüten kurumsal finans işletmeleri”* şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Atay, 2003: 5; Kaya, 2012: 11).

Literatürde yer alan araştırmalara ek olarak çeşitli ülkelerin yasalarında da banka kavramı tanımlanmaktadır. Örneğin Fransız Bankacılık Kanununda “Diğer üçüncü kişilere kredi veya borç vermek veya yatırımlar yapmak üzere halktan faiz karşılığında para toplayan kurum veya işletmeler banka addolunur” denilmektedir (Akt. Uçar, 1999: 4).

Türkiye özelinde bakıldığında ise 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 3. maddesinde bankalar *“Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları”* olarak kategorilere ayrılarak tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 19.10.2005/25983).

Yasadaki tanımlamaya göre Türkiye’deki mevduat bankaları, *“Bu Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubeleri”* olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 19.10.2005/25983).

Yukarıda yapılan tüm bu tanımlardan anlaşıldığı üzere bankalar ekonomik sistem ve aktörlerin her türlü fon/nakit ihtiyaçlarını sağlayarak –daha açık bir tabirle paradan para kazanarak- gelir elde eden finansal işletmeler olarak nitelenebilir (Güney, 2010: 4).

Öte yandan bankanın unsurlarını literatürde yer alan banka tanımlarından hareketle ortaya koymak mümkündür. Bu anlamda bankanın en önemli unsuru “mevduat” ve “kredi” olduğu söylenebilir. Her ikisi de genellikle insanların parasal birikimleridir, ancak banka bazı insanların paralarına karşılık daha fazla onlara para verme vaadiyle paralarını toplar ve daha sonra bu mevduatları başkalarına “kredi” adıyla kullanarak böylece kar eder (Erdönmez, 2003: 4). Dolayısıyla mevduat ve

kredi banka kavramını tanımlayan en temel unsurlardır.

Banka kavramının diğ er bir unsuru banka; para, kredi veya sermaye alanına giren her çeşit finansal işlemi yapar, düzenler veya bu işlere aracılık eder (Akçakoca, 2001: 13). Dolayısıyla banka kavramının diğ er bir özelliği ekonomilerde ticari sistemin sürmesi için gereken en önemli birimler olmasıdır. Bankaların “ekonomik birer birim” özelliği günümüz ekonomilerinde bankaların sistemin en vazgeçilemez unsuru olmasını sağlamıştır (Yahyalıoğlu, 2011: 3).

Sonuc olarak bankacılık kavramının ilk ortaya çıkışından itibaren günümüze kadar rol ve fonksiyonları değiştikçe farklı tanımlamalara gidildiği; her yeni gelişen “para ile para kazanma” tür ve yöntemlerine göre bankaların hem tanımlarının hem de işlevlerinin farklılaştığını söylemek mümkündür. Bu da bankacılığın son derece dinamik bir sistemler bütünü olduğunu göstermektedir.

1.1.2 Bankacılığın Gelişimi ve Değişen Fonksiyonları

Bankacılığın ilk doğuşundan itibaren işlev ve fonksiyonları değişim göstermeye devam etmiştir. Bu anlamda tarihe bakıldığında M. . 2000 yılında Babil’de bankacılığın gelişim süreci içerisinde mevduat kabulü ve kredi anlamına gelen bankacılık işlemlerinin yapılmaya başlandığından bahsedilmektedir (Parasız, 2009: 107).

Yine milattan önceki dönemlerde yaşayan insanların en güvenli liman olarak tanrıları, tapınakları ve rahipleri gördükleri için paralarını ve değerli eşyalarını rahiplere emanet etmiştir. Onlar ise bırakılan değerli eşya ve paraları ihtiya ı olan kişilere bazı teminatlar karşılığında ödünç verip vadesinde de faiziyle beraber geri almışlardır (Arıkan, 2011: 15).

Ortaçağ İtalya kentleri olan Floransa, Venedik ve Cenova’da prenlere ve uluslararası ticaret yapan tüccarlara krediler verildiği görülmektedir. Özellikle 1397 yılında kurulmuş olan Medici Bank, dönemin en önemli İtalyan bankaları arasında gösterilmektedir (Köse, 2009). 1609 yılında Hollanda’da Amsterdam Bankası kurulmuş ve bu banka modern bankacılığın ilk adımı olarak kabul edilmiştir (Parasız, 2009).

Günümüze gelindiğinde ise bankalar içerisinde bulundukları finansal yapı gereği çok geniş kitlelere hitap etmektedir (Berger vd., 2006: 9). Bu bağlamda bankalar finansal piyasalar adına sürekli olarak farklı ve yeni hizmetler üreten

finansal kuruluşlar olarak rol ve fonksiyonlarını sürekli arttırmışlardır (İlter ve Gökmen, 2009: 3). Daha da önemlisi günümüzde bankalar para piyasasına yön veren kurumlar olması bakımından ekonominin bel kemiği olarak nitelendirilmektedir (Özdemir, 2012: 5).

Bununla birlikte günümüz özelinde bankaların rol ve işlevlerinde geçmişten bu yana “güvenilecek” ve “paraları emanet edilecek” yer işlevinin her zaman var ola geldiğini söylemek mümkündür.

Örneğin farklı kaynaklarda bankaların ekonomik sistemde yerine getirdikleri fonksiyonlar değerlendirildiğinde “kaydi para yaratma” ve “hizmet fonksiyonu” olmak üzere iki temel işlev ve fonksiyona vurgu yapıldığını söylemek mümkündür. Bankaların “Kaydi Para Yaratma Fonksiyonu” bankaların elinde tuttuğu mevduat birikiminin ödeme aracı olarak kullanılması ile hesap üzerine çek verilmesi sonrasında gerçekleşir. Bu bağlamda mevduat sahipleri mevduat bankacılığı sistemi dahilinde sağlanan çek imkanı ile nakit kullanmadan satın alma gücüne sahip olurlar (Tolon, 2004: 2). Bankalar hizmet fonksiyonunu ise topladıkları mevduatı müşterilerine kısa vadeli kredi imkanı olarak dağıtmasıyla yerine getirir. (Sungur, 1999: 3).

Diğer taraftan bankalar, gelişen ve giderek güçleşen ekonomik yaşamın gereklerine uygun olarak, birtakım parasal ve ekonomik hizmetleri de yine belli bir bedel karşılığında olmak üzere müşterilerine sunarlar. Hatta günümüzde çoğu banka daha az riskli ve daha çok kârlı olması nedeniyle bu yönde uzmanlaşmayı tercih etmektedir (Arıcan, 2002: 95).

Buraya kadar anlatılanları özetlemek gerekirse; bankaların günümüz ekonomik sistemlerinde kendilerine has üç temel işlev ve fonksiyonu olduğunu söylemek mümkündür. Bunun ilki sahip oldukları sermayeyi yatırıma dönüştürmek ya da arttırmak isteyen yatırımcılara, “güvenilir” şekilde hizmet vermek şeklinde özetlenebilir. İkinci olarak topladıkları mevduatları ihtiyacı olan ve sermayesi olduğunda kazançlı yatırım yapabilecek kişi ve gruplara aktararak sermayenin el değiştirmesi işlevi görürler (Özdemir, 2012: 19-20).

Son olarak ise bankalar “dönüştürme işlevi” görürler ve bu anlamda borçlu ile alacaklı arasındaki geri ödeme süreçlerini yöneterek kısa süreli olan mevduatları bile uzun veya orta vadeli kredi veya yatırımlara dönüştürerek önemli bir rol üstlenirler. Buna ek olarak çeşitli finansal hizmetleri müşterilerine vererek birer finansal hizmet işletmesi işlevi görür ve bu tip hizmetler karşılığında da ücret ve komisyon alarak

gelirler elde ederler.

1.1.3 Küreselleşen Dünyada Bankacılığın Artan Anlam ve Önemi

Günümüz ekonomik sisteminde bir kısım ekonomik birimin paraya ihtiyacı olurken, bir kısım ekonomik birimin de tüketimlerinin üzerinde kalan gelirini yatırıma dönüştürme ihtiyacı vardır. Bu durumda fazla sermaye birikimi olanlarla sermaye ihtiyacı olanları etkin bir şekilde eşleştirecek bir bankacılık sistemine olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Günümüz ekonomilerinde piyasaların ihtiyaç duyduğu para, fon ve likiditeyi sağlayan araç ve gereçlerin bulunduğu finansal sistemin en önemli aktörü bankalardır. O nedenle küresel bir finansal sistemin var olabilmesi için bankaların varlığının şart olduğu söylenebilir. (Özdemir, 2012: 19-20).

Nitekim bankalar, bireylerin hemen tüketmeyip tasarruf ettikleri paraları mevduat hesaplarında toplarlar. Sermayeye ihtiyaç duyan iş adamları ise, bankaların topladıkları bu âtil tasarrufları kredi olarak kullanarak her türlü ticari ve sınai faaliyeti gerçekleştirme imkânını elde ederler. Ayrıca, günümüzde hisse senedi, tahvil ihracı ve plasmanının da bankalar aracılığıyla yapıldığı göz önünde tutulursa bankacılık sektörünün olmadığı veya yeterince gelişemediği ülkelerde, özellikle büyük ve orta ölçekteki işletmelerin yaşama imkânı olmadığı anlaşılır (Berk, 2010: 24).

Bankaların günümüzde artan önemini ortaya koyan diğer bir konu da mevcut finansal sistemlerde borç verenler ile borç alanları bir araya getirme, başka bir deyişle fon akımını kolaylaştırma işlevini bankaların elinde tutmasından kaynaklanmaktadır (Aras, 2000: 156). Bu yönüyle günümüzde bankalar gelirlerinden daha az harcama yapan ekonomik birimler (fon arz edenler), gelirlerinden daha fazla harcamada bulunan ekonomik birimlerden bu tip fon ve krediyi talep edenlere yönlendirilmesi sistemin lokomotifi olan temel aktörlerdir (Aydın, 2006: 5).

Ayrıca bankaların finansal sistem içindeki bir diğer önemi de; finansal sistem tarafından sağlanan hizmetlerin kalitesinin bir bütün olarak ekonominin performansını etkilemesinden kaynaklanmaktadır (Afşar, 2006: 3-5). Dolayısıyla bankalar iyi iş çıkarttıkça ekonomik sistem makro ölçekte daha iyi işleyecek, sistem iyi işledikçe fonlar, ekonomiyi daha verimli kılacak çıktılar üretecektir.

Diğer taraftan bankalar, halkın tasarruflarına faiz vermek suretiyle onların gelir

elde etmelerini sağlamak suretiyle, halkın bu tasarruflarının altın gibi kıymetli madenlere yatırılarak atıl tutulması yerine, ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunma imkânı yaratmaktadır (Altan, 2001: 3-4).

Örneğin halkın biriktirerek yastık altında tuttuğu için ekonomik yönden bir anlam ifade etmeyen sermaye birikimlerinin finansal kurumlarca yine toplanarak bankalar tarafından desteklenen ve yeni yatırımlar yapan şirketlere kaynak olarak aktarılması ekonomide yeni üretimi artıracak, istihdam yaratacak böylece ulusal ekonominin büyümesine ve halkın refah seviyesinin yükselmesine katkı sağlayacaktır.

Bankacılık sistemi piyasada dolaşımda bulunan paranın miktarına etki ederek bu yolla fiyat mekanizmasına da etki etmektedir. Özellikle merkez bankaları reeskont hadleri, açık piyasa işlemleri, mevduat karşılıkları gibi kontrol aracılığıyla piyasada dolanımda bulunan para miktarını denetim altında tutarak fiyat, arz ve talep istikrarını sağlamaya çalışmaktadır (Ball, 2009: 12).

Sonuç olarak günümüzdeki finansal sistemin ekonomilerde oynadığı rollere bakıldığında Japonya, Almanya ve Türkiye gibi ekonomilerde tüm sistemin banka bazlı, yapılandığı görülmektedir (Coşkun, 2008: 16-17).

1.2 Türkiye'de Bankacılık Sistemi ve Banka Türleri

Türkiye'deki bankacılık sisteminin gelişim evreleri, bankaların sürdürdükleri hizmet ve ürün alanları, Türkiye'deki bankaların sınıflandırılma yöntemleri ile türleri ve Türkiye'deki bankacılık sistemini yönlendiren, düzenleyen ve denetleyen yasal otoriteler aşağıda açıklanmıştır.

1.2.1 Türkiye'de Bankacılığın Gelişim Evreleri

Türkiye'deki bankacılığın kronolojik gelişim evrelerini Osmanlı'nın son dönemlerine denk gelen 18.yüzyılda başlatmak mümkündür (Aydın, 2012: 17). Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan itibaren ilk bankaların 1924 yılında Türkiye İş Bankasının kurulmasıyla başladığını ve 1924'te Ziraat Bankasının Anonim ortaklık yapısına dönüşümüyle başladığını söylemek mümkündür (Parasız, 2007: 20).

Günümüze gelen bir çizgide devam etmemekle birlikte 1925 yılında ve 1926 yıllarında iki banka daha kurulmuş olup bu tür bankalar genellikle sanayiye güçlendirmek amaçlı genç Cumhuriyetin devrimlerine destek olmak için açılmıştır. Bu bankalardan dört yıl sonra yani 1930 yılında Merkez Bankası kurulmuştur (Er, 2012: 3).

Tüm dünyayı etkisi altına alan 1929 yılında başlayan birinci büyük dünya ekonomik krizi Türkiye’de de etkisini hissettirmeye başlamış bu nedenle çıkartılan bir özel yasa ile 1933 yılında “Sümerbank” ve “İller Bankası” ülkede sürdürülen alt ve üst yapı projelerini devam ettirmek amacıyla kurulmuştur. 1935 yılında madencilik sektörünü ayakta tutmak için önce Etibank; Atatürk’ün vefat ettiği yıl olan 1938 yılında ise esnaf ve KOBİ düzeyindeki girişimleri desteklemek üzere Halk Bankası kurulmuştur (Parasız, 2007: 21).

İkinci dünya savaşının başladığı dönemde ülkede kemer sıkma programları devreye sokulmuş ve bu nedenle bankaların sayısını artırmak yerine savaşın olumsuz etkilerinden korunma yönünde ekonomi politikaları sürdürülmüştür. Bununla birlikte savaş süresince çok partili yaşama geçme ve Demokrat Partinin liberal ekonomi politikalarına yönelmesinin etkisiyle özel ve yerel girişimleri korumak amaçlı bankalar açılmıştır (Aydın, 2012: 19).

Bu kapsamda Yapı ve Kredi Bankası (1944 yılında); Garanti Bankası (1946 yılında), Akbank (1948 yılında), Vakıflar Bankası (1954 yılında) ve son olarak Pamukbank (1955 yılında) kurulmuştur (Er, 2012: 136). Yukarıda sayılan bankalar Türkiye’de açılan ilk özel bankalardır. Bu durum devletin yavaş yavaş ekonomi ve bankacılık sektöründen çekilerek alanı özel bankalara bırakmaya başladığını göstermektedir.

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra ekonomik anlamda toparlanma çok mümkün olamamış ve bu dönemde tüm bankacılık faaliyetleri devlet tekeline ve kontrolüne alınmıştır. Özellikle 1963 yılından sonra devlet tarafından yabancı bankaların yanı sıra ticaret bankalarının da kurulmasına izin verilmediği gibi var olan küçük ölçekli bankalarda kapatılmıştır. 1970’li yıllarda ise sadece beş adet kalkınma bankasının yanı sıra iki adet de ticaret bankası kurulmuştur (TBB, 2008: 6).

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yeniden inşa edilen sivil demokratik düzen bankacılık alanında yeni atılımları başlatmıştır. Bu anlamda 1985 yılı itibariyle yürürlüğe giren 3182 sayılı Bankalar Kanunu nezdinde Türkiye’de bankacılık sistemi uluslararası standartlarda sürdürülmeye başlanmıştır. Ayrıca bu dönemde Türkiye’de

bankacılık sektöründe çok sayıda yerli ve yabancı banka kurulmuş olup serbest rekabet ortamına izin verilmeye başlanmıştır.

1990'lı yıllara gelindiğinde ise bankacılık sisteminde uluslararası alanda önemli gelişmeler yaşanmış ve bu gelişmeler doğrultusunda uluslararası finans sistemi ile Türk bankacılık sistemi arasında entegrasyon süreçleri ivme kazanmıştır (Parasız, 2007: 25). Nitekim 18 Haziran 1999 tarihli ve 4389 sayılı “Yeni Bankalar Kanunu” uluslararası bankacılık sistemine entegrasyon esas alınarak düzenlenmiştir (Turgut, 2007: 35).

Söz konusu bu yasa sonrasında, Türkiye’de bankacılık sistemi için bir başka önemli gelişme ise 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3. Maddesine göre düzenlenen ve 31 Ağustos 2000 tarihinde faaliyete geçen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’nın kurulmasıyla gerçekleşmiştir (TBB, 2017a).

Önce 1998 yılında Rusya federasyonunda başlayan ekonomik kriz bölgesel düzeyde bavul ticareti başta olmak üzere Türkiye ekonomisinin gıda ve inşaat sektörünü zora sokmasıyla başlayan, 1999 Ağustos ayında yaşanan Büyük Marmara depremiyle güçlenen, 2000’li yıllara damgasını vuran ABD merkezli küresel finansal skandallarla yaygınlaşan finansal kriz fırtınası milenyumun ilk yıllarında Türkiye ekonomisini ve dolayısıyla Türkiye bankacılığını da ciddi anlamda negatif yönde etkilemiştir (Kuzu, 2007: 27).

Nitekim Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri, Türk bankacılık sektöründe derin kırılmalara neden olmuş, sonrasında reformdan öte yeniden sistemin yeniden yapılandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Türk Bankacılık sektörünün tamamen dağılması ve iflas etmesi sektörün yeniden yapılandırılması için önemli bir fırsat sunmuştur (Kuzu, 2007: 27). Bu kapsamda öncelikle Mayıs 2001’de “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı” devreye alınmıştır (Ersoy, 2008: 33).

Türk ekonomisindeki olumlu yönde gidiş siyasetle desteklendiğinde ve özellikle AB üyeliğine kabul edilmek üzere 2004 yılında karar çıkmasıyla birlikte ülkede 2005 yılı itibariyle yabancı bankaların sayısında bir artış yaşanmıştır (Apak, 2006: 28).

Bu olumlu gidişat 2008 yılında yaşanan uluslararası mortgage kriziyle birlikte tüm Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’de de tedirginlik yaratmış ancak, özellikle 2009-2010 yıllarında krizin yıkıcı etkisi Avrupa devletlerinde iflaslara neden olurken Türk bankacılık sistemi bu dönemde BDDK’nın tavsiyeleri ve önlemleri sayesinde sektöre zarar vermeden atlatılmıştır.

Hali hazırda ise Türk bankacılık sektörü ve tüm bankacılık faaliyetleri 5411 sayılı Bankacılık Kanunu dahilinde ve BDDK kriterleri doğrultusunda sürdürülmeye devam etmektedir.

Kasım 2017 itibariyle Türk bankacılık sektöründe 34 mevduat bankası; 13 tane kalkınma bankası ve 5 tane katılım bankası olmak üzere toplam 52 banka faaliyet göstermektedir (TBB, 2017a). Ülkedeki bankaların içerisinde kalan yabancı banka sayısı 28 olmakla birlikte yukarıda anılan mevzuat gereği Türkiye’deki yabancı bankalarla kamu ya da özel bankalar arasında yasal çalışma prensipleri açısından farklılıklar olmadığı için Türkiye’deki özel bankaların sayısına yabancı bankaların sayıları eklenerek değerlendirmeler yapılması yaygın bir şekilde kabul görmektedir (TBB, 2017a). Bu durum şüphesiz Türkiye’de bankacılık sektörünün her geçen gün gelişen yeni sistem ve süreçlerle zenginleşmeye devam ettiğini göstermektedir.

1.2.2 Türkiye Ekonomisinde Bankaların Temel İşlev ve Fonksiyonları

Küreselleşmenin genişlemesi, iletişim ağlarının hızlanması ve ticaretin gelişmesiyle birlikte dünya genelinde bankacılık sistemleri değişmiş ve değişmeye devam etmektedir. Özellikle uluslararası finansal piyasaların küreselleşmesi, para akış hızını artırmış ve finansal sistemin en önemli kurumları olan bankalar arasındaki rekabeti giderek şiddetlendirerek bankaları kâr oranlarını artıracak yeni yollar aramaya yöneltmiştir.

Tüm dünyada geçerli olan bu tarz yönelimler yeni nesil teknolojilerle desteklenen bankacılık ürün ve hizmetlerinin ortaya çıkmasını ve her geçen yılda yeni bir bankacılık sisteminin oluşumuna kadar çeşitli gelişmeleri getirmiştir (Tezer ve Çolak, 2001: 11). Böylece günümüzde bankacılık hizmet ve türlerinin zenginleşmesi sağlanarak, bankacılığın küresel ekonomik sistemin en dinamik ve en çok kazandıran sektörü haline dönüşmesi mümkün olmuştur (Takan ve Boyacıoğlu, 2011: 2).

Bankacılık sektörünün Türkiye’deki ekonomik sistemin büyümesine olan dolaylı ve doğrudan katkılarından bahsetmek mümkündür. Bu çerçevede sektörün Türk ekonomisindeki işlevini lokomotif benzetmek oldukça yerinde olacaktır. Türkiye’deki bankaların diğer önemli işlev ve fonksiyonu olarak ülkedeki bireysel veya ticari yatırımcıların mevduatlarını değerlendirmek, yatırımları ve girişimleri için sermaye arayışına girmiş olan müteşebbislere fırsatlar sunarak onları

desteklemek ve bu sayede verdiği kredilerle fon/sermaye fazlası olandan ihtiyacı olana kredi adı altında sermaye/fon tahsis etmek Türk bankalarının en temel işlevidir.

Türkiye ekonomisinin finansal piyasalarının en temel dayanaklarından birisi bankalardır. Dolayısıyla Türkiye’deki bankaların finansal performansında pozitif ya da negatif yönlü yaşanan tüm değişimlerin, hızlı bir şekilde ülkedeki diğer sektörlerle yansıdığı kabul edilebilir.

Türkiye’deki bankaların bir diğer fonksiyonu halkın menkul kıymetlerini güvene dayalı ve karlı bir şekilde ekonomiye kazandırma işlevi bulunmaktadır. Bu anlamda “Güvene dayalı” terimi, paranın gerçek sahibinin yatırım yapması yerine bankanın uzmanları yoluyla parayı değerlendirmesi ifade edilmektedir. Bu bağlamda banka, müşteriye yatırım danışmanlığı yapmakta ve aynı menkul kıymetleri müşteri emanetinde tutmaktadır. Bankalar ekonominin bilinçli ve doğru yönde gelişimi açısından piyasalara ve yatırımcılara “finansal danışmanlık” yaparak, ülke parasının etkili ve karlı bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır.

Örgütlenme biçimleri nasıl olursa olsun, Türkiye’deki tüm bankaların yerine getirdikleri fonksiyonların benzer olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Türkiye’de bankaların sözü edilen bu dört temel fonksiyonunun yanı sıra fonların vadeleri ve miktarlarını ayarlama ve niceliklerini değiştirme, parasal istikrarın sağlanması ile sermaye piyasalarının geliştirilmesine katkı fonksiyonları da bulunmaktadır.

Tüm bu işlev ve fonksiyonlara bakarak Türkiye’deki bankaların ekonomik sistemin belkemiğini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

1.2.3 Türkiye’de Bankaların Genel Hizmet Alanları ve Ürünleri

Türkiye’de tüm bankaların genel hizmet alan ve ürünleri halen yürürlükte olan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na göre belirlenmekte, değiştirilmekte ve geliştirilmektedir.

Bu yasaya göre Türkiye’deki bankaların yetkileri ve faaliyet konuları ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Bankalar, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirebilirler:

- a) Mevduat kabulü,
- b) Katılım fonu kabulü,
- c) Nakdi, gayrinakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri,

- d) Nakdî ve kaydî ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,
- e) Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri,
- f) Saklama hizmetleri,
- g) Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,
- h) Efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,
- i) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,
- j) Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri,
- k) Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,
- l) Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,
- m) Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,
- n) Yatırım danışmanlığı işlemleri,
- o) Portföy işletmeciliği ve yönetimi,
- p) Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,
- r) Faktöring ve forfaiting işlemleri,
- s) Bankalararası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,
- t) Finansal kiralama işlemleri,
- u) Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri,
- v) Kurulca belirlenecek diğer faaliyetler.

Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a), kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler” (BDDK, 2005:3-4).

Yukarıda bankacılık kanununda sayılan hizmet alanları ile bankacılık ürünleri değerlendirildiğinde, Türkiye’deki bankaların günümüzün ekonomik hayatında meydana gelen gelişmelerin de etkisiyle, ürün ve hizmetlerinin boyutlarını genişlettikleri görülmektedir. Bu nedenle, ticari bankalar giderek artan bir biçimde geleneksel bankacılığa zaman zaman ters düşen alanlarda da gelir kaynağı sağlamak amacıyla yeni hizmetlere yönelmeye başlamışlardır. Bu kapsamda Türkiye’deki bankaların sağladığı başlıca hizmetler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ✓ *Eldeki paranın muhafaza edilebileceği güvenli bir yer sağlamak,*
- ✓ *Tedavüldeki paranın toplanmasını ve ödenmesi işlemlerini yerine getirmek,*
- ✓ *Ticari senetleri iskontolu tahsil etmek,*
- ✓ *İştiraklerde bulunmak,*
- ✓ *Çek ve akreditif işlemleri yapmak,*
- ✓ *Kambiyo işlemleri yapmak,*
- ✓ *Havale işlemleri yapmak,*
- ✓ *Müşteriler adına menkul kıymet alım satımı yapmak,*
- ✓ *Kefalet ve teminat mektubu vermek,*
- ✓ *Müşterilere kredi konusunda ve finansal konularda danışmanlık yapmak,*
- ✓ *Kiralık kasa hizmeti vermek,*
- ✓ *Müşterilere seyahat çeki ve kredi kartı gibi kolaylıklar sağlamak,*
- ✓ *İş adamlarına banka referans mektubu vermek,*
- ✓ *BAG-KUR, Sosyal Sigortalar Kurunu pirimi, vergi tahsil ve tediye işlemlerini yapmak,*
- ✓ *Elektrik, su, doğalgaz, PTT, ev kirası gibi işlemlerin tahsil ve tediyesini yapmak şeklinde sıralanabilir (Akgüç, 2007:3).*

Sonuç olarak bankalar yukarıda sayılan tüm finansal hizmet ve işlemleri yerine getirerek gelir elde ederler. Elde ettikleri gelirler finansal performans kriterlerine göre sürekli değerlendirilir ve bu şekilde döngüsel süreç içerisinde finansal gelirlerini arttırmaya yönelik ağırlık vermeleri gereken hizmetlere daha fazla yönelerek faaliyetlerini sürdürürler.

1.2.4 Türk Bankacılık Sisteminde Banka Sınıflandırmaları

Başta akademik platformlar olmak üzere çeşitli platformlarda bankacılık sisteminin sınıflandırmasına yönelik farklı kriterler kullanılmaktadır (Takan ve Boyacıoğlu, 2011: 12). Bu bağlamda Türk bankacılık sisteminin sınıflandırılmasına yönelik kriterlerin belirlenmesinde 5411 sayılı Bankacılık Kanununun üç ve dördüncü maddesinde belirtilen tanımlamalar esas alınmaktadır.

Nitekim bankacılık yasasının belirtilen maddelerinde Türk bankacılık sektöründe yer alan banka türleri “mevduat, katılım ve kalkınma” bankaları şeklinde ifade edilmektedir. Yasada özel sermayeli- kamu sermayeli ya da yerli sermayeli-yabancı sermayeli tarzında ayrımlar yapılmamakta tamamı faaliyet düzenlemelerine göre sınıflandırılmakta ve lisansları verilmektedir (TBB, 2017b).

Özetlenen çizgide bu tezin hedeflerine uygun olarak bankaları kapsamlarına ve mülkiyet yapılarına göre aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırmak mümkündür:

1.2.4.1 Kapsam ve ölçeklerine göre bankalar

Kapsam ve ölçeklerine göre bankaları bölgesel bankalar, tek ve çok şubeli bankalar şeklinde gruplandırmak mümkündür. Bu çerçevede faaliyet gösteren bankalara örnek vermek gerekirse örneğin kalkınma amaçlı kurulan İller Bankası Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde kurulmuş bölgesel düzeyde faaliyet göstermektedir. Bazı yabancı bankalar ise sadece Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde birer şube açmak ya da merkez kurmak şeklinde faaliyet göstermektedir. Türkiye'de off-shore (kıyı bankacılığı) yapılmamaktadır. Tüm bunlara ek olarak küresel düzeyde şubeler açan ve dünyanın her ülkesinde faaliyet gösteren Ziraat, Halk Bankası ve Vakıf Bank gibi kamu bankaların uluslararası çapta faaliyet gösterdiğini söylemek mümkündür.

1.2.4.2 Mülkiyet yapılarına göre bankalar

Türkiye'de ticari faaliyet gösteren bankaları “yabancı, özel ve kamu” sermayeli bankalar şeklinde tanımlamak ve incelemek mümkündür.

Kamu sermayeli bankalar, sermaye ve mülkiyeti tamamen devlete ait olan Vakıf Bank, Halk Bank ve Ziraat Bankası gibi bankalardır. Neredeyse ülkemizde cumhuriyetin ilanından bu yana faaliyet gösteren kamu bankalarının tüm sermayesi ve mülkiyeti devlete ait olmakla birlikte banka çalışanları düzeyinde ayrıca görevlendirilirler ve devlet memuru sayılmazlar. Bu bankaların kar ve zararları genel bütçeden dengelenmekle birlikte ülkede yaşanan tüm finansal krizlerde bu bankaların neden oldukları batık kredilerin hiçbir zaman tahsil edilemediği görülmektedir (Erdönmez, 2003: 19). Buna karşılık kamu bankalarında zarara yol açan siyasiler, banka personeli ve yöneticilere bir daha hiç hesap sorulmamasına kadar uzanan genişlikte riskleri bulunmakla birlikte, yeni ekonomik çağda bankaların bir şekilde siyasetçilerin kontrolünden alınmasının daha etkili olacağı değerlendirilmektedir.

Özel sermayeli bankalar tanımlamasından kast edilen bu tip bankaların devlete değil özel teşebbüse ait olmasıdır. Bu anlamda yerli yabancı ayrımı yapılmadan sermayesi ve tüzel kişiliği sivil şahıslara ait olan ve kendine özgü yönetim kurulları aracılığıyla yönetilen özel bankalara örnek olarak Yapı Kredi Bankası ve Akbank'ı vermek mümkündür.

Son olarak ise “Yabancı Sermayeli Bankaları” tanımlamak gerekirse, bu tip

bankaları yabancı yatırımcıların Türkiye’de satın aldıkları bankalardan bahsetmek mümkündür. Bazen yabancı sermayeli bankalar Türkiye’deki finansal piyasalara şube (genel müdürlük) açarak, bazen de ülkede faaliyet gösteren ya da BDDK’nın TMSF aracılığıyla el koyduğu ve satışa çıkardığı bankayı satın alarak girebilmektedirler. Sıklıkla yabancı sermayeli bankalar Türkiye’de ilk önce yerli bir bankayı devir alarak ya da Türkiye’de şube açarak girmeyi tercih etmektedirler (TBB, 2017a).

1.2.4.3 Faaliyet alanlarına göre bankalar

Faaliyetlerine göre bankalar merkez bankaları, yatırım, kalkınma, katılım ve ticari bankalar olmak üzere beş başlıkta incelenebilir.

Bu kapsamda “Merkez Bankası” ülkemizdeki bankaları faaliyet ve kapsam alanlarına göre sınıflandırıldığında, en üst hiyerarşide yer almaktadır (Canbaş ve Doğukanlı, 2001: 147-148). Türk Bankacılık sisteminde merkez bankacılığı uygulaması ticaret ve iş bankalarının var olan banknot ihracatına dair yetkilerinin devlet tarafından kaldırılması sonucunda oluşan tek bankacılık anlayışı içerisinde meydana çıkmıştır (Hiç, 1994: 34).

Literatürde merkez bankaları emisyon yetkisine sahip olan ve finansal piyasaların arzını kontrol eden bankalar olarak tanımlanmaktadır (Akbulak vd., 2004: 83). Bu bağlamda ayrıca merkez bankaları para piyasalarını düzenleyerek piyasalarda fiyat istikrarını sağlamakla yükümlü iken ülkemizde var olan bankacılık sistemini kontrol altında tutarak döviz ve altın rezervlerini yöneten önemli bir kurum olarak nitelendirilebilir.

Son olarak denilebilir ki, merkez bankası Türkiye’de hazineyi doğrudan denetlerken ülke ekonomisi içerisinde faaliyet gösteren özel teşebbüs yani özel sektörü ise ülkede faaliyet gösteren bankaların sağladığı krediler aracılığı ile desteklemektedir. Merkez bankası ülkenin sahip olduğu finansal kaynakları farklı üretim kesimlerine dağılması konusunda önemli bir rol üstlenmiştir (Takan ve Boyacıoğlu, 2011: 21).

Literatürde mevduat bankası, “bir yıla kadar kısa vadeli işlemlerle topladıkları fonları, genellikle büyük şirket ve kuruluşlardan oluşan müşterilerinin üretim ve ticaret faaliyetlerini finanse etmek amacıyla kullanan bankalar” şeklinde tanımlanmaktadır (Özata, 2010: 6).

Bu anlamda, mevduat bankaları finansal piyasalar ve bankacılık sisteminde en çok kullanılan bankacılık türü olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’deki mevduat bankacılığı özünde klasik bankacılık anlayışını temsil etmektedir. Ayrıca ekonomideki mevduatı, finansal piyasalarda değişik faaliyet alanlarına kredi ve iştirak aracı olarak sunan bankalara mevduat bankaları denilmektedir (Akbulak vd., 2004: 82).

Üçüncü grupta yer alan “Kalkınma bankaları” ise bölgesel düzeyde faaliyet göstererek ülkenin geri kalmış kesimlerindeki yatırımcıları desteklemeye öncelik veren bankalar olarak tanımlanmaktadır. Bu tip bankaların mevduat kabul etme yetkisi bulunmamakta olup, daha çok girişimcilere uzun vadeli kredileri verirken uluslararası finansal kuruluşlardan, hükümet fonlarından borçlanarak ve tahvil ihraç ederek sermaye piyasasının gelişimine katkı sağlarlar (Toprak ve Coşkun, 2012: 32-33).

Faaliyet alanına göre yapılan banka gruplandırmasında yer alan “yatırım bankaları” ise tahvil ihraç ederek ve/veya yurtiçi-yurtdışı finansal kurumlardan sağladıkları kredileri, sanayi şirketlerinin uzun vadeli yatırımlarını finanse ederek yatırım desteği sunan bankalardır (Sayım, 2008: 8). Yatırım bankacılığının var olabilmesi için gelişmiş bir sermaye piyasasının var olmasının oldukça önemli olduğu değerlendirilmektedir.

“Katılım Bankaları” ise gerek ülkemizde gerekse de dünyada İslam dininin faizi yasaklaması nedeniyle bu yönde hassasiyetleri olan ve mevduatlarını âtıl bir şekilde ellerinde bulunduran bireylerin mevduatlarını ülke ekonomisine kazandırması ve birikim sahibi bireylerin mevduatlarını güvenli bir şekilde saklamaları amacı ile geliştirilmiş önemli bir bankacılık sistemi olarak nitelendirilmektedir (Özulucan ve Deran, 2009: 87).

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 3. maddesine göre kurulan katılım bankaları tüketicilere alternatif finansal araçlar doğrultusunda hizmet vererek bankacılık sektörü dahilinde reel ekonomiyi finanse etmeyi hedeflemektedir (Özsoy, 2009: 7).

1.2.5 Türkiye'deki Bankacılık Sistemini Yöneten Ulusal Otoriteler

Türkiye’de bankacılık sektörünü düzenleyen yasalara göre değişen yetkinlikte kurulan otoriteler bu sektörü yönetmekte ve denetlemektedir. Türkiye’de bankacılık faaliyetlerinin kanunlar nezdinde sürdürülmesi kronolojik olarak incelendiğinde ise

ilk olarak 2999 sayılı Bankalar Kanunu (1936) ve 7129 sayılı Bankalar Kanunu (1958) dikkat çekmektedir.

Türkiye’de bankacılık uygulamaları; 80’li yıllardan sonra “Bankalar Hakkında 70 sayılı KHK (1983), 3182 sayılı Bankalar Kanunu (1985), 4389 sayılı Bankalar Kanunu (1999) ve son olarak 2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ekseninde sürdürölmektedir (Battal, 2007: 34).

Mevzuatın kronolojik gelişimine göre son noktasında Türkiye’deki bankacılık sistemini yöneten ulusal otoriteleri anlatırken ilk olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan (BDDK) bahsetmek yerinde olacaktır.

BDDK, 31 Ağustos 2000’de Türkiye’deki tüm bankacılık faaliyetlerini yönetmek ve denetlemek amacıyla kurulmuş özerk bir kurumdur.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve bu kanun kapsamında uygulamaya konulan ilgili mevzuat doğrultusunda BDDK Türkiye’deki tüm banka ve diğer finansal kuruluşların çalışma sisteminde istikrarın sağlanmasını ve tasarruflarını bankalar vasıtası ile değerlendiren kişilerin bu konudaki hak ve menfaatlerinin korunması yönünde gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır (BDDK, 2014: 5).

Bankacılık Kanunun yüklediğı bu tür sorumluluklar çerçevesinde, BDDK’nın Türkiye’deki tüm bankaların kuruluş izinleri ya da faaliyet izinlerini iptal etme yetkisine sahip olması nedeniyle kurum oldukça önemli bir konumdadır. Bu nedenlerle sektörün gözetimini etkin yapabilmek için uluslararası standartlarda yoğun bir resmi raporlama sistemi oluşturulmuştur. Yapılan yoğun ve detaylı raporlamalar sayesinde sistemin finansal yapısındaki tüm gelişmeler yakından takip edilebilmekte ve bankaların finansal raporlama sisteminin getirdiğı şeffaflık ile sektördeki tüm oyuncuların gelişmeleri incelenebilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Hazine Müsteşarlığı yürürlükte olan Bankacılık Kanununun uygulanmasından sorumludur (Özdemir, 2012: 4). Hazine müsteşarlığının köklü geçmişi bulunmakla birlikte en son 9 Aralık 1994 tarihinde 4059 sayılı Kanun ile Dış Ticaret Müsteşarlığının ayrılarak "Hazine Müsteşarlığı" adı ile bugünkü müstakil yapısına kavuştuğunu söylemek mümkündür. 2000 yılında BDDK kurulana kadar Hazine Müsteşarlığı bankacılık ve finans sektörünün düzenleyici ve denetleyici rolünü yürütmüş; BDDK kurulunca bu görev BDDK’ya devredilmiştir.

BDDK gibi özerkliğe sahip olan “Sermaye Piyasası Kurulu”nun (SPK) görevi Sermaye Piyasası Kanunu’nun kapsamına giren her türlü faaliyet için düzenleyici ve

denetleyici sorumluluğu olan bir kamu kuruluşu sıfatıyla sermaye piyasalarının istikrarını korumaktır (SPK; 2017). Sermaye Piyasası Kanununda yazılan yetki ve görevleri bağlamında SPK Türkiye’deki Sermaye Piyasası Kurumlarını, Sermaye Piyasası Araçlarını ve bu araçlarla ilgili tüm işlemleri yönetmekte ve denetlemektedir.

“Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası” (TCMB) ise ulusal bütçe ve rezervler ile bankaların tüm likidite ihtiyaçlarını gidermenin yanı sıra banknot, değerli altın ve diğer fon araçlarını basmak ve piyasaya sürmekten sorumlu olan özerk bir kurumdur.

Bankacılık Kanunu’nun 79. ve 80. maddesinde tanımlanmış olan kuruluş birlikleri çerçevesinde kurulan “Türkiye Bankalar Birliği”nden (TBB) bahsetmek mümkündür. Sivil meslek kuruluşu olan TBB’ye Türkiye’deki tüm bankalar faaliyet izini aldıktan bir ay sonra yasal olarak üye olmak zorundadırlar.

TBB yasada tanımlanan tüm görevlerinin yanı sıra sektörde yer alan kurumların BDDK’ya yaptığı raporlama verilerini konsolide ederek detaylı ve çok gerilere ait verileri içerecek şekilde kapsamlı bir veri bankası oluşturarak belirli aralıklarla Türk bankalarının tüm finansal rasyolarını takip etmeyi mümkün kılmaktadır.

1.3 Türk Bankacılık Sektörü Mevcut Durum

Türk bankacılık sektörünün finansal performansına çeşitli göstergelere göre hazırlanan tablolar ve grafikler eşliğinde bakmak mümkündür. Bu anlamda bu tezde esas alınan yıllara göre Türk bankacılığının temel göstergelerinde yaşanan gelişmeler aşağıda yer almaktadır.

Sektörde yaşanan gelişmelere ilişkin istatistiklere öncelikle Türkiye’deki bankaların sayıları itibarıyla bakmak yerinde olacaktır. Aşağıdaki tabloda 1960 yılından günümüze kadar gelen süreçte Türkiye’deki sermaye yapılarına göre banka sayıları beşer yıllık dönemler halinde gösterilmiştir:

Tablo 1.1: Türkiye’deki Banka Sayıları (1960-2016).

	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Mevduat Bankaları	51	46	44	40	40	47	56	55	61	34	32	34	34
Kamusal Sermayeli	14	12	12	12	12	12	8	5	4	3	3	3	3
Özel Sermayeli	20	23	22	23	24	20	25	32	28	17	11	9	9
Yabancı Sermayeli	5	5	5	5	4	15	23	18	18	13	17	21	21
Mahalli	12	6	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tas.Mev.Sig.Fonu. Devr.	-	-	-	-	-	-	-	-	11	1	1	1	1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	0	2	2	2	3	3	10	13	18	13	13	13	13
Katılım Bankaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	5	5
TOPLAM	51	48	46	42	43	50	66	68	79	51	49	52	52

Kaynak: TBB, (2017b).

Tabloda görüldüğü üzere; Türkiye’de faaliyet alanları farklı da olsa 1960 yılı itibariyle toplam 51 banka varken, geçen zamanda bu sayı 2000 yılında 79’a kadar yükselmesine rağmen 2016 yılı itibariyle yeniden 52’ye düşerek başlangıçtaki sayısına gerilemiştir. Kamusal sermayeli banka sayılarındaki değişimlerden bankacılıkta devletçi anlayışın yıllar içinde terk edildiği görülmektedir. Yabancı sermayeli bankaların istikrarlı artışı yıllar içinde devam ederek özel sermayeli bankaların da kamu bankalarıyla benzer gelişim takip ederek sayısının oldukça düşük düzeyde kaldığını söylemek mümkündür.

Tablo 1.2: Türlerine Türkiye’deki Banka Sayılarının Dağılımı (2012-2016).

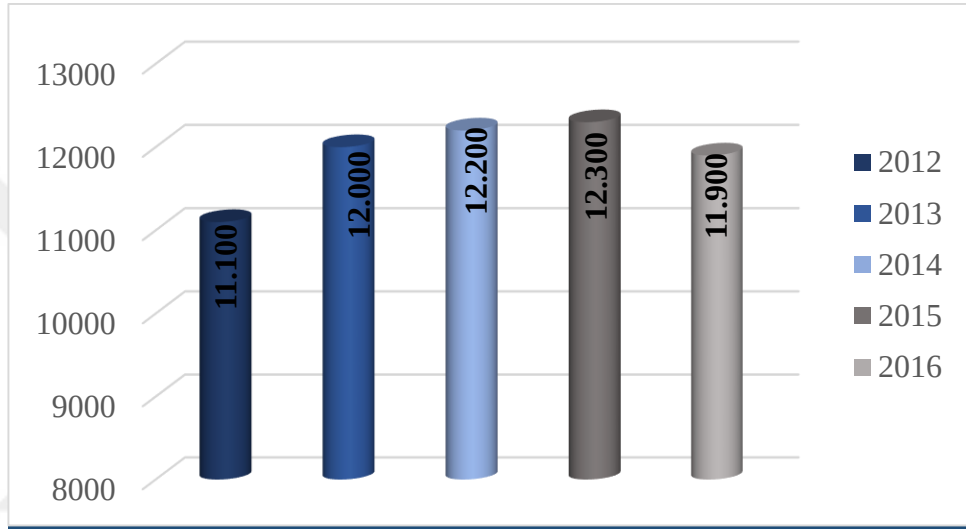
Banka Türleri	2012	2013	2014	2015	2016
Mevduat Bankaları	31	32	32	32	32
Kamusal Sermayeli	3	3	3	3	3
Özel Sermayeli	12	12	10	8	8
Yabancı Sermayeli	16	17	19	21	21
Tas.Mevd.Sig.Fonu.Devr.	1	1	-	-	2
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13	13
Katılım Bankaları	4	4	4	5	5
Toplam	48	49	49	50	52

Kaynak: TBB, (2017b).

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de 34 tanesi mevduat; 13 tanesi kalkınma/yatırım bankası olmak üzere 2016 yılı itibariyle toplam 52 banka faaliyet göstermektedir. Mevduat bankalarından 3 tanesi kamu, 9 tanesi özel ve 21 tanesi ise yabancı sermayeli bankadır. Yabancı sermayeli bankalardan bir tanesi ise katılım bankasıdır.

Son döneme ilişkin bu verilere bakıldığında Mevduat ve Kamusal sermayeli bankaların 2012-2016 yılları arasında sayısında değişim olmadığı; özel sermayeli bankaların sayısının 2012 yılında 12’den 2016 yılına gelindiğinde 8’e gerilediği ve buna karşılık yabancı sermayeli bankaların sayısının arttığı yine yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

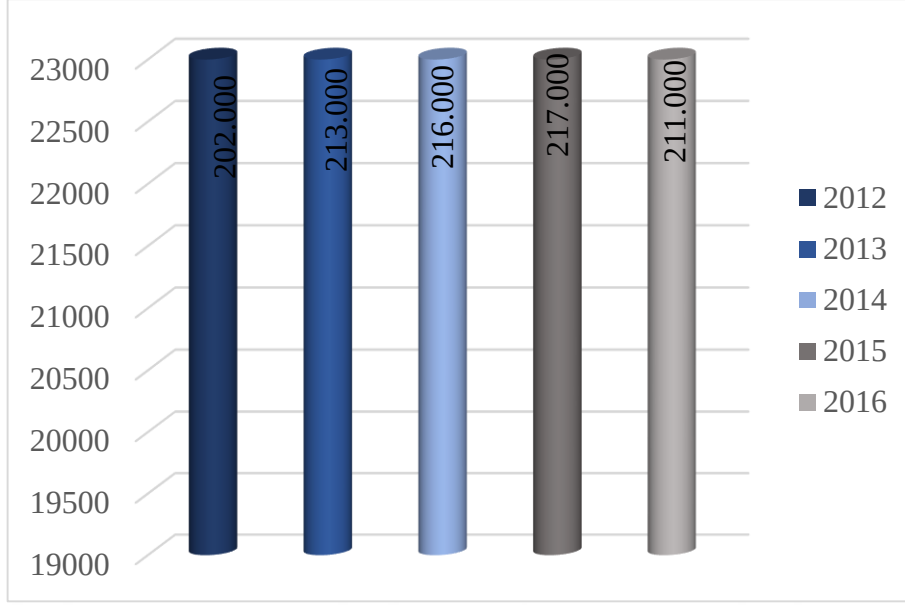
Banka sayılarına paralel olarak Türkiye’deki bankaların 2012-2016 yılları arasındaki şube sayılarındaki değişimlere bakmak amacıyla hazırlanan grafik aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 1.1: Türkiye’deki Bankaların Şube Sayıları (2011-2016*000).

Kaynak: TBB, (2017b).

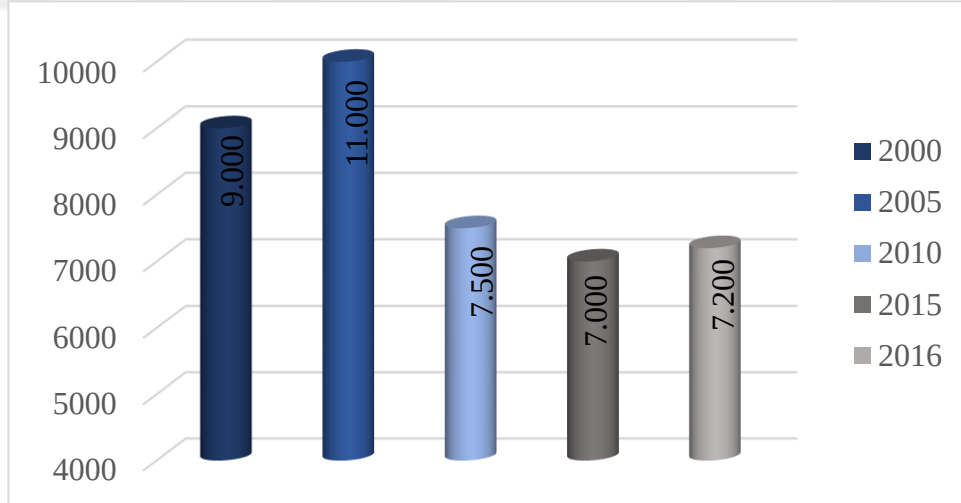
Şekilde görüldüğü üzere banka sayılarındaki değişim şube sayılarında da paralel gelişim göstermiş 2012 yılında başlayan istikrarlı artış 2016 yılı itibariyle bir basamak azalarak 12 bin seviyesine inmiştir.

Şekil 1.2: Türkiye’deki Bankaların Personel Sayıları (2012-2016*000).

Kaynak: TBB, (2017b).

Yukarıdaki grafikten anlaşıldığı üzere banka sayısındaki ve şubelerdeki azalmalar çalışan sayılarına da yansımıştır. Bunun yanında şube başına düşen nüfus sayısı 1960 yılından 2016 yılına gelene kadar inişli çıkışlı bir gelişim göstermiştir.

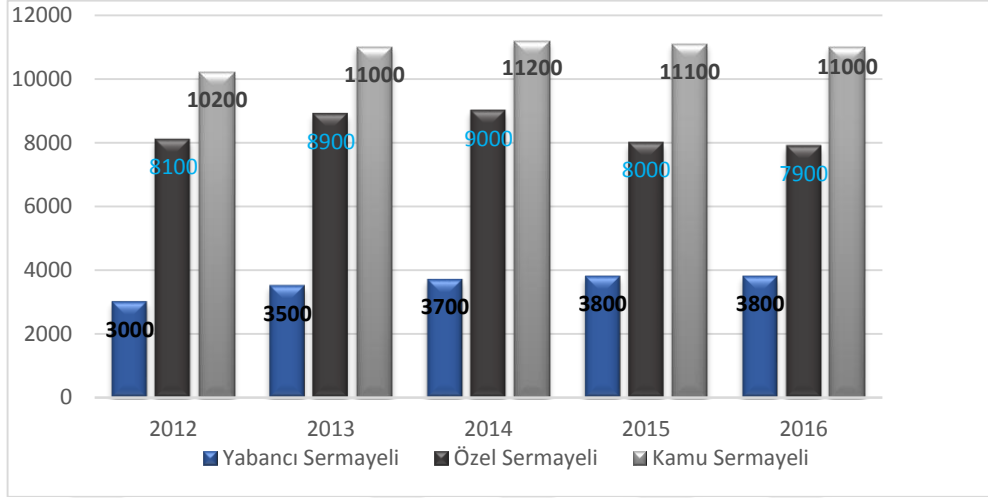

Şekil 1.3: Türkiye’deki Bankaların Şube Başına Ortalama Nüfus (Kişi).

Kaynak: TBB, (2017b).

Bu tür değişimler bankacılık sektöründe yaşanan gelişimlerin on yıllar içinde ne ivmede gittiğine ışık tutması açısından oldukça anlamlıdır. Diğer yandan bu araştırma kapsamında incelenen özel, kamu ve yabancı sermayeli bankaların büyüme ve gelişme rakamlarına bakmak yerinde olacaktır. Bu anlamda aşağıdaki grafikte

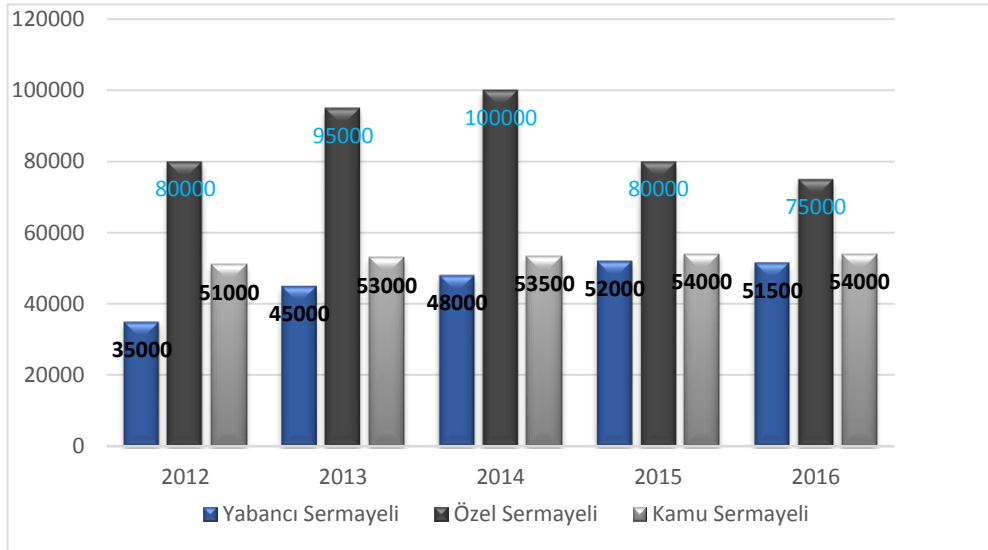
2012-2016 yılları arasında yabancı, özel ve kamu sermayeli bankaların şube sayılarındaki değişimler sunulmuştur:

Şekil 1.4: Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Şube Sayılarındaki Değişimler (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere Türkiye’deki yabancı ve özel sermayeli bankaların şube sayılarında 2012’den 2016 yılına kadar istikrarlı bir şekilde artış yaşanırken, kamu bankalarının şube sayılarında inişli çıkışlı değişimler gözlenmektedir. Kamu bankalarındaki bu değişimin sebebinin Vakıf ile Ziraat bankasının bazı şubelerini kurdukları katılım bankalarına tahsis etmelerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Şekil 1.5: Türkiye’deki Bankaların Çalışan Sayılarındaki Değişimler (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere personel sayılarındaki artışlar yönüyle Türkiye’de en fazla özel sermayeli mevduat bankaları istihdam yükünü üstlenirken, onu sırasıyla kamusal sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankalar takip etmektedir. İstihdam yönünden kalkınma ve yatırım amaçlı bankalar en az istihdamın yapıldığı bankalar olarak görülmektedir.

Sektörün fiziksel büyüklüklerine ilişkin istatistikleri inceledikten sonra kısaca sermaye yapılarına ilişkin verilere bakmak yerinde olacaktır. Sahip oldukları ve yönlendirdikleri sermaye yapıları itibariyle Türk bankalarının 2016 yılı itibariyle halka arz edilen ve edilmeyen sermaye yapıları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 1.3: Türkiye’deki Bankaların Sermaye Yapısı* (Eylül 2016/yüzde).

	Halka Arz Edilen	Halka Arz Edilmeyen	
		Yerleşik	Yerleşik Olmayan
Sektör Toplamı	12,6	52,3	35,1
Mevduat Bankaları	15,8	36,9	47,3
Kamusal Sermayeli Bankalar	14,0	86,0	0,0
Özel Sermayeli Bankalar	25,9	55,6	18,5
Yabancı Bankalar	0,0	100,0	0,0
Tas.Mevd.Sig.Fon.Devr. Bankalar	9,0	3,3	87,7
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4,3	92,4	3,2

Kaynak: TBB, (2017b).

Tabloda görüldüğü üzere yabancı sermayeli bankalar halka arz edilme noktasında borsaya açılmamayı tercih ederken, kamu bankalarına göre özel sermayeli bankalar nerdeyse iki kat oranında borsa yoluyla halka arz edilerek sermayelerini arttırmayı tercih etmektedirler.

Bankaların hizmet performanslarında önemli bir yer tutan diğer bir göstergede markaların güvenilirliği ile pazarlama performansına göre değişen ATM, POS, Banka Kartı ve Kredi Kartı sayılarıdır. Bu açıdan 2012-2016 yılları arasında değişen çizgide olmak üzere, bankaların ATM, POS, Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

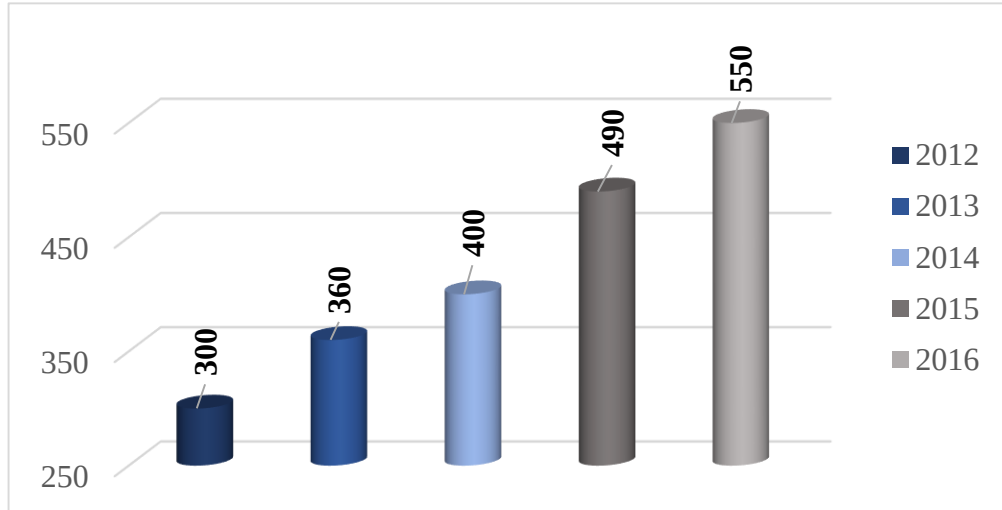
Tablo 1.4:Türkiye’deki Bankaların ATM, POS, Banka Kartı ve Kredi Kartı Sayısı (Bin adet).

	2012	2013	2014	2015	2016 Eylül
ATM	36	42	46	48	48
POS	2.134	2.293	2.191	2.158	1.805
Banka Kartı	91.263	100.165	105.513	112.384	115.439
Kredi Kartı	54.342	56.835	57.005	58.215	59.020

Kaynak: TBB, (2017b).

Görüldüğü üzere POS cihazı haricinde diğer üç parametreye göre yıllar içinde bir artış yaşanmakla birlikte en dinamik artışlar kredi kartı ile banka kartlarında yaşanmaktadır. POS cihazlarındaki azalmanın ise ekonomik durgunluktan ve fiş-fatura kesiminde getirilen yasal düzenlemelerden kaynaklanan bir azalış olduğunu söylemek mümkündür.

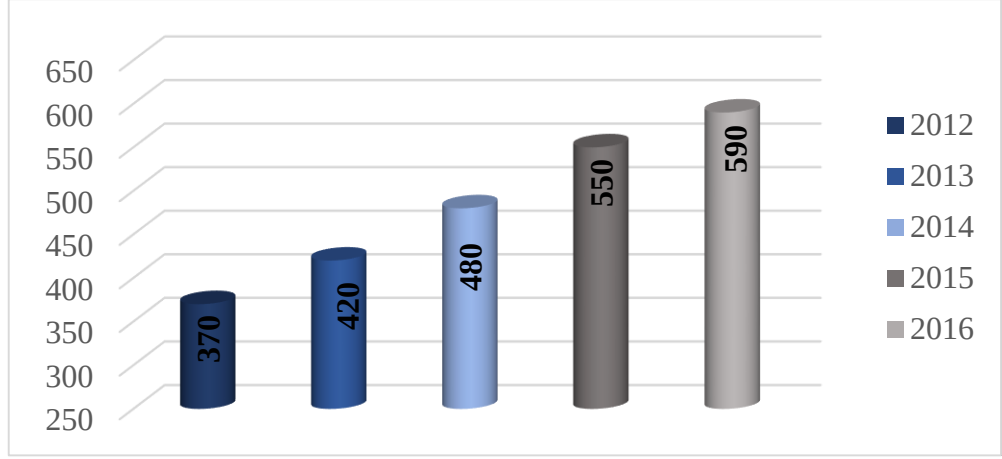
Aşağıdaki grafikte ise Türkiye’deki bankaların Banka Kartı İşlem Hacimlerindeki değişimler 2012-2016 yılları arasında gösterilmektedir:

Şekil 1.6: Türkiye’deki Bankaların Banka Kartı İşlem Hacimlerindeki Değişimler (Milyar TL).

Kaynak: TBB, (2017b).

Benzer şekilde aşağıdaki şekilde ise Türkiye’deki bankaların Kredi Kartı İşlem Hacimlerindeki değişimler 2012-2016 yılları arasında gösterilmektedir:

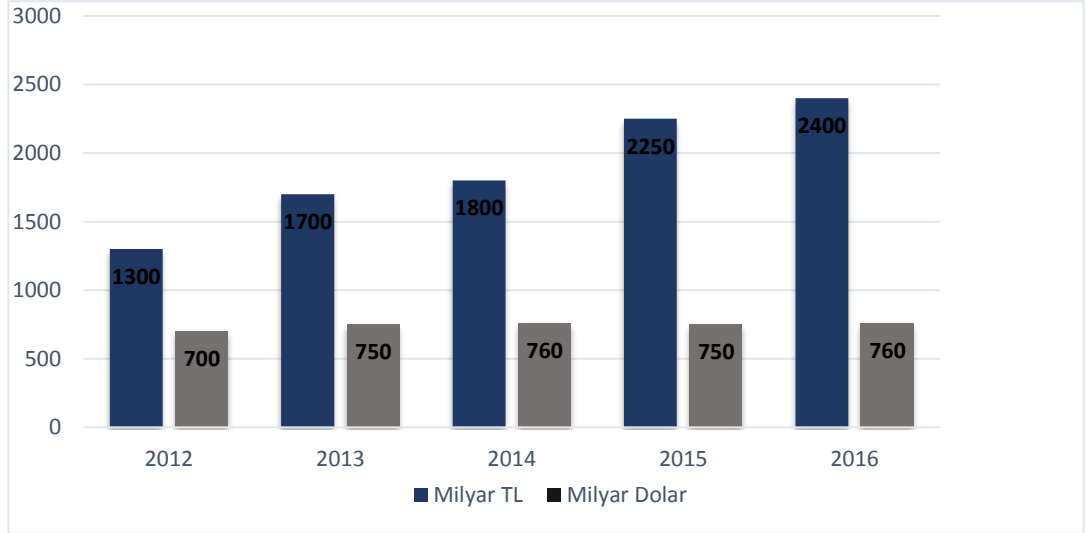

Şekil 1.7: Türkiye’deki Bankaların Kredi Kartı İşlem Hacimlerindeki Değişimler (Milyar TL).

Kaynak: TBB, (2017b).

Her iki grafikte görüldüğü üzere Türkiye’deki gerek banka kartı, gerekse kredi kartı işlemlerinde yıllık sürekli bir artış yaşanmaktadır. Artan nüfus ve ekonomik zenginlikle paralel giden bu gelişme sektöre duyulan ihtiyacın artmasının da anlaşılır olduğunu göstermektedir.

Öte yandan Türkiye’deki bankaların bilanço göstergelerindeki bazı değişimlere bakmak yerinde olacaktır. Bu çerçevede ilk olarak bankaların yıllar içerisinde toplam aktifler içerisindeki payları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

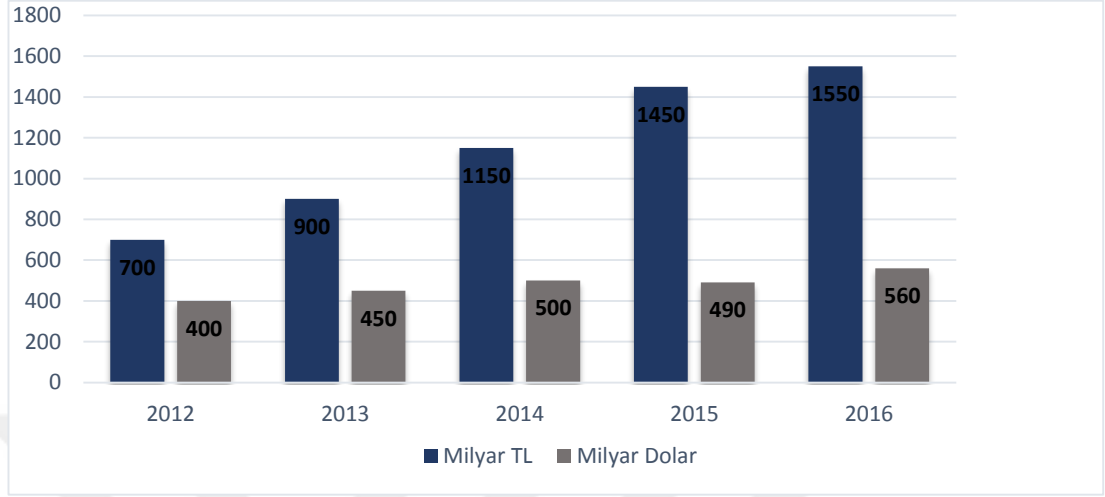

Şekil 1.8: Türkiye’deki Bankaların Toplam Aktiflerindeki Değişimler (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Grafikte görüldüğü üzere TL düzeyinde bankaların aktif toplamalarında sürekli büyüme yaşansa da bunun dolar karşılığının çok az düzeyde kalması uluslararası

anlamda Türkiye’deki bankaların toplam aktifler yönünden yerinde saydığına işaret etmektedir. Nitekim diğer bir önemli bilanço göstergesi olan kredi ve alacaklara bakıldığında ise buna benzer bir sonuç ve değerlendirmeye ulaşmak mümkündür:

Şekil 1.9: Türkiye’deki Bankaların Kredi ve Alacaklarındaki Değişimler (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

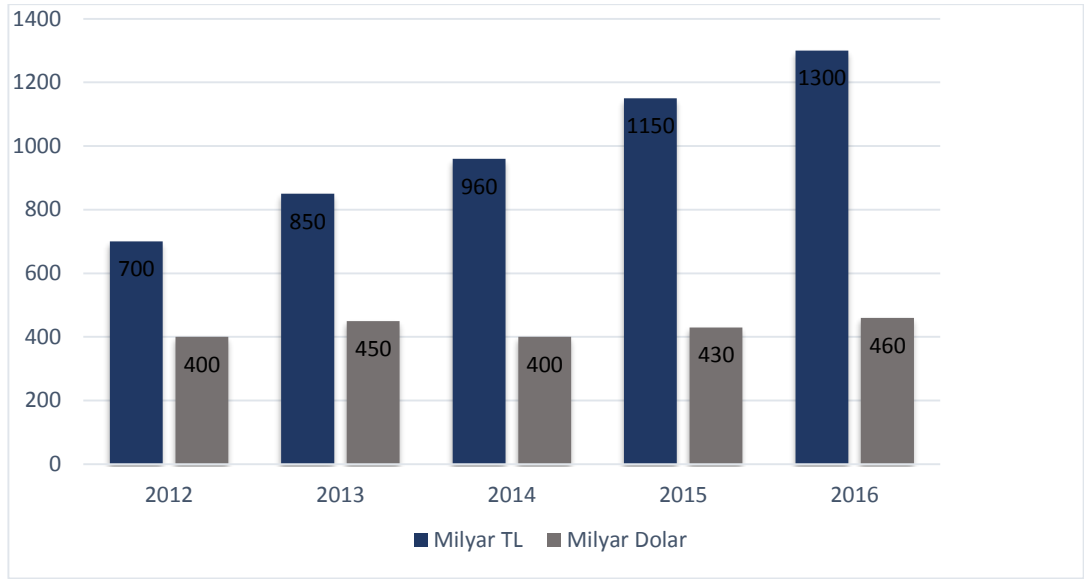
Uluslararası para birimi olan dolar üzerinden yukarıdaki her iki göstergede yaşanan değişimlerin çok düşük düzeyde kalmasından hareketle Türkiye’deki bankaların en önemli hizmet kalemlerinde olan kredilerin türlere ve yıllara göre dağılımlarını değerlendirilmek amacıyla aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

Tablo 1.5: Türkiye’deki Bankaların Kredi Türlerindeki % Değişimler (2012-2016).

	2012	2013	2014	2015	2016 Eylül
Toplam	16	31	16	20	9
Bireysel	20	25	1	10	7
-Kredi kartları	31	23	-7	11	9
-Konut	15	28	14	14	10
-Otomobil	9	6	-20	-6	0
-Diğer	17	29	17	6	4
Kurumsal	16	31	16	20	10
-KOBİ kredileri	20	25	1	10	7

Kaynak: TBB, (2017b).

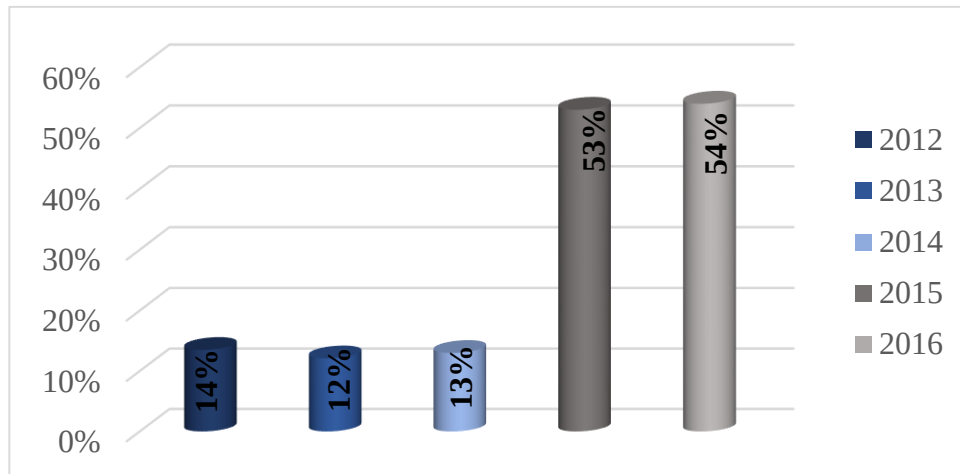
Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’deki bankaların önemli kabul edilen hemen hemen her hizmet kaleminde özellikle 2014-2016 yılları arasında çok sert düşüşler yaşandığı değerlendirilmiştir. Özellikle otomobil kredilerindeki düşüşler dikkat çekmektedir.

Şekil 1.10: Türkiye’deki Bankaların Toplam Mevduatlarındaki Değişimler (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Grafikte görüldüğü üzere bankaların yıllar içerisindeki mevduat toplama miktarları sürekli artış içerisinde olduğu görülmekle birlikte artan enflasyon ve döviz kurlarındaki değişimler nedeniyle mevduatların dolar cinsinden değişimine baktığında önemli bir artış olmadığı, 2015 yılında olduğu gibi bazen de bir önceki yılın gerisinde kaldığı görülmektedir. Seçilmiş bilanço ve temel mevduatlardaki değişimler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

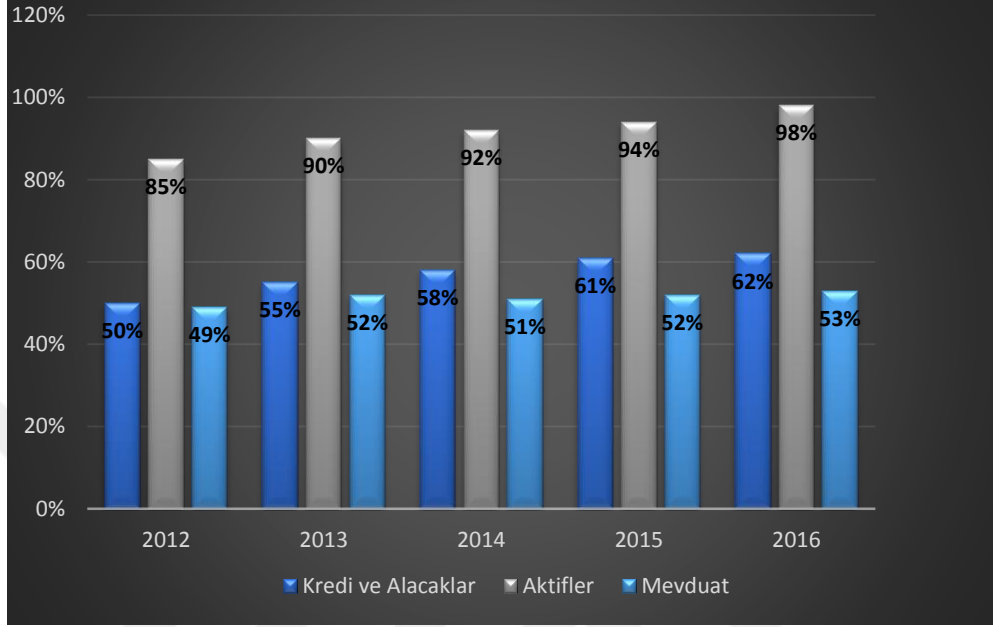

Şekil 1.11: Türkiye’deki Banka Mevduatlarının Toplam Ulusal Mevduatlardaki Payları (₺ cinsinden/Yüzdelik Paylar/ 2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Görüldüğü üzere bankaların topladıkları mevduat payları 2011-2012 yıllarında yüzde yetmişler düzeyinden hızla düşerek 2015 yılına gelindiğinde %56-57

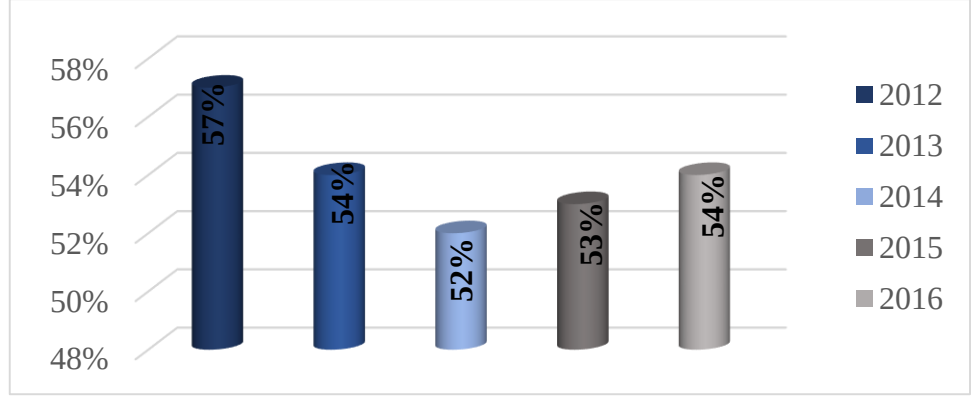
seviyesine gerilemiş; 2016 yılı itibariyle yükselme trendine girse de paylardaki ciddi azalış karşısında bu gelişim yetersiz kalmıştır. Bu olumsuz gidişatın ülke ekonomisindeki daralma ve durgunlukla ilişkili olduğunu aşağıdaki grafiğe göre söylemek mümkündür.

Şekil 1.12: Türkiye’deki Bankaların Seçilmiş Bilanço Kalemlerinin GSYH’ya Oranları (2012-2016 %).

Kaynak: TBB, (2017b).

Grafikte görüldüğü üzere bankaların aktifleri ile kredi ve alacakları GSYH oranı aynı paralelelikte devam ederken, bankaların mevduat toplamalarındaki değişimler Türkiye’nin GSYH oranlarına göre hem oldukça aşağı düzeyde hem de sıklıkla artış göstermeden yıllar içinde seyir izlemiştir. Mevduatlardaki bu kötü gidiş bankaların en temel fonksiyonları olan bu hizmet alanında sorunlar yaşandığını gösterebileceği gibi bankaların mevduat yerine dış kaynağa yöneldikleri şeklinde de yorumlanabilir.

Şekil 1.13: Türkiye’deki Bankaların Mevduatlarının Toplam Aktifler İçindeki Paylarındaki Değişim (2012-2016/%).

Kaynak: TBB, (2017b).

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere Türkiye’deki bankaların halktan topladıkları Mevduatların Toplam Aktifler İçindeki Payları 2014 yılına gelindiğinde %52 seviyesine kadar gerilemiştir. Bu düşüş 2015 ve 2016 yılında biraz yükselişle telafi edilmeye çalışılsa da bu pek mümkün olmamış ve geline nokta bankalar mevduat toplama yönünden düşük bir performans takip etmeye devam etmiştir. Bunun nedeni bankaların daha maliyetli olan dış kaynak kullanımı yerine, ucuz maliyetli olan borçlanma yolunu tercih etmeleridir.

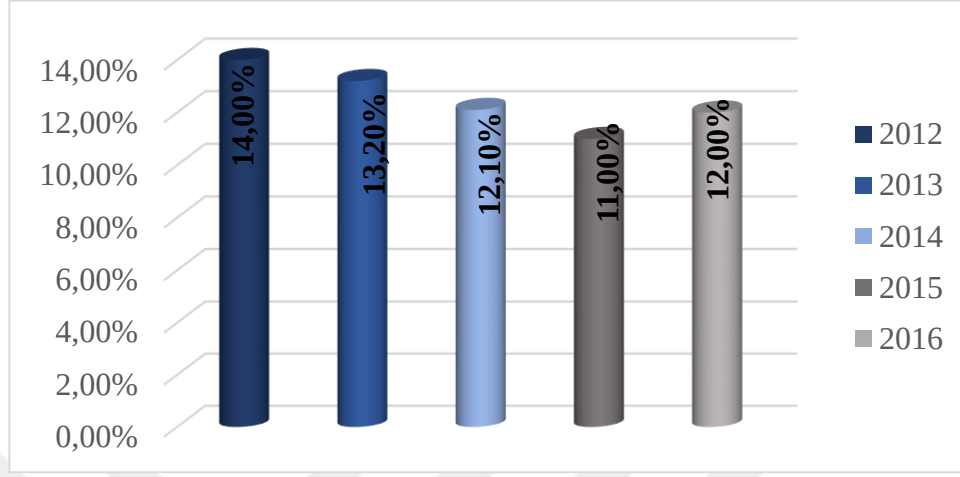
Tablo 1.6: Türkiye’deki Bankaların Seçilmiş Bilanço Göstergeleri (1960-2016/Milyar \$).

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2016
Krediler ve Alacaklar	1	3	10	27	51	331	489	473
Menkul Değerler Cüzdanı	0,1	0,4	1	6	18	201	111	97
Likit Aktifler	0,4	1	5	13	32	68	114	106
Toplam Aktifler	2	6	19	58	155	626	769	736

Kaynak: TBB, (2017b).

Örneğin tabloda görüldüğü üzere 2010 yılında menkul değerler cüzdanı %201 seviyesindeyken 2015 yılında %111 iken daha sonra 2016 yılında %97 seviyesine gerilemiştir. Bunun nedeni menkul kıymet yatırımları azaltılarak krediler büyütülmüştür. Bu durum gerek banka karlılığı ve gerekse ülke ekonomisi açısından

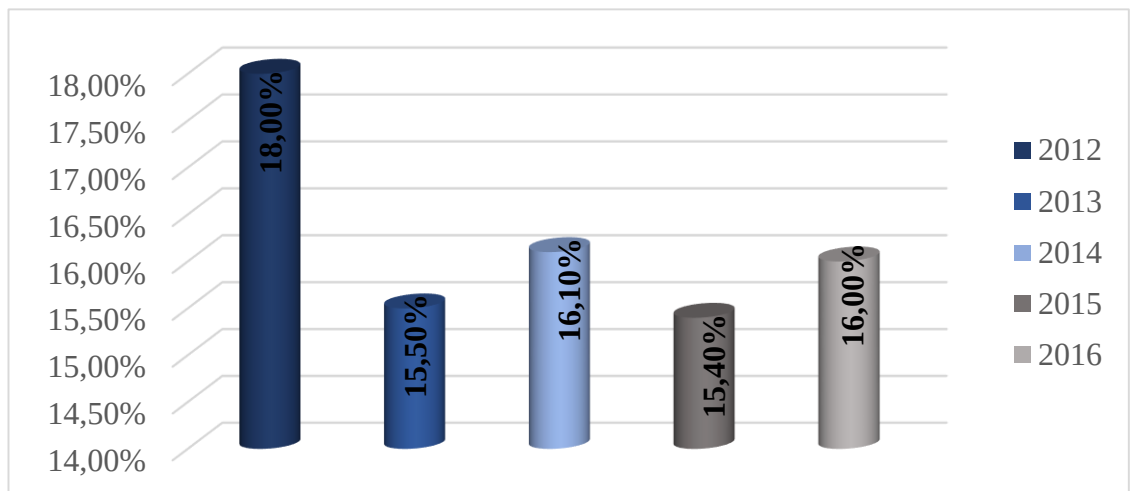
oldukça yararlı olmuştur. Diğer göstergeler ülke nüfusuna ve diğer makroekonomik göstergelere göre ciddi artış göstermekle birlikte en önemli sıçramaların 2000-2010 yılları arasında yaşandığı yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

Şekil 1.14: Türkiye'deki Bankaların Öz kaynaklarının Toplam Aktifler İçindeki Paylarında yaşanan değişimler (2012-2016-%).

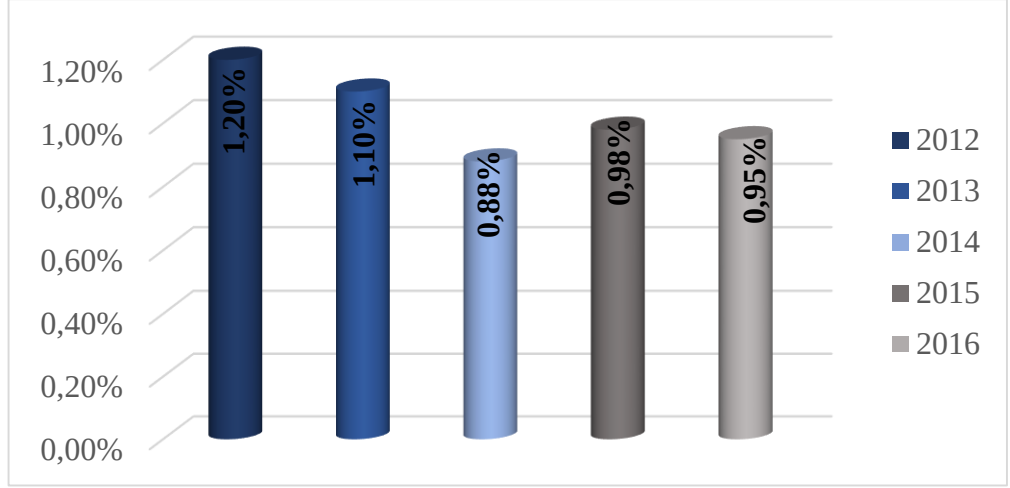
Kaynak: TBB, (2017b).

Grafikte görüldüğü üzere Türkiye'deki bankaların öz kaynaklarının toplam Aktifleri içindeki payları 2013 ve 2015 yıllarında düşüşte; 2014 ve 2016 yıllarında yükselişte olmakla birlikte başarılı yükseliş 2011-2012 yıllarına oranla düşük kalmıştır. Fakat sermaye yeterliliği için yasal sınır %8 olup bankalar bu sınırın üstündedir.

Şekil 1.15: Türkiye'deki Bankaların Sermaye Yeterlilik Rasyolarındaki Değişimler (2012-2016-%).

Kaynak: TBB, (2017b).

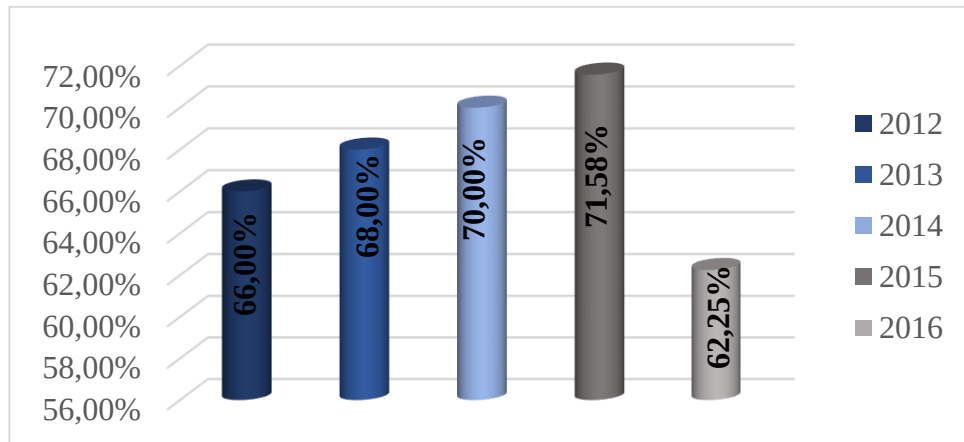

Şekil 1.16: Türk Bankalarının Net Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirlerinin Toplam Aktifler İçindeki Yüzdelik Payları (2012-2016/%).

Kaynak: TBB, (2017b).

Grafikte görüldüğü üzere 2014 yılı itibariyle Türk Bankalarının Net Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirlerinin Toplam Aktifler İçindeki Yüzdelik Payları düşmüştür. 2014-2015 yılları arasında kısmen toparlanma yaşansa da bu kötü gidiş 2016 yılı içerisinde %0,95 bandında stabil kalmaya devam etmiştir. Bunun nedeni toplam aktiflerin artması olabilir.

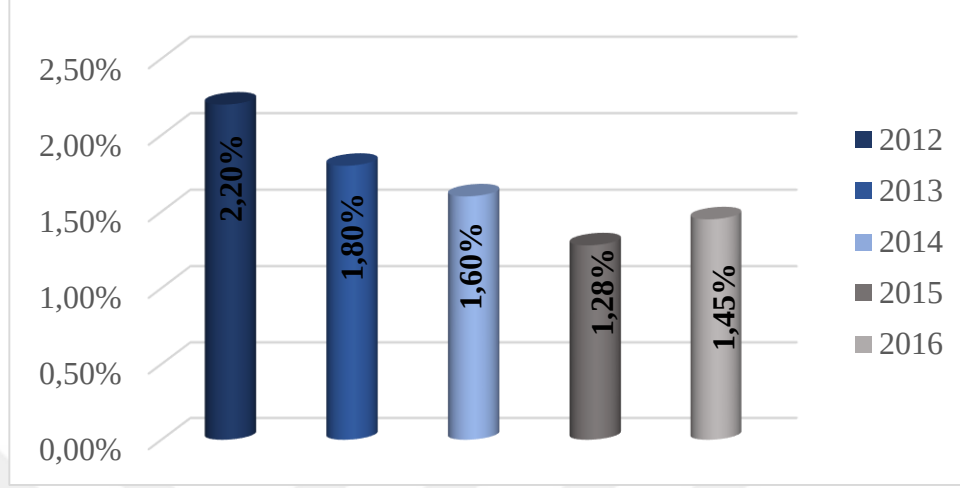
Bu gelişmenin etkisi bankaların toplam gelir ve giderleri üzerindeki etkisini 2014-2015 yılı içerisinde göstererek bankaların Toplam Giderlerinin Toplam Gelirlerine yüzdelik oranında düşüşler 2015 yılının başı itibariyle yaşanmaya başlamıştır. 2016 yılına gelindiğinde ise 2012 yılından da daha aşağı seviyeye doğru devam ettiği aşağıdaki grafikte görülmektedir:

Şekil 1.17: Türkiye'deki Bankaların Toplam Giderlerinin Toplam Gelirlerine % Oranı.

Kaynak: TBB, (2017b).

Bankaların seçilmiş bilanço göstergelerine bakmaya devam ederken son olarak “Net Faaliyet Kar ya da Zararlarının bankaların Toplam Aktiflerine oranının 2012-2016 yılları arasındaki yüzdelerdeki değişimleri aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Şekil 1.18: Türkiye’deki Bankaların Net Faaliyet Kar ya da Zararlarının Toplam Aktiflerine % Oranı (2012-2016).

Kaynak: TBB, (2017b).

Görüldüğü üzere incelenen son beş yılda bankaların karları sürekli azalmaktadır. 2011-2012 yılında %2,3 seviyesinde olan Bankaların Net Faaliyet Kar ya da Zararlarının Toplam Aktiflerine Yüzdelerdeki Oranı; 2015 yılına gelindiğinde son beş yılın en dip seviyesini görmüş 2016 yılında toparlanmaya başlasa da önceki yıllar seviyesine ulaşamamıştır. Bunun nedeni net faiz marjındaki daralmadır.

Son olarak Türkiye’deki önemli bankaların ilk olarak 2016-2017 yılları arasında mali tablo ve oranlarına bakmak amacıyla aşağıdaki tablolar hazırlanmıştır:

Tablo 1.7: Türk Bankalarının 2016-2017 Önemli Bilanço Bilgileri (Milyon ₺).

	Aktif Toplamı		Krediler		Mevduat	
	2016/06	2017/06	2016/06	2017/06	2016/06	2017/06
Akbank	247,352.65	290,562.36	147,951.18	172,393.95	140,812.28	173,220.43
Denizbank	89,325.76	110,973.07	55,368.13	70,421.48	50,734.27	70,505.22
Qnb Finansbank	92,646.98	116,437.50	60,126.98	73,912.97	53,033.79	64,610.39
Garanti Bankası	261,528.91	308,683.45	168,319.71	201,495.24	154,718.13	175,574.47
Halk Bankası	200,377.18	264,807.53	138,917.21	180,456.12	130,470.17	172,286.81
İş Bankası	288,279.43	340,507.80	183,614.64	224,575.13	163,602.74	191,287.66
T. Vakıflar Bankası	193,640.44	236,623.26	130,279.70	168,322.92	114,133.62	141,341.10
Yapı ve Kredi Bankası	229,653.20	265,125.01	157,307.42	181,230.22	134,369.42	159,330.10

Kaynak: TBB, (2017b).

Aynı bankaların öz sermaye karlılıkları, aktif karlılıkları ve takipteki kredilerine ilişkin son dönemdeki mali oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1.8: Türk Bankalarının 2016-2017 Yılları Arasında Mali Oranları (Yıllık/%).

	Öz Sermaye Karlılığı		Aktif Karlılığı		Takipteki Kredi Oranı	
	2016/06	2017/06	2016/06	2017/06	2016/06	2017/06
Akbank	14.65	15.99	1.66	1.89	2.36	2.29
Denizbank	13.40	15.11	1.33	1.62	5.03	4.71
Qnb Finansbank	8.28	14.26	0.86	1.42	6.49	5.81
Garanti Bankası	13.34	15.69	1.59	1.96	2.88	2.63
Halk Bankası	13.67	14.60	1.40	1.39	3.12	3.18
İş Bankası	11.21	14.49	1.28	1.69	2.45	2.47
T. Vakıflar Bankası	13.31	18.92	1.19	1.75	4.20	4.18
Yapı ve Kredi Bankası	10.88	12.44	1.12	1.32	4.54	4.54

Kaynak: TBB, (2017b).

Türkiye’deki bankaların temel finansal göstergelerini Türkiye özelinde karşılaştırdıktan sonra uluslararası bazı istatistiklerle sektörün gidişatına bakmak yerinde olacaktır. “Uluslararası Karşılaştırma” bağlamında ilk olarak Türkiye’nin de içinde bulunduğu G-20 Ülkelerindeki bankaların Özkaynak Karlılığı oranlarında yaşanan değişimlere bakmak mümkündür:

Tablo 1.9: G-20 Ülkelerinin Bankacılık Sektörünün Özkaynak Karlılık Oranları (2012-2016/%).

	2012	2013	2014	2015	2016
ABD ¹	2,7	3,3	2,8	3,1	3,3
Almanya	10,8	7,5	7,2	...	
Arjantin	38,8	43,7	48,6	44,7	48,5
Avustralya	17,7	20,1	20,7	21,4	17,2
Birleşik Krallık	3,4	4,2	13,9	14,0	13,5
Brezilya	13,1	13,1	13,0	14,7	13,3
Çin	19,8	19,2	17,6	15,0	7,6
Endonezya ¹	25,3	24,5	21,3	19,7	15,4
Fransa	6,0	8,4	4,4	6,8	7,5
G.Afrika	20,5	18,6	17,8	20,0	21,3
Hindistan ²	13,8	10,8	9,6	6,3	4,4
İtalya	-0,9	-11,5	1,2	2,5	1,4
Japonya	5,7	9,1	7,8	6,3	6,9
Kanada	22,7	22,3	22,5	21,5	18,9
Kore	8,2	4,0	7,2	...	
Meksika	17,5	19,3	15,9	16,5	16,5
Rusya ¹	17,9	14,0	7,5	2,0	
Suudi Arabistan	18,7	18,6	18,5	18,2	15,0
Türkiye ¹	19,6	17,4	14,7	14,6	15,5

Kaynak: TBB, (2017b).

Görüldüğü üzere 2012 yılından 2016 yılına gelinceye kadar geçen Bankacılık Sektörünün Özkaynak Karlılığı oranlarında pozitif yöndeki gelişmede, G-20 ülkeleri arasında ABD, İngiltere ve Avustralya gibi ülkeler bulunurken, tersi yöndeki gelişmeler de ise Rusya Hindistan, Çin Brezilya ve Türkiye gibi ülkeler bulunmaktadır.

Gelişmiş ekonomisine rağmen Almanya ve Japonya'nın bankacılık sektörü bu olumsuz gidişte yer almakla birlikte, Türkiye bu oranda 2012 yılında %19,6 seviyesinden 2016 yılına gelindiğinde %15, 5 seviyesine gerilediği yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelere ait bankacılık sektörü temel finansal göstergelerindeki değişimler ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1.10: AB ve Diğer Avrupa Ülkeleri Seçilmiş Bankacılık Göstergeleri (%).

	Aktif / GSYH		Kredi / GSYH		Mevduat / GSYH	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Lüksemburg	1.969	1.924	792	797	922	888
Malta	664	538	184	172	305	277
G. Kıbrıs	521	522	372	399	279	262
İrlanda	571	506	172	146	185	153
Danimarka	420	385	248	236	118	107
Fransa	383	374	205	205	187	187
Hollanda	370	370	200	208	173	173
Birleşik Krallık	399	363	181	168	170	158
Avrupa Birliği	311	296	164	161	157	153
İsveç	290	288	162	168	94	98
Finlandiya	282	268	133	135	91	94
İspanya	286	262	166	156	192	180
Belçika	275	262	119	126	155	151
Almanya	268	253	150	149	155	151
Portekiz	271	251	150	142	164	157
Avusturya	267	251	161	157	153	149
İtalya	249	240	149	148	145	146
Yunanistan	222	219	132	127	136	142
Hırvatistan	134	132	101	97	83	86
Letonya	130	131	83	81	59	54
Çek Cum.	126	124	74	76	82	78
Türkiye	114	121	71	76	60	64
Estonya	107	114	93	104	74	70
Bulgaristan	111	110	73	77	74	77
Slovenya	117	108	77	70	81	76
Macaristan	109	103	75	63	61	62
Polonya	92	92	63	64	59	60
Slovakya	85	89	57	60	62	65
Litvanya	70	67	59	55	50	50
Romanya	60	58	41	39	37	36

Kaynak: TBB, (2017b).

AB üyesi ülkelerin bankacılık sektörüne ilişkin verilere bakıldığında, toplam 27 birlik üyesi ülke arasında toplam aktiflerin, Kredilerin ve mevduatların ülkelerin 2014-2015 yılları arasındaki GSYH içindeki payları itibarıyla Türkiye'nin sondan yedinci olduğu görülmektedir.

Son olarak AB üyesi ülkeler ile Diğer Ülkelerin Seçilmiş Bankacılık finansal göstergelerinde kişi başına düşen miktarlara bakmak amacıyla aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

Tablo 1.11: AB ve Diğer Ülkeler Seçilmiş Göstergeler (bin €).

	Kişi Başı Aktif		Kişi Başı Kredi		Kişi Başı Mevduat	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Lüksemburg	1.752	1.781	704	737	820	822
İrlanda	234	235	71	68	76	71
Danimarka	193	181	114	111	54	50
Hollanda	146	148	79	83	68	69
Birleşik Krallık	140	144	63	67	59	63
İsveç	129	131	72	77	42	45
Fransa	124	123	66	67	61	61
Malta	124	110	34	35	57	57
Finlandiya	106	102	50	55	34	36
G. Kıbrıs	106	107	76	82	57	54
Avusturya	103	100	62	62	59	59
Belçika	98	96	43	46	55	55
Almanya	97	94	54	55	56	56
İtalya	66	64	40	40	38	39
İspanya	64	61	37	36	43	42
Portekiz	45	43	25	24	27	27
Yunanistan	36	36	22	21	22	23
Slovenya	21	20	14	13	15	14
Çek Cum.	19	20	11	12	12	12
Estonya	16	18	14	16	11	11
Letonya	15	16	10	10	7	7
Hırvatistan	14	14	10	10	8	9
Slovakya	12	13	8	9	9	9
Macaristan	11	11	8	7	6	7
Polonya	10	10	7	7	6	7
Türkiye	9	9	6	6	5	5
Litvanya	9	8	7	7	6	6
Bulgaristan	7	7	4	5	4	5
Romanya	5	5	3	3	3	3

Kaynak: TBB, (2017b).

Tabloda görüldüğü üzere kişi başına düşen banka aktifleri, krediler ve mevduatlar açısından tabloda gösterilen ülkeler arasında Türkiye sondan dördüncü sıradadır. Orta gelir tuzağına düşen ülkeler statüsünden bir türlü kurtulamayan Türkiye'deki bankacılık sektörünün finansal performansının bu anlamda küresel rekabete ayak uydurma konusunda zorlandığını söylemek mümkündür.

Türkiye'deki bankacılık sektörü son yıllarda her anlamda ciddi düzeyde finansal performans düşüklükleriyle karşı karşıyadır. 2001 para ve bankacılık krizlerine benzer seviyede olmasa da yaşanan bu tarz düşüşlerin düzeylerini tespit ederek kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar özelinde değerlendirmek amacıyla yapılan bu araştırmanın sektördeki gerilemenin nedenlerini bulma açısından önemli olduğunu bir kez daha söylemek mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞLETME YÖNETİMİNDE FİNANSAL RAPORLAMA VE FİNANSAL TABLOLARIN ANALİZİ

İnternet, iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan baş döndürücü gelişmeler tüm sektörlerdeki yerleşik üretim, pazarlama ve finansman sistemlerini değişim ve dönüşüme mecbur bırakmaktadır. Şüphesiz bu tür değişim ve dönüşümlerin en önemli hissedildiği alanların başında ise işletmelerdeki muhasebe ve finansman sistemleri gelmektedir.

Özellikle elektronik fon transferi sayesinde uluslararası sermayenin bir bilgisayar tuşuyla kıtalararasında yer değiştirmesinin bile mümkün olduğu yeni ekonomik sistemde, işletmelerin finansal göstergelerindeki tüm değişimlerin takibi daha fazla stratejik önem arz eder hale gelmiştir. Bu kapsamda küreselleşen yeni ekonomik sistemin uluslararası otoritelerini “muhasebe” ve “finansal analiz” konusunda daha dikkatli olmaya ve uluslararası standartlar geliştirmeye sevk etmiştir.

Örneğin Türkiye’nin de içinde bulunduğu en büyük 20 ekonomiye sahip ülkenin oluşturduğu G-20 ülkeleri grubunda “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları” (UFRS) oluşturulmuştur. Küresel düzeyde yaygınlaşan UFRS tüm dünya ülkelerinde uygulanabilecek nitelikte, işletmelerin finansal yapısına ilişkin bilgilerin anlaşılır ve karşılaştırılabilir şekilde takibini olanaklı kılan bir içerikte oluşturulmuştur (Örten vd., 2015: 13).

Şüphesiz küresel ölçekte yaşanan bu tür gelişmeler kısa süre sonrasında Türkiye’deki ulusal muhasebe ve finansal analiz standartlarını da etkilemeye başlamıştır. Bu kapsamda öncelikle 01 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret kanunu uluslararası finansal raporlama standartları ile uluslararası muhasebe ilkelerini esas alarak çeşitli düzenlemeler getirmiştir.

Buna ek olarak Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde gösterdiği ekstra çabalar, şüphesiz ülkedeki finans, para ve sermaye piyasalarının uluslararası .

düzeyde yeniden düzenlenmesinde büyük öneme sahip olmuş, işletmelerin muhasebe ve finansal kayıt nizamı bakımından uluslararası bir standarda ve düzene sokmuştur.

İşte tüm bu düzenlemeler sonucunda Türkiye’de uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarıyla uyumlu, “Türkiye Muhasebe Standartları” (TMS) oluşturulmuş ve bu standartlara göre işletmelerin muhasebe ve finansal tablo/kayıt tutmaları yasal zorunluluğu doğmuştur. Bu anlamda yeni yasal değişikliklerle TMS konusunda düzenleyici otorite haline gelen “Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu” (TMSK) tarafından yayımlanan tebliğ ve yönetmeliklerle UFRS’nin TMS kapsamında yaşama geçirilmesinin yolu açılmıştır (Örten vd., 2015).

Oluşturulan yeni TMS sisteminde eski muhasebe ve finansal tablolama standartlarına göre çok önemli farklılık ve gelişmiş özellikler göstermektedir. Örneğin yeni TMS sisteminde “Bilanço” terimi yerine “Finansal Durum Tablosu” kavramı kullanılmakta; varlık ve kaynakların sınıflandırmasında “cari/cari olmayan” varlık ve kaynakların bir birinden ayrı hesaplanması; bankacılık sektöründeki işletmelerin “likidite esaslı” muhasebe kayıtları tutmaları; yine eski sistemde 12 aylık finansal analiz ve muhasebe kayıtlaması dönemi yerine cari/cari olmayan varlık ve kaynakların ayrımı esas alınarak, yıl içerisinde üçer veya altışar aylık periyotlarla raporlanması zorunlu hale getirilmiştir.

Sonuç olarak yapılan bu değişiklikler doğrudan doğruya bankaların da finansal tablolarının analizlerinde ve muhasebe bilgi sistemlerinde önemli düzeyde revizyonlara neden olmuş; böylelikle kurulan yeni muhasebe ve finansal tablolama sisteminde araştırmacıları literatürü bu değişimler çerçevesinde incelemeye mecbur bırakmıştır.

Anlatılan nedenlerle tezin bu bölümünde Türkiye’de oluşturulan yeni finansal analiz ve muhasebe standartları çerçevesinde işletmelerin finansal raporlama ve finansal tablo usul, yöntem ve içeriklerinin aşağıdaki başlıklarda anlatılması gerektiği değerlendirilmiştir.

2.1 Finansal Analiz ve Finansal Tablo Kavramları

Son yıllarda işletmelerin giderek daha fazla oranda uluslararası düzeyde faaliyet göstermeleri, işletmeler arasında rekabetin artması, toplumların ve bu bağlamda bireylerin tercihlerindeki ve ihtiyaçlarındaki değişimler, uluslararası sermaye piyasalarının küresel düzeyde genişlemesi gibi dönüşümler güvenilir

finansal raporlamaya duyulan ihtiyacı arttırmıştır (Ayboğa, 2008: 41).

Özellikle yatırımcılar tarafından işletmenin sunmuş olduğu finansal raporların güvenilir olması şirket açısından düşük maliyetli ve istenilen tutarda finansal kaynak temini sağlanması konusunda önemli bir kazanım sağlamaktadır (Bekçi, 2012: 3). Örneğin yatırımcılar ellerindeki fonları şirketlere yatırmadan önce yatırım yapacağı şirket hakkında doğru, net ve güvenilir finansal raporlara diledikleri zamanda kolayca ulaşırlarsa yatırım yapma konusunda ürkek davranmayabilirler (Arı, 2008: 44).

İşte bu ve benzer nedenlerle günümüzde finansal analiz ve finansal raporlama araçları işletme ile ilgili sağlam, doğru, kanıtlanabilir, tarafsız bilgileri içermesi gerekmektedir. Günümüzde böylesine stratejik öneme sahip olan finansal raporlama ve analiz konusunda kapsamlı bir değerlendirme yapmadan önce aşağıdaki başlıklar altında kavramsal çerçevenin tanımlanması yerinde olacaktır.

2.1.1 Finansal Raporlamanın Tanımı ve Özellikleri

Günümüzde işletme sorunlarının çözümünde işletme hakkında her türlü nicel ve finansal verileri kullanmak stratejik önem kazanmıştır. Bu anlamda işletmeler çeşitli iç ve dış kullanıcıların kullanımına sundukları çeşitli finansal veri ve bilgileri belirli periyotlarla yayınlamaya başlamıştır. Bu tür verilerin yer aldığı tabloların formatı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte genel olarak belirli ortak özellikler taşıdıkları söylenebilir (Arı, 2008: 43).

Literatürde işletme finansal tabloların oluşturulması işlemi finansal raporlama olarak adlandırılmaktadır (Acar ve Tetik, 2009: 6). Finansal raporlamanın temel amacının ise finansal raporlamanın sadece işletme içi bilgi kullanıcıları değil işletme dışı bilgi kullanıcılarının da bilgi ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu söylemek mümkündür (Akdoğan ve Tenker, 2012: 33). Bu tür tablolar sayesinde işletmeler ile ilgili bazı stratejik kararlar almak durumunda olanlar, bu kararları alırken finansal raporlama tarafından sağlanan bilgileri esas alırlar (Türker, 2009: 17).

Böylece finansal tablolar aracılığıyla işletmede çeşitli finansal ya da ekonomik kararların alınması sağlanarak işletmenin kar-zarar potansiyelini görmek ve değerlendirmek mümkün olacaktır. Diğer yandan finansal tabloların analizi işletmenin kaynak kullanımındaki ve hedefe ulaşmadaki başarısını ölçerek stratejik içerikte yönetsel kararlar verilmesine de yardımcı olacaktır.

2.1.2 Finansal Raporlamanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Finansal raporlama, bilgi kullanıcılarının sağlıklı kararlar alabilmelerini sağlamak için işletmenin ekonomik durumu hakkında bilgi sağlayan temel veri ve analiz kaynaklarıdır (Bolak, 2015). Finansal raporlama, kazanç ve kazancın oluşumu ile ilgili bilgiye odaklanmaktadır. Bilgi kullanıcıları finansal raporlamadan işletmenin finansal başarısı hakkında ve işletmenin yönetiminin başarısı hakkında bilgi sağlamayı beklemektedirler (FASB, 2017).

Finansal raporlar “İhtiyaca uygun olma” özelliği gereğince genel amaçlar gözetilerek hazırlanmakla birlikte, bu tablolardaki göstergelere göre karar vermek durumunda kalan bilgi kullanıcılarının tablolardaki yer alan rakamsal verilerin ne anlama geldiğini anlayabilmek için muhasebe ve finansal terminolojiyi bilmeleri de gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 38).

Finansal raporlar işletme ile ilgili nicel ekonomik verileri iletmek için kullanılırlar, işletme ile ilgili nitel veriler iletilememektedir. Örneğin yönetim ekibi kalitesi, faaliyet tanımlaması, çalışan morali gibi finansal olmayan bilgilerin finansal raporlarda iletilememesi bilgi kullanıcıları için kritik öneme sahip olabilmektedir. Mevcut muhasebe uygulamaları ile bu kritik öneme sahip nitel özellikteki verilerin değerini ölçmenin bir yolu yoktur. Dolayısıyla işletmenin en değerli varlığı olan insan kaynakları ve bilgi kaynakları finansal raporlarda göz ardı edilir (FASB, 2017).

Diğer yandan finansal tablolar işletmenin faaliyet gösterdiği sektör ve bulunduğu ülkedeki ekonomik koşullar hakkında bilgi sağlamamaktadır. İşletmenin içinde bulunduğu pazar ve endüstride meydana gelen ani değişimler finansal tablolara yansımamaktadır.

Bir işletmenin finansal durumunu anlamanın en önemli yollarından birisi aynı sektörde faaliyet gösteren rakipleri ile karşılaştırma yapabilmektedir. İşletmelerin farklı muhasebe uygulamalarını tercih etmesinden dolayı ve muhasebe standartlarının karmaşık yapısından dolayı karşılaştırılabilirlik çok zordur.

Bu nedenlerle yaklaşık değerler üzerinden karşılaştırma yapmak, tahmini sınıflandırmalara gitmek ve işletmenin içinde bulunduğu reel koşulları ve sektörel değişimleri göz önünde bulundurarak değerlendirmeler yapmak oldukça önemlidir.

2.1.3 Finansal Tabloların Yarar ve Fonksiyonları

Literatüre bakıldığında finansal tablo kavramının bir firmanın çeşitli finansal performans durumuna ilişkin göstergelerine ait yıllara göre düzenlenmiş verilerinin yer aldığı betimsel ve istatistiksel veriler şeklinde tanımlandığını söylemek mümkündür (Örten, Kaval ve Karapınar, 2010: 14).

Diğer bir tanımlamayla bu tür tabloların işletmenin baz alınan faaliyet dönemlerinde göstermiş olduğu ticari faaliyetlerine ilişkin muhasebe kayıtlarının belirli sistem içerisinde sunulduğu ve ilgililerin bu tablolara bakarak işletme hakkında detaylı bilgilere ulaşabileceği verilerin bulunduğu tablolar şeklinde tanımlanabilmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 13).

Bu tabloları göre karar vericiler isabetli ve doğru kararlar alabilmek için kolay anlaşılır, açık ve güvenilir verilere göre hareket etmesi gerekmektedir. Böylelikle bu tip tablolarda yer alan rasyo ve göstergelere göre yatırım, destek, kredi ya da sermaye arttırma gibi finansal yapıyla ilişkili isabetli kararlar almak mümkün olacaktır (Akgüç, 2011: 3-5).

Genellikle iş dünyasında bu tip tablolar karar vericilerin talepleri doğrultusunda belirli amaçlarla ve belirli periyotlarla hazırlanırlar. Bununla birlikte TMS ve TFRS kuralları gereği bilanço ve gelir-gider tablolarının üçer aylık ya da yıllık hazırlanması gibi kurallar da bulunmaktadır. Kural gereği özellikle Borsa’da halka açık hisseleri işlem gören işletmeler finansal rasyolarında değişime neden olacak her türlü hareketi Kamuoyu Aydınlatma Platformuna (KAP) belirli süreler içerisinde bildirmekle yükümlü oldukları gibi, TMS kapsamında çıkartılan yasa ve tebliğlere göre de sürekli bildirimde bulunmakla mükellefirlir.

Tüm ülkelerde finansal tablolar için geçerli olan amaç işletmenin ekonomik ve finansal durumunu gerçek şekilde vermesidir (Türker, 2009: 17). Finansal tablolardan beklenen yararlardan diğeri de işletmenin büyüklüğünün gerektirdiği kadar ayrıntılı bilgiyi, mümkün olduğu kadar doğruya yakın bir şekilde, finansal tabloları okuması muhtemel kişilerin anlayabileceği tarzda sunmaktır (Önce, 2007: 10).

Görüldüğü üzere finansal tablolar süreye bağlı periyotlarla düzenlenen, kolay anlaşılabilen, belirli formatı olan, belirli tarihi olan ve içerdiği finansal verilere göre işletmenin faaliyetlerine ve finansal durumuna ilişkin verilerin yer aldığı betimsel istatistiklerdir.

2.1.4 Finansal Analizlerde Kullanılan Temel Finansal Tablolar

Türkiye’de farklı kurumlar finansal tabloların sunumu ve biçimsel yapısı ile ilgili farklı düzenlemeler yapmaktadırlar. Türkiye’de yaygın uygulamaya sahip temel finansal tabloların başında bilançolar ve gelir-gider tablosu gelmektedir. Benzer şekilde satışların maliyeti, nakit akımı, kâr dağılımlar, fon/likidite akım ve öz kaynaklar gibi değişimler gösteren tablolardan da sıklıkla yararlanıldığını söylemek mümkündür (Akgüç, 2011: 6).

TMSK tarafından oluşturulan TMS göre hazırlanması gereken genel amaçlı finansal analize uygun tablolar setinde, “Finansal durum tablosu (bilanço), kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu, öz kaynak değişim tablosu ve önemli muhasebe politikalarını özetleyen dipnotlar ve diğer açıklayıcı notlar şeklinde sıralanan dört temel veri setinden bahsedilmektedir (TMS/1, 2006).

Sermaye Piyasası Kurumu (SPK) ise yayınlamış olduğu bir tebliğle “dipnotları ile birlikte bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu ve öz sermaye değişim tablosunu” finansal tablolar seti olarak belirlemiştir. Ancak SPK 01.01.2008 tarihinden itibaren Türkiye’deki işletmelerin tüm finansal raporlama ve tablolarının hazırlanması standartlarını tamamen TMSK’ca yayımlanan standartlara göre hazırlanmasını istemiştir. Şüphesiz bu durum en başta bankacılık sektörünü kapsayarak, Türkiye’deki bankalar da 2008 yılından itibaren TMS ve “Türkiye Finansal Standart Raporlama” (TFSR) standartlarına göre finansal tablolarını oluşturmaya ve kamuoyuna deklare etmeye başlamıştır.

Tezin üçüncü bölümünde daha detaylı incelenecek olmakla birlikte, yeri gelmişken BDDK tarafından sadece bankalarla ilgili olmak üzere, yapılan finansal raporlama ve finansal tablo düzenlemelerine bakmak yerinde olacaktır.

BDDK yayınlamış olduğu tebliğinde bilanço, gelir tablosu, özkaynaklarda değişimi gösteren “gelir-giderleri”, bankaların nakit akışını gösteren tablo ile net banka kârlarına ilişkin finansal tabloları düzenli periyotlarla hazırlayıp yayınlamayı yasal zorunluluk haline getirmiştir (BDDK, 2006).

Tıpkı SPK gibi BDDK da TMSK tarafından yayınlanan bir numaralı tebliğ hükümleri çerçevesinde TMS uygun olarak muhasebeleştirilmesini bir zorunluluk olarak belirtmiştir. Böylece gerek bankalar gerekse diğer finansal işletmelerin hepsi TMSK tarafından yayınlanarak belirlenen TMS ve TFRS standartlarına göre belirli periyotlarla ve benzer şekilde yayınlamak zorunda kalmıştır. Şüphesiz bu sayede

sağlanan yeknesaklık her sektördeki işletmelerin finansal rasyolarını okumak ve analiz etmek açısından karar vericilere büyük kolaylık kazandırmıştır.

Başta bankalar olmak üzere Türkiye’deki tüm işletmelerin bir bakışta finansal durumu hakkında değerlendirme yapmak için öncelikle onların belirli dönemlerde yayınladıkları temel finansal tablo ve bu tablolarda yer alan kalemlere bakmak çoğu zaman yeterli olabilmektedir.

Zira bu tip tablolarda kardan zarara, sermaye artışından azalışına kadar belirlenen periyotta işletmeyle ilgili tüm temel kalemlere ilişkin veriler bulunmaktadır. İşte o yüzden literatürde işletmelere ait bilanço ve gelir gider tabloları temel finansal tablolar olarak adlandırılmaktadır.

Genelden özele doğru Türkiye’deki işletmelerin hazırlamakla mükellef oldukları tablo ve bu tablolarda yer alan muhasebe kalemlerini aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelemek mümkündür.

2.1.4.1 Bilanço tablosu ve kalemleri

Bilanço kavramı her ne kadar yerini “finansal durum tablosuna” bırakmaya başlamış olsa da finansal analiz ve değerlendirmelerde ilk akla gelen temel finansal tablolar arasında gösterilmeye halen devam etmektedir (Sevilengül, 2012: 35).

Bilanço, işletmelerin üretim etkinliğinde girdi olarak kullandıkları tüm örgütsel kaynaklara/varlıklara ilişkin muhasebe kayıtlarıyla birlikte üretim sürecinde bu kaynakların kullanılmasıyla ortaya çıkan girdi maliyetlerini/pasifleri belirli nizam içerisinde gösteren temel finansal tablolardır (Çabuk ve Lazol, 2012: 8).

Bilanço tanımından anlaşıldığı üzere genellikle aktif ve pasif olmak üzere iki taraftan oluşan ve belirli tarihler esas alınarak hazırlanmakta olup bir bilançonun düzenlendiği tarih, işletme faaliyetlerinin analize konu edildiği son dönemi göstermektedir (Savcı, 2017: 43).

Bilançolarda işletmenin finansal rasyolarında bir dengenin olması esas alınır. Bu durum bilançoda aktif ve pasif tarafın daima birbirine eşit rakamlardan oluşmasıyla doğrulanır. Zira işletme üretim için ne kadar finansal ve örgütsel kaynak sağladıysa o kadar varlığa sahip olabilir ve bu kaynaklar ancak işletmenin iç ve dış kaynaklarından elde edilebilecektir. Bu nedenle varlık toplamından yabancı kaynaklar düşüldüğünde işletmenin öz kaynaklarla elde ettiği varlık tutarı, başka bir deyişle “öz sermayesi” ortaya çıkacaktır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 72).

Bu açıklamalar ışığında bilançoda iki yapı olduğu görülmektedir: Bilançonun aktif tarafı işletmenin ekonomik yapısını; pasif taraf ise mali yapısı hakkında bilgi kullanıcılarına bilgi sağlamaktadır. Mali yapı kaynakların nereden ve nasıl temin edildiğini, ekonomik yapı ise nereden elde edilen kaynağın nerelerde ve nasıl kullanıldığını ifade eder (Savcı, 2017: 44)

Öte yandan günümüz Türkiye’inde bankaların da uymakla zorunlu olduğu TMS/TFRS’ye göre bilanço (Finansal Durum Tablosu) özelliklerine bakmak yerinde olacaktır. Öncelikle söylenmelidir ki, bilanço kavramı TMS/TFRS kapsamında çıkartılan mevzuata göre “finansal durum tablosu” olarak adlandırılmıştır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 64). Uluslararası finansal ve muhasebe standartlarına (UFRS) daha uygun düşen bu adlandırmaya göre tanımlanan bilanço kavramı “bankaların varlık, borç ve öz sermayesindeki değişimlerin düzenli bir şekilde sunulduğu temel finansal tablolarıdır (Köse, 2007: 49).

Nasıl ki herhangi bir işletme için hazırlanan bilançoda varlıklar ve borçlar aktif-pasifler şeklinde finansal değerlendirmeye olanak sağlayacak şekilde sınıflandırılıyor ise, aynı durum bankalar açısından da geçerlidir ve bankalar da tıpkı işletmeler gibi finansal durum tablolarını düzenlerken varlıklarını ve borçlarını cari/cari olmayan ayrımına tabi tutarak ya da likidite esasına göre sınıflandırarak bilançolarını yayınlarlar (Akdoğan ve Tenker, 2010: 65).

İşletmeler finansal durum tablosunun sunulduğu konusunda serbest değillerdir. İşletmelerin hangi yöntemi seçeceği konusunda iki ölçüt vardır: Bunlardan birincisi “faaliyet döngüsü” diğeri ise “likidite esaslı” standartlara göre hazırlanmaktadır (Bayrı, 2010: 98). Türkiye’deki yerleşik mevzuata göre bankalar genellikle diğer işletmelerden farklı olarak finansal durum tablosunun sunulduğunda likidite esaslı bilançolarını hazırlamak zorundadırlar (Köse, 2007: 50). Bunun nedeni banka ve benzeri finansal kuruluşların ürettikleri mal ve hizmetin faaliyet döngüsünün sınırlarının çizilememesinden kaynaklanmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2012: 11).

Son olarak söylenmelidir ki, TMS’ye göre bilanço/finansal durum tablosunda kalemlerin anlaşılabilirliğini artırmak için ya bilançonun dipnotlarında ya da bilançoda alt sınıflandırmalara ya da bölümlere yer verilmesi gerekmektedir (Örten, Kaval ve Karapınar, 2012: 22).

2.1.4.2 Gelir-gider tablosu ve kalemleri

Gelir-Gider tablosu, bir işletmenin bir hesap dönemine ait gelir ve giderleri ile kazanç gücünü tam ve açık olarak göstermesi sebebi ile finansal tablo kullanıcıları tarafından son derece öneme sahip bir tablodur. Gelir tablosu belirli dönemin hasılatını, hasılatтан indirilecek unsurları (masraflar, zararlar, vergiler) net geliri ve net gelirin alacaklılar ve sermayedarlar arasında bölüşümünü sistematik bir şekilde sıralamaktadır (Akgüç, 2011: 259).

Gelir tablosu belirli bir dönemi kapsadığı için bilançodan farklı olarak dinamik bir yapıya sahiptir. Ayrıca kullanıcılar bilanço üzerinde sadece “net karı veya zararı” görmekte; ancak kar veya zararın oluşumuna ilişkin daha detaylı bilgi sahibi olamamaktadırlar (Akdoğan ve Tenker, 2010: 178). İşte gelir tablosu işletmede net kar veya zararın oluşumuna ilişkin bilgi sunmasından dolayı günümüzde finansal tablo kullanıcılarının en çok önem verdikleri tablolardan biri haline gelmiştir (Köse, 2007: 51; Bayrı, 2010: 103).

Özellikle işletmenin esas faaliyetlerinden sağlanan gelirleri, işletmenin ana faaliyet konusu dışında elde ettiği ancak süreklilik gösteren olağan faaliyetlerden sağladığı gelirleri ve süreklilik göstermeyen olağandışı gelirleri ayrı bu tip tablolarda sunulmaktadır (Köse, 2007: 51).

Yine bilançodan farklı olarak TMS kapsamında yasal zorunluluk gereği hazırlanan gelir tablolarında, gelir tablosu fonksiyon esası dikkate alınarak kesin bir format dâhilinde düzenlenme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu standardı sağlama konusunda TMSK tarafından tavsiye edilen “gelir tablosu ilkeleriyle” gelir tablolarının satışlara ait gelirlerin, satışlara ait maliyetlerin, tüm gelir ve giderlerin güvenilir bir şekilde gösterilmesine yönelik geliştirildiğini söylemek mümkündür (Bayrı, 2010: 103).

Diğer yandan işletmelerin gelir tablolarında olması gereken rasyolar ve kalemler belirli kurallara bağlanarak, işletmelerin gelir tablolarının daha kolay anlaşılır hale gelmesinin yanı sıra daha güvenilir olmasının da bir anlamda yolu açılmıştır (Bayrı, 2010:99). Ayrıca kapsamlı gelir tablosunda niteliğine göre sınıflandırılan kar ya da zarar bileşenlerinin her biri, tüm gelirler ve tüm giderler şart koşulan her bir alt kalemlere göre yer almak zorundadır (TMS/1, 2006).

Sonuç olarak işletmeler eğer isterlerse, dönem kar veya zararını oluşturan gelir ve giderlerini ayrı bir tabloda başka bir ifade ile klasik anlamda gelir tablosunda

raporlayabilirler. Bu durumda kapsamlı gelir tablosunda, sadece dönem kar veya zarar tutarı yer alır. Bir başka ifade ile işletmeler gelir tablosunu ayrı bir tablo, kapsamlı gelir tablosunu ayrı bir tablo halinde sunabilirler.

2.2 Finansal Analiz Yöntemleri

Günümüz işletmelerinde finansal yöneticiler firmanın bazı önemli faaliyet istatistiklerinin genel bir görünümünü elde etmek istediğinde finansal rasyoları kullanmakta ve incelenen dönemler içinde işletmelerinin temel finansal rasyolarını inceleyerek değerlendirmektedirler (Akdoğan ve Tenker, 2010).

Literatürde finansal analizin geleneksel olarak kabul edilen dört çeşit kantitatif analiz yöntemine sıklıkla vurgu yapılmaktadır. Bu tür analiz yöntemleriyle temel finansal tablolar çeşitli değişken ve periyotlara göre analiz edilerek birlikte değerlendirilmekte böylece finansal tabloların bir anlamda okunup değerlendirilmesi işlemi gerçekleştirilmiş olunmaktadır. Aşağıdaki başlıklar altında geleneksel kabul edilen dört temel finansal analiz tekniği kısaca açıklanmıştır.

2.2.1 Karşılaştırmalı Finansal Tabloların Analizi (Yatay Analiz)

Finansal tabloların analizinde dinamik yöntemlerden birisi olarak görülen karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde belirli dönemlerde incelenen işletmenin her bir kalemindeki değişimler karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Bu kapsamda bir analiz yapabilmek için aynı işletmeye ancak farklı dönemlere ait finansal rasyoların birbiriyle karşılaştırılması mümkündür. Benzer şekilde aynı sektörde faaliyet gösteren benzer üretim ve ticari faaliyetleri olan en az iki işletmenin bilanço ve gelir tablolarının da karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi mümkündür.

Bu tip analize başlamadan önce bir işletmenin hangi periyot ve yıllara ait faaliyetlerin finansal değişimleri analize konu edileceği öncelikle tespit edilir ve bu dönemlere ait bilanço veya gelir tabloları temin edilir. İkinci aşamada analizde odaklanılacak, diğer bir ifadeyle değişimleri karşılaştırılacak kalemlerdeki veriler kullanılarak bu dönemdeki dönemsel değişimler artı eksi olarak tespit edildikten sonra, aşağıdaki formül kullanılarak yüzdelik düzeyde hesaplama yapılır:

Formül-1:

$$\frac{\pm Fark \times 100}{m} = \pm \%$$

Formülde yer alan ‘‘Fark’’ analize konu edilen kalemtedeki artışı ya da azalışı ifade ederken, (m) harfiyle gösterilen değişken ise karşılaştırmaya konu edilen iki dönemden/yıldan ilkinde ait kalem tutarı olarak yazılır. Bu hesaplama sonucunda ulaşılan yüzdelik değeri eksi yönlü olduğunda bir önceki seneye göre bir azalış ya da zarardan, artı yüzdelik bir sonuç çıktığında ise bir önceki yıla ait artıştan bahsetmek mümkün olacaktır.

Sonuç olarak beş on yıllık bilanço kayıtlarındaki her bir kalemin bile birbiriyle karşılaştırmasına olanak veren bu analiz tekniğı oldukça kolay hesaplamaya imkan veren bir finansal analiz yöntemidir. Bununla birlikte bu yöntemle sadece yıllar ya da periyotlar itibariyle analize konu edilen kalemlerdeki değişimlerin istatistiksel olarak gösterimi dışında bu tür analizlerden daha fazla bulguya ulaşmak mümkün değildir. Bu nedenle artı ve eksi yönlü değişimlerin nedenleri hakkında ayrıca araştırma yapmak gerekmektedir.

2.2.2 Yüzde Yöntemi İle Analiz (Dikey Analiz)

İşletmelerin tek bir döneme ait bilanço ya da gelir tablosunu analiz etmek amacıyla kullanılan bu yöntem bazı kaynaklarda dikey analiz şeklinde adlandırılmaktadır (Akgüç, 2011).

İşletmenin sadece bir döneminin analize konu edildiğı bu yöntemde finansal tabloyu oluşturan kalemlerin tüm dönem içerisindeki payı hesaplanır. Bu yüzden dikey analiz olarak da anılan yönteme göre yapılan finansal analizlerde aşağıdaki formül kullanılarak hesaplama yapılmaktadır:

Formül-2:

$$\text{Grup Toplamına Göre Dikey Yüzde} = \frac{g \times 100}{G}$$

Yukarıdaki formülde yer alan (g) harfi analize konu edilen bilanço kaleminin tutarını gösterirken, formülde paydayı oluşturan (G) harfi analize konu edilen bilanço kaleminin ait olduğu grubun toplam tutarını göstermektedir.

Benzer şekilde aşağıdaki formüle göre işletme bilançosunda yer alan varlıklar ya da kaynaklardaki değişimlerin analiz edilmesi mümkündür:

Formül-3:

$$\text{Grup Toplamına Göre Dikey Yüzde} = \frac{gx100}{Y}$$

Formülde (G) yerine konulan (Y) ise finansal analize konu edilen işletmenin bilançosundaki varlıklar ya da kaynakların toplamını ifade etmektedir. Özellikle gelir tablosundaki “Net Satışlar Tutarı” (S) analiz için paydaya yazılarak bu şekilde analizler yapılması mümkündür.

Yüzde yöntemiyle yapılan analizler aracılığıyla bir işletmenin bilançosundaki aktif ve pasifleri oluşturan kalemlerin bağlı bulunduğu grup içerisindeki artış ve azalış yakından takip edilirken, gelir tablosunda kar ve zarar oranlarındaki değişimin takip edilmesine olanak sağladığı söylenebilir. Ancak bu yöntem işletmenin diğer dönemlerindeki değişimi tespit etmek açısından kullanışlı olmadığı için işletmenin daha çok iç kontrolü açısından daha kolay kullanım olanağı veren bir analiz yöntemi olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.3 Eğilim Yüzdeleri Analizi (Trend Analizi)

Eğilim yüzdelerinin hesaplanması son derece dinamik bir finansal analiz yöntemi olmakla birlikte bu yöntemle yapılacak analizlerde sekiz ya da on yıllık bilanço ya da gelir tablosu analizleri yapılması mümkündür.

Bu tip analizlerde işletmenin finansal tablolarında yer alan kalemlerin yıllar içerisinde değişimleri hesaplanarak artı eksi yönlü değişimler tespit edilir. O nedenle baz alınan dönemlerin tespitinde işletmenin gerek dış çevresinde gerekse iç çevresinde olağanüstü gelişmelerin yaşandığı dönemler baz alınmamalıdır.

Ayrıca pek çok açıdan karşılaştırmalı finansal analize benzeyen bu yöntemde öncelikle eşik değerler yani trend oranları hesaplanır. Bu tip hesaplamada baz alınan yılın kalemleri 100 kabul edilir ve her kalemin diğer yıllardaki tutarları aynı kaleme ait tutara oranlanır. Her bir kalem için istenilen ve hedeflenen trendlerin hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılır:

Formül-4:

$$N = \frac{t \times 100}{T}$$

Yukarıdaki denklemde yer alan (N), yapılan trend analizine konu edilen “eğilimin yüzdelik oranını”; (t) analize konu edilen bilanço kaleminin incelenen yıldaki tutarını ve paydada yazan (T) analize konu edilen bilanço kaleminin baz alınan yılda hesaplanan tutarını göstermektedir.

Sonuç olarak bu tip hesaplamalar bilanço ve gelir tablosundaki her bir kaleme ayrı ayrı uygulanarak ulaşılan sonuçlar aynı bilanço ya da gelir tablosu formatında oluşturulan ayrı bir tabloda yıllara göre ayrılan sütunlara yerleştirilerek raporlanır. Bu raporlamada yer alan trendlerin okunmasında ise %100’ün altında kalan değişimler söz konusu kalemdeki azalışı; buna karşılık %100’ün üzerindeki değişimler artışları gösteren eğilim yüzdeleri olarak okunarak analiz tamamlanır.

2.2.4 Oran Analizi (Rasyo Analizi)

Oran analizi, bilanço ve gelir tablolarının kendi kalemleri ya da karşılıklı kalemleri arasındaki ilişkileri belirlemede kullanılan dinamik bir analiz yöntemidir. Bu anlamda oran analizi; işletmelerin içinde bulundukları finansal durumu analiz edebilmek ve finansal performanslarını değerlemek için sıklıkla kullanılan finansal analiz yöntemidir.

Özellikle işletmelerin geçmiş yıllara ait finansal tablo oranları analiz edilerek; faaliyetleri, likiditeleri, finansal yapıları, karlılıkları ile ilgili bilgiler elde edilebilmekte ve bu bilgiler işletmenin geçmiş yıllarıyla ya da aynı işkolundaki diğer işletmelerle karşılaştırılabilmektedir.

Literatürde işletmelerin gelir veya bilançolarında yer alan kalemlerindeki iki dönem arasında gerçekleşen değişimin matematik dilinde ifadesine “rasyo” denilmektedir. Bu anlamda rasyo/oran analizi yöntemiyle de bilanço kalemlerindeki değişimlere yıllara göre bakılarak bir değerlendirme yapılabilinmektedir. Örneğin, bir işletmenin cari varlıklarındaki yıllık değişim, karlılık oranlarındaki değişimler, işletmenin karlılık ya da nakit durumu hakkında verilecek bilgi, kullanıcılarına önemli düzeyde fikir verebilecektir.

Bu yöntemin en temel özelliği finansal analize konu edilen rasyoların var olduğu her bir kalem için ayrı ayrı kullanılabilinecek olması, uzun veya kısa periyotlu verilerin karşılaştırmasına imkan tanınmasının yanı sıra birden fazla işletmenin aynı dönemlerdeki analizlerine imkan tanınmasıdır. Ayrıca yöntemin yaygın kullanıldığı sektörlerin başında finans piyasaları ve bankaların geldiği de söylenebilir. Zira oran analizlerinin temel hedefleri arasından dinamik bir şekilde işletmelerin borç ödeme gücünü, finansal değeri olan varlıkların etkin kullanılıp kullanılmadığını ölçümlemek, işletmeye yabancı kaynaklardan gelen fon ve benzeri kaynak kullanımının etkinlik düzeyini tespit etmek ve işletme kârlılığını kesin bir sonuçla ölçmek gibi kazanımları bulunmaktadır.

Literatürde sayılan bu kazanımlardan hareketle araştırma kapsamında oran analiz yönteminin bu araştırmanın amaç ve hedeflerine uygun olan finansal analiz yöntemi olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle tezin bu bölümünde oran analiz yöntemi hakkında daha detaylı bir şekilde oran analizi hesaplamalarından bahsedilecektir.

Bu anlamda literatüre bakıldığında oran analizinin daha çok işletmelerin likidite, finansal, faaliyet ve kârlılık oranlarının hesaplanmasında kullanıldığı görülmekte olup aşağıdaki başlıklar altında bu tip kalemlerin oran analizinde kullanılan hesaplama ve analiz yöntemleri aşağıdaki başlıklar altında kısaca incelenmiştir.

2.2.4.1 Likidite oranlarının hesaplanması

Oran analizi yöntemi kullanılarak işletmelerin likidite durumu ölçümlemek istenildiğinde dört farklı çeşit hesaplama yöntemi kullanılarak incelenen işletmenin borç ödeme gücünü gösteren dönen varlıkları ile işletmenin yabancı kaynaklar arasında çeşitli istatistiksel ilişkiler kurulur. Bu kapsamda işletmelerin cari oranları, asit-test oranları, mevcut olan değerlerin oranı ile stokların net sermayesine oranı hesaplanır.

İşletmelerin likidite düzeylerinin hesaplanması kapsamında sıklıkla kullanılan “cari oran” analizinde işletmenin “her bir liralık kısa vadeli borcuna karşılık kaç liralık dönen varlığı” olduğu hesaplanır:

Formül-5:

$$\text{Cari Oran} = \frac{DV}{KVYK}$$

Yukarıdaki formülde gösterilen (DV) işletmenin baz alınan dönemdeki “Dönen Varlıkları” ve denkleğin sağ tarafındaki paydanın altında gösterilen (KVYK) ise işletmenin ulaştığı “Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların” tutarı yazılmaktadır. Literatürde bu şekilde hesaplanan cari oranın iki bölü bir yani %200 düzeyinde olması gerektiği belirtilmektedir.

Literatürde sıklıkla işletme likidite oranının hesaplanmasında kullanıldığı görülen “Asit Test Oranı”, işletmelerin her bir liralık kısa vadeli borcuna karşılık, kaç liralık toplu borcu olduğunu tespit etmek amacıyla aşağıdaki denklik kullanılarak hesaplanır:

Formül-6:

$$\text{Asit-Test Oranı} = \frac{DV - \text{Stoklar}}{KVYK}$$

Denklikte gösterilen (DV) işletmenin incelenen dönemdeki “Dönen Varlıklarını” gösterirken, (KVYK) kısaltması ise işletmenin “Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklarını” ifade etmektedir. İşte bu şekilde hesaplanan asit test oranının 1 bölü 1 oranında çıkması eşik değer olarak kabul edilmektedir. Bu eşik değer üzerinde hesaplanan oranlar işletmenin kısa vadede borç ödeme gücünün iyi durumda olduğuna işaret ederken, 1’in altındaki oranlar tam aksi durumu gösterecektir.

Likidite hesaplanmasında kullanılan diğer bir yöntem ve oran ise “Hazır Değerler Oranı” hesaplamasıdır. Bu oran işletmenin her bir liralık kısa vadeli borcuna karşılık elinde kaç liralık nakit ve nakit benzeri değer bulunduğunu göstermektedir:

Formül-7:

$$\text{Hazır Değerler Oranı} = \frac{HD}{KVYK}$$

Yukarıdaki denklikte yazılan (HD) kısaltması işletmenin incelenen dönemindeki “Hazır Değerler Oranını” gösterirken, (KVYK) “Kısa Vadeli Yabancı Kaynakları” ifade etmektedir. Benzer eşik değeri kullanılarak yorumlanan bu hesaplamanın sonuçları ise şöyle yorumlanmaktadır.

Eğer Hazır Değerler Oranı 1/1’lik eşik değerinin üstündeyse söz konusu işletmenin borç ödeme gücünün olduğunu, işletme likiditelerinin çok fazla kullanılmasına gerek duyulmadığını gösterirken, eşik değerin altındaki oranlar ise işletmenin ya satışlarında ya da alacaklarının tahsilinde sorunlar yaşadığını göstermektedir. Oranın eşik değerden çok aşağıda çıkması ise işletmenin ciddi düzeyde nakit sıkıntısı çektiğine işaret etmektedir.

İşletmelerin sıklıkla kullandıkları likidite oran analizlerinden dördüncüsü ise “stokların net çalışma sermayesine oranı” olarak hesaplanmaktadır. Literatüre bakıldığında işletmelerin gündelik faaliyetlerini sürdürmek için kullandıkları “net çalışma sermayesi”, işletmenin sahip olduğu sürekli dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarını aşan kısmı şeklinde tanımlanmaktadır.

Stokların Net Çalışma Sermayesine Oranı ise işletmelerin sahip oldukları stoklarındaki malların tutarlarıyla net çalışma sermayesi tutarı arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Bu kapsamda işletme stoklarının net çalışma sermayesi içinde işgal ettiği tutar bakımından aşağıdaki denklik kurularak hesaplama yapılmaktadır:

Formül-8:

$$\text{Stokların Net Çalışma Sermayesine Oranı} = \frac{\text{Stoklar} \times 100}{\text{NÇS}}$$

Yukarıdaki denklikte gösterilen (NÇS) işletmenin “Net Çalışma Sermayesi” tutarını ifade etmektedir.

2.2.4.2 Finansman oranlarının hesaplanması

İşletmelerin temel finansman oranlarının işletme üretiminin finansmanında ulaşılan yabancı kaynaklardan yararlanılma düzeyi ve etkinliği ölçümlenmektedir. Bu anlamda “Borçların Öz Kaynaklara Oranı”, “Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz kaynaklara Oranı”, “Maddi Duran Varlıkların Öz kaynaklara Oranı” ve “Finansman Giderlerini Karşılama Oranı” en yaygın kullanılan finansman oranı hesaplamaları arasında gösterilmektedir.

İlk olarak oran analiz yöntemiyle “Borçların Öz Kaynaklara Oranı” hesaplamasına bakıldığında, bu oranın hesaplamasıyla işletmelerin sahip oldukları özkaynakların içerisindeki yabancı kaynaklardan elde edilen tutarın payı hesaplanır ve işletme öz kaynaklarının işletmenin borçlarını karşılayabilecek düzeyde olup olmadığı tespit edilmeye çalışılır. Bu oran aşağıdaki gibi hesaplanır:

Formül-9:

$$\text{Borçların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{KVYK + UVYK}{Özkaynaklar} \times 100$$

Yukarıdaki denkleğin sağ tarafında yer alan (KVYK) kısa vadeli yatırım kaynaklarını, (UVYK) ise uzun vadeli yatırım kaynaklarını (kısa ve uzun vadeli borçları) göstermektedir. Bu şekilde hesaplanan oranın %100'ün altında çıkması, işletmenin öz kaynaklarının toplam borçlarını karşılayacak büyüklükte olduğunu gösterirken oranın üstünde çıkması alacaklıların işletmenin varlıkları üzerinde daha fazla paya sahip olduklarını göstermektedir. Bu da yatırımcılar açısından ciddi risk anlamına gelecektir.

Benzer şekilde KVYK'nın özkaynaklara oranı ise işletmenin sahip olduğu özkaynaklarının yüzde kaçının kısa vadeli borçlara ödenmesi gerektiğini gösterir ve aşağıdaki denklik çerçevesinde hesaplanır:

Formül-10:

$$\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oran} = \frac{KVYK}{Özkaynaklar} \times 100$$

Bu oranın özellikle üretim işletmelerinde %35 civarında hesaplanması eşik değer olarak kabul edilmekle birlikte, hesaplanan oranın eşik değerden çok küçük düzeyde çıkması işletmenin finansal anlamda kısa dönemde çok az borcu olduğunu dolayısıyla finansal anlamda oldukça güçlü olduğunu göstermektedir. Oranın eşik değerden yüksek çıkması ise işletme için finansal risklerin yakın zamanda büyük sıkıntılara neden olacağını göstermektedir.

İşletmelerin finansman analizlerinde sıklıkla kullanılan diğer bir oran ise “Maddi Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı” ile hesaplanır. Bu oran genellikle işletmelerin maddi duran varlıklarının özkaynakları içerisindeki payını tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Böylece işletmenin öz kaynakları içerisinde yer alan sabit maddi varlıklarının işletme finansmanını sağlayıp sağlamadığı hesaplanır:

Formül-11:

$$\text{Maddi Duran Varlıkların Öz Kaynaklara Oranı} = \frac{MDV}{Özkaynaklar} \times 100$$

Denkleğin sağ tarafındaki (MDV) kısaltması işletmenin “Maddi Duran Varlıklarını” göstermektedir. Oranın yüzde yüzün altında çıkması maddi duran

varlıkların finansmanına yeterli geldiğini gösterirken, oranın yüzde yüzün üzerinde çıkması işletmenin yabancı kaynak kullanmak zorunda kalacağını ya da kaldığını göstermektedir.

Son olarak işletme finansman analizinde kullanılan yaygın bir hesaplama da “Finansman Giderlerini Karşılama Oranının” hesaplanmasıdır. Bu oran incelenen işletmenin üretimde kullandığı finansman giderleri sonucunda ulaştığı dönem kârının birbirlerine oranlanmasıyla aşağıdaki gibi hesaplanır:

Formül-12:

$$\text{Finansman Giderlerini Karşılama Oranı} = \frac{\text{Dönem Kârı} \times FG}{FG}$$

Denklikte (FG) şeklinde kısaltılan “Finansman Giderleri” tutarını göstermektedir. Bu oran ne kadar yüksek çıkarsa işletmenin o kadar karlı ticari faaliyet gösterdiği anlaşılırken, tersi durumda işletmenin kardan çok zarar ettiği anlaşılır.

2.2.4.3 Faaliyet oranlarının hesaplanması

İşletmelerin sahip oldukları maddi varlıklarını etkili ve karlı bir şekilde üretime dönüştürüp dönüştürmediğini hesaplamak amacıyla yapılan bu tür analizlerin en önemli olanlarını “Ortalama Tahsilat Dönemi Oranı”, “Alacakların Devir Hızı Oranı”, “Nakit Devir Hızı Oranı” ve “Aktif Devir Hızı Oranı” şeklinde sıralamak mümkündür.

İlk olarak işletmelerin “Ortalama Tahsilat Dönemi Oranı” hesaplamasına bakıldığında bu oranın işletmenin ticari alacaklar ile satışlar arasındaki ilişki analiz edilmek suretiyle aşağıdaki denklikler kullanılarak hesaplanmaktadır:

Formül-13:

$$\text{Günlük Satışlar} = \frac{\text{Kredili Satışlar}}{360}$$

$$\text{Ortalama Tahsilat Dönemi Oranı} = \frac{\text{Ticari Alacaklar}}{\text{Günlük Satışlar}}$$

Bu denklikler kullanılarak hesaplanan oranın küçük çıkması, işletmenin sahip olduğu fon ve nakit değerlerin kısa sürede satışlarla sağlandığını gösterirken, düşük

çıkması müşterlere vadeli satışların arttığını ve ödeme günü geldiğinde yaşanacak sıkıntının işletmeyi finansal anlamda zor duruma düşürebileceğini göstermektedir.

İşletmelerin faaliyet oranlarının analizinde kullanılan “Alacakların Devir Hızı Oranı” hesaplanmasında ise işletmelerin satışlarından doğan ticari alacakları ile net satışların birbirine oranlamasıyla hesaplanması sayesinde tespit edilir. Bu şekilde hesaplanan alacakların devir hızı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

Formül-14:

$$\text{Ortalama Alacaklar} = \frac{DBTA + DSTA}{2}$$
$$\text{Alacakların Devir Hızı Oranı} = \frac{NetS}{OrtalamaAlacaklar}$$

Yukarıdaki denklikte yer alan (DBTA) işletmenin “Dönembaşı Ticari Alacaklarını” gösterirken, (DSTA) kısaltması ise işletmenin “Dönemsonu Ticari Alacaklarını” ve (NetS) kısaltması işletmenin “Net Satış” tutarlarını göstermektedir. Diğer eşik ve oran değerlerinden farklı olarak yukarıdaki formüller kullanılarak hesaplanan “Alacakların Devir Hızı Oranı” ifade edilirken, “ticari alacakların bir hesap döneminde kaç defa tahsil edildiği” şeklinde okunmaktadır. Ayrıca bu oranın yüksek çıkması ticari alacakların kısa sürelerde tahsilinin gerçekleştiğini gösterirken, aksi durum yani bu oranın düşük çıkması ise işletmenin ticari alacaklarını ancak uzun sürede tahsil edilebildiğine işaret etmektedir.

İşletme faaliyetlerinin analizinde kullanılan diğer bir oran ise “Nakit Devir Hızı Oranı” hesaplamasıdır. Bu oran işletmenin nakde kolayca çevrilebilen varlıklarının devir hızını hesaplamada aşağıdaki formül hesaplanarak kullanılmaktadır:

Formül-15:

$$\text{Nakit Devir Hızı Oranı} = \frac{NetS}{OrtalamaHD}$$

Yukarıdaki denklikte gösterilen (NetS) kısaltması net satışları gösterirken, (Ortalama DV) kısaltması ise “Ortalama Dönen Varlıklar” tutarını ifade etmektedir. Bu şekilde hesaplanan oran işletmelerde sürekli hazır tutulması gereken nakit miktarını belirlemenin yanında, işletmenin gündelik nakit akışını sürdürmesi açısından sahip olduğu fonları etkili bir şekilde kullanmasına yardımcı olmaktadır.

İşletmelerin bilanço kalemlerinde yer alan aktiflerinin devir hızı oranı da önemli bir finansal performans analiz bulgusunu ortaya koyar:

Formül-16:

$$\text{Aktif Devir Hızı Oranı} = \frac{\text{NetS}}{\text{OrtalamaV}}$$

Hesaplanan bu oranın özellikle üretim işletmelerinde 2-4 arasında çıkması beklenmektedir. Ne var ki banka veya diğer ticari işletmelerde bu oranın eşik değerinin oldukça üstünde çıkması beklenmektedir. Ayrıca bu değer sektör ortalamasının ya da değer altında çıkması işletmede atıl kapasite bulunduğunu gösterirken bu oranın yüksek çıkması işletmenin gerçekleştirdiği yatırımlardan oldukça karlı gelirler elde ettiğini göstermektedir.

2.2.4.4 Kârlılık oranlarının hesaplanması

İşletmeler doğal olarak mal veya hizmet üreterek kar elde etmek üzere kurulurlar. Bu anlamda işletmelerin sürekli takip ettikleri en önemli finansal rasyolardan birinin kârlılık analizleri olduğunu söylemek mümkündür. İşletmeler kârlılık analizinde genellikle “Kaynakların Kârlılık Oranları” ve “Satışların Kârlılık Oranları”nı dikkate alarak hesaplamalar yapmaktadır.

Bu kapsamda “Kaynakların Kârlılık Oranları” hesaplamasında işletmenin sahip olduğu öz kaynaklar ile uzun dönemli aldığı borçların/yabancı kaynakların üretim sürecinde etkili kullanıp kullanılmadığına bakılır. Bunun içinse ya “Sermayenin Amortismanı Oranı” ya da “Özkaynakların Amortismanı Oranı” hesaplanır:

Formül-17:

$$\text{Sermayenin Amortismanı Oranı} = \frac{\text{DönemKâr} + \text{UVBG}}{\text{Özkaynaklar} + \text{UVYK}} \times 100$$

Yukarıdaki denklikte yer alan (UVBG) kısaltması, işletmenin “Uzun Vadeli Borçlanma Giderlerini” ifade ederken, (UVYK) kısaltması ise “Uzun Vadeli Yabancı Kaynakları” göstermektedir. Bu formül ise sermayenin amortismanı oranını göstermektedir. Bu oran genel olarak uzun vadeli kaynaklardan alınan kredilerin işletmenin kar oranlarına nasıl ve hangi düzeyde katkısı olduğunu ölçümlemek amacıyla kullanılır. Bu kapsamda hesaplanan oranın büyüklüğü işletmenin aldığı uzun dönemli kredi ya da borcu verimli kullandığını gösterirken, aksi durum bu

konuda sorunlar yaşandığını göstermektedir.

Diğer yandan işletme özkaynaklarının amortismanı oranı ise, işletmenin elde ettiği dönem net kârının özkaynaklara bölünmesiyle hesaplanmaktadır:

Formül-18:

$$\text{Öz Kaynakların Amortismanı Oranı} = \frac{\text{Dönem Net Kârı} \times 100}{\text{Özkaynaklar}}$$

Bu oran genellikle işletmelerin kurucu veya ortaklarının kuruluştan itibaren yaptıkları yatırımlardan ne ölçüde kar elde ettiklerini göstermektedir. Bu kapsamda hesaplanan oran büyüdükçe girişimcilerin iyi bir yatırım yaptıkları, aksi durumda ise zarar ettikleri ve sermayelerini azaltan bir yatırım yaptıkları değerlendirilir.

Son olarak işletmelerin “Kârlılık Oranlarının Hesaplanması” kapsamında “Satışların Kârlılık Oranlarının” hesaplanmasına bakmak yerinde olacaktır. Literatürde ve gündelik iş yaşamında görüldüğü üzere işletmeler sıklıkla “brüt”, “net” ve “faaliyet” kâr oranlarını hesaplamayı tercih etmektedirler.

Daha çok işletmelerin gelir gider tablolarındaki dönemsel veriler kullanılarak yapılan bu tip hesaplamaların başında “Brüt Kâr Oranı” hesaplanması gelmektedir. Aşağıdaki denklik kullanılarak hesaplanan bu oran işletmenin belirli dönemde satışlardan elde ettiği “brüt satış kâr” tutarı aynı dönemdeki net satışlara bölünerek hesaplanmaktadır:

Formül-19:

$$\text{Brüt Kâr Oranı} = \frac{\text{Brüt SK} \times 100}{\text{Net S}}$$

Yukarıdaki denklikte yer alan (NetS) kısaltması net satışları gösterirken, (Brüt SK) ifadesi ise işletmenin “Brüt Satış Kârı” tutarını göstermektedir. Böylece hesaplanan işletmenin satışlarının karlılığı oranının yüksek çıkması kârlılığı, düşük çıkması ise zarar edildiğini gösterebilmektedir.

Benzer şekilde Faaliyet Kârı Oranı işletmenin faaliyet kârının net satışlara oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Bu oranın hesaplanmasında Brüt Kâr Oranı hesaplanmasından farklı olarak, sadece söz konusu hesaplamaya faaliyet giderleri de eklenmektedir:

Formül-20:

$$\text{Faaliyet Kârı Oranı} = \frac{\text{FaaliyetKârı} \times 100}{\text{NetS}}$$

Yukarıdaki denklikte görüldüğü üzere işletmelerin “Faaliyet Kârı Oranı” hesaplanırken, üretim/faaliyet giderleri çıkartıldıktan sonra geriye kalan kârlılık tutarları hesaplanmaktadır. Bu oranın yüksek çıkması işletme giderlerinin rasyonel bir şekilde yapıldığını gösterirken, aksi durum giderlerde orantısız bir harcamanın yapıldığını göstermektedir.

Son olarak işletmelerin net kar oranı hesaplanırken kullanılan denklik aşağıda gösterilmektedir:

Formül-21:

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{DönemNetKârı} \times 100}{\text{NetS}}$$

Denklikte görüldüğü üzere işletmelerin bir dönemdeki net kârının net satışlardan elde edilen tutara bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Bu hesaplama ile ticari faaliyetleri sonucunda bir işletmenin finansal açıdan varlık sebebine uygun bir şekilde kazanç sağlayıp sağlamadığı anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BANKALARIN FİNANSAL TABLOLARI VE ORAN ANALİZİ

Küreselleşme ve uluslararası ticari ilişkilerde yaşanan baş döndürücü gelişmeler tüm ekonomilerin ve finansal piyasaların güçlenmesine yol açmış, böylelikle yeni ekonomik sistemin en temel aktörü olan bankacılık sektörünün de küresel düzeyde hızlı bir gelişim göstermesini desteklemiştir.

Dünya finans piyasalarında ve buna paralel olarak Türkiye ekonomisinde son 30-40 yıllık süre zarfında hızlı gelişimini sürdüren bankacılık sektörü ülke ekonomisini ayakta tutan en önemli aktörlerden birisi haline gelmiştir.

Nitekim Türkiye ekonomisinde Bankacılık sektörü bilanço büyüklüğü 2015 yılında yüzde 18 artarak 2.357 milyar TL olmuştur. Bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı 6 puan artarak %121'e yükselmiştir. (BDDK, 2016).

Ayrıca Türkiye'deki bankacılık sektörü 2016 yılı itibarıyla 52 bankadan oluşmaktadır. Sektörün aktif büyüklüğü içerisinde en büyük paya mevduat bankaları sahiptir. 2015 yılı verilerine göre mevduat bankalarının, bankacılık sektörü içerisindeki payı ise 2,13 trilyon TL ile %95,2 düzeyinde gerçekleşmiştir (TBB, 2016). Mevduat bankalarının, bankacılık sektörü içerisinde sahip olduğu yüksek pay, özellikle bu bankaların risk derecelendirmelerinin de öneminin artmasına neden olmuştur.

Nitekim Kasım 2000 ve Şubat 2001 likidite ve döviz krizleri, özellikle bankaların DİBS pozisyonları nedeniyle bu krizlerden yoğun olarak etkilenmelerine neden olmuş ve gerek finansal sistem gerekse reel sektör üzerinde yıkıcı etkilere yol açmıştır. Yaşanan krizlerin ardından, Türk bankacılık sektöründe 2002 yılında başlayan yeniden yapılanma dönemi 2007 yılında tamamlanmış; kriz ortamından kurtulmak amacıyla uygulanan politikalar ve hukuki iyileştirmeler özellikle 2007 yılından itibaren Türk bankacılık sektöründe olumlu etkilerini göstermeye başlamıştır.

Ne var ki bu krizler sonrasında yaşananlar bir kez daha göstermiştir ki, bankacılık sektöründeki önemli aktörlerin temel finansal rasyoları sürekli bir şekilde takip edilmeli, ortaya çıkacak tehlike ve risklere karşı gereken önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde tüm ülke ekonomisini yakından ilgilendiren ve toplumsal infiale bile neden olabilecek sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Öyle ise denilebilir ki, bu tezde konu edildiği gibi Türkiye’deki bankaların finansal performanslarını temel finansal tablolar ve rasyolar üzerinden ölçümlemek hem sektörün karşı karşıya kaldıkları riskleri tespit edebilmek, hem de ülke ekonomisini ayakta tutan bu sektördeki bankaların finansal performansını ölçümlemek açısından büyük anlam ve değer taşımaktadır.

Bu ve benzeri değerlendirmelerle yapılan çalışmanın bu bölümünde öncelikle Türk bankacılık sisteminde yer alan kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların temel finansal tabloları ile finansal performanslarını gösteren diğer finansal rasyolarının tanımlaması yapıldıktan sonra bunları ölçümlemede kullanılan yöntemler incelenecektir.

3.1 Bankaların Temel Finansal Tablolarının Kapsamı

Bankalar finansal piyasaları oluşturan işletmeler olarak tüm ticari faaliyetlerini sürekli muhasebeleştirmekte ve bilançolarını ya da gelir tablolarını oluşturmaktadır.

Tüm işletmelerde olduğu gibi bankaların da finansal tablolarının analizinde kantitatif yöntemlere ağırlıklı olarak yer verilmekle birlikte özellikle ülkedeki ekonominin en önemli sektörünü oluşturan bankaların finansal tablolarında BDDK gibi özerk kurumların yakın takibi söz konusudur (Akkoç, 2007: 27-28). Bu anlamda ülkedeki tüm bankaların denetimi ve gözetiminde yeknesaklığı sağlamak isteyen BDDK bankaları belirli periyot ve standartlarda finansal rasyolarını açıklamaya mecbur bırakmaktadır (Kesimli, 2012).

Bu kapsamda yürürlüğe konulan BDDK düzenlemelerine bakıldığında kurum tarafından çıkartılan tebliğler uyarınca bankaların ülkedeki diğer şirketlerden ayrı olarak, “tek düzen hesap planına” göre tüm bankacılık işlemlerini muhasebeleştirmeleri gerektiği söylenebilir (Yıldırım, 2008).

BDDK’ya ek olarak Türk bankacılık sistemini denetleyip sürekli gözetim altında tutan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF); da bankaların finansal durumunun sektöre etkilerini, iflasın

yani TMSF'ye devrinin söz konusu olup olmadığını finansal performans değerlendirmeler sonucunda elde edilen performans analizlerine dayanarak denetlemektedir.

Bu tip denetleyici kuruluşlar, bankaların performans değerlemelerine ulaşarak finansal riski yüksek olan bankaların durumlarının önceden belirlenmesini ve tedbir alınmasını sağlamaktadır. Bu şekilde bankacılık sisteminde güven ortamının oluşması ve süreklilik sağlanmaktadır.

Aslında günümüzdeki yatırımcılar genellikle güvenilir pozisyonlarda olan bankalara paralarını yatırmayı tercih ederler. Bununla birlikte bankacılık yatırımlarında düşük riskli yatırımlar daha az kazanç; buna karşılık yüksek riskli yatırımlar yüksek kazanç sağlama potansiyelleri taşıdığı için zaman zaman yatırımcılar bu tip stratejik kararları öncesi paralarını emanet edecekleri bankayı seçerken finansal tablolardan yararlanırlar.

Yatırımcılar riskli ve risksiz yatırım alanlarını bildiklerinde getirilerini karşılayacak en uygun alternatifi seçme imkanı bulacaklar ve yatırımın geri dönmeyeceği alanlara boş yere kaynak ayırmayacaklardır. Yatırım yapılacak olan bankanın mali tablolarının dolayısıyla finansal performansının izlenmesi ve finansal başarısızlık riski varsa bunun önceden tahmin edilmesiyle yatırımcılar portföylerinde önemli değişikliklere gidebilmekte ve bu riski taşıyan bankalara yatırım yapmaktan vazgeçebilmektedirler (Ünsal ve Duman, 2005: 2).

Diğer yandan ülkedeki tüm vatandaşlar yani müşteriler paralarını güvende tutma isteği ve ekstra gelir beklentisiyle bankalarla çalışmaktadır. Mevduat sahibi olan kişi ya da kurumlar, bankaların finansal performans analizlerini inceleyerek finansal riskliliği konusunda bilgiye sahip olduktan sonra paralarını tutacakları bankaya karar vermektedirler.

Banka yönetiminde ise bankaların varlıklarını başarılı bir şekilde devam ettirebilmeleri yöneticiler tarafından mevcut durumun dönemsel olarak nesnel bir biçimde değerlendirilmesiyle sağlanabilmektedir. Bankaların finansal performansında olumsuzlukların öngörülmesi halinde yöneticiler mevcut yönetim politikasını gözden geçirerek gerekli tedbirleri alabilmektedirler.

Bankaların performans analizleri sonucu kötü gidişatın öngörülmesi, yöneticilerin, bankanın ilişkili olduğu kuruluşlarla ilgili doğru karar verebilmesini sağlamaktadır. Banka yöneticileri, mali başarı için performans analizleri sonuçlarına dayanarak geleceğe dair yeni hedef ve politikalarını belirlemektedir.

İşte sayılan bu tür nedenlerden günümüzde bankaların finansal rasyolarının analizi oldukça önemli bir araştırma ve inceleme konusu olarak çeşitli kesimlerin ilgi odağına yerleşmiş durumdadır. Bu nedenle tezin bu bölümünde öncelikle Türk bankacılık sektöründe yerleşik mevzuat ve uygulama pratiklerine göre bankaların bilançoları ile gelir-gider tabloları, içlerinde bulunan kalemlerle birlikte öncelikle incelenmiştir.

3.1.1 Banka Bilançolarının Kapsamı ve Bölümleri

Türkiye'deki bankaların finansal performans değerlemelerinde kullanılan kurum içi veriler belirli hesap dönemlerinde sermaye ve mevduat sahiplerini bankanın finansal yapısı hakkında aydınlatmak için finansal durumlarını gösteren bilanço veya faaliyet raporlarından oluşmaktadır.

Daha öncede söylendiği üzere bilanço, bankaların belli bir tarihteki varlık (aktif) toplamı, kaynak (pasif) toplamına yani borçlar ve öz sermayeye eşit olmasına dayanan temel finansal tablolarının en önemlisidir.

Tıpkı diğer işletmelerde olduğu gibi bankaların da bilançolarındaki aktif, mevcutlar ve alacaklar; pasifi ise borçlar yani yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar gösterilmektedir. Bu anlamda bankalar ve ticari işletmelerin bilançoları yapı olarak aynı olsa da alt kalemlerde farklılıklar bulunmaktadır. Bankaların finansal analizinde ve dolayısıyla performans değerlemelerinde kullanılan bilanço aktif ve pasif kalemleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.1: Tablo Bankaların Bilanço (Finansal Durum Tablosu) Kalemleri.

AKTİF KALEMLERİ	PASİF KALEMLERİ
LİKİT AKTİFLERİ	MEVDUATLAR
Nakit Değerler	MEVDUAT DIŞI KAYNAKLAR
T.C. Merkez Bankası	Alınan Krediler
Bankalar	Para Piyasalarına Borçlar
Para Piyasalarından Alacaklar	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (net)
	DİĞER PASİFLER
FİNANSAL VARLIKLAR(NET)	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal
Gerçeğe Uygun Değ. Farkı	Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar
K/Z'ye Yansıtılan Satılmaya Hazır Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	Satış Amaçlı Elde Tutulan ve Durduru. Faal. İlişkin Duran Varl. Borçları
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	Sermaye Benzeri Krediler
KREDİLER ve ALACAKLAR	Muhtelif Borçlar
Krediler ve Alacaklar	Diğer Yabancı Kaynaklar
Takipteki Krediler	Karşılıklar
Özel Karşılıklar	Vergi Borcu
DURAN AKTİFLER	Sınıflandırılmayan Pasifler
A-İŞTİRAKLER (NET)	ÖZKAYNAKLAR
Özkaynak Yöntemine Göre	Ödenmiş Sermaye
B- KONSOLİDE EDİLMEYENLER	Sermaye Yedekleri
Mali	Kar Yedekleri
Mali Olmayan	KAR (ZARAR)
C- BAĞLI ORTAKLIKLAR (net).	Geçmiş Yıl Karı (Zararı)
Konsolide Edilmeyen Mali	Dönem Net Karı (Zararı)
Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan	PASİF TOPLAMI
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar	
MADDİ DURAN VARLIKLAR (net)	
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (net)	
Satış amaçlı elde tutulan ve durdurulan faal. İliş. Dv (net)	
SINIFLANDIRILMAYAN AKTİFLER	
AKTİF TOPLAMI	

Kaynak: Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64>.

Tabloda görüldüğü üzere banka bilançolarının, aktif ve pasif kalemlerinin diğer işletmelere göre farklı alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu anlamda aktif ve pasif kalemleri reel sektörde faaliyet gösteren şirketlerin bilançoları ile karşılaştırıldığında yapısı ve ağırlığının farklı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda banka bilançolarında yer alan temel başlıkları ve kalemlerin içeriğine daha yakından aşağıdaki başlıklar altında bakmak tezin amaç ve hedefleri açısından yerinde olacaktır:

3.1.1.1 Banka bilançolarının aktif bölümünde yer alan hesaplar

Literatürde bankaların fon kullanım performansını gösteren “aktif” hesap bölümünde yer alan kalemlerin en önemlileri bankaların “faiz getirisine sahip aktiflerden” oluşmaktadır. (Takan ve Boyacıoğlu, 2011).

Aktif kalemlerinde yer alan “Kasa ve Bankalar Hesabı” bankanın tüm şube birim ve ATM’leri dahil olmak üzere sahip olduğu TL ve döviz hesaplarında yer alan fonlardan oluşmaktadır (Greuning ve Bratanovic, 2003).

Türkiye’deki bankalar TL cinsinden likidite yönetimini temelde Merkez bankası üzerinden yönetirler. EFT sistemi üzerinden gelen giden müşteri havaleleri, günlük çek takas işlemleri sonucu oluşan nakit açığı ve fazlası bu hesaba yansır, ayrıca bankanın kendi namına diğer bankalara gerçekleştirdiği ödemeler ve alınan tahsilatlar yine bu hesapta muhasebeleştirilir. Ayrıca bankaların müşterilerinden topladıkları TL ve döviz cinsindeki yatırımlarının belli bir kısmını regülasyon gereği munzam karşılık olarak TCMB nezdinde ayrı bir hesapta tutmaları gerekmektedir.

Türkiye’deki bankaların aktif kalemlerinde önemli olan diğer bir rasyo da “Menkul Değerler Hesabı” şeklinde oluşturulmaktadır. Bankaların menkul kıymetler hesabında muhasebeleştirilen varlıklar hazine bonoları, her türlü tahvil, hisse senetleri ile vadesi gelmemiş tahvil ve külçe altından oluşmaktadır. Bankaların aktifleri içinde en önemli pay alan iki kalemden birisi olan menkul değerler, üç ayrı yöntem ile bilançoda sınıflandırılabilir.

Bu bankaların seçtikleri konu ile ilgili muhasebe prensiplerini takip etmek suretiyle gerçekleştirmektedirler. İlk yöntemde kayıtlı değer ile piyasa değeri arasında oluşan farklar gelir gider hesaplarına yansıtılırken, ikinci ve üçüncü yöntemde söz konusu farklar öz kaynak kalemlerine yansıtılır. İlk yöneme göre takip edilen menkul değerler bankanın kar zarar hesaplarında volatiliteye yol açabilirken diğer yöntemlerde bu farklar öz kaynak hesaplarına yansıtılır.

Aslında bu şekilde yapılan tasnif arasındaki en önemli fark söz konusu menkul kıymetin rayiç bedeli ile muhasebe değeri arasında oluşan farkların kar zarara ya da öz kaynak kalemlerine yansıtılmasıyla ilişkilidir. Üstelik bankaların elde ettiği gelirlerin ve diğer kazançların aktif kâr-zarar kalemlerine yansıtılması bankaların operasyonel faaliyetlerinden elde ettiği gelir ve giderlere değerleme işlemlerinin etkisinin de yer almasına yol açmaktadır. Böylelikle dönemsel değerleme farkları öz

kaynak kalemlerine yansıtılmak suretiyle operasyonel karın volatiliteden etkilenmemesi sağlanır.

Bankaların bilançolarının aktif bölümünde yer alan diğer bir kalem de “Krediler Hesabı” başlığı altında gösterilmektedir. Banka bilançoları içerisinde yer alan aktif hesaplar içerisindeki en yüksek pay krediler hesabında yer alır. Kelime anlamı olarak itibar ve güven olarak tanımlanabilecek “kredi” kavramı, bankacılık işlemi olarak mudilerden toplanan fonların üçüncü kişilere borç olarak belirli dönemde faiziyle birlikte verilmesi işlemi olarak tanımlanabilir.

Bankalar sürekli olarak verdikleri kredilerin geri ödenmesi sürecinde alacaklarını faiziyle birlikte tahsil ettikleri sürece sürekli kar elde edeceklerdir. Ancak bazen bankalar alacaklarını kolay bir şekilde tahsil edemezler. İşte bu tip verilen kredilerden vadesinde ödenmemiş olan tüm kredilerin, bilançoda yer alan “Takipteki Alacaklar Hesabı” bölümüne kaydedilmesi esastır. Bu hesap kalemine bakılarak bankanın verdiği kredilerden ne kadar zarar ettiğini anlamanın yanında bankanın finansal başarı ya da başarısızlığı hakkında değerlendirme yapmak da mümkündür.

Benzer şekilde bilanço aktif bölümünde yer alan “Faiz, Gelir Tahakkuk ve Reeskontları Hesabı” kalemine bankaların en önemli gelir kaynağı olan krediler ve menkul kıymetler başta olmak üzere getirili aktiflerinden elde edilen faiz ve komisyon gelirlerinin, söz konusu döneme ilişkin olanları kaydedilir. Bilanço hesabı yapılırken dönem sonu itibarı ile henüz tahakkuk dönemi gelmemiş aktifler ile aynı dönemi ilgilendiren faizler ile komisyonların buradaki bilgilere göre reeskontu yapılır.

Bilanço aktif kalemlerinde yer alan “Muhtelif Alacaklar Hesabı” ise Türkiye’deki bankaların temel işlemleri dışında oluşan alacaklar ile bu hesap altında takip edilen iştirakler Hesabı ve Bağlı Ortaklıklar Hesabı” üzerinden takip edilir. Türkiye’deki yasal zorunluluk gereği bankalar finansal iştirakler haricinde edinilebilecek iştiraklerin toplamı banka öz kaynaklarının %60’ından daha fazlasını aşamayacağı sınırlandırılması altında bu hesaplarını oluşturmaktadırlar.

“Sabit Kıymetler Hesabı” ise bankaların faaliyet dönemlerinde amortismanına bağlı olarak yaşadıkları zararları kayıt altına alırlar. Ayrıca amortismanına bağlı kiralanmış gayrimenkullere yapılan yatırım harcamalarının da bu hesaba kaydedilmesi gerekmektedir.

Son olarak banka bilançosunda yer alan “Diğer Aktifler Hesabı” içerisine banka tarafından ticari faaliyet esnasında peşin ödenmiş vergiler, peşin ödenmiş diğer giderler ve bankanın borçlu olduğu geçici hesaplar kaydedilerek bu şekilde muhasebeleştirilir.

3.1.1.2 Banka bilançolarının pasif bölümünde yer alan hesaplar

Literatürde zaman zaman “fon kaynakları” şeklinde adlandırılan banka bilançosu pasif kaleminde yer alan rasyolara göre bankanın incelenen dönemde karşı karşıya kaldığı riskleri ölçümlemek ve değerlendirmek mümkündür.

Banka bilançolarının “Mevduat Hesabı” kaleminde müşterilerinden topladıkları tüm fonları kaydetmeleri esası yasal bir zorunluluk olarak getirilmiştir. Bankaların en önemli fon kaynağı olan mevduatların vade ve maliyet yapısı bankaların rekabet ortamında belirleyecekleri stratejiler için kilit öneme sahiptir.

Nitekim bankalar piyasa koşullarının yanı sıra, mudiler nezdinde elde ettikleri güven doğrultusunda mevduat maliyetlerini ve vade yapılarını oluştururlar. Rakipleri ile karşılaştırıldığında itibarı iyi olan bankalar daha düşük maliyetler ile daha uzun vadeli kaynak toplayabilirler. Bu bankalara fon kullandırma bağlamında rakiplerine göre vade ve maliyet avantajı sağlar. Tek düzen hesap planında belirtilen esaslar çerçevesinde vadelerine ve sahiplik yapısına göre tasnif edilirler.

Banka bilanço pasif bölümünde yer alan diğer bir hesap ise “Bankalar Arası Para Piyasası Hesabı”dır. Bu hesap kaleminde bankaların diğer bankalardan TCMB aracılığı ile kısa dönemli fon ihtiyacını karşılamak için aldığı borçlar yazılmaktadır. Bankalar kısa vadeli fon ihtiyaçlarını mevduat artışı ile sağlamak yerine maliyet artışına yol açmadan piyasada likidite fazlası olan diğer bankalardan sağlamaktadırlar. Merkez bankasının kontrolünde gerçekleşen bu tür işlemler bilanço pasiflerinde belirtilerek kontrol altında sürekli tutulur.

Banka bilançolarında yer alan diğer bir pasif hesabı ise “Alınan Krediler Hesabı” şeklinde adlandırılmaktadır. Bankaların yurt içinden ya da yurt dışından işletme faaliyetlerinde kullanmak üzere temin ettiği tüm krediler ve borçlar bu hesaba kaydedilir ve takip edilir. Bankalar zaman zaman başta Merkez bankası olmak üzere diğer bankalardan ve yurt dışındaki bankalardan da fon temin ederek yatırımlara bu fonları yönlendirerek borç parayla işletmelerine önemli miktarda fon girişi sağlayabilmektedirler.

Buraya kadar açıklanan hesaplar dışında banka bilanço pasif bölümünde; “Çıkarılan Menkul Kıymetler Hesabı” Hazine müsteşarlığı tarafından kendilerine izin verilen bankalara mahsus olmak üzere “çıkardıkları tahvil, bono hisse senedi ve benzeri kaynak temin etme araçları kaydedilirken; “Faiz Gider Tahakkuk ve Reeskontları Hesabına” ise bankalar dönem sonundaki tüm giderlerin faizleri hesaplanarak kaydedilir. Böylece borçlardaki faizden kaynaklı artışlar daha net bir şekilde takip edilir.

Benzer şekilde bankaların üçüncü kişi ya da kurumlara verdikleri kredilerin riskleri hesaplanarak kaydedilir (BDDK, 2013: 28337/Md.3). Yasayla düzenlenen bu riskin hesaplanmasında “Kredi Riskine Esas Tutar”, “Piyasa Riskine Esas Tutar” ile “Operasyonel Riske Esas Tutarlar” ayrı ayrı hesaplanarak kaydedilir (TBB, 2013: 1-6).

Yine bankaların pasif kalemini oluşturan “Karşılıklar Hesabı” ise bankaların krediler karşılığı olarak ayırdıklarına tekabül eden vergiler, personelin kıdem tazminatları karşılığı olarak saklanan tutarların yanı sıra, gelir ve kurumlar vergisi karşılıkları kayıt altına alınır.

Son olarak “bankaların bilanço dışı yükümlülükler” hesabına ise bankaların plasman yapmadan veya aktif yapısını değiştirmeden, şarta bağlı yükümlülükler ya da sözleşmeler sonucu gelir yaratan faaliyetleri hesaplanarak kaydedilir.

3.1.2 Bankaların Gelir Tablolarının Kapsamı ve Bölümleri

Bankalar belli dönem faaliyetlerine ilişkin gelir ve gider kalemlerini gelir tablolarında rapor halinde sunmaktadırlar. Gelir tablosu, bankaların faaliyet dönemlerinin performansını ölçerek dönem sonuçlarını kâr veya zarar olarak özetlemektedir. Gelir tablosu, dönemsel bir tablo olmakla birlikte, belli bir dönem içindeki akışı göstermektedir (Akgüç, 2012)

Diğer işletmelerde olduğu gibi bankalar da gelir tablosunu, aşağıda açıklanan amaçlar doğrultusunda hazırlamaktadır:

- *Belli bir hesap dönemindeki faaliyetlerin sonucunu ortaya koymak; oluşturulan içsel sermayeyi ve sermayedarlar tarafından yatırılan fonların getirisini, kârlılık oranını hesaplamaktır.*
- *Bankanın kredi, yatırım kaynak sağlama, personel, likidite ve diğer politikalarca alınacak kararlara yardımcı bulunmaktadır.*

- Bankanın kâr dağıtma politikasına yön vermektedir.
- Bankaya kaynak sağlayan (kredi, mevduat, sermaye) kişi ve kurumlara, kaynak sağlama hususunda temel veriler sunmaktadır.
- Bankalar açısından ise kurumlar vergisi matrahını belirlemede kullanılmaktadır (Çabuk ve Lazol, 2012: 8).

Görüldüğü üzere bankalar için gelir tablosu, belirli bir dönem için banka hizmetlerinin faaliyet performansının en az bilançolar kadar önemli bir finansal analiz göstergesidir. Dolayısıyla bankalarda performans değerlemesi yapılırken, bankaların kendilerinin hazırladıkları gelir tablosu kalemleri de bilanço kalemleri gibi finansal durum analizlerinde iç bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bankaların gelir tablosunda yer alan kalemler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.2: Bankaların Gelir Tablosu Kalemleri.

FAALİYET GELİRLERİ	Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı
FAİZ GELİRLERİ	Diğer Faaliyet Giderleri (-)
Kredilerden Alınan Faizler	Net Faaliyet Karı/Zararı
Bankalardan Alınan Faizler	Birleşme İşlemi Sonrasında Gelir Ola.
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	Özkaynak Yöntemi Uygul. Ortaklık.
Diğer Faiz Gelirleri	Net Parasal Pozisyon Kar/Zarar
FAİZ GİDERLERİ	Sürdürü. Faaliyet. Vergi Öncesi Kar/Zarar
Mevduata Verilen Faizler	Sürdürü. Faaliyet. Vergi Karşılığı(+/-)
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	Sürdürü. Faaliyet. Dönem Net Kar /Zararı
Diğer Faiz Giderleri	Durduru. Faaliyet. Dönem Net Kar / Zararı
NET ÜCRET VE KOMİSYON	NET DÖNEM KAR/ZARAR
Alınan Ücret ve Komisyon	
Verilen Ücret ve Komisyon	
Net	
Temettü Gelirleri	
Ticari Kar/Zarar (Net)	
Diğer Faaliyet Gelirleri	
FaaliyetGelirleri/Giderleri Toplamı	

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64>.

Tabloda da görüldüğü üzere bankaların gelir tabloları; faiz-faiz dışı gelir ve giderler ile vergi öncesi kâr/zarar, vergi karşılığı ve net kâr/zarar bölümleri olmak üzere dokuz ana başlıktan oluşmaktadır. Ayrıca bankaların gelirlerini faiz ve faiz benzeri komisyon gelirleri, ücret ve komisyon gelirleri, alım satım işlemlerinden elde edilen kazançlar, değer artış gelirleri ve diğer faaliyet gelirleri olarak ana başlıklar halinde gruplandırılabilir (Akgüç, 2007).

Benzer şekilde gider kalemlerini de faiz giderleri, karşılık değer düşme giderleri, işletme giderleri, alım satım zararları ve diğer giderler olarak sınıflandırılabilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2011). Söz konusu gelir ve giderlerin, bankaların gelir-gider tablosuna yansıtılması sürecinde dikkate alınması gerekli muhasebe standartları aşağıdaki başlıklar altında kısaca açıklanmıştır.

3.1.2.1 Bankaların faiz gelirleri

Bankanın işleyişi gereği temel ürünü verilen kredilerdir. Bununla birlikte bankalar en temel faaliyet gelirlerini de bu kredilerden sağladıkları faiz gelirlerinden oluşturmaktadırlar. Akgüç'e (2012) göre bankaların önemli bir kârlılık göstergesi olan net faiz gelirini doğru saptayabilmek için kur farklarının gelir tablosuna yansıtılması gerekmektedir. Böylece, bankaların faiz marjlarını daha sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmek de mümkün hale gelmektedir.

Bankaların faiz gelirlerinin kredilerden, zorunlu karşılıklardan, diğer bankalardan, para piyasası işlemlerinden, menkul değerlerden belirli bir vadeye kadar elde tutulan yatırımlardan ve kiralama gelirlerinden alınan faizlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Özellikle bankaların yabancı para (YP) kaynakları, banka kaynaklarının önemli bir bölümünü oluşturduğundan bankalar, verilen kredilerin ve menkul değer portföylerinin bir kısmı bu yabancı paralarla sağlanmaktadır (TCMB, 2017).

Ne var ki, bankalar, yabancı para kaynakları üzerinden faiz geliri elde etmek isterken kur farkından doğan gelirlerin faiz gelirlerine, giderlerin ise faiz giderlerine eklenmesi performans analizlerinin doğruluğu açısından oldukça önemlidir (Akgüç, 2012).

Ayrıca, banka yabancı para üzerinden borçlanarak bunu Türk lirası olarak plase ettiğinde, bundan sağladığı kazanç sadece faiz geliri olmamakla birlikte aynı zamanda lehe kur farkı olmaktadır. Döviz endeksli kredilerde de benzer sıkıntı söz konusudur.

3.1.2.2 Bankaların faiz giderleri

Gelir tablosunun ikinci ana başlığı faiz giderleridir. Bankaların yabancı kaynaklar aracılığıyla sağlamış oldukları fonun karşılığında ödedikleri faizler ve

yasal yükümlölüklerini yerine getirememesi halinde ödediği faizlerden oluşmaktadır. Faiz giderleri içerisinde bankanın mevduat ve mevduat dışı kaynaklarında yaşanan artışlar, faiz oranlarının yükselmesi, mevduata reel faiz verilmesi gibi faktörler, bankanın gider kalemleri içerisinde faiz giderlerinin temel gider kalemi olmasını sağlamaktadır (Akgüç, 2012).

Yerel paraya verilen faiz oranının yabancı paraya verilen faiz oranından yüksek olması durumunda, kaynak maliyeti faiz giderlerinde gösterilmediğinde bankanın net faiz geliri ve net faiz marjı olduğundan yüksek çıkacaktır. Faiz getirisi olan varlıkların finansmanında yabancı para kullanılması sebebiyle oluşacak kur farkı zararı da gelir tablosunda faiz dışı gider ya da kambiyo işlemleri arasında gösterimi ise bankanın faiz dışı giderlerini yükseltecek ve kredi dışı sağlanan gelirlerini düşürecektir.

Her ne kadar faiz getirisi sağlayan yabancı para kaynaklarının kur farkından doğan zararları faiz dışı gider veya kambiyo işlemleri arasında gösterimi dönem sonunu etkilemese de gelir tablosu analizlerini, dolayısıyla banka performansı değerlemesinde etkili olmaktadır. Faiz giderleri beş alt kalemden oluşmaktadır. Bunlar mevduata verilen faiz gideri, kullanılan kredilere verilen faiz gideri, para piyasası işlemlerine verilen faiz gideri, ihraç edilen menkul kıymetlere verilen faiz gideri ve diğer faiz giderleridir (TBB, 2017).

3.1.2.3 Bankaların faiz dışı gelirleri

Bankacılık sektöründe rekabet her geçen gün artmakta, bundan dolayı bankalar hem müşterilerini ellerinde tutmak hem de yeni müşteriler kazanmak amacıyla yeni ürün ve hizmet geliştirip sunmak zorunda kalmaktadır.

Ancak yeni ürünlere kısmen kayıtsız kalan bankalar, pazar ve müşteri kaybı yaşamamak adına teknolojik alanda yenilikleri kullanarak elde ettikleri faiz gelirinin yanında, bir de faiz dışı gelir üreten yeni ürünler geliştirmişlerdir.

Bankaların faiz dışı gelir kaynakları hizmet ücretlerinden, sermaye piyasası faaliyetlerinden, finansal varlık alım-satımından, kredilerden ve özellikle gayri nakdi kredilerden aldıkları işlem ve komisyon ücretlerinden oluşmaktadır. Gelir tablosunda ise faiz dışı gelir kalemleri şu dört başlıktan oluşmaktadır; net ücret ve komisyon gelirleri, temettü gelirleri, ticari kâr gelirleri elde ederler.

Günümüzde bankaların sundukları yeni hizmetler ve mevcut ürünleri geliştirmeleri, verilen hizmet karşılığında bir ücret ve komisyon talep etmelerini sağlamıştır. Böylece ücret ve komisyon geliri, önemini arttırmış ve bankaların faaliyet gelirleri arasında yerini almıştır.

Bahsi geçen ücret ve komisyonlar:

- *İskonto ve iştirak senetleri üzerinden elde edilen komisyonlar,*
- *Faktoring alacaklarına istinaden kazanılan ücret ve komisyonlar,*
- *Kredilerden elde edilen ücret ve komisyonlar,*
- *Yeniden yapılandırma uygulanan ve sönüm planına dâhil edilen kredilerden elde edilen ücret ve komisyonlar,*
- *Tasfiye olunacak alacaklarla beraber zarar niteliğinde olan krediler ve diğer alacaklardan elde edilen ücret ve komisyonlar vb. gelirler olarak sıralanabilir (Akgüç, 2012: 103: 105).*

Banka ortaklarının bir arada denetlediği ortaklık etkinliklerinden sağladığı kazançtan, satışa hazır menkul kıymetlerden ve sermaye payı adı altında verilen temettülden banka hissesine ayrılan tutar ile gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zararına yansıtılan menkul kıymetlerden sağlanan kâr paylarından meydana gelmektedir.

Bankaların iştiraklerinden, bağlı ortaklıklarından aldıkları kâr paylarının, faaliyet ya da faaliyet dışı geliri olduğu hususunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bankalar iştiraklerine ve bağlı ortaklıklarına kaynak ayırdıkları ve yatırım yaptıkları için, haliyle bu kaynaktan doğan bir getiri arzulanmaktadır. Bankalar, nakit olarak aldıkları kâr paylarının yanında hisse senedi olarak aldıkları kâr paylarını da gelirleri arasında göstermelidirler. Fakat değer artışları ve enflasyon düzeltmelerinin de sermayeye eklenmesi durumunda alınan bedelsiz hisse senetleri, iştiraklerden ve bağlı ortaklıklardan elde edilen gelir şeklinde gelir tablosunda gösterilmemelidir.

Bankaların sermaye piyasasında finansal varlık ve döviz alım-satım işlemleri yapmaları nedeniyle gelir tablosunda ticari kâr bölümü yer almaktadır. Ticari kâr; sermaye piyasası işlem kârları, kambiyo kârları ve türev finansal işlem gelirleri olmak üzere üç ayrı alt başlıktan oluşmaktadır.

Bankaların ticari kârları, büyük çoğunlukla sermaye piyasası, vadeli işlem piyasası, türev ürünleri piyasası ve kambiyo işlemlerindeki gelişmelere bağlı olması

sebebiyle faiz dışı gelirler içerisinde büyük bir değişkenlik ve kararsızlık göstermektedir. Ticari kârın değişkenliğini arttıran diğer bir sebep de konjonktürel bir yapıya sahip olmasıdır. Bu değişkenlik zaman zaman banka kârlılığında dalgalanmalara ve banka riskinin artmasına sebep olabilmektedir.

Son olarak yukarıda sayılanların dışında kalan diğer faiz dışı gelirler diğer faaliyet gelirlerini oluşturmaktadır. Bunlar, depo giderleri karşılığı, hesap özeti masraf karşılığı, aktiflerin satışından elde edilen gelirler, haberleşme giderleri karşılığı, çek karnesi bedelleri, kiralama gelirleridir.

3.1.2.4 Bankaların faiz dışı giderleri

Faiz dışı giderler, bankanın sürdürülebilirlik ilkesi için bilanço dönemi içerisinde yapmış olduğu personel giderleri, amortismanlar, karşılık giderleri, farklı işlemler neticesinde verilen ücret ve komisyonlar, kambiyo işlemlerinden doğan zararlar, sermaye piyasası zararları ve diğer işletme giderlerinden meydana gelmektedir.

Gelir tablosunda üç başlık altında toplanan faiz dışı gelirlerden “Verilen Ücret ve Komisyon” gelirleri, bankaların genelde yurtiçi ve yurtdışı muhabir bankalarına çek, senet, bilgilendirme, portföy yönetimi, kefalet ve garantiler gibi aldıkları hizmetler karşılığında komisyon ödemelerinden oluşmaktadırlar. BDDK, verilen bu ücret ve komisyonları, faaliyet gideri yerine ücret ve komisyonların netleştirilerek net ücret ve komisyon adı altında ayrı bir kalem gibi gösterilmesi hususunda düzenleme yapmıştır (Eken ve Selimler, 2008).

Bankaların faiz dışı giderlerinin içerisinde yer alan en önemli kalemlerinden bir tanesi de teknolojik yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Bankaların karlılığının belirleyicisi olan en önemli faktörlerden birisi işletme giderleri ile bilgi işlem ve dağıtım kanallarına yapılan yatırım giderlerinin verimliliğidir. Bu bağlamdaki etkinlik, bankalara rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlamaktadır. Özellikle bu alanda yapılan yatırımlar iş akışlarını, satış kanallarının otomasyonunu ve verilen hizmetlerin standartının yükselmesini sağladığı gibi maliyet avantajı da getirmektedir (Williams ve Rajaguru, 2013)

Ancak fayda maliyet analizleri yeterince yapılmadan girişilen yüksek maliyetli teknolojik yatırımlar getirdiği ek maliyetle rekabet bağlamında dezavantaj

oluşturmakta bu da bankaların faiz dışı gelir gider dengesini önemli düzeyde sarsabilmektedir.

3.2 Bankalarda Finansal Analize Konu Olan Rasyolar

Bankacılık sisteminde performans analizi ve değerlemesi ile ilgilenen kişi ve kurumlar, ilgilenilen bankaların sermaye yapıları, likiditeleri, aktif getiri oranları, varlıklarını etkin ve verimli kullanmaları, karlılıkları ve riskleri ile ilgili performanslarını yansıtabilecek bilgilere ulaşabilmek için çeşitli oranlar kullanmaktadır (TBB, 2013: 2-5).

İşte bu oranlar bankalara yönelik tüm finansal analizlerde kullanılmakta olup, gerekli analizi yapacak kişi ya da kurumlara ve elde edilmek istenen performans göstergelerine göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulabilmektedir.

TBB tarafından analizde kullanılan oranlara dair yapılan sınıflandırma, yayınlanan yıllık raporlarda da görüldüğü üzere; sermaye oranları, aktif kalitesi oranları, likidite yeterliliği oranları, karlılık oranları, gelir-gider yapısı oranları, grup payları, sektör payları, şube oranları ve faaliyet oranları şeklindedir.

Tezin son bölümünde yapılan oran analizinde de kullanılan bu rasyoların literatüre göre nelerden oluştuğunu ve nasıl okunması gerektiğini daha iyi anlayabilmek amacıyla sayılan banka rasyoları aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2.1 Özkaynaklar/Sermaye Yeterliliği Oran ve Kalemleri

Bankalar açısından “özkaynaklar” kurumun kendi kurumsal faaliyetlerini başlatabilmeleri ve sağlıklı bir biçimde yürütebilmeleri için gereklidir ve kurumun faaliyetlerine devam etmesini sağlayan en önemli varlığıdır.

Nitekim literatürde özkaynak/sermaye yeterliliği oranları, bankaların öz kaynaklarının yeterli olup olmamasının yanı sıra öz kaynakların düzeyi ile bankaların faaliyetleri arasındaki ilişkinin ölçülmesini sağlamak için kullanılan varlıklar şeklinde tanımlanmaktadır (Ünsal ve Duman, 2005: 64).

Özkaynakların yeterli düzeyde olması, tasarrufları ve tasarrufları koruması ve kredi kurumlarının müşterilerine güven vermesi yönünden büyük öneme sahiptir. Diğer taraftan, özkaynakların oransal büyüklüğü, kredi kurumlarının borç ödeme

güçlerini ne ölçüde basiretli yönettiklerini değerlendirirken, gözetim ve denetim makamlarına yardımcı olmaktadır. Diğer bir ifadeyle özkaynaklar, banka tarafından sürekli olarak kullanılan fonların özünü oluşturan ve bankaya finansal açıdan güçlülük hissi veren, karşılaşılan güçlüklerin yenilmesinde yardımcı olan bir araç görevi görmektedir.

“Sermaye Yeterliliği Standart Oranı” bankaların performansı ile ilgilenen tarafların performans değerlemede kullandıkları bir oran olmasının yanında, bankacılık sistemini düzenleyici ve denetleyici kuruluşların da yasal bir çerçevede belirledikleri bir standart niteliğindedir (Ünsal ve Duman, 2005: 5).

Banka sermaye/özkaynaklarının yeterli düzeyde olması her şeyden önce mevduat sahiplerinin yatırımlarını koruması açısından önemlidir. Ticari bankalar, başta mevduatlar olmak üzere büyük ölçüde yabancı kaynakla çalışan kurumlardır. Bu yönüyle diğer işletmelere göre, toplam kaynakları içinde özkaynaklarının payı düşüktür. Ancak özkaynakların, ticaret bankaları için önemi oldukça büyüktür. Bankaların sahip olduğu özkaynakların büyüklüğü, genellikle finansal gücün önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Afşar, 2016: 128; (Takan ve Boyacıoğlu, 2011: 55; Öçal ve Çolak, 2016: 31).

Özkaynak (yeterlilik) oranının diğer bir önemli boyutu bu oranın hesaplanmasıyla ilişkilidir. Bankaların sahip olduğu sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında alternatif yöntemler bulunmakla birlikte son yıllarda yaşanan gelişmeler neticesinde, özellikle maruz kalınan riskler nedeniyle karşılaşılabilecek risklerin hesaplanması konusunda, daha hassas ölçümler yapılmaya başlandığı söylenebilir (TBB, 2011: 48-49).

Konu bu yönüyle ele alındığında kendi dar konseptinin ötesine taşıp varlıkların, borçların ve özkaynakların değerlerinin belirlenmesine özetle firma değerlemeye ulaşması söz konusu gündeme gelmektedir. Bilindiği gibi özkaynak büyüklüğü batık kredilerden doğabilecek zararların önlenerek mevduat sahiplerinin fonlarının korunması konusunda önemli bir sigorta olarak görülür (Ünal, 2009: 19).

Bu anlamda daha çok matematik ve istatistiğe dayalı ve bilişim sistemlerinin kullanıldığı analizlerle bu rasyolar ölçümlenmeye çalışılmaktadır. Yeni ölçüm tekniklerinin istatistiksel varsayımlara, veri tabanına ve bilişim programları gibi bir takım teknik konulara bağlı olması bu tür ölçüm tekniklerine ilişkin düzenlemelerin alt düzenlemeler ile detaylı bir şekilde yapılmasını da beraberinde getirmiştir (Atiker, 2005: 2).

Diğer yandan bankaların sermaye ve özkaynaklarının yeterlilik düzeylerini sürekli kontrol edip analiz edilmesi amacıyla kullanılan ve hesaplanan temel iki oran bulunmaktadır. Bunlardan ilki “Standart Sermaye Yeterlilik Oranı” ikincisi ise “Özkaynakların Toplam Aktiflere Oranı” hesaplamasıdır.

“Basel Rasyosu” olarak da adlandırılan standart sermaye yeterlilik oranının esasını bankanın düzeltilmiş özkaynağının, bankanın düzeltilmiş risk (kredi, piyasa ve operasyonel riskleri) toplamına bölünmesiyle tespit edilir. Bankalar için sermaye yeterlilik standart oranı aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmaktadır (Akgüç, 2012: 458):

$$\text{Özkaynaklar} / ((\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Operasyonel Riski İçin Gerekli Sermaye} \\ \text{Yükümlülüğü}) * 12,5) * 100$$

Yukarıdaki denklikte yer alan 12,5’lik katsayı değeri Basel III ile ortaya koyulan eşik değerdir. BDDK kanunu 45.maddeye göre ve Basel II de bu denkliğin 8’e eşitlenmesi gerekmektedir. 2016 yılından itibaren ise 12,5’lik katsayı değeri kullanılmaya başlanmıştır.

3.2.2 Aktif Kalitesi Rasyo ve Kalemleri

Bankaların aktif kalitesi incelenirken varlıklarının çeşitleri ve portföylerindeki krediler üzerinde durulmaktadır. Banka aktifleri içinde verilen kredilerin ağırlıkları fazla olduğundan aktif kalitesini değerlendirmeye yönelik ölçütlerin çoğunun kredi kalitesini değerlendirmeye yönelik olduğu söylenebilmektedir (Çelik, 2004: 102).

Bankalar aktif portföylerini doğru seçtikleri takdirde aktif kaliteleri artmakta, yanlış seçtikleri takdirde ise aktif kaliteleri bozulmakta, krizlerle karşı karşıya kalmakta ve bu süreç tasfiye ya da iflaslarla sonuçlanabilmektedir (Çelik, 2004: 102).

Literatürde bankaların aktif kalitesinin hesaplanması konusunda başlıca “Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı”, “Takipteki Kredilerin Toplam Kredilere Oranı” ve “Kredilerin Toplam Mevduata Oranı” hesaplamaları kullanılmaktadır.

Krediler/Toplam Aktifler oranının yüksekliği, bankanın başta gelen en önemli görevlerinden birisi olan kredi verme işlemini başarıyla gerçekleştirdiğini gösterir. Ancak, bu oranın çok yüksek olması da bankanın riskinin arttığını ve kredi müşterilerinin göstermiş oldukları teminatların sağlamlığına bağlı olarak, kredilerin geri ödenmeme riskinin yükseldiğine işaret eder (Çiftçi, 2009: 89).

Söz konusu oranın yüksek olması aktifin kaliteli olduğu anlamına gelir. Bu orana ilişkin genel ölçütler tartışılabilir olmakla beraber, Krediler/Toplam Aktifler oranının %50'nin altına düşmemesi, %65'i de aşmamasının uygun olacağı söylenebilir (Çankaya ve Öz, 2001: 39).. Bu oranın %50 düzeyinin altına düşmesi, bankanın temel işlevi olan kredi vermeyi yeterince yerine getiremediğini; %65'in üstüne yükselmesi de likiditeye gereken önemin verilmediğini gösterebilir (Akgüç, 2012: 521).

Aktif kalitesini gösteren diğeri bir oranlama da bankaların tahsili gecikmiş kredilerin, toplam krediler içindeki payının hesaplanmasıyla hesaplanır (Akgüç, 2012: 522). Bu oranın yüksekliği banka yönetimi açısından sorunlu bir durum oluşturmaktadır. Ancak problemleri kredilerin izlendiği takipteki krediler bankaların bilançolarında en çok gizledikleri büyüklüklerdendir. Bu açıdan bakıldığında söz konusu oranın hesaplanmasının ne kadar gerçeği yansıttığı tartışmalıdır. Çünkü batık kredilerin, karşılık ayrılmaması için canlı gösterildiği ve çeşitli bilanço oyunları ile gizlendiği bilinen bir gerçektir (Akpınar, 2006: 43). Yine de bütün bu olumsuzluklara rağmen aktif kalitesinin hesaplanmasında batık kredi oranının dikkate alınması yararlı olmaktadır (Çankaya ve Öz, 2001: 43).

Bankaların aktif kalitesi hesaplamalarında kullandıkları oranlardan bir tanesi de Toplam Krediler ve Alacakların Toplam Mevduat oranına bölünmesiyle hesaplanan bir rasyodur. Bu rasyo bankaların topladıkları mevduatı krediye dönüştürme, dolayısı ile aracılık fonksiyonlarını yerine getirme yeteneklerini yansıtmaktadır (Şahin, 2011: 148). Yabancı kaynaklar içinde önemli bir paya sahip olan mevduat yılları içinde faiz ve kâr payı politikalarına bağlı olarak değişiklikler göstermekte, buna bağlı olarak da kredilerin mevduata oranı değişiklik gösterebilmektedir (Arabacı, 2007: 89).

3.2.3 Likidite Rasyo ve Kalemleri

Bankaların piyasadan gelen kredi ve fon ihtiyacını karşılayabilme gücünün göstergesi olan likidite yönetimi bankaların finansal yönetiminin en önemli unsurlarının başında gelmektedir.

Likidite, işletme aktiflerinin kısa sürede ve sorunsuz bir şekilde, değer kaybına uğramadan nakde çevrilebilme yeteneğidir (Gürel vd., 2012: 17). İşletmelerde likidite yönetimi, nakit giriş-çıkışlarının iyi ayarlanmasıyla gerçekleşirken, bankacılık sektöründe ise likidite bankaların nakit kullanımını, likidite yönetimi ise

nakit giriş-çıkışlarının dengelenmesini ifade etmektedir (Ak, 2006: 4). Bunun aksine yani bankacılık sektöründe, mevduat çekme talebini karşılayamamak ve kredi taleplerini geri çevirmek likidite yetersizliğinin işareti olarak kabul edilmektedir.

Gerçekten de bankaların likiditelerinin yeterli ve güçlü olması, kriz dönemlerinde ayakta kalabilmelerini sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Nitekim bankalar genellikle borçlarını ödeyemediklerinden dolayı değil, likit olmamalarından dolayı iflasla karşı karşıya gelmektedirler.

Bu nedenle bankacılıkta likidite riski asgari düzeyde tutulmaya çalışılmaktadır. Özellikle bunun için bankalar mevduat sahiplerine yapılacak ödemeleri varsa ve verilen kredilerin tamamı kullanılmamışsa, müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla ellerinde likit değer bulundurmaları zorunludur. İşte bankaların vadesi dolan borçlarını ödemesi, yasal yükümlülüklerini yerine getirerek faaliyetlerini sürdürmesi için yeterli miktarda nakit bulundurmaları gerekmektedir (Atan, 2002: 25).

Bankaların elinde bulundurması gereken likit değerler; birinci ve ikinci derece likit değerler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Birinci derece likit değerler; bankaların kasalarındaki nakitleri, Merkez Bankası'ndaki tevdiatları, bankalardan, diğer finans kurumlarından alacaklarıdır. Bu değerler likidite güvenliği amacıyla kullanılmaktadır.

İkinci derece likit değerler ise menkul kıymet portföyü, piyasada satış imkânı olan iştirakler ve bağlı menkul kıymetlerdir. Bu değerlerin nakde dönüştürülmesinde bankanın az miktarda bir kaybı olmakta ya da hiç kaybı olmamaktadır. Bankalar likidite gereksinimlerini karşılamak için aktif veya pasif yönetimi ve vade yapısının düzenlenmesi gibi yaklaşımlar izleyebilmektedirler.

Bankaların kısa sürede aktiflerini satıp, rehin bırakıp ya da iskonto ettirip likidite gereksinimlerini karşılamaya çalıştıkları yaklaşıma ‘aktif yaklaşımı’; bankaların birbirlerinden ya da önceden planlanan kredi hatlarından likidite gereksinimlerini karşılamaya çalışmaları ise ‘pasif likidite yönetimi’ şeklinde tanımlanmaktadır. Bankalar bilançolarındaki vade yapısının düzenlenmesiyle fon giriş-çıkışlarının dengelenmesini sağlayarak da likidite gereksinimlerini giderebilmektedirler (Ünsal ve Duman, 2005: 65).

Bankacılık sektöründe likidite yeterliliğini ölçebilmek ve performans değerlemesi yapabilmek için pek çok oran kullanılmaktadır (BDDK, 2006: 26333/Md.13). Bu oranın hesaplanmasında en çok kullanılan likidite oranları ‘Likit

Değerlerin Toplam Aktiflere Oranı”, ve “Likit Değerlerin Mevduata Oranı”:

Likit Değerlerin Toplam Aktiflere bölünmesiyle hesaplanan aslında bankanın belirli bir dönemde sahip olduğu likit değerlerin toplam aktifler içindeki payı hesaplanmış olur. Oranın yüksek oluşu bankanın ani mevduat çıkışlarını ve kredi taleplerini karşılama kapasitesinin yüksekliğine işaret ederken; oranın düşük oluşu bankanın ani nakit çıkışlarında ve kredi taleplerinin karşılanmasında zorlanacağı anlamına gelir (Karaayhan, 2008: 63).

Bankanın likit değerlerin toplam aktiflere oranının yüksek olması aktiflerin sabit varlık ve iştirak gibi donuk varlıklara harcanmadığını gösterdiği gibi bankanın parasını yüksek verim sağlayan yatırımlara yönlendirebileceğini de gösterir (Çiftçi, 2009: 93). Bankalarda finansal kaldıraç derecesi yüksek olduğundan ve kaynaklar içinde yükümlülükler büyük ağırlık taşıdığından, bankalar kaynaklarının önemli bir bölümünü likit değerlere yatırmak durumundadırlar (Akgüç, 2012: 515).

Bankaların likidite hesaplamalarında yaygın kullanılan diğer bir oran ise likit değerlerin mevduat içindeki payını gösteren ve likit değerlerin mevduata bölünmesi yoluyla hesaplanan orandır. Mevduat müşterileri, yatırmış oldukları paraları çekmek istedikleri zaman, nakit taleplerinin anında karşılanmasını beklerler. Bu da bankalara olan güveni artırır. Söz konusu oran bu konuda önemli bir veri kaynağıdır. Ticaret bankalarının en önemli kaynağını, yükümlülüğünü mevduat oluşturduğundan, yükümlülükleri karşılama, yerine getirme gücünü ölçme açısından bu oran anlamlı bir göstergedir (Akgüç, 2012: 511).

3.2.4 Kar-Zarar Rasyo ve Kalemleri

İşletmelerin en temel amacı faaliyetlerine devam edebilmeleri ve pay sahiplerinin getiri beklentilerini karşılayabilmeleri için belli seviyede kar edebilmeleridir. Faaliyetlerini karlı bir biçimde sürdüren işletmelerin başarısız olması beklenemez. Dolayısıyla işletmenin karlılık oranının, başarı (performans) seviyesiyle paralel olduğu söylenebilir.

İşletmelerde karlılık oranları, işletmelerin yatırım ve finansman kararlarının uygunluk derecesini gösteren oranlardır. Satışlar ve yatırımlar üzerinden elde edilen karlılığın yeterli olup olmadığını ortaya koyan ölçütlerdir. Dolayısıyla yatırımcılar, işletmenin elde ettiği karın ölçülü, yeterli ve tatmin edici olup olmadığıyla yakından ilgilendiklerinden dolayı daha çok işletmelerin karlılık oranlarını dikkate

alacaklardır.

Bankaların da diğer işletmelerde olduğu gibi faaliyetlerini sürdürebilmek için kar elde etme zorunlulukları bulunmaktadır. Bankacılık sektörüne bakıldığında bu sektörde her ne kadar rekabetin kontrollü olduğu söylene de nihayetinde bankalar da faaliyetleri sonucu kar elde etmeyi amaçlarlar. Bankaların elde ettikleri kar, mevduat sahiplerinin ve banka ile çalışan kuruluşların güvencesi niteliğindedir. Kar elde eden bankalar karlarını sermayelerine ilave ederek finansal performanslarını artırabilmektedir.

Diğer yandan bankaların karlılık oranları sermaye yeterlilik oranı ile ilişkilendirilebilmektedir. Zira sermaye yeterliliği bankaların karlılık yeterliliğinin bir fonksiyonudur. Banka sermayesinin fonksiyonlarını yerine getirmede sahip olması gereken yeterlilik oranını idame ettirebilmesi için elde edilen karlılık oranı yeterli seviyede olmalıdır. Bundan daha yüksek düzeydeki karlılık oranı ise daha güçlü bir banka sermayesinin göstergesidir.

Literatürde anılan bir diğer konu da bankaların karlılık oranlarının gelir yaratma kabiliyetleriyle ilişkili olması hatta bunun en temel belirleyicisi olması konusudur. İstikrarlı bir karlılık oranı, bankaların yeni yatırımlarda bulunmalarını, hissedarlara kar sağlamalarını ve sermayelerini sarsmadan kredi ve piyasa zararlarını kapatmalarını sağlamaktadır (Uçkun ve Girginer, 2011).

Risk olarak daha yüksek kar elde etmek, gelecekte önemli zararlara yol açabileceğinden sürdürülebilir ve istikrarlı bir karlılık oranının benimsenmesi bankacılık faaliyetlerinin devam etmesi açısından son derece önemlidir. Bunun yanı sıra bankaların karlılık oranlarının ölçümünde, karlarının aktif büyüklükleri, karı elde etmek için sahip oldukları sermaye miktarı ve sektörün karlılık ortalaması ile bankaların kıyaslanması gerekmektedir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2016: 122).

Öte yandan bankalar diğer sektörler ile karşılaştırıldığında çok daha katı bir şekilde regüle edilmiş olsalar da kar amaçlı kuruluşlardır. Banka yöneticileri regüle edilmiş piyasa koşulları altında, sermayedarın getirilerini maksimize edebilmek için çalışır (Kolb ve Rodriguez, 1996). Nitekim bu sektörün yapısı gereği bilanço yapısı ve hesap planı da diğer sektörlerden farklıdır.

Bankacılık sektöründeki bankaların karlılık ölçümünde kullandıkları tüm rasyoların belirleyicileri bilanço ile gelir ve gider tablosu kalemleridir. Örneğin önemli bir karlılık ölçeği olan “Faiz marjı analizi” bankaların gelir-gider performansı ölçümünde dikkate alınan en önemli rasyodur (Tunay ve Silpar, 2006).

Diğer yandan kârlılık oranları bankanın kârlılığını belirlemede kullanılan başlıca oranlar “ Aktif Kârlılığı Oranı” (ROA) ve “Özkaynak Kârlılığı Oranı” (ROE) şeklindedir (Şahin, 2009: 526). Bunlardan ilki olan Net Kâr/Aktifler olarak tanımlanan aktif kârlılık oranı, birim aktif başına elde edilen net kârı göstermektedir. Aktif kârlılığı, bankaların aktiflerinin ne kadar verimli kullanıldığını gösterir. Bankanın net kârının aktif toplamına bölümü ile ROA katsayısı elde edilir. Genel olarak bu oranın %1 olması gerekir. Ancak Türkiye’de bankaların yüksek kâr ile çalışmaları nedeni ile bu oran daha yüksek olmaktadır. Bu oran bir anlamda bankaların aktiflerinin etkinliğinin bir ölçüsüdür (Akpınar, 2006: 49).

Özellikle hisse sahipleri için bir gelir ölçütü olarak görülen özkaynak kârlılığı oranı ise banka özkaynaklarının ne kadar verimli kullanıldığını ifade eden oranlardan birisidir. Söz konusu oranın artışı, finansal kaldıraç oranı büyümesi ile paralellik gösterir. Orandaki düşüş, bankanın kârlılık oranında bir düşüş olarak yorumlanmaktadır (Akpınar, 2006: 50).

3.2.5 Gelir-Gider Rasyo ve Kalemleri

Bankaların gelir tabloları, banka hizmetlerinden sağlanan gelirler ve bu gelirlerin elde edilmesi için yapılan giderler arasındaki net gelir ya da gideri raporlamaktadır. Bankaların gelir tablolarının ilk bölümünde faiz gelir ve giderleri; ikinci bölümünde ise faiz dışı gelir ve giderler yer almaktadır.

Dolayısıyla bankaların gelir ve giderleri faize ve faiz dışı faktörlere bağlıdır. Gelir tablolarından ulaşılabilecek olan net faiz gelir-giderleri ve net faiz dışı gelir-giderleri bankaların gelir-gider yapılarının analiz edilmesinde ve performans değerlemesinde kullanılmaktadır.

Önceki bölümde açıklanan bankaların karlılıklarının sürdürülebilir ve istikrarlı olmasında gelirlerinin kalitesine odaklanmaları oldukça önemlidir. Örneğin bankaların menkul kıymetlerden elde ettiği gelir sürdürülebilir olsa da kaliteli gelirleri ifade etmemektedir. Bankalar fiyatlaması her an değişebilen bu kağıtlardaki getiriyi kontrol edememektedirler. Bu nedenle aktiflerde sabit getirili menkul kıymet tutulmalı ve faiz oranlarındaki öngörülemeyen değişimlerin bankaların sermayesinde ve karında ciddi kayıplara yol açabileceği dikkate alınmalıdır.

Türk bankacılık sisteminde gelirler daha çok kaydi, giderler ise nakdi niteliktedir. Gider kısmı daha çok nakit çıkışına dayanmaktadır fakat gelirlerde böyle

bir durum söz konusu değildir. Aktifin uzun vadeli yapısı devamlı reeskont yoluyla gelirlere yansıtılmaktadır. Genellikle uzun vadeli olan menkul kıymetler reeskont olarak kaydedilmekte ancak nakit girişi uzun vadede gerçekleşmektedir. Bu da banka gelirlerinin kalitesini düşürmektedir.

Öte yandan diğer işletmelerde olduğu gibi bankalar da çeşitli nedenlerden ötürü kâr rakamlarını zaman zaman düşük veya yüksek gösterirler. Bundan dolayı gelir-gider oranlarına temkinli yaklaşılmalıdır (Akpınar, 2006: 44). Fakat Türkiye’de bankaların gelir-gider yapısına ilişkin olarak “Net Faiz Gelirinin Toplam Aktiflere Oranı”, “Faiz Dışı Gelirinin Toplam Aktiflere Oranı” ve son olarak “Net Faiz Giderinin Toplam Aktiflere Oranı” şeklinde başlıca üç orandan söz edilebilir:

Net Faiz gelirlerinin bankanın sahip olduğu toplam aktiflere bölünmesi yoluyla hesaplanan bu oran bankanın aktiflerinden ne kadar gelir sağladığını göstermektedir (Akpınar, 2006: 45). Bankaların kredi verme dışında verdiği hizmetlerden elde ettiği gelirleri kapsayan Faiz dışı gelirlerin yüksek oluşu kredilerin dışında da aktiflerden verim alındığını gösterir ve olumlu karşılanır (Karaayhan, 2008: 65).

Son olarak bankaların net faiz payı giderlerini, mevduata verilen faiz payları, kullanılan kredilere verilen faizler, para piyasası işlemlerine verilen faizler ve diğer faiz giderlerinden oluşmaktadır. Net Faiz Gideri bu şekilde hesaplandıktan sonra bankanın aynı dönemde Toplam Aktifleri içinde hesaplanan giderlerin payı ortaya konulur. Şüphesiz bu oranın düşük çıkması beklenir.

3.2.6 Büyüme Rasyo ve Kalemleri

Banka performanslarının değerlemesinde karşılaştırmalı analize dayalı dinamik performans analizi sonuçlarına ulaşabilmek için bankaların bazı bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin sektördeki paylarının bilinmesi önem arz etmektedir.

Bankaların sektör bazında incelenmesi gereken kalemleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Toplam Aktifler
2. Toplam Kredi ve Alacaklar
3. Toplam Mevduat
4. Grup Payları

Bankaların sınıflandırılmasına ve gruplara ayrılmasına çalışmanın ilk bölümünde yer verilmişti. Bu sınıflandırmaya göre bankalar, faaliyet alanlarına göre;

mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankaları gibi gruplara ayrılmaktadır. Bu gruplar ise kendi aralarında mülkiyet yapılarına göre; kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar olmak üzere alt gruplara ayrılmaktadır. Grup payları kullanılarak bankaların grup bazında performanslarının karşılaştırılması, banka performansını yapan analistlerin işlerini kolaylaştırmaktadır.

Diğer bir büyüme göstergesi de bankacılık sistemindeki banka şubelerinin performans değerlemesi bankaların ve bankacılık sektörünün sistematik performans analizinin yapılmasına imkan tanımaktadır. Şube oranlarının analiz edilmesi neticesinde bankaların şubeleri arasında performans kıyaslaması yapılabilmektedir.

Her şubeye düşen müşteri mevduatı, her şube başına çalışan sayısı ve her şube başına faaliyet karı gibi oranlar sayesinde bankalar arasındaki strateji ve verimlilik farkları belirlenebilmektedir.

Oran analizi yöntemi ile performans değerlemede kullanılan faaliyet oranlarından bir diğeri personel giderleri ve diğer giderlerden (kıdem tazminatı, diğer provizyonlar, vergi ve harçlar, kira ve amortisman) oluşmakta olup faiz dışı giderler bankaların karlılıklarının ve performanslarının belirlenmesinde önemli faktörlerdir. Faiz dışı gider tutarları toplam gelirlerle, getirili aktiflerle ve personel sayısı ile oranlanarak analiz edilmektedir.

3.3 Bankaların Finansal Performansının Analizi

Bankacılık sektöründe finansal performans değerlemesinin önemi bankaların finansal sistem içindeki stratejik konumlarından kaynaklanmaktadır. Zira bankalar ülke ekonomisinin finansmanında ilk sırada yer alan ve mevduat sahiplerine ve hissedarlarına karşı sorumlulukları olan kuruluşlardır (Seyrek ve Ata, 2010: 69)

Özellikle yatırımcıların fonlarını yatıracakları bankanın seçimi, fonlarını mevduat olarak ya da banka hisse senetlerine yatırım olarak değerlendirme kararı almaları bankaların yönetim kalitesi, yöneticilerin faaliyetleriyle ilgili karar almaları ve gelecekteki stratejileri belirlemeleri bankaların finansal performansının analizi ile doğrudan ilişkilidir. Bunun nedeni ise finansal performans değerlemeleri sonucunda bankaların riskliliğinin, karlılığının ve büyüme eğiliminin analiz edilmiş olmasıdır.

Bankalarda finansal performans analizi konusunda çeşitli finansal oranlardan yararlanılmaktadır. Finansal performans değerlemede kullanılan bu oranlar bankadan bankaya farklılık arz etmekle birlikte Türkiye özelinde BDDK ve TBB

düzenlemelerinin yanı sıra TMSK'nın da oluşturduğu TMS formatında hazırlanan oranlardan bahsetmek mümkündür.

İkinci bölümde tanımlandığı üzere “oran analizi yöntemi” tek bir girdi ile tek bir çıktının birbirleriyle oranlanması sonucu oluşan oranın zaman içinde değişimin izlenmesine dayalı geleneksel finansal analizlerin başında gelmektedir. Son derece dinamik sorguya yanıt veren bu yöntem, özellikle bankacılık sektöründeki uygulama ve yorumlama kolaylığından dolayı finansal performans ölçümünde diğer yöntemlere oranla daha yoğun kullanılan bir finansal analiz yöntemidir (Özgür, 2007: 14).

Bankaların finansal tablolarındaki kalemler arasında anlamlı ilişkiler kurularak sermaye yeterlilikleri, aktif kaliteleri, likiditeleri, karlılıkları ve dolayısıyla finansal performansları oran analizi yöntemi ile ölçülebilmektedir (Yaşa, 2008: 12). Oran analizi sonucunda elde edilen oranlar, bankaların geçmiş dönem ve cari finansal durumlarını analiz eden analistlerin yanı sıra; sektörün finansal performansı ile ilgilenen taraflar (hissedarlar, yatırımcılar, müşteriler ve denetleyici kuruluşlar) tarafından da kullanılmaktadır (Karaayhan, 2008: 49).

Oran analizinde asıl amaç, finansal tablolardaki ilişkili hesapların oranlarının hesaplanarak bunların ne anlama geldiğinin doğru yorumlanmasıdır (Bektaş, 2013). Bu oranlar yorumlanırken; hesaplanan oranların, işletmenin geçmiş dönem oranlarıyla, benzeri işletme ya da sektör oran ortalamalarıyla ya da yapılan diğer analizler sonucunda belirlenen oranlarla karşılaştırılması gerekmektedir (Çetin ve Bıtırak, 2010).

Nitekim oran analizi yöntemi sonucunda hesaplanan oranlar tek başlarına bir anlam ifade etmemektedirler. O nedenle bankacılık sektöründe de finansal tablolardan yararlanılarak elde edilen oranların anlamlı hale getirilip yorumlanabilmeleri için bazı ölçütlerden yararlanmak gereklidir (Gökmen, 2007: 54).

Bunların başında oran analiz yöntemiyle yapılan ve hesaplanan oranların, bankaların geçmiş faaliyet dönemlerindeki oranlarla karşılaştırılması gerekmektedir. Burada amaç bankaların zaman içerisindeki finansal durumu, likiditesi, karlılığı ve performansı konusunda bilgi edinilmesi ve geçmiş dönemleri referans alınarak belli bir hesap dönemine ait oranlarının olumlu ya da olumsuz gelişmelere göre yorumlanmasıdır. Bu sayede bankaların gelecekteki finansal durumlarına ait tahminlerde bulunmak ve durumu korumak ya da iyileştirmek için yol haritası belirlemek kolaylaşmaktadır (Atan ve Çatalbaş, 2005).

Hesaplanan oranların aynı faaliyet alanındaki bankaların oranlarıyla ya da sektör ortalaması ile karşılaştırılması da diğer bir yöntem olarak literatürde tavsiye edilmektedir (Akgüç, 2012: 453). Aynı gruptaki benzer bankaların (kamu/özel/yabancı sermayeli bankalar gibi), finansal performanslarının değerlemesinde sektördeki standart oranlarla karşılaştırmasının yapılabilmesi için sektörün standart oranlarının bilinmesi gerekmektedir. Bu tür bir karşılaştırma yapılması, bankaların finansal durumunun faaliyet alanlarında veya sektördeki yeri hakkında fikir verebilecektir (Eleren ve Özgür, 2006).

Oran analizinde temel amaç genelde “geleceğe” yöneliktir. Bir bankanın cari ve geçmiş bilgilerini kullanıp değerlendirerek gelecekteki durumu hakkında öngöründe bulunabilmek oran analizinin temel hedefidir. Bu açıdan oran analizi, performans iyileştirilmesine yönelik bir teknik değil, daha çok bir durum belirlemesidir (Yeşilyurt ve Alan, 2003).

Oran analizine geçmeden önce yapılması gereken diğer bir işlem de analiz öncesi hazırlık için finansal tablo kalemlerinin düzenlenmesidir. Zira oran analizi yönteminin diğer yöntemlerden en önemli farkı finansal tablo kalemlerinin finansal performans değerlemesi için tek başına yeterli olmamasıdır. Bu nedenle oran analizine başlamadan önce finansal tablo kalemlerinin düzenlenmesi ve özet finansal tablo kalemlerinin oluşturulması gerekmektedir (Gökmen, 2007: 55-57).

Bu tür ölçütleri kullanarak yapılacak oran analizi yönteminden gerçeğe uygun sonuçların elde edilebilmesi için aralarında yakın ilişki kurulmuş olan ve hata riskini minimize etmek için optimum sayıda oranların seçilmesi gerekmektedir (Kale, 2009: 51). Finansal performans analizi için doğru bir şekilde ve uygun sayıda seçilecek olan oranlar topluluğu hem bankaların farklı dönemleri arasında hem de bu sektörde faaliyet gösteren diğer bankalar arasında güvenilir sonuçlara ulaştırabilecek karşılaştırmalar yapılmasına olanak tanımaktadır.

Bankacılıkta finansal etkinlik bilgisine üç amaç için ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Birincisi, serbestleşme, birleşmeler ya da piyasa yapısının etkinlik üzerindeki etkisini inceleyerek ilgili kamu otoritelerini bilgilendirme amacına yönelik olabilir (Altan, 2010). İkincisi, sektörün etkinlik düzeyini belirleyerek, firmaları etkinlik düzeylerine göre sıralayarak ve etkinlik ölçümünde kullanılan farklı yöntemleri inceleyerek araştırmalara yön vermek amaçlı olabilir. Üçüncüsü ise en yüksek etkinliğe ve en düşük etkinliğe sahip firmaları belirleyerek yönetim performansını geliştirme amaçlı olabilmektedir (Çelik, 2012). Buna ek olarak oran

analizinde kullanılacak olan oranlar seçilirken oranların niteliklerine dikkat etmek gerekmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 606).

Literatürde oran analizlerinde kullanılan oranların niteliklerine göre dört grupta incelenmesi tavsiye edilmektedir. Bunlar zamansal, anlık, normatif ve normatif olmayan oranlar şeklinde dört başlık altında açıklanabilir (Akgüç, 2012: 456).

Zamansal Oranlar: Finansal verilerin cari yıl ile geçmiş yıllar arasındaki değişikliklerini gösteren oranlardır.

Anlık Oranlar: Finansal tablolaradaki iki ayrı verinin ilişkisinin belirli bir tarih için incelendiği oranlardır.

Normatif Oranlar: İşletmelerin genel finansal durumu hakkında yoruma açık olan oranlardır. Aktif getiri oranında olduğu gibi önceden belirlenmiş iyi performansı gösteren hedef bir oranın söz konusu olduğu oranlar ve sermaye yeterliliği oranı gibi kritik değerler belirlenen oranlar normatif oranlara örnek teşkil etmektedir. Hedeflenen oranın ve kritik değer altına düşen oranlara göre işletmelerin finansal durumunun genel olarak risk altında olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Normatif Olmayan Oranlar: İşletmelerin genel finansal durumu hakkında yoruma açık olmayan oranlardır. Bu oranlar normatif oranların açıklayıcısı ve değişimlerin sebeplerinin işaretçisi niteliğindedirler (Akgüç, 2012: 456).

Oran analizinde bankanın finansal durumu ve faaliyetlerinde meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi veren oranlar kullanılır. Oran analizinde bankanın finansal tabloları kullanılarak çok sayıda oran hesaplanabilir. Hesaplanacak olan oranlar, analizi yapan kişinin bakış açısına ve ihtiyacına göre şekillenmektedir (Karaayhan, 2008: 59).

Banka performans ölçümlerinde kullanılan finansal oranlar, bir işletmenin finansal performansını değerlendirmek için kullanılabilecek en basit araçlardır. Muhasebe sisteminin ürettiği verilere dayalı olarak hesaplanan finansal oranlar tek başlarına, uzun yıllar bankalar da dâhil olmak üzere tüm işletmelerde performans değerlendirme ölçütleri olarak kabul edilmişlerdir (Albayrak ve Erkut, 2005).

Geleneksel olarak adlandırılabilir bu yaklaşımlarda performans ölçümü daha çok kârlılık ve verimlilik üzerinde odaklanmaktadır (Coşkun, 2006). Hesaplama kolaylığının yanında kolay anlaşılabilmesi ve yorumlanması nedeniyle çok tercih edilen bir yöntem olan oran analizi yönteminin en önemli özelliği, incelenmek istenen tek bir konuda bile uygulanabilir olmasıdır. Bu nedenle oranlar, finansal

tabloların bünyesinde gizli olarak var olan kalemler arasındaki her türlü ilişkinin ortaya çıkmasını sağlamakta ve böylece finansal tabloların daha kolay anlaşılmasına imkân vermektedir (Özdemir, 2012: 34).

Oran analizinde, genellikle finansal tablolardaki hesap ve hesap grupları arasındaki ilişkiler, oranlar şeklinde hesaplanmakta ve işletmenin kârlılığı, likidite durumu, kredi riski, faaliyet verimliliği ve ana sermayesinin piyasa değeri gibi konularda yorumlar yapılmaktadır (Doğan, 2013: 37).

Sadece oranları veya yüzdeleri bulmak analiz için yeterli görülmemektedir. Esas olarak söz konusu değerlerin neler ifade ettiği önemlidir. Bu nedenle, analizde firmanın farklı alanları konusunda bilgi verecek, birbirleri ile ilişkilendirilecek az sayıda oranın seçimi önemlidir. Bununla beraber gelişme eğiliminin daha iyi belirlenebilmesi için analiz yapılırken bu oranlar firmanın önceki dönem oranları, sektör ortalamaları ve deneyler sonucu bulunan oranlar ile karşılaştırılmalıdır (Berk, 2010: 466). Son olarak banka finansal performans analizini yapmaya yönelik literatürde önerilen hesaplamalar ve değişkenler aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır.

3.3.1 Bankaların Özkaynak/Sermaye Yeterliliklerinin Analizi

Bankalar, büyük ölçüde yabancı kaynak kullanan ve diğer işlemlere kıyasla, toplam kaynakları içerisinde sermayesi düşük bir paya sahip olan kurumlardır (Akpınar, 2006: 39). Önemli olan düşük orandaki sermaye ile maksimum verimi sağlayacak şekilde yönetmektir. Bankaların bu başarıyı gösterip göstermedikleri ise özkaynak/sermaye yeterliliklerinin analiziyle ancak takip edilebilecektir.

Sermaye yeterliliği, bankanın varlık ve kaynaklarının yapısına bağlı olan göreceli bir kavramdır. Sermaye yeterlilik oranları, tahmin edilen bilanço riskinin derecesine göre, banka sermayesinin yeterliliğini ölçmek için kullanılan bir yöntemdir (Uçkun ve Girginer, 2011).

Sermayenin yeterli düzeyde olması, tasarrufları ve tasarrufçuları koruma ve müşterilere güven verme yönünden büyük öneme sahiptir. Sermayenin oransal büyüklüğü, bankaların borç ödeme güçlerini ne ölçüde başarılı yönettiklerini değerlendiren gözetim ve denetim organlarına yardımcı olmaktadır (Çiftçi, 2009: 86).

Sermaye yeterliliği ile ilgili olarak başlıca iki oranın analizinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki Standart Sermaye Yeterlilik Oranı diğeri ise Özkaynakların Toplam Aktiflere Oranı şeklinde hesaplanabilmektedir.

3.3.1.1 Standart sermaye yeterlilik oranı

Bankaların sermayelerinin yeterliliği konusunda en yetkin oran, sermaye yeterliliği standart oranıdır. “Basel Rasyo” olarak da adlandırılan bu oranın esasını bankanın düzeltilmiş özkaynağının, bankanın düzeltilmiş risk (kredi, piyasa ve operasyonel riskleri) toplamına bölünmesinden oluşmaktadır (Akgüç, 2012: 458).

3.3.1.2 Özkaynakların toplam aktiflere oranı

Özkaynakların toplam aktiflere oranı, banka özkaynaklarının, bankanın toplam değerleri içindeki payını göstermektedir. Özkaynakların toplam aktiflere oranlanması yoluyla bulunan bu oran, bankaların ve bankacılık sektörünün yeterli sermaye ile çalışıp çalışmadığına ilişkin önemli bir veri kaynağıdır (Akpınar, 2006: 40).

3.3.2 Bankaların Likidite Yeterlilik Analizi

Son yirmi yıldır bankacılık sektöründe yaşanan krizlerde, aktif kalitesindeki bozukluk ya da öz kaynaklardaki yetersizlikten ziyade, yükümlülükleri zamanında yerine getirememesi olasılığı anlamında likidite riskinin banka iflaslarında önemli bir unsur haline geldiği görülmektedir (Akgüç, 2012: 511).

Özellikle finansal kaldıraçtan yüksek düzeyde yararlanan bankaların pasiflerindeki yabancı kaynakların ağırlığı karşısında aktiflerinde de yeterli düzeyde likit varlık taşımaları zorunlu hale gelmektedir (Şahin, 2011: 151).

Bankalar, mevduat çekme talebini karşılayamamak ve kredi taleplerini geri çevirmek gibi olumsuzlukları yaşamamak amacıyla likidite yeterliliğini sağlamaya çalışırlar (Uçkun ve Girginer, 2011). Bunun için de banka yöneticileri, bilançonun aktif toplamındaki tam likit kalemlerin ağırlığını artırır (Çiftçi, 2009: 93). Zira banka likidite oranının yüksekliği bankanın finansal açıdan gücünü gösterir (Arabacı, 2007: 90).

Bankanın likiditesinin herhangi bir anda nasıl bir görünüm arz ettiği oranlar yardımıyla izlenmektedir. En çok kullanılan likidite oranları şunlardır: likit değerlerin toplam aktiflere oranı, likit değerlerin mevduata oranıdır:

3.3.2.1 Likit değerlerin toplam aktiflere oranı

Bankaların baz alınan periyottaki toplam likit değerlerinin bilanço aktifleri içerisindeki payını gösteren bu oranın yüksek olması, finansal varlıkları analiz edilen bankadan ani sermaye çıkışı olsa bile bankanın bunu karşılayabilecek nakit varlığına sahip olduğunu göstermektedir. Bunun aksine oran düşük çıktığında ise bankadan ani mevduat çıkışı ya da kredi dağıtımı olduğunda bankanın bu tip çıkışları karşılarken zorlanacağına işaret etmektedir (Akgüç, 2012: 515). Ayrıca bankalarda finansal kaldıraç derecesi yüksek olduğundan ve kaynaklar içinde yükümlülükler büyük ağırlık taşıdığından, bankalar kaynaklarının önemli bir bölümünü likit değerlere yatırmak durumundadırlar (Çiftçi, 2009: 93).

3.3.2.2 Likit değerlerin mevduata oranı

Likit değerlerin bankanın dönemsel mevduatına bölünmesiyle hesaplanan bu oranın yüksek çıkması bankaların finansal yönden güçlü olduğunun yanı sıra bankaların mevduat yatırma açısından güvenilir olduğunu da göstermektedir. Buna ek olarak bankaların en önemli kaynağını, yükümlülüğünü mevduat oluşturduğundan, yükümlülükleri karşılama, yerine getirme gücünü ölçme açısından bu oran anlamlı bir göstergedir (Akgüç, 2012: 511).

3.3.3 Bankaların Aktif Kalitesinin Analizi

Aktif kalitesi, bankaların varlıklarının değer ve kârlılık yaratma yeteneğini ve risklilik düzeyini bir arada yansıtarak, bankanın mali gücü hakkında doğrudan bilgi veren bir oranı göstermektedir (Şahin, 2011: 147).

Nitekim diğer bütün işletmeler gibi bankaların da, bilançolarının pasifinde yer alan özkaynaklarını ve yabancı kaynaklarını krediler, duran varlıklar ve menkul kıymetler gibi çeşitli varlıklara bağlayarak aktife dönüştürmesiyle aktif kalitesi ortaya çıkar (Arabacı, 2007: 85). Bu anlamda aktif kalitesi bankanın gelir

sağlamasındaki istikrarı ve bankanın nakde dönme kabiliyetinin bankanın genel kaynak yapısına uygun olup olmadığına bağlıdır (Çiftçi, 2009: 89).

Bankalar açısından aktifler içerisindeki başlıca büyüklüklerden birisi olan krediler, aktif kalitesinin ölçülmesinde en önemli kalemlerden birisidir. Bankaların gerek işlevsel, gerek finansal etkinliklerini olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörlerden birisi geri dönmeyen krediler ve tercihli kredilerdir. Geri dönmeyen kredilerin ve tercihli kredilerin geniş yer tuttuğu bir ekonomide, mali piyasada rekabet koşulları aksar, faiz oranı değişimleri denge sağlama işlemlerini yerine getiremez (Şahin, 2009: 532).

Literatüre bakıldığında bankaların aktif kalitesi ile ilgili olarak yaygın yapılan oran analizi hesaplamalarında “Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı”, “Takipteki Kredilerin Toplam Kredilere Oran”ı ve “Kredilerin Toplam Mevduata Oranı” hesaplanması önerilmektedir (Çiftçi, 2009; Arabacı, 2007; Şahin, 2011; TBB, 2017).

3.3.3.1 Kredilerin toplam aktifler oranı

Bankaların incelenen dönemlerdeki kredilerin toplam aktiflere oranlanmasıyla ulaşılan değer, bankaların toplam aktifleri içinde kredilerin oynadığı rolü göstermektedir. Oranın yüksekliği, bankanın başta gelen en önemli görevlerinden birisi olan kredi verme işlemini başarıyla gerçekleştirdiğini gösterir. Ancak, bu oranın çok yüksek olması da bankanın riskini artırır. Kredi müşterilerinin göstermiş oldukları teminatların sağlamlığına bağlı olarak, kredilerin geri ödenmeme riski kendisini gösterir (Çiftçi, 2009: 89).

Tek başına bir orana bakarak yorum, değerlendirme yapmak yetersiz olmakla beraber, bu oranın belli bir sınırın altına düşmemesi, belli bir üst sınırı da aşmamasının gerektiği söylenebilir (Akgüç, 2012: 521).

Örneğin söz konusu oranın yüksekliği ile aktif kalitesi kalitesinin yüksekliği arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Diğer bir ifadeyle oranın yüksek olması aktifin kaliteli olduğu anlamına gelmektedir (Çankaya ve Öz, 2001: 39). Bu orana ilişkin genel ölçütler tartışılabilir olmakla beraber, Krediler/Toplam Aktifler oranının %50'nin altına düşmemesi, %65'i de aşmamasının uygun olacağı söylenebilir (Şahin, 2009: 532).

Bunun aksine söz konusu oranın %50 düzeyinin altına düşmesi, bankanın temel işlevi olan kredi vermeyi yeterince yerine getiremediğini ve ayrıca %65'in

üstüne yükselmesi de finansal yapısı incelenen bankada likidite yönünden sıkıntı çekildiğini göstermektedir (Akgüç, 2012: 521).

3.3.3.2 Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı

Tahsili gecikmiş krediler, tahsil imkânı sınırlı, tahsili şüpheli ve zarar niteliğinde kredileri kapsamaktadır (Çankaya ve Öz, 2001: 43). Söz konusu krediler için özel karşılıklar ayrılmaktadır (Akgüç, 2012: 522). Bir kredinin takibe alınması, bu kredinin sorunlu olduğunu, başka bir deyişle ödenmeme riskinin yüksek olduğunu gösterir (Akgüç, 2012: 523).

Dolayısıyla, takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payının yüksekliği banka yönetimi açısından sorunlu bir durum oluşturmaktadır. Ancak problemlili kredilerin izlendiği takipteki krediler bankaların bilançolarında en çok gizledikleri büyüklüklerdendir. Bu nedenle sağlıklı bir yorum yapmak zordur (Akpınar, 2006: 43).

3.3.3.3 Kredilerin toplam mevduata oranı

Toplam Krediler /Toplam Mevduat oranı, bankaların topladıkları mevduatı krediye dönüştürme, dolayısı ile aracılık fonksiyonlarını yerine getirme yeteneklerini yansıtmaktadır (Şahin, 2011: 148). Adeta bankaların ticari açıdan başarılı bir çizgide ticari faaliyetlerini gösterip göstermediğini ortaya koyan bu oran bankaların finansal açıdan da güçlü olup olmadığını göstermesi açısından oldukça önemli ve değerli bir gösterge olduğu literatürde söylenmektedir (Arabacı, 2007: 89).

3.3.4 Kârlılık Analizleri

Bankaların finansal açıdan istikrarlı bir biçimde devamlılığının sağlanması, rekabet gücünün korunması ve sağlıklı bir büyümenin gerçekleşmesi yeterli düzeyde kâr yaratılması ve bunun bünyede tutularak özkaynakların güçlendirilmesine bağlı bulunmaktadır. O nedenle kârlılık finansal anlamda en önemli finansal performans belirleyicisi haline gelmiştir (Şahin, 2011: 150).

Kârlılık oranları, banka ortaklarının, bankaya yatırdıkları paraların getirisini ölçmeye yarayan oranlardır (Arabacı, 2007: 93). Diğer getiri oranlarının hesaplanması, özkaynak getirileri ölçümünü daha iyi çözümlemek içindir. Ticari

bankalar, genel olarak ekonomide istikrarın sağlandığı dönemlerde klasik bankacılık fonksiyonlarını öne çıkararak kârlılık oranlarını artırmaya çalışırlar. Başka bir deyişle bankalar, kaynakların kredi şeklinde kullanılmasını artırırılar (Çiftçi, 2009: 94).

Literatüre bakıldığında bankaların kârlılık düzeylerini belirlemede kullandıkları oranların analizinde “Aktif Kârlılık Oranı” ve “Özkaynak Kârlılığı Oranı” genellikle hesaplanması gerektiği söylenmektedir (Çiftçi, 2009; Şahin, 2009; Uçkun ve Girginer, 2011).

3.3.4.1 Aktif kârlılığı oranı

Aktif kârlılığı, bankaların aktiflerinin ne kadar verimli kullanıldığını gösterir. Bu oran bir anlamda bankaların aktiflerinin etkinliğinin bir ölçüsüdür. Gelişmiş ekonomilerde genellikle bankanın net kârının aktif toplamına bölümü ile hesaplanan bu katsayının eşik değeri %1 olarak kabul edilir. Ne var ki Türkiye gibi bankaların çok fazla faiz geliri elde edebildiği gelişmekte olan ekonomilerde bu oran oldukça yüksek oranlara çıkmaktadır. (Akpınar, 2006: 49).

3.3.4.2 Özkaynak kârlılığı oranı

Özkaynak kârlılığı oranı, banka özkaynaklarının ne kadar verimli kullanıldığını ifade eden oranlardan birisidir. Bu orandaki artışlar finansal açıdan bankanın güçlenmesi ve zenginleşmesini gösterirken söz konusu orandaki düşüşler bankanın finansal performansında ve kârlılığında bir düşüş olarak gösterilmektedir (Akpınar, 2006: 50).

3.3.5 Bankaların Gelir-Gider Yapısının Analizi

Bankanın gelir ve gider yapısının belirlenmesi önemlidir. Bankanın toplam gelir ve giderleri içinde en önemli payı hangi kalemlerin aldığı, banka kârının hangi gelir ya da gider kalemleri ile artırılabilceğı gibi hususlar, gelir-gider yapısı oranlarının analiziyle çözüme kavuşturulabilir (Çiftçi, 2009: 97).

Gelir tablosu analizi ile bilanço analizi birbirlerini tamamlayıcı çalışmalardır. Ancak gelir tablosu analizinde dikkat edilmesi gereken önemli konu, kâr-zarar tablosu rakamlarının genellikle öznel nitelik taşımalarıdır. Diğer işletmelerde olduğu

gibi bankalar da çeşitli nedenlerden ötürü kâr rakamlarını zaman zaman düşük veya yüksek gösterirler. Bundan dolayı gelir-gider oranlarına temkinli yaklaşılmalıdır (Akpınar, 2006: 44):

Literatüre bakıldığında bankaların gelir-gider yapısının analizinde daha çok “Net Faiz Gelirinin/ Toplam Aktiflere Oranı”, “Net Faiz Giderinin Toplam Aktiflere Oranı”, “Faiz Dışı Gelirinin/ Toplam Aktiflere Oranı” ve “Faiz Gelirinin Toplam Aktiflere Oranı” hesaplanarak bankanın bu finansal göstergesinin analiz edilebileceği belirtilmektedir (Akpınar, 2006: 45).

3.3.6 Bankalarının Büyüme Göstergelerinin Analizi

Bankalar günümüzün diğer işletmeleri gibi sürekli büyüme eğilimi ve trendi içerisine girerler. Diğer bir ifadeyle gelirlerini, karını ve finansal yapısını güçlendirmek isteyen bankaların küresel veya ulusal düzeyde büyümesi kaçınılmazdır.

Büyüyemeyen bir bankanın uzun dönemde ayakta kalması zordur. Büyümeye ilişkin değerlere ulaşmak için kullanılan oranlar hesaplanırken geçmiş dönem verileri ile cari dönem verileri karşılaştırılır. Daha açık bir deyişle, bankanın mali durumu ve faaliyet sonuçlarında meydana gelen olumlu veya olumsuz gelişmeler hakkında bankanın geçmişi bir ölçü olarak kabul edilerek yargıya varılır (Akgüç, 2012: 21).

Literatüre bakıldığında bankaların büyüme düzeylerini ölçümleme açısından sıklıkla “Toplam Aktiflerde Artış Oranı”, “Mevduatta Artış Oranı”, “Kredilerde Artış Oranı” ve “Özkaynaklardaki artış oranı” hesaplanarak bu oranların ulusal ya da uluslararası ortalamalara göre kıyaslanmasına bakılır.

Büyüme oranları, banka aktiflerinin, öz kaynaklarının, mevduatının ve kredilerinin cari dönem değerlerinin geçmiş dönem değerlerine oranlanması yoluyla bulunur. Bulunan oranlar sayesinde bankanın, söz konusu kalem ile ilgili büyüme durumu yorumlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSININ ORAN ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ (2011-2016)

Bu bölümde kamu (Vakıfbank, Ziraat Bankası, Halk Bankası), özel (Akbank, Yapı Kredi Bankası, İş Bankası) ve yabancı sermayeli (Finansbank, Ing Bankası, Denizbank) mevduat bankalarından oluşan toplam 9 bankanın 2011-2016 yılları arasına ait bilanço ve gelir tablolarında yer alan hesaplar “oran analiz” yöntemiyle finansal analize tabi tutulmuş; ulaşılan bulgular tablo ve grafikler halinde gösterilerek aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır.

Bu bankaların seçiminde aktif büyüklükler baz alınmıştır. Aktif büyüklüğü en büyük üç banka seçilerek analize tabi tutulmuştur. Garanti bankası aktif büyüklük olarak ilk üçte yer almasına rağmen 2011-2016 dönemleri arasındaki ortaklık paylarının yabancılar lehine değişmesi nedeniyle araştırma kapsamına alınmamıştır.

4.1 Araştırmanın Planı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı, hedefi, önemi, verilerin toplanma ve analiz yöntemleri aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır.

4.1.1 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, “Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki finansal performansını oran analizi yöntemiyle karşılaştırmalı olarak ölçümlemek ve değerlendirmektir.

Bu temel amacın yanı sıra araştırmanın Türkiye’nin en büyük kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalarının birbirlerine göre finansal performansındaki farklılıkları tespit etmek, son altı yılda ülkede ekonomik ve siyasal anlamda yaşananların sektöre finansal anlamda yansımalarını ortaya koymak ve ülkedeki

bankacılık sektöründeki gelişmelere daha yakından bakmak şeklinde hedefleri de bulunmaktadır.

4.1.2 Araştırmanın Önemi

Çalışmanın 1. ve 3. bölümlerinde detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde bankacılık sektörü tüm piyasaları ayakta tutan ve ekonomik istikrarının devamını sağlayan en önemli sektörlerin başında gelmektedir.

Finansal anlamda bankacılık sektörünün bu stratejik önemi ve rolü nedeniyle çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından düzenli olarak bankaların finansal rasyoları analize konu edilmekte ve bu sayede ulaşılan bilgiler sürekli raporlanmaktadır.

Özellikle kamu sermayeli bankalarda meydana gelen kırılmaların ulusal bütçeye yansımaları da göz önünde tutulduğunda özel, kamu ve yabancı sermayeli bankaların finansal performanslarını karşılaştırmalı değerlendirmenin hem bu tip denetim kurumlarına hem de ülkede mevduatlarını güvenilir bir bankaya yatırmak isteyen mevduat sahiplerine önemli bir perspektif sağlayacaktır. Bu yönüyle bu araştırmanın ülkedeki mevduat sahiplerine önemli bir bilgi sağlayacağı değerlendirilmektedir..

Son olarak araştırmanın anlam ve önemini gösteren bir konu da seçilen bankaların ülkede yerleşik bankacılık mevzuatına göre aynı yasal yetki ve sınırlılıklarla faaliyet gösteren üç tip mevduat bankasının bu araştırmada finansal analize konu edilmesiyle açıklanabilecektir.

Bu anlamda bankaların arasında böyle bir yasal sınıflandırma ve ayırım yapılmamasına karşılık küreselleşen dünyada finansal piyasalarımıza yerleşikler gibi yatırım yapan yabancı sermayeli bankaların özel sermayeli bankalarla ve her iki tip bankaların aynı dönemde kamu sermayeli bankalarla karşılaştırmalı finansal performans değerlendirmelerinin yapılması amaçlanmıştır.

4.1.3 Araştırmanın Sınırlılıkları ve Araştırmaya Dahil Edilen Bankalar

Türkiye Cumhuriyeti bankacılık sektöründe TBB verilerine göre 2011-2016 yılları arasında 54 banka faaliyet göstermekte olup bunların 27'sini mevduat bankaları oluşturmaktadır. Bu bankaların üçte birini oluşturan toplam dokuz banka araştırma kapsamında finansal analize dahil edilmiştir.

Mevduat bankaları içerisinde %33'lük bir orana sahip olan bu bankaların üç tanesi kamu sermayeli bankalar olan Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Ziraat Bankası A.Ş. ve son olarak Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. olarak belirlenmiştir. Ülkemizde 2017 yılı itibariyle mevduat bankası olarak zaten sayılan üç adet banka faaliyetlerine devam etmektedir.

Araştırma kapsamında özel sermayeli bankalar olarak ise Akbank T.A.Ş. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş. finansal analize tabi tutulmuştur. Araştırma kapsamında son olarak “yabancı sermayeli” bankalar olarak belirlenen Denizbank A.Ş., Finansbank A.Ş. ve ING Bank A.Ş. seçilmiştir. Hali hazırda ülkemizdeki en büyük yabancı sermayeli banka olan Türkiye Garanti Bankası A.Ş. araştırmanın esas aldığı 2011-2016 yılları içerisinde hem “özel” hem de “yabancı” sermayeli banka olarak nitelendiği için araştırmaya dahil edilmemiştir.

Bu açıklamalar ışığında araştırmanın sınırlılıklarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Araştırma, 2011-2016 yılları arasında geçen altı yıllık dönemle süre yönünden sınırlıdır.
- Araştırma, Türkiye’de “mevduat” bankası olarak faaliyet gösteren 9 banka ile sınırlıdır.
- Araştırmaya Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli “katılım bankaları” dahil edilmemiştir.
- Araştırma seçilen bankaların 2011-2016 yılları içerisindeki bilanço ve gelir tablolarında yer alan verilerle sınırlıdır.
- Garanti bankası bu araştırmaya dahil edilmemiştir.

4.1.4 Araştırma Verilerinin Toplanma Yöntemleri

Araştırma kapsamında oran analizine tabi tutulan tüm veriler Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Kamu Aydınlatma Platformu Web sayfalarındaki dinamik sorgu ekranları kullanılarak ait oldukları yıllara göre temin edilmiştir.

Bu anlamda 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarına ilişkin araştırma verileri toplanarak oran analizine hazır hale getirilmiş; ikinci aşamada her bir bankaya ait bilanço ve gelir tabloları ayrı ayrı EXCELL dosyası formatında toplanarak etiketlenmiştir.

Üçüncü aşamada TBB tarafından oran analiz yapılmış veriler dışında kalan analizler için gerekli hesaplama formülleri EXCELL programına girilerek seçilmiş bankaların bilanço ve gelir tablolarındaki her bir gösterge her banka için ayrı ayrı yapılmıştır.

Bu şekilde ulaşılan bulgular yabancı, kamu ve özel sermayeli bankalar şeklinde tablo ve grafiklere işlenerek oluşturulan görseller eşliğinde tezin bu son bölümünde konu başlıklarına göre yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde ise “oran analizi yöntemi kullanılmıştır.

Böylece Türkiye’deki kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki finansal performansı oran analizi yöntemiyle ölçümlenerek ulaşılan bulgular değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.2 Araştırmanın Bulguları ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında seçilen 9 bankanın 2011-2016 yıllarına ait bilanço ve gelir tablolarında yer alan hesaplar “oran analiz” yöntemiyle finansal analize tabi tutulmuş; ulaşılan bulgular tablo ve grafikler halinde aşağıdaki başlıklar altında kısaca anlatılmıştır.

4.2.1 Sermaye Yeterliliği Analizi

Bankalar toplam kaynakları içerisinde sermayesi en düşük paya sahip olan sektörlerin başında gelmektedir. Bu anlamda bankalar için önemli olan düşük orandaki sermaye ile maksimum karlılığı sağlamaktır. Bankaların bu başarıyı gösterip göstermedikleri ise özkaynak/sermaye yeterliliklerinin analiziyle ancak takip edilmektedir.

Bankaların finansal performansının gelişim düzeyini göstermesi açısından böylesine önemli bir gösterge olan sermaye yeterlilikleri açısından ilk olarak seçilmiş bankaların sermaye yeterlilik düzeylerine bakmak yerinde olacaktır.

Bankaların sermaye yeterliliği ile ilgili olarak başlıca iki oranın analizinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki “Standart Sermaye Yeterlilik Oranı” diğeri ise, “Özkaynakların Toplam Aktiflere Oranı” şeklinde hesaplanmaktadır.

4.2.1.1 Standart sermaye yeterlilik oranları

İşletmenin özkaynaklarının yüzde kaçının işletmenin sahipleri tarafından sağlandığını gösteren standart özsermaye oranı, bankaların özellikle uzun vadeli kredi kullandıran kreditoörlere bankanın finansal performansının düzeyini göstermekte olup, bu oranın yüksek düzeyde çıkması bankalar açısından pozitif bir duruma işaret etmektedir.

Bu açıklamalar ışığında yapılan oran analizi kapsamında ilk olarak araştırma kapsamında seçilmiş kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki dönemde gerçekleşen standart sermaye yeterliliklerinin oranı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 4.1: Seçilmiş Bankaların Standart Sermaye Yeterlilikleri (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Sermaye Yeterliliği Oranı %						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	15,6	19,0	13,2	18,2	15,1	14,5	15,9
Halk Bankası A.Ş.	14,3	16,2	13,9	13,6	13,8	13,1	14,2
Vakıflar Bankası T.A.O.	13,4	16,1	13,7	14,0	14,5	14,2	14,3
Kamu Serm. Bank. Ort.	%14	%17	%14	%15	%14	%14	%14,8
Akbank T.A.Ş.	17,0	18,6	15,0	15,2	14,6	14,3	15,8
İş Bankası A.Ş.	14,1	16,3	14,4	16,0	15,6	15,2	15,3
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	14,7	16,3	16,0	15,0	13,8	14,2	15,0
Özel Serm. Bank. Ort.	%15	%17	%15	%15	%15	%15	%15,3
Denizbank A.Ş.	15,6	14,6	12,8	14,1	16,1	17,5	15,1
Finans Bank A.Ş.	17,2	18,8	17,0	17,0	15,4	14,5	16,6
ING Bank A.Ş.	14,2	14,3	12,6	14,4	15,8	17,7	14,8
Yabancı Serm. Bank. Ort.	%15,7	%15,9	%14,1	%15,2	%15,7	%16,6	%15,5

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere özsermaye yeterlilik oranları itibariyle üç grup banka arasında en yüksek düzeyde standart özsermaye oranı 2012 yılında %17'lik oranla kamu ve özel sermayeli bankalara aitken, 2016 yılına gelindiğinde yabancı sermayeli bankaların standart özsermaye oranı yükselerek %16,6 oranına yükselmiştir.

Oysa Kamu sermayeli bankaların özsermayesi 2016 yılına gelindiğinde %14,8'lik oranla üçüncü sırada kalmıştır. Bu bulguya göre denilebilir ki, özsermaye yeterlilik oranı itibariyle incelenen banka gruplarından en kötü durumda olan kamu sermayeli bankalardır. Nitekim ek: 1'de gösterilen bulgulara da bakıldığında kamu sermayeli bankaların standart özsermayelerindeki istikrarlı azalışlar net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu anlamda özsermayesi en ani azalan kamu bankası Halk Bankası (%14,2); özel sermayeli bankaların içerisinde İş Bankası (%15) ve yabancı sermayeli bankalar arasında ING Bank %14,3'lük en düşük standart özsermaye oranına sahiptir.

Her üç gruptaki bankaların standart sermaye oran ortalamalarına bakıldığında da 6 yıllık ortalama içinde yabancı sermayeli bankaların %15,5'lik oranla ilk sırada olduğu, %15,3'lük oranla özel sermayeli bankaların özyeterlilik oranı itibariyle ikinci sırada geldiği ve son olarak kamu sermayeli bankaların %15,5'lik oranla üçüncü sırada geldiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında finansal analizi yapılan seçilmiş bankalardan sadece Denizbank'ın 2012 yılında standart özsermaye yeterlilik rasyosu düşüş gösterirken diğer 11 banka bu yılda bu göstergesini yükseltmeyi başarmıştır.

Nitekim 2013-2014 yılındaki dönemini bu parametre açısından en iyi değerlendiren ise özel sermayeli bir banka olan Akbank olmuştur. Finansal analize konu edilen tüm bankaların özsermaye rasyosunda 2013-2014 yıllarında artış yaşanırken, Akbank bu yılda %18,8'e kadar standart özsermayesini yükseltmeyi başarmıştır.

Yabancı sermayeli bir banka haline 2011 yılında dönüşen Denizbankın özsermayesi ise 2016 yılına gelene kadar istikrarlı bir şekilde artış sağlamıştır.

2015-2016 yılları arasında standart özsermayesini yükseltmeyi başaran sadece iki banka bulunmaktadır. Bunların ikisi de yabancı sermayeli banka olan Denizbank ve ING bankasıdır. Bu da göstermektedir ki ülke içerisinde meydana gelen siyasal istikrarsızlık ve çalkantılar yabancı sermayeli bankaların sektördeki yerlerini ve konumlarını güçlendirmeleri açısından önemli bir fırsat olarak görülmekte ve değerlendirilmektedir.

4.2.1.2 Özkaynakların toplam aktiflere oranı

Bankaların özkaynakların toplam aktiflere oranı, banka özkaynaklarının, bankanın toplam değerleri içindeki payını gösteren önemli bir orandır. Bu anlamda bankaların toplam özkaynaklarının, toplam aktiflerine oranlanması yoluyla hesaplanan bu oran, bankaların ve bankacılık sektörünün yeterli özsermayeye sahip olup olmadığını gösteren önemli bir rasyo olarak görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında finansal analize konu edilen üç grup bankanın 2011-2016 yılları arasındaki dönemlerine ait özkaynaklarının/toplam aktiflerine bölünmesiyle ulaşılan oranlar gösterilmektedir:

Tablo 4.2: Seçilmiş Bankaların Özkaynak/Toplam Aktifler Oranı (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Özkaynaklar/Topl. Aktifler (%)						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	8,2	10,5	8,9	11,5	10,4	10,7	10,0
Halk Bankası A.Ş.	9,5	11,4	10,1	10,6	10,3	9,2	10,2
Vakıflar Bankası T.A.O.	10,4	11,4	9,3	9,3	9,2	9,1	9,8
Kamu Serm. Bank. Ort.	%9	%11	%9	%11	%10	%10	%10,0
Akbank T.A.Ş.	13,1	14,1	11,6	12,2	11,4	11,3	12,3
İş Bankası A.Ş.	11,1	12,9	11,2	12,3	11,6	11,5	11,8
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	10,8	13,8	11,6	10,6	10,5	10,3	11,3
Özel Serm. Bank. Ort.	%12	%14	%11	%12	%11	%11	%11,8
Denizbank A.Ş.	11,0	11,4	8,3	8,2	9,8	10,2	9,8
Finans Bank A.Ş.	12,3	13,5	11,6	11,4	10,5	10,0	11,5
ING Bank A.Ş.	11,2	12,2	10,2	9,1	9,1	10,2	10,3
Yabancı Serm. Bank. Ort.	%12	%12	%10	%10	%10	%10	%10,6

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere sahip oldukları özkaynakların toplam aktiflere oranlamasıyla hesaplanan bu özsermaye yeterlilik rasyosu açısından en güçlü durumda olan bankalar “özel sermayeli” bankalardır (%11,8). Özel sermayeli bankaları sırasıyla %10,6’lık oranla yabancı sermayeli bankalar takip ederken kamu sermayeli bankaların bu gösterge açısından incelenen altı yıllık dönemdeki ortalama

rasyosu %10,0'lık oranda kalarak üçüncü olmuştur.

Gerek yukarıdaki tabloda gerekse Ek: 2'deki grafikte daha net görüldüğü üzere özsermayenin banka aktif toplamaları içerisindeki payı itibariyle 6 yıllık periyot içerisinde en iyi durumda olan banka %12'3 lük oranla özel sermayeli banka olan Akbank olmuştur. Bu bankayı ikinci sırada %11,8'lik bir oranla yine özel bir banka olan İş Bankası takip ederken, üçüncü sırada yabancı sermayeli banka olan Finans Bank %11,5'lik puanla takip etmiştir (Ek: 2).

Finansal rasyoları analiz edilen toplam 9 banka içerisinde özsermayeleri aktif toplamı içerisindeki payı en düşük olan bankalar ise 6 yıllık periyot ortalamasıyla %9,8'lik oranda kalan kamu sermayeli Vakıfbank ve yabancı sermayeli Denizbank olduğu yukarıdaki tabloda görülmektedir.

2011-2012 yılları arasında ülkedeki tüm bankaların özsermayelerinin toplam aktifleri içerisindeki payının değişik oranlarda olsa da yükseldiği görülmektedir. Bu anlamda 2012 yılına gelindiğinde bu oran yönünden en güçlü pozisyona sahip olan bankanın Akbank olduğu onu sırasıyla Deniz Bank ve Finansbank'ın takip ettiği görülmektedir (Ayrıca bkz.: Ek: 2).

2012 yılına kadar benzer şekilde yaşanan bu yükseliş, aynı şekilde yerini 2013 yılına geçerken değişik oranlarda ancak aynı yönlü düşüşe bırakmıştır. Bu bulguya göre 2012-2013 yılları arasında ülkedeki yabancı, özel ve kamu sermayeli bankaların toplam aktiflerindeki özsermaye oranlarını istikrarlı bir şekilde azaltma yönünde hareket ettiklerini göstermektedir.

Bu dönemdeki benzer yönlü hareketlerin tersine 2013-2014 ve 2015-2016 yılları arasındaki dönemde farklı değişimler yaşandığı görülmektedir. Örneğin 2013-2014 yılları arasındaki dönemde Finans Bank, Yapı Kredi bankası, ING Bank ve Deniz Bankın toplam aktifleri içindeki özsermayesinin payı azalmaya başlarken, diğer bankaların farklı düzeyde olmakla birlikte bu rasyosunun artış kaydettiği yukarıdaki grafikte görülmektedir. İlginçtir ki 2014-2015 yılları arasında tüm bankaların bu rasyosunda düşüş yaşanırken Yapı Kredi bankasında yaklaşık 2 puanlık bir artış yaşanmıştır. 2015-2016 yılları arasındaki dönemde çoğu banka toplam aktiflerindeki özsermaye payını stabil tutmayı başarırken, bu dönemde Halk Bankası ciddi bir düşüş yaşamıştır. Buna karşılık aynı dönemde Denizbank ve Yapı Kredi Bankası ise özsermayesini yükseltmeyi tercih etmiştir.

Bu bulgular ülkedeki ekonomik istikrarı tehdit eden olaylarda kamu bankalarının daha riskli davranarak özsermaye paylarının azalması pahasına kredi

vermeye devam ederken, yabancı ve özel sermayeli bankaların özsermayelerini stabil tutmak ya da yüksek tutmak amacıyla daha ürkek bir şekilde kredi verdiklerini yani aktiflerinde azalmaya neden olan işlemler yaptıklarını göstermektedir.

4.2.1.3 Diğer özkaynak yeterlilik analizi

Araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların özsermaye yeterliliği analizleri kapsamında ayrıca üç temel özsermaye yeterlilik analizi daha yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizlerin ilkinde, seçilmiş bankaların toplam özkaynakları tutarından duran aktiflerin (gayri menkul vb gibi sabit kaynaklar) çıkarıldıktan sonra geriye kalan net özkaynak tutarının, toplam aktifleri içerisindeki paylarına bakılmıştır.

Bu rasyo, bankanın serbest özkaynaklarının aktiflerini karşılama gücünü göstermektedir. Bu kapsamda yapılan oran analiz sonucunda ulaşılan bulgular tablo ve grafik halinde tezin ekinde (Ek: 3'te) gösterilmiştir.

Tablo 4.3: Seçilmiş Bankaların Özkaynakları-Duran Aktiflerinin/Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Bankalar	Özkaynaklar-Duran Aktifler/ Toplam Aktifler						2011-2016 Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	6,9	8,8	7,2	8,5	7,5	7,7	7,8
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	6,9	8,2	7,3	7,3	7,1	6,3	7,2
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	8,0	8,7	7,0	7,1	6,3	6,2	7,2
Kamu Sermayeli Bank. Ort.	7	9	7	8	7	7	7,4
Akbank T.A.Ş.	11,6	13,0	10,5	11,1	10,2	10,2	11,1
Türkiye İş Bankası A.Ş.	6,0	7,2	6,3	7,1	6,2	6,3	6,5
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	6,2	7,8	7,6	7,0	6,0	5,9	6,8
Özel Sermayeli Bank. Ort.	8	9	8	8	7	7	8,1
Denizbank A.Ş.	7,2	7,0	4,1	4,4	3,6	3,6	5,0
Finans Bank A.Ş.	9,4	10,4	8,8	7,5	7,0	6,5	8,3
ING Bank A.Ş.	8,9	9,8	8,3	7,1	7,3	8,2	8,3
Yabancı Sermayeli Bank. Ort.	8,5	9,1	7,0	6,3	6,0	6,1	7,2

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017.

Bankalar özkaynaklarından çok daha fazla yabancı kaynak kullanmaktadır. Bu nedenle maliyetli kaynakların gelir getirmeyen aktiflere yatırılması banka karlılığını

olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle bankaların duran varlıkları özkaynaklardan düşülerek net özkaynak tutarının toplam varlıklarına oranı incelenmiştir. Buna göre yapılan incelemede bankaların gelir getirmeyen aktifleri olan duran varlıklara çok fazla yatırım yapmamaya özen gösterdikleri görülmektedir.

Ek: 3'te yer alan tablo ve grafikte görüldüğü üzere bu gösterge açısından seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasında en iyi ortalama değere sahip olan banka grubunun %8,1'lik oranla özel sermayeli bankalar olduğu; onu sırasıyla %7,4'lük oranla kamu sermayeli bankaların takip ettiği ve son sırada %7,2'lik oranla yabancı sermayeli bankaların takip ettiği görülmektedir (Ek: 3).

2011-2016 yılları arasındaki temel finansal tabloları oran analizine konu edilen bankaların içerisinde net özkaynak tutarının, toplam aktifleri içerisindeki payları açısından en iyi durumda olan bankanın ise %11,1'lik oranla özel sermayeli banka olan Akbank'ın olduğu; aynı dönemde ve aynı oranda bu bankayı ikinci sırada %8,3'lük oranla yabancı sermayeli bankalar olan Finans Bank ve ING bankın takip ettiği ve üçüncü sırada ise kamu sermayeli bir banka olan Ziraat bankasının %7,8'lik oranla takip ettiği görülmektedir (Ek 3).

Bu gösterge yönünden finansal analize konu edilen bankalar arasında en kötü durumda olan bankanın %5,0 ile Denizbank olduğu; Onu %6,5'lik oranla İş Bankası ve %6,8'lik oranla Yapı Kredi Bankasının takip ettiği anlaşılmıştır (Ek: 3).

Özsermaye yeterlilik analizlerinde ikinci olarak seçilmiş bankaların mevduat ve mevduat dışındaki kaynakların toplamında oluşan tüm mevduatı (tüm fon kaynakları) içerisinde “özkaynakların” paylarına bakılmıştır. Bu kapsamda yapılan oran analiz sonucunda ulaşılan bulgular bir tablo ve grafik halinde (Ek: 4'te) gösterilmiştir.

Tablo 4.4: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklar / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar).

	Özkaynakların Mevduat ve Mevduat Dışı Kaynaklara Oranı						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	9,2	12,3	10,1	13,6	12,1	12,5	11,7
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	10,9	13,5	11,7	12,5	12,0	10,6	11,9
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	12,3	13,9	11,0	11,1	11,0	11,0	11,7
Kamu Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	11	13	11	12	12	11	11,7
Akbank T.A.Ş.	15,8	17,3	13,9	14,7	13,6	13,6	14,8
Türkiye İş Bankası A.Ş.	13,5	16,7	14,0	15,5	14,4	14,3	14,7
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	13,9	19,3	15,5	13,7	13,4	13,2	14,8
Özel Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	14	18	14	15	14	14	14,8
Denizbank A.Ş.	14,2	14,5	10,5	10,3	12,6	13,1	12,5
Finans Bank A.Ş.	16,4	17,8	15,5	15,2	14,3	13,4	15,4
ING Bank A.Ş.	13,4	14,9	12,1	11,0	11,1	12,8	12,6
Yabancı Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	14,7	15,7	12,7	12,2	12,7	13,1	13,5

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar>.

Ek: 4’te yer alan tablo ve grafikte görüldüğü üzere üç grupta toplanan bankaların 2011-2016 yılları arasındaki geçen altı yıllık periyotta tüm mevduatı (tüm fon kaynakları) içerisindeki “özkaynakların” payları açısından en iyi durumda olan %14’8’lik oranla özel sermayeli bankalarken, onu sırasıyla %13’5’lik oranla yabancı sermayeli bankalar ve son sırada kamu sermayeli bankalar takip etmektedir (Ek: 4).

Ayrıca bu oran açısından analiz dönemi skor ortalaması itibariyle en iyi performans gösteren bankanın %15’4 lük skorla yabancı sermayeli banka olan Finans Bank olduğu; en kötü performans gösteren bankanın ise %11’7 lik benzer oranla kamu sermayeli bankalar olan Ziraat Bankası ve Vakıf Bank olduğu anlaşılmaktadır (ek: 4).

Tüm banka gruplarının bu gösterge açısından en iyi dönemlerini 2011-2012 yılında yaşadıkları ve tüm bankaların 2012 yılına geldiğinde tüm mevduatı (tüm fon kaynakları) içerisindeki “özkaynakların” paylarını incelenen altı yıllık periyotta en yüksek düzeye çıkarttıkları ek: 4’te yer alan grafikten anlaşılmaktadır.

Bu orandaki düşüşler ise 2013 yılı itibariyle başlamış ve 2016 yılına kadar kısmen sabitleşen çizgide düşüş devam etmiştir. Bu dönemde artış yaşayan birkaç banka olsa da 2012 yılındaki yükselişe ulaşması zor gözükken bu tip dalgalanmalar dışında 2013-2016 yılı arasında pozitif yönlü bir gidişin bu oran açısından olmadığını söylemek mümkündür (Ek: 4).

Üçüncü olarak seçilmiş bankaların özkaynaklarının içerisinde net bilanço pozisyonuna bakılmıştır. Bu rasyo bankanın net bilanço pozisyonu olarak tanımlanan yabancı para cinsinden varlıkları ile kaynakları arasındaki farkın özkaynaklar tarafından karşılanma seviyesini göstermektedir. Dolayısıyla bu rasyonun yüksek olması bankanın finansal anlamda risk taşıdığının bir işaretidir.

Bu yönlü yapılan oran analizi sonucunda ulaşılan bulgular Ek: 5'te tablo ve grafik halinde sunulmuştur:

Tablo 4.5: Seçilmiş Bankaların Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar.

	Net Bilanço Pozisyonunun Özkaynaklara Oranı						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	-8,8	-7,7	-14,5	-6,6	-2,6	26,3	-2,3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	-17,0	-8,9	-29,2	-2,6	-7,3	-3,4	-11,4
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	20,5	0,5	9,3	-12,6	2,2	9,2	4,9
Kamu Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	-2	-5	-11	-7	-3	11	-3,0
Akbank T.A.Ş.	-64,1	-26,2	-76,1	-44,9	-32,7	-16,3	-43,4
Türkiye İş Bankası A.Ş.	3,9	2,7	-19,2	-31,6	-51,4	-41,9	-22,9
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	-46,7	-14,2	-62,1	-20,4	-35,2	-27,4	-34,3
Özel Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	-36	-13	-52	-32	-40	-29	-33,5
Denizbank A.Ş.	-96,1	-52,4	-158,5	-132,5	-	-49,3	-98,5
Finans Bank A.Ş.	-93,1	-80,8	-76,2	-103,1	-	-136,3	-105,2
ING Bank A.Ş.	-98,3	-59,0	-104,1	-145,6	-	-95,0	-110,2
Yabancı Sermayeli Bankaların Öz sermaye Rasyosu Ortalaması	-95,8	-64,1	-112,9	-127,1	-	-93,5	-104,6

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar>.

Ek: 5'te görüldüğü üzere bu rasyo açısından 2011-2016 yılları arasında geçen periyotta en iyi durumda olan banka grubunu eksi %104,6'lık skorla ilk sırada yabancı sermayeli bankalar; ikinci sırada eksi %33'5'lik oranla özel sermayeli bankalar ve üçüncü sırada eksi %3,0'lık ortalamayla kamu sermayeli bankalar oluşturmaktadır.

Tüm bankaların 2011-2016 yılları arasındaki dönemde bu gösterge açısından en kötü ortalamaya sahip olan bankanın ise bir kamu sermayeli banka olan Vakıf Bankın %4,9'luk ortalamada kaldığı anlaşılmıştır (Ek: 5).

4.2.2 Bilanço Yapısının Analizi

Araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların bilanço rasyolarında bazı önemli kalemlerin birbirleriyle oranlanarak 2011-2016 yılları arasındaki finansal performansları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda özel, kamu ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasında kalan altı yıllık bilançolarında yer alan mevduat, krediler ve toplam aktifler tutarları üzerinden oran analiz yöntemiyle analizler yapılarak aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır:

4.2.2.1 Toplam kredilerin toplam aktiflere oranı

Araştırma kapsamında oran analizine tabi tutulan bankaların 2011-2016 yılları arasındaki dönemlerde aldıkları kredilerin toplam aktifleri içerisindeki payı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.6: Seçilmiş Bankaların Alınan Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Alınan Krediler / Toplam Aktifler (%)						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	0,3	1,9	4,1	5,9	6,5	6,4	4,2
Halk Bankası A.Ş.	6,9	6,7	9,7	8,1	10,8	8,2	8,4
Vakıflar Bankası T.A.O.	9,2	7,1	8,4	9,4	10,1	11,4	9,3
Kamu Serm. Bank. Ort.	%5	%5	%7	%8	%9	%9	%7,3
Akbank T.A.Ş.	12,6	9,0	9,9	10,2	10,1	11,1	10,5
İş Bankası A.Ş.	6,9	6,1	7,6	8,7	10,3	9,9	8,2
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	12,7	10,2	11,0	10,0	10,7	11,1	10,9
Özel Serm. Bank. Ort.	%11	%8	%9	%10	%10	%11	%9,9
Denizbank A.Ş.	18,1	12,2	15,4	10,8	12,7	10,4	13,3
Finans Bank A.Ş.	5,7	4,7	5,1	6,5	6,6	10,6	6,5
ING Bank A.Ş.	26,2	23,6	30,3	29,3	30,7	27,7	28,0
Yabancı Serm. Bank. Ort.	%16,7	%13,5	%16,9	%15,6	%16,6	%16,3	%15,9

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 11 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere finansal analize konu edilen banka grupları açısından 2011-2016 yılları arasındaki ortalaması itibarıyla bu rasyoda %15’9’luk oranla en yüksek performans gösteren yabancı sermayeli bankalar olmuştur. Onu sırasıyla %9,9’luk skorla özel sermayeli bankalar takip ederken son sırada yine kamu sermayeli bankalar %7,3’lük skorla kalmışlardır.

Ayrıca tezin ekinde gösterilen (Ek: 6)’daki grafiklerde de görüleceği üzere incelenen dönemlerde verdikleri kredilerin toplam aktifleri içerisindeki payı en düşük düzeyde seyreden %4,2’lik oranla kamu bankası olan Ziraat bankası olmuştur.

Yabancı sermayeli bir banka olan Finansbank ise altı yıllık ortalamasına bakıldığında %6,5’lik skorda kaldığı yine yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bu rasyoda en iyi skoru gösteren banka ise yabancı sermayeli bir Banka olan ING bank olmuş, bu banka 2013 yılında toplam aktiflerinin %30,3’ü oranında ve 2015 yılında %30,7’si oranında olmak üzere altı yıllık ortalama %28’ini müşterilerine kredi olarak vermiştir (Ayrıca Bkz.: Ek: 6).

ING bank finansal analize konu edilen bankaların çok üzerinde bir oranda toplam aktiflerinden kredilere pay ayırmıştır. 2011 yılında oldukça yüksek oranda aktiflerinden müşterilerine krediler veren Denizbank (2011 yılı %18,1’lik oranda) birer yıllık aralarla dalgalı seyir islese de 2016 yılına gelindiğinde verdiği kredileri sürekli azaltmaya devam etmiştir.

Ziraat bankası 2011 yılında aktif toplamalarının sadece %0,3’ünü müşterilerine

kredi olarak kullandırırken, 2012-2016 yılları arasında istikrarlı bir şekilde bu rasyosunu yükseltmeyi başararak önce 2015 yılında %6,5’lik oranla kendi rekorunu kırmış ve daha sonra 2016 yılında %6,4’lük oranla bu etkinliğini stabil hale getirmeyi başarmıştır.

En dikkat çeken bankalardan birisi de Finansbank’tır. 2011-2015 yılları arasında sahip olduğu aktiflerden müşterilerine 2011 yılından 2015 yılına kadar %4,7 ile %6,6 oranında kredi veren bu banka, diğer bankalar kredilerini azalttığı 2015-2016 yılı arasındaki dönemde bu rasyosunu %10,6’lık bir orana çıkartarak ikiye katlamıştır (Bkz.: Ek: 6).

4.2.2.2 Toplam mevduatların toplam aktiflere oranı

Bankaların finansal performanslarını gösteren önemli bir oran da sahip oldukları mevduatların toplam aktifleri içerisindeki payıdır. Bir anlamda bankaların özsermaye yeterliliklerinin de tersten sağlamasını gösteren bu rasyoda yüksek oranlara ulaşması bir yandan müşterilerinden yüksek düzeyde mevduat toplama başarısı gösterdiklerini, diğer yandan ise ticari faaliyetleri açısından sahip oldukları finansal kaynaklar içerisindeki müşteri paylarını göstermesi açısından oldukça önemli bir rasyo olarak görülmektedir. Araştırma kapsamında finansal analize konu edilen 9 bankanın 3 grup halinde oran analizine tabi tutulması sonucunda ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.7: Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Toplam Mevduat/ Toplam Aktifler (%)						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	70,4	73,0	68,3	61,9	61,6	62,3	66,3
Halk Bankası A.Ş.	72,7	73,9	72,0	66,7	65,1	64,9	69,2
Vakıflar Bankası T.A.O.	68,3	64,3	60,2	58,0	60,1	58,3	61,5
Kamu Serm. Bank. Ort.	70,5	70,4	66,8	62,2	62,2	61,8	65,7
Akbank T.A.Ş.	57,5	55,2	57,3	55,2	59,2	58,6	57,2
İş Bankası A.Ş.	60,8	60,1	57,5	56,2	55,8	56,9	57,9
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	58,8	55,7	58,0	58,0	57,6	61,0	58,2
Özel Serm. Bank. Ort.	59,0	57,0	57,6	56,5	57,5	58,9	57,7
Denizbank A.Ş.	55,8	60,4	60,0	62,0	55,3	61,3	59,1
Finans Bank A.Ş.	63,4	60,5	58,1	55,9	56,7	53,1	57,9
ING Bank A.Ş.	54,7	57,5	51,4	50,2	48,0	50,8	52,1
Yabancı Serm. Bank. Ort.	58,0	59,5	56,5	56,1	53,3	55,0	56,4

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 11 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere finansal analize konu edilen banka grupları arasında en yüksek oranda mevduat toplayan bankalar kamu sermayeli bankalardır. 6 yıllık ortalamada kamu sermayeli bankaların 65,7’lik orana ulaşan toplam aktifleri içerisindeki mevduatların payı yabancı sermayeli bankaların aynı dönemdeki %57,7’lik ortalamları ile yabancı sermayeli bankaların %56,4’lük skorların oldukça üstünde çıkmıştır.

Tutar olarak da özel ve yabancı sermayeli bankalara göre mevduatları oldukça yüksek olan kamu sermayeli bankaların devlet memurlarının maaş ödemelerinin yanı sıra çeşitli kamusal harcamaların yapılmasındaki aracılık işlevinin bu rasyonun yüksek düzeyde çıkmasında etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca ek: 7’de gösterilen grafiklerde de görüldüğü üzere bu rasyoda 2011-2016 yılları arasında en yüksek performans sergileyen %69,2’lik oranla kamu

sermayeli bir banka olan Halk Bankası gösterirken bu rasyoda en düşük düzeyde rasyoya ulaşan ING bank altı yıllık ortalamada %52'1'lik skorda kalmıştır.

2011-2016 yılları arasında müşterilerden toplanan mevduatlar açısından 9 banka da sürekli azalan bir performans sergilemiştir. Tüm bankalardan farklı yönde performans sergileyen Akbank ve Yapı Kredi Bankası olmuştur. Bu özel sermayeli bankalardan ilki olan Akbank; 2011-2016 yılları arasında %55,2 ile %59,2 arasında değişen ancak sürekli artan şekilde; Yapı Kredi Bankası ise 2011 yılından itibaren %55,7 ile %61,0 arasında değişen düzeyde sürekli yükseliş kaydetmişlerdir (Ayrıca Bkz.: Ek: 7).

Mevduat toplama performanslarına bakıldığında 2012-2013 yılları arasında Akbank ve Yapı Kredi Bankası dışında kalan tüm bankaların düşüşe geçtiği; bu düşüşün 2013 yılından itibaren şiddetlenerek 2016 yılına kadar devam ettiği anlaşılmıştır. Özellikle 2015-2016 yılları arasında mevduat toplama açısından Deniz Bank, Yapı Kredi Bankası ve ING bankın yükseliş gösterdiği anlaşılmıştır.

4.2.2.3 Döviz aktiflerin döviz pasiflere oranı

Bankaların yurt içinden ve dışından temin ettikleri döviz cinsinden kaynak ve mevduatlarla oluşan döviz varlıklarının/aktiflerinin, yine döviz cinsinden olan borçları içindeki payı önemli bir finansal performans göstergesi olarak araştırma kapsamında oran analizine konu edilmiştir. Bu oranın düşük çıkması küresel piyasalarda banka açısından pozitif bir duruma işaret ederken, yüksek çıkması negatif bir duruma işaret etmektedir (Ters yönlü okunacak).

Bu kapsamda yabancı, özel ve kamu sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki bilançolarının aktif tarafında yer alan döviz cinsindeki varlıklarının bilançoların pasif tarafında yer alan döviz cinsindeki borç ve diğer pasif tutarlara bölünmesiyle ortaya çıkan rasyolar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.8: Bankaların Döviz Aktifleri/Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Döviz Aktifleri/Döviz Pasifleri (%)						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	95,7	94,6	95,4	95,2	97,6	108,0	97,8
Halk Bankası A.Ş.	96,6	97,2	91,2	97,3	95,8	97,4	95,9
Vakıflar Bankası T.A.O.	101,1	93,5	96,8	91,2	94,7	96,3	95,6
Kamu Serm. Bank. Ort.	97,8	95,1	94,5	94,6	96,1	100,6	96,4
Akbank T.A.Ş.	78,7	87,2	78,8	84,5	90,5	93,2	85,5
İş Bankası A.Ş.	95,6	94,9	90,1	85,9	83,1	85,6	89,2
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	81,8	86,5	78,6	87,4	85,0	87,2	84,4
Özel Serm. Bank. Ort.	85,4	89,5	82,5	85,9	86,2	88,7	86,4
Denizbank A.Ş.	61,7	72,6	62,6	66,7	69,5	80,7	69,0
Finans Bank A.Ş.	54,9	56,7	64,7	59,6	57,1	63,7	59,4
ING Bank A.Ş.	55,7	65,0	60,7	58,8	62,0	68,5	61,8
Yabancı Serm. Bank. Ort.	57,4	64,7	62,7	61,7	62,9	71,0	63,4

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 11 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere bu oran üç grup içinde en düşük yabancı sermayeli bankalarda %63,4 oranında çıkmıştır. Yabancı sermayeli bankaları Özel sermayeli bankalar %86’4 lük oranla takip ederken kamu sermayeli bankalar altı yıllık ortalama da %96,4’lük skorda kalmışlardır. Nitekim ek: 8 de gösterilen ve her bir gruptaki bankanın bu rasyosuna bakıldığında yabancı sermayeli olduğu için döviz türü borçlanma; mevduat toplamaya ve sermaye arttırmaya daha fazla imkânı olan yabancı sermayeli bankaların bu rasyosunun en düşük düzeyde kalması oldukça normal olarak değerlendirilmektedir.

Küresel pazarlardaki pozisyonu itibariyle özel sermayeli bankaların ise kamu sermayeli bankalara göre oldukça iyi pozisyonda oldukları anlaşılmaktadır (Ek: 8).

Araştırma kapsamında analize konu edilen bankaların bu rasyosundaki değişimler yıllara göre bazı farklı yönlerde değişim göstermektedir. Örneğin ING bank, tüm bankaların döviz aktif/pasif rasyoları 2011-2012 yılları arasında azalırken artmış; Vakıflar bankası ile Finans Bank ise 2012-2013 yılı arasında genel eğilim düşüşteyken bu rasyolarında artış kaydetmişlerdir. Özellikle 2015 yılından itibaren ise tüm bankaların bu rasyosu pozitif yönde tırmanışa geçmesi Türkiye’deki bankaların döviz pozisyonlarında sorun ve risklerin artmaya başladığını göstermiştir (Ayrıca bkz: Ek: 8).

4.2.2.4 Diğer bilanço yapı hesaplarının analizi

Tablo 4.9: Seçilmiş Bankaların TL Cinsi Aktiflerin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Bilanço Yapısı, %	TL Aktifler / Toplam Aktifler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	83,7	79,2	71,6	69,4	66,5	65,9	72,7
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	69,5	69,0	66,2	68,3	64,0	60,8	66,3
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	66,1	68,3	65,8	66,5	63,9	62,5	65,5
Kamu Sermayeli Bankaların Aktifler-toplam aktifler rasyosunun ortalaması	73,1	72,1	67,9	68,0	64,8	63,1	68,2
Akbank T.A.Ş.	64,3	63,3	60,4	59,0	53,4	53,2	58,9
Türkiye İş Bankası A.Ş.	65,6	67,1	63,9	64,2	61,2	60,0	63,7
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	61,4	63,8	60,8	62,1	60,2	58,5	61,1
Özel Sermayeli Bankaların Aktifler-toplam aktifler rasyosunun ortalaması	63,7	64,7	61,7	61,8	58,3	57,2	61,2
Denizbank A.Ş.	75,4	73,9	71,6	70,7	69,1	64,7	70,9
Finans Bank A.Ş.	82,4	82,4	78,1	77,2	75,1	70,1	77,5
ING Bank A.Ş.	79,2	77,7	73,4	73,5	68,2	67,2	73,2
Yabancı Sermayeli Bankaların Aktifler-toplam aktifler rasyosunun ortalaması	79,0	78,0	74,4	73,8	70,8	67,3	73,9
T.P.=Türk Parası							

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 11 Aralık 2017.

Araştırma kapsamında oran analizine konu edilen bankaların “Türk Parası aktiflerin toplam aktiflere” oranına, “Yabancı para aktiflerin toplam aktiflere” oranına” ve “Türk parası mevduatın toplam mevduata oranları hesaplanmıştır.

Her üç gruptaki bankalar 2011-2016 yılları arasında negatif yönlü ve paralel

yönde performans sergilemişlerdir. Bu anlamda bankaların TL cinsinden olan aktiflerin toplam aktifler içindeki payı en yüksek orana 2011 yılında çıkmış, bu oran 2016 yılına gelene kadar sürekli azalmaya devam etmiştir. Öyle ise döviz cinsi pozisyonlara bakmak yerinde olacaktır.

Türkiye'deki bankaların finansal bilançolarındaki TL pozisyonlarının tam tersi yönde ancak paralel şekilde Döviz cinsi aktiflerinin toplam Döviz cinsinden aktiflerinin içindeki payını arttırdıkları görülmektedir. Özellikle 2012 yılından itibaren tüm bankalar döviz cinsinden aktiflerini arttırarak kur farkından hem en az düzeyde etkilenmeyi, hem de kurdaki dalgalanmalardan yüksek gelirler elde etmeyi amaçlamış olmalarının bir sonucu olarak bu durum yorumlanmıştır.

Son olarak seçilmiş bankaların TL cinsinden topladıkları mevduatların toplam mevduatlar içerisindeki payına bakmak amacıyla yapılan oran analizleri sonucunda ulaşılan bulgular incelenmiştir.

2011-2016 yılları arasında bu rasyo yönünden 9 bankanın da genellikle benzer pozisyonda hareket ettikleri görülmektedir. Ne var ki bazı bankalar örneğin Finans Bank ve Deniz Bank özellikle hep farklı yönde hareket etmiştir: Örneğin tüm bankaların TL cinsinden mevduat toplamaları 2011-2016 yıllarında artar azalırken Deniz Bank istikrarlı bir şekilde TL cinsinden mevduat toplama oranını azaltmıştır. Benzer şekilde Finans Bank da 2011 yılından itibaren TL cinsinden mevduat toplama konusunda sürekli düşük performans sergilemeye devam etmiştir. Son olarak tüm bankaların 2011 yılında ulaştıkları seviyeden sürekli uzaklaştıklarını ve bu mevduat toplama gücündeki azalışın 2014-2015 yılları arasında giderek aşağı doğru güçlendiğini söylemek mümkündür.

4.2.3 Aktif Kalitesinin Analizi

Aktif kalitesi, bankaların varlıklarının değer ve kârlılık yaratma yeteneğini hakkında doğrudan bilgi veren önemli bir finansal göstergedir. Bu gösterge banka bilançolarının pasifinde yer alan kalemlerin aktife dönüştürülmesindeki başarıyı ya da başarısızlığı göstermektedir.

Ayrıca bankaların gelir sağlamasındaki istikrarı ve bankanın nakde dönme kabiliyeti ile toplanılan gelirlerin bankanın genel kaynak yapısına uygun olup olmadığına bağlı olduğunu gösteren bu analizler kapsamında 2011-2016 yılları

arasında seçilmiş bankaların Toplam Aktifleri içindeki “Net Finansal Varlıklarının” payına bakılmıştır.

Bankaların aktif kalitesini değerlendirmek amacıyla banka bilanço ve gelir tablolarında yer alan Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflerine oranlamasıyla ulaşılan bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.10: Seçilmiş Bankaların Finansal Varlıklar (Net)/Toplam Aktiflerin Oranı (2011-2016).

Seçilmiş Bankalar	Finansal Varlıklar (Net)/Toplam Aktiflerin Oranı						6 Yıllık Ort.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Ziraat Bankası A.Ş.	44,0	40,2	30,3	26,1	21,4	19,3	30,2
Halk Bankası A.Ş.	25,6	21,2	20,4	17,3	15,0	14,5	19,0
Vakıflar Bankası T.A.O.	21,6	17,7	16,3	14,9	13,8	13,0	16,2
Kamu Serm. Bank. Ort.	30,4	26,4	22,3	19,4	16,8	15,6	21,8
Akbank T.A.Ş.	32,7	29,6	25,6	24,6	23,6	21,8	26,3
İş Bankası A.Ş.	27,0	22,0	18,1	17,6	16,7	17,1	19,8
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	18,9	17,6	14,6	13,8	14,5	13,1	15,4
Özel Serm. Bank. Ort.	26,2	23,1	19,4	18,7	18,3	17,3	20,5
Denizbank A.Ş.	16,6	17,2	12,2	15,5	15,3	12,6	14,9
Finans Bank A.Ş.	20,6	15,4	18,4	16,6	17,2	18,9	17,9
ING Bank A.Ş.	11,6	10,0	10,6	9,0	10,3	10,0	10,3
Yabancı Serm. Bank. Ort.	16,3	14,2	13,7	13,7	14,3	13,8	14,3

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Yukarıdaki tabloda gösterilen verilere bakıldığında 2011-2016 yılları arasında geçen altı yıllık dönemde, Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflerine oranı yönüyle en iyi durumda olan kamu sermayeli bankalar olduğu bu ortalamanın %21,8 olarak hesaplanmasıyla anlaşılmıştır. Onu özel sermayeli bankalar %20,5’lik oranla takip ederken yabancı sermayeli bankaların toplamda %14,5’lik oranla bu rasyoda üçüncü sırada geldiği görülmektedir. Bulgular bankaların toplam aktifleri içerisinde net finansal varlıklar yönüyle en iyi durumda olan bankaların kamu sermayeli bankalar olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki tablo ile birlikte Ek: 9’daki grafiklere bakıldığında bu rasyo itibariyle 2011-2016 yılında en iyi finansal performans çizen bankanın %30,2’lik oranla kamu sermayeli banka olan Ziraat Bankası olduğu, onun aksine finansal analize konu edilen dokuz banka içerisinde Net Finansal Varlıklarının Toplam

Aktifleri içerisindeki payı en düşük olan bankanın ise %10'3 lük oranla yabancı sermayeli bir banka olan ING bankasının olduğu anlaşılmıştır.

Finansal analize konu edilen bankalar bu rasyosu itibarıyla 2011 yılından itibaren düşüş trendine girmiş olup, 2014 yılında kısmen bu düşüşler 2016 yılına kadar stabil hale gelmiştir. Bu durum bankaların 2011 yılından itibaren toplam aktiflerinin içerisindeki net finansal varlıklarında 20-25 puanlık azalışın yaşandığını geçen altı yılda göstermektedir. Oysa bankaların finansal yönden aktif kalitesi oldukça önemli bir rasyodur. Bu bulgu bile tek başına Türkiye'deki bankacılık sektöründe yolunda gitmeyen bazı gelişmelerin son yıllarda yaşandığına işaret etmektedir.

4.2.4 Likidite Yeterliliğinin Analizi

Türkiye'deki bankacılık sektörü açısından likidite yeterliliği her zaman önemli bir finansal performans göstergesi olmuştur. Zira bu rasyo her zaman bankalardaki finansal risklerin, yaklaşan bir finansal krizi ve banka batışlarının en önemli göstergelerinden bir tanesidir.

Nitekim bankaların yeterince mevduat toplayamadıkları, kredi taleplerini sürekli geri çevirdikleri ve benzeri olumsuzlukları yaşandığı dönemlerde likidite yeterliliği konusunda problem yaşadıkları anlaşılır. Bunun için tüm bankalar bilançonun aktif toplamındaki tam likit kalemlerin ağırlığını artırmaya yönelik stratejiler geliştirmeye ve uygulamaya büyük önem gösterirler.

Bankanın likiditesinin herhangi bir anda nasıl bir görünüm arz ettiği oranlar yardımıyla izlenmektedir. En çok kullanılan likidite oranları şunlardır: likit değerlerin toplam aktiflere oranı, likit değerlerin mevduata oranıdır. Bu başlıklar altında seçilmiş bankaların likidite yeterlilik rasyoları hesaplanmış ve aşağıdaki başlıklar altında ulaşılan bulgular yorumlanmıştır.

4.2.4.1 Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı

Öncelikle söylenmelidir ki, bankaların baz alınan periyottaki toplam likit değerlerinin bilanço aktifleri içerisindeki payını gösteren bu oran yükseldikçe pozitif yönlü bir gelişmeden bahsetmek mümkündür. Bunun aksine söz konusu oran düşük

çıkıldığında bankadan ani mevduat çıkışı olduğunda bankanın bu tip çıkış karşısında zorlanacağı şeklinde yorumlanmalıdır.

Ekte 2011-2016 yılları arasında seçilmiş bankaların toplam aktifleri içerisindeki likit aktiflerinin paylarına ilişkin oran analiz bulguları, tablo ve grafikler halinde gösterilmiştir (Ek: 10):

Tablo 4.11: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016 / %).

Likidite, %	Likit Aktifler / Toplam Aktifler						2011-2016 Ortalaması
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	33,5	37,4	36,7	35,1	31,6	28,9	33,9
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	19,9	22,7	22,5	19,7	19,9	20,3	20,8
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	25,5	27,2	28,3	26,0	24,3	22,4	25,6
Kamu Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalaması	26,3	29,1	29,2	26,9	25,2	23,9	26,8
Akbank T.A.Ş.	41,6	39,7	31,2	31,8	33,0	31,4	34,8
Türkiye İş Bankası A.Ş.	28,6	25,7	26,2	28,0	27,4	26,5	27,1
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	19,6	26,4	26,5	25,8	24,1	21,8	24,0
Özel Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalaması	29,9	30,6	28,0	28,5	28,2	26,6	28,6
Denizbank A.Ş.	29,8	30,5	25,6	28,6	28,3	27,9	28,5
Finans Bank A.Ş.	29,0	28,3	24,1	21,1	20,9	24,4	24,6
ING Bank A.Ş.	22,4	21,7	23,3	22,7	23,2	24,1	22,9
Yabancı Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalaması	27,1	26,8	24,3	24,1	24,1	25,5	25,3

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 10'a bakıldığında bu rasyo itibariyle 2011-2016 yılları arasında en yüksek ortalamaya %28,6'lık oranla özel sermayeli bankaların ulaştığı; onu sırasıyla %26,8'lik oranla kamu sermayeli bankaların takip ederken, son sırada %25,3'lük ortalamayla yabancı sermayeli bankaların geldiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca 2011-2016 yılları arasında toplam bilanço aktifleri içerisindeki likit değerlerinin payı itibariyle en iyi performansı %34,8'lik oranla Akbank'ın gösterdiği; aynı periyotta en kötü performansı ise %20,8'lik oranla kamu sermayeli banka olan Halk Bankasının gösterdiği anlaşılmaktadır (Ek: 10):

2011-2012 yılları arasında bu rasyosu diğer bankalara çok göre oldukça yüksek olan Akbank likidite oranını 2013 yılına kadar hızla azaltmış ve bu yıldan sonra diğer bankalarla paralel şekilde devam etmiştir. 2012-2013 yılları arasında tüm bankaların

toplam bilanço aktifleri içerisindeki likit değerlerinin payını azaltmayı tercih ettikleri, bu yılda sadece Vakıf Bank ve ING bankın bu rasyosunda artış meydana geldiği görülmektedir.

Son olarak grafikten anlaşılmaktadır ki 2014-2016 yılları arasında bankaların tamamı toplam bilanço aktifleri içerisindeki likit değerlerinin paylarını 2014 yılındaki seviyesinde tutmaya çalıştıkları ve bu rasyonun stabil tutulması konusunda tüm bankaların çaba gösterdikleri görülmektedir.

4.2.4.2 Likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülükler oranı

Bankaların kısa dönemli borçlarını ödemeye yetecek düzeyde kasalarında sürekli nakit para bulundurup bulundurmadıklarını gösteren bu rasyo, bankaların finansal performansını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Bu rasyoya ilişkin yapılan finansal analiz bulguları tablo ve grafikler halinde tezin ekinde gösterilmiştir (Ek: 11):

Tablo 4.12: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülükler Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016 / %).

Likidite, %	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	44,6	57,0	57,3	58,1	51,2	46,1	52,4
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	31,7	39,8	40,8	34,7	37,6	34,9	36,6
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	44,3	49,5	53,4	47,3	44,4	42,4	46,9
Kamu Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranının Ortalamaları	40,2	48,8	50,5	46,7	44,4	41,1	45,3
Akbank T.A.Ş.	73,3	71,2	65,4	62,5	61,3	62,1	66,0
Türkiye İş Bankası A.Ş.	47,3	46,2	46,0	52,4	53,1	47,4	48,7
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	36,9	51,5	52,3	52,3	46,5	39,7	46,5
Özel Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranının Ortalamaları	52,5	56,3	54,6	55,7	53,6	49,7	53,7
Denizbank A.Ş.	58,7	56,2	45,6	51,4	51,3	48,8	52,0
Finans Bank A.Ş.	61,4	51,3	46,6	39,5	40,1	47,3	47,7
ING Bank A.Ş.	39,8	37,0	46,6	44,5	46,6	47,4	43,6
Yabancı Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranının Ortalamaları	53,3	48,1	46,3	45,1	46,0	47,8	47,8

Ek: 11 de yer alan tablolaya bakıldığında kısa vadeli borçları ödeme konusunda özel sermayeli bankaların %53,7'lik ortalamayla 2011-2016 yılları arasında nakit kasalarında bulundukları; onları %47,8'lik oranla yabancı sermayeli bankaların takip ederken, kamu sermayeli bankaların ise bu rasyoda en düşük oran olan %46,9'luk oranla altı yıl boyunca faaliyetlerine devam ettiği anlaşılmaktadır (Ek: 11).

Bu rasyo açısından baz alınan dönemde en iyi performans sergileyen özel sermayeli bir banka olan Akbank %66,0'lık ortalamaya ulaşırken, kısa vadeli yükümlölükleri içerisindeki likit aktiflerinin oranı %36,6 çıkarak en düşük ortalamaya sahip olan bankanın ise kamu sermayeli banka olan Halk Bankası olduğu anlaşılmaktadır (Ek: 11).

2011-2012 yılları arasındaki dönemde Akbank, Finansbank, İş Bankası ING bank kısa vadeli yükümlölükleri içerisindeki likit aktiflerinin oranını azaltırken diğer bankalar aynı dönemde bu rasyonun artması yönünde çaba sarf etmişlerdir. Bankaların geneli 2013 yılına kadar bu rasyoda inişli çıkışlı seyir izlerken 2014-2016 yılları arasında %60 ile %35 bandında paralel oranlarda bu rasyolarını tuttukları anlaşılmıştır.

4.2.4.3 Likidite yeterliliğinin analizine ilişkin diğer oranlar

Araştırma kapsamında finansal analizi yapılan bankaların ayrıca sahip oldukları toplam aktifler içerisindeki TL cinsinden likit aktiflerinin payı ile Döviz cinsinden hesaplanan pasif toplamaları içerisindeki likit aktiflerinin payları 2011-2016 yılları içerisinde hesaplanmıştır.

İlk olarak finansal analizi yapılan bankaların sahip oldukları toplam aktifler içerisindeki TL cinsindeki likit aktiflerinin payı hesaplanarak Ek: 12'deki tablo ve grafikte gösterilmiştir:

Tablo 4.13: Seçilmiş Bankaların Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Likidite, %	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	25,1	24,2	21,5	19,9	15,7	14,9	20,2
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	11,1	9,6	7,4	6,8	6,2	6,3	7,9
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	14,2	12,0	10,9	10,8	8,4	8,7	10,8
Kamu Sermayeli Bankaların TP Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalamaları	16,8	15,3	13,3	12,5	10,1	10,0	13,0
Akbank T.A.Ş.	28,5	21,8	13,7	12,9	10,3	10,4	16,3
Türkiye İş Bankası A.Ş.	15,1	13,5	13,4	15,7	12,7	13,1	13,9
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	12,2	10,6	10,4	11,6	10,8	10,6	11,0
Özel Sermayeli Bankaların TP Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalamaları	18,6	15,3	12,5	13,4	11,2	11,4	13,7
Denizbank A.Ş.	21,0	18,9	11,0	12,9	12,5	11,4	14,6
Finans Bank A.Ş.	19,1	17,5	10,5	9,2	8,8	10,1	12,5
ING Bank A.Ş.	13,5	13,3	13,5	11,8	10,5	10,1	12,1
Yabancı Sermayeli Bankaların TP Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranının Ortalamaları	17,9	16,6	11,7	11,3	10,6	10,5	13,1

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek 12 de görüldüğü üzere bu rasyoda 2011-2016 yılları arasında en iyi ortalamaya sahip olan %13,7'lik oranla özel sermayeli bankalardır. Onları sırasıyla %13,1'lik oranla yabancı sermayeli bankalar son sırada ise kamu sermayeli bankalar takip etmektedir (Ek: 12).

Kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların sahip oldukları toplam aktifler içerisindeki TL cinsindeki likit aktiflerinin payları açısından en verimli yıl 2011 yılı olmuştur. Bu yıldan sonra tüm bankaların bu rasyosunda azalmalar başlamış ve özellikle 2012-2013 yılları arasında oldukça sert düşüşler yaşanmıştır. 2013-2014 yılları arasında bir iki bankada yukarı yönlü hareketlenme olmakla birlikte toplam aktiflerin içerisindeki TL cinsinden likit aktiflerinin payı 2015 yılına kadar azalmaya devam ettiği ve bu durumun 2016 yılına kadar stabil devam ettiği anlaşılmaktadır.

Seçilmiş bankaların likidite yeterliliklerinin analizinin son aşamasında bankaların 2011-2016 yılları arasında, döviz cinsinden hesaplanan bilanço pasifleri içerisindeki likit aktiflerinin oranına bakılmıştır. Bu yönde yapılan oran analizleri aracılığıyla toplanan bulgular tablo ve grafikler eşliğinde her bir banka için ayrı ayrı hesaplanarak tezin ekinde sunulmuştur (Ek: 13):

Tablo 4.14: Seçilmiş Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP Pasiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Likidite, %	YP Likit Aktifler / YP Pasifler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	49,4	59,7	51,1	47,2	46,2	44,5	49,7
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	27,6	41,1	40,8	39,6	36,3	34,9	36,7
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	33,7	44,9	49,2	41,4	41,7	35,3	41,0
Kamu Sermayeli Bankaların YP likit Aktiflerinin YP Pasiflerine Oranının Ortalamaları	36,9	48,6	47,0	42,7	41,4	38,2	42,5
Akbank T.A.Ş.	28,8	42,5	34,9	38,9	44,2	41,9	38,5
Türkiye İş Bankası A.Ş.	37,7	35,3	31,9	29,5	31,6	28,7	32,4
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	15,6	37,8	32,3	32,7	28,5	23,4	28,4
Özel Sermayeli Bankaların YP likit Aktiflerinin YP Pasiflerine Oranının Ortalamaları	27,4	38,6	33,0	33,7	34,8	31,3	33,1
Denizbank A.Ş.	22,1	32,3	32,2	35,8	35,5	37,8	32,6
Finans Bank A.Ş.	30,9	34,6	40,1	31,3	27,7	30,5	32,5
ING Bank A.Ş.	23,9	24,7	22,4	24,1	24,9	29,2	24,9
Yabancı Sermayeli Bankaların YP likit Aktiflerinin YP Pasiflerine Oranının Ortalamaları	25,6	30,5	31,5	30,4	29,4	32,5	30,0

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 13'te görüldüğü üzere bu likidite yeterlilik rasyosu açısından incelenen 6 yıllık bilanço döneminde en yüksek performansı %41'lik oranla kamu sermayeli bankalar gösterirken onu sırasıyla %33,1'lik performans ile özel sermayeli bankalar ve son sırada %30,0'lık ortalamayla yabancı sermayeli bankalar takip etmiştir (Ek: 13).

Son olarak seçilmiş bankaların döviz pasifleri içerisindeki döviz likit aktiflerinin payını gösteren bu rasyonun 2011-2016 yılları içerisindeki değişimlerine bakmak amacıyla oluşturulan grafikteki değişimlerin yıllara göre yönüne bakmak yerinde olacaktır.

2011-2016 yılları arasındaki periyotta seçilmiş bankaların döviz pasifleri içerisindeki döviz likit aktiflerinin payı özellikle 2011-2012 yılları arasında sürekli artmıştır. Bu dönemde sadece İş Bankasının rasyosunda düşüş yukarıdaki grafikte görülmektedir. 2012 yılında bu rasyodaki artış yerini düşüşe bırakmış ve bu düşüş trendi 2016 yılına gelindiğinde tüm bankaları %47 ile %25'lik bantta paralel yönlü hareket etmeye zorlamıştır.

Şüphesiz bu durum Türkiye’deki bankaların sahip oldukları döviz türü aktiflerin bilanço hesabının pasif bölümünde yer alan döviz borçlarının ödenmesi konusundaki performansları açısından pek de parlak durumda olmadıklarını gösteren bir işaret olarak değerlendirilmektedir.

4.2.5 Karlılık Rasyolarının Analizi

Bankaların finansal açıdan istikrarlı bir biçimde devamlılığının sağlanması, rekabet gücünün korunması ve sağlıklı bir büyümeyle devam etmesi açısından kârlılık rasyosu oldukça önemli bir göstergedir. Zira bu rasyo banka ortaklarının, bankaya yatırdıkları sermayenin getirisini ölçmeye yardımcı olmaktadır.

Bu anlamda özellikle mevduat bankaları ülke ekonomisinde istikrarın sağlandığı dönemlerde kârlılık oranlarını artırmaya çalışırlar. Bu çalışmalarının performans ve başarı düzeyleri ise “Aktif Kârlılık Oranı” ve “Özkaynak Kârlılığı Oranı” gibi rasyolara göre hesaplanır. Araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların karlılık rasyoları hesaplanarak aşağıdaki başlıklar altında anlatılmıştır.

4.2.5.1 Ortalama aktif karlılık oranları

Bankaların aktiflerinin ne kadar verimli kullanıldığını gösteren aktif kârlılığı gelişmiş ekonomilerde genellikle bankanın net kârının aktif toplamına bölümü ile hesaplanan bir rasyodur. Türkiye gibi bankaların çok fazla faiz geliri elde edebildiği gelişmekte olan bir ekonomide bu oran her zaman eşik değer olan %1’in üstünde çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasındaki ortalama aktif karlılık oranları hesaplanarak tablo ve grafikler halinde tezin ekinde sunulmuştur (Ek: 14):

Tablo 4.15: Seçilmiş Bankaların Ortalama Aktif Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Karlılık, %	Ortalama Aktif Karlılığı						2011-2016 Ortalamalar 1
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1,3	1,6	1,8	1,8	1,9	2,0	1,7
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2,5	2,6	2,2	1,5	1,3	1,2	1,9
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1,5	1,5	1,3	1,2	1,1	1,4	1,3
Kamu Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığı Ortalamaları	1,8	1,9	1,8	1,5	1,5	1,5	1,7
Akbank T.A.Ş.	1,9	2,0	1,7	1,6	1,4	1,8	1,7
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1,8	2,0	1,6	1,5	1,2	1,6	1,6
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1,9	1,7	2,4	1,1	0,9	1,2	1,5
Özel Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığı Ortalamaları	1,9	1,9	1,9	1,4	1,2	1,5	1,6
Denizbank A.Ş.	2,7	2,0	0,9	0,9	1,0	1,5	1,5
Finans Bank A.Ş.	2,0	1,8	1,2	1,2	0,9	1,3	1,4
ING Bank A.Ş.	0,4	1,1	0,6	0,5	0,3	1,2	0,7
Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığı Ortalamaları	1,7	1,6	0,9	0,9	0,7	1,3	1,2

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 14'deki tablo ve grafikler incelendiğinde; kamu sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasında geçen altı yıllık dönemde %1,7'lik ortalama aktif karlılık oranına ulaşarak en karlı bankalar olarak nitelenmeyi hak ettikleri anlaşılmaktadır. Kamu sermayeli bankaların ardından özel sermayeli bankalar %1,6'lık oranla ikinci sırada karlılığı olan bankalar olurken, üçlü gruplandırma içerisinde altı yıllık ortalamada %1,2'lik aktif karlılığına yabancı sermayeli bankaların ulaştığı Ek: 14'deki tablo ve grafiklerden anlaşılmaktadır.

Baz alınan dönemde aktif karlılığı açısından en yüksek ortalama sahip olan Halk Bankasının ise 6 yıllık ortalama karı %1,9'dur. Onun aksine aynı periyotta en düşük aktif kar ortalamasına ulaşan banka ise %0,7'lik oranla yabancı sermayeli bir banka olan ING bank olmuştur (Ek: 14). 2011-2016 yılları arasında geçen dönemde finansal analize konu edilen bankaların ortalama aktif karlılık oranlarındaki değişimler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Finansal analize konu edilen Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli 9 Bankanın Ortalama Aktif Karlılığını Karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirmek mümkündür.

Bu kapsamda öncelikle genel eğilimin aksi yönde karı azalan bankalara bakmak yerinde olacaktır.

Örneğin 2011 yılı itibariyle aktif karlılık oranında neredeyse %3'lük oranı zorlayan Deniz Bank, bu yılın başından itibaren sert bir düşüş yaşamaya başlamış ve bu rasyosu 2013 yılında eşik seviye olan %1'in altına düşmüştür. 2013 yılından itibaren yeniden aktif karlılık ortalamasını yükselten bu banka 2016 yılına gelindiğinde %1,5'lik kar oranına ulaşmayı başarmıştır.

Yabancı sermayeli bir banka olan ING bank ise 2011 yılında %0,5'lik oranda olan aktif karlılık ortalamasını 2012 yılına gelindiğinde %1,2'lik orana kadar yükseltmiş; ancak bu oranda durmayı başaramayarak 2015 yılında 2011 yılındaki seviyenin de altına düşürmüştür. Bu banka 2015-2016 yılında genel eğilime uyarak aktif karlılık ortalamasını hızla yükseltmiş ve %1,2 lik aktif karlılık oranına çıkmayı başarmıştır. Bu anlamda sadece Halk Bankasının 2015-2016 yılında aktif karlılık oranında düşüş yaşandığı anlaşılmaktadır.

4.2.5.2 Ortalama özkaynak karlılık oranları

Özkaynak kârlılığı oranı, banka özkaynaklarının ne kadar verimli kullanıldığını ifade eden oranlardan birisidir. Bu orandaki artışlar finansal açıdan bankanın performans düzeyindeki yükselişi, tersi yönlü azalışlar ise bankanın kârlılığındaki düşüşü göstermektedir.

Bu kapsamda araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların 2011-2016 yılları arasındaki ortalama özkaynak karlılık oranları oran analizi yöntemiyle hesaplanarak tezin ekindeki tablo ve grafiklerde gösterilmiştir (Ek: 15):

Tablo 4.16: Seçilmiş Bankaların Ortalama Öz Kaynak Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Karlılık, %	Ortalama Öz kaynak Karlılığı						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	15,8	17,5	18,7	17,3	17,2	18,8	17,5
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	25,4	24,8	20,8	14,4	12,9	12,6	18,5
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	13,7	13,8	12,9	12,8	12,2	15,0	13,4
Kamu Sermayeli Bankaların Ortalama Özkaynak Karlılığı Ortalamaları	18,3	18,7	17,5	14,8	14,1	15,5	16,5
Akbank T.A.Ş.	13,6	14,9	13,6	13,6	11,6	15,8	13,9
Türkiye İş Bankası A.Ş.	15,3	16,3	13,7	12,8	10,1	13,8	13,6
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	16,9	13,4	18,7	10,1	8,8	11,9	13,3
Özel Sermayeli Bankaların Ortalama Özkaynak Karlılığı Ortalamaları	15,3	14,9	15,3	12,2	10,1	13,8	13,6
Denizbank A.Ş.	24,6	18,1	9,1	10,7	10,9	15,0	14,7
Finans Bank A.Ş.	15,6	13,9	9,8	10,8	8,0	12,6	11,8
ING Bank A.Ş.	3,6	9,3	5,4	5,1	2,9	12,0	6,4
Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Özkaynak Karlılığı Ortalamaları	14,6	13,7	8,1	8,9	7,3	13,2	11,0

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 15'te görüldüğü üzere 2011-2016 yılları arasında ortalama özkaynak karlılığı en yüksek çıkan kamu sermayeli bankalar olmuştur (%16,5). Tıpkı aktif karlılıkta olduğu gibi bu karlılık rasyosunda da özel sermayeli bankalar %13,8'lik oranla ikinci sırada gelirken, yabancı sermayeli bankalar %11,0'lık oranla son sırada kalmışlardır (Ek: 15):

Kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların ortalama öz kaynak karlılığında yıllara göre değişimlere bakıldığında; 2011-2012 yılları arasında sadece Deniz Bank, Yapı Kredi Bankası ve Halk bankasının özkaynak karlılığı oranında düşüş yaşandığı görülmektedir. 2012-2013 yılları ile 2013-2014 yılları arasında finansal analize konu edilen bankaların yarı yarıya bir oranda ters yönlü hareket ettikleri 2014-2015 yılları arasında Ziraat Bankası dışında diğer tüm sekiz bankanın özkaynak karlılık ortalaması azalmaya devam etmiştir. 2015-2016 yılları arasında ise sadece Halk Bankasının özkaynak karlılık oranında azalma meydana gelmiştir.

4.2.5.3 Net dönem karının ödenmiş sermayeye oranı

Karlılık analizlerinin son aşamasında kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki ödenmiş sermaye tutarlarındaki net dönem karının payına bakılmıştır. Bu kapsamda yapılan analizler tezin ekinde tablo ve grafikler halinde sunulmuştur (Ek: 16):

Tablo 4.17: Seçilmiş Bankaların Ortalama Net Dönem Karı'nın Ödenmiş Sermayeye Oranı (2011-2016).

Karlılık, %	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	84,0	106,0	133,2	162,0	103,2	128,9	119,6
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	163,6	207,6	220,1	176,5	185,2	204,7	192,9
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	49,1	58,4	63,4	70,1	77,2	108,1	71,1
Kamu Sermayeli Bankaların Net Dönem Karının Ödenmiş Sermayeye Oranının Ortalamaları	98,9	124,0	138,9	136,2	121,9	147,2	127,9
Akbank T.A.Ş.	59,9	73,7	73,6	79,0	74,9	113,2	79,0
Türkiye İş Bankası A.Ş.	59,3	73,6	70,3	75,2	68,5	104,5	75,2
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	42,7	44,0	73,7	42,4	42,8	67,5	52,2
Özel Sermayeli Bankaların Net Dönem Karının Ödenmiş Sermayeye Oranının Ortalamaları	54,0	63,8	72,5	65,5	62,1	95,1	68,8
Denizbank A.Ş.	122,0	113,5	63,4	79,1	42,0	42,5	77,1
Finans Bank A.Ş.	34,8	35,2	27,2	30,9	23,5	38,2	31,6
ING Bank A.Ş.	3,7	9,0	6,3	6,3	3,3	16,4	7,5
Yabancı Sermayeli Bankaların Net Dönem Karının Ödenmiş Sermayeye Oranının Ortalamaları	53,5	52,6	32,3	38,8	22,9	32,4	38,7

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 16'daki tablo ve grafiklerde görüldüğü üzere 2011-2016 yılları arasında seçilmiş bankalar içerisinde kamu sermayeli bankalar %127,9'luk skora ulaşarak birinci sırada; özel sermayeli bankalar %68,8'lik oranla ikinci sırada ve yabancı sermayeli bankalar ise %38,7'lik oranla bu net karlılığa bağlı olarak değişen rasyo açısından üçüncü sırada gelmiştir.

2011-2016 yılları arasında geçen dönemde, ödenmiş sermaye tutarlarındaki net dönem karının payı itibarıyla en yüksek 6 yıllık ortalama ulaşan Halk Bankası %192,9'luk bir orana ulaşırken, aynı dönem ortalamasında yabancı sermayeli bir

banka olan ING bank %7,5'luk oranda kalarak sonuncu sırada gelmiştir (Ayrıca Bkz.: Ek: 16).

Net dönem karının bankaların ödenmiş sermaye içindeki paylarının yıllar içindeki değişimlerine bakıldığında Halk Bankası ile Ziraat Bankasının diğer bankalara göre açık ara önde gittiği, özellikle ziraat bankasının 2011-2013 yılları arasında bu rasyosunu %225 üzerine çıkartma başarısı gösterdiği; 2014 yılında yaşanan düşüşten ve azalıştan sonra 2015-2016 yılları arasında yeniden bu rasyosunu yükseltmeye devam ettiği anlaşılmaktadır.

2011-2016 yılları arasında ING Bank, Finans Bank, Akbank, Vakıflar Bankası İş Bankasının bu rasyosundaki değişimlerin ise paralel çizgi gösterdiği ve paralel çizgiler halinde devam ettiği anlaşılmıştır.

4.2.6 Gelir-Gider Yapısının Analizi

Bankaların toplam gelir ve giderleri içinde en önemli payı hangi kalemlerin aldığı, banka kârının hangi gelir ya da gider kalemleri ile artırılabilceği gibi finansal rasyoları gelir tablolarında yer alan tutarlara göre analiz edilirler.

Bu anlamda gelir tablosu analizinde daha çok “Net Faiz Gelirinin/ Toplam Aktiflere Oranı”, “Net Faiz Giderinin Toplam Aktiflere Oranı”, “Faiz Dışı Gelirinin/ Toplam Aktiflere Oranı” ve “Faiz Gelirinin Toplam Aktiflere Oranı” kullanılmaktadır.

Aşağıdaki başlıklar altında araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların gelir-gider rasyolarının 2011-2016 yılları arasındaki dönemlerine ilişkin bulgular tablo ve grafikler eşliğinde anlatılmıştır.

4.2.6.1 Faiz gelirlerinin faiz giderlerine oranı

Araştırma kapsamında 2011-2016 yılları arasındaki dönemde oran analizine konu edilen seçilmiş bankaların faiz gelirlerinin faiz giderleri içerisindeki payları tespit edilmiş olup tezin ekinde gösterilmiştir (Ek: 17):

Tablo 4.18: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranı (2011-2016).

Gelir-Gider Yapısı, %	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	161,9	187,2	216,7	190,0	191,1	204,5	191,9
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	191,3	199,1	210,4	180,6	170,8	169,6	187,0
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	180,2	187,4	208,1	169,2	167,4	172,6	180,8
Kamu Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranının Ortalamaları	177,8	191,3	211,7	180,0	176,4	182,3	186,6
Akbank T.A.Ş.	178,2	185,4	217,6	196,5	192,8	178,9	191,6
Türkiye İş Bankası A.Ş.	172,0	179,4	197,8	186,4	188,0	194,3	186,3
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	186,1	192,0	202,0	190,9	181,0	174,8	187,8
Özel Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranının Ortalamaları	178,7	185,6	205,8	191,3	187,2	182,7	188,6
Denizbank A.Ş.	221,0	209,7	225,0	202,4	186,4	194,6	206,5
Finans Bank A.Ş.	196,3	206,6	226,2	190,6	208,1	206,8	205,8
ING Bank A.Ş.	211,1	227,1	239,5	216,7	219,2	212,4	221,0
Yabancı Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranının Ortalamaları	209,5	214,5	230,2	203,2	204,6	204,6	211,1

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 17’de gösterilen tabloya bakıldığında yabancı sermayeli bankaların %211,1’lik oranla faiz gelirlerinin faiz giderleri içerisindeki payları itibariyle ilk sırada; %188,6’lık oranla özel sermayeli bankaların ikinci sırada ve yabancı sermayeli bankaların %186,6’lık oranla üçüncü sırada geldikleri anlaşılmıştır (Ek: 17).

Bankaların içerisinde baz alınan dönemin altı yıllık ortalaması açısından en yüksek orana sahip olan ING Bank %221,0’lık ortalamayla ilk sırada geldiği, aynı rasyo açısından son sırada ise %180,8’lik oranla kamu sermayeli banka olan Vakıf Bankın geldiği anlaşılmaktadır.

Faiz giderleri içerisindeki faiz gelirlerinin payları itibariyle 2013 yılında tüm bankaların son altı yıl içinde bu rasyodaki rekorlarını kırmış ve hepsinin gelirleri 2013 yılında zirveye çıkmıştır.

Aynı hızla bu rasyoda tüm bankalar düşüş yaşamaya başlamış ve 2014 yılında tüm bankalar son altı yılın dip noktasına düşmüştür. 2010-2016 yılları arasında kısmen artış yaşansa da bu yükseliş ve artışlar 2012-2013 yılları arasındaki yükselişe

bakacak olursak oldukça düşük oranda kalmıştır. Ayrıca Akbank'ın diğer bankaların aksine 2015-2016 yılları arasında bu rasyosunun düşüşte olması dikkat çekmiştir.

4.2.6.2 Toplam gelirlerin toplam giderlere oranı

Seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasında gelir tablolarında yer alan verilere göre, toplam gelirlerinin toplam giderlerine oranları hesaplanmış, bu oranlar üzerinden karşılaştırmalı değerlendirme yapmak amacıyla bu verilere göre hazırlanan tablo ve grafikler tezin ekinde sunulmuştur (Ek: 18):

Tablo 4.19: Seçilmiş Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016)

Gelir-Gider Yapısı, %	Toplam Gelirler / Toplam Giderler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	132,4	149,4	160,3	148,5	147,7	163,9	150,4
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	160,1	163,8	159,9	141,7	136,2	139,4	150,2
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	144,7	147,4	154,4	139,5	134,1	142,0	143,7
Kamu Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranlarının Ortalamaları	145,7	153,5	158,2	143,2	139,3	148,4	148,1
Akbank T.A.Ş.	148,4	154,6	166,2	156,0	150,7	155,1	155,2
Türkiye İş Bankası A.Ş.	147,7	144,6	145,2	138,8	135,3	146,4	143,0
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	147,9	147,5	151,0	141,9	134,3	139,3	143,7
Özel Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranlarının Ortalamaları	148,0	148,9	154,1	145,5	140,1	147,0	147,3
Denizbank A.Ş.	140,8	149,8	141,3	130,1	125,9	139,1	137,9
Finans Bank A.Ş.	136,7	147,4	142,0	138,6	132,5	139,9	139,5
ING Bank A.Ş.	115,1	128,6	125,2	123,3	123,0	137,5	125,5
Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranlarının Ortalamaları	130,9	142,0	136,2	130,7	127,1	138,8	134,3

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 18'de görüldüğü üzere bankaların 2011-2016 yılları arasında elde ettikleri toplam gelirleri giderlerine oranı açısından en iyi performansı %148,1'lik skorla kamu sermayeli bankaları gösterirken, ikinci sırada altı yıllık ortalamada en fazla kar eden özel sermayeli bankalar ise %147,3'lik oranda kalmıştır. Karlılık yönünden ülkedeki yabancı sermayeli bankalar ise %134,3'luk oranla analize konu edilen üç banka grubu içerisinde üçüncü sırada kalmıştır (Ek: 18).

2011-2012 yılları arasında tüm bankaların gelirlerinde ciddi artışlar yaşanmış, ancak bu periyotta sadece İş Bankasının toplam gelirlerinde azalma yaşanmıştır. 2012-2013 yılları arasında bu rasyodaki yükselme trendi bankaların geneli itibariyle devam ederken başta Halk Bankası olmak üzere, yabancı sermayeli bankalar olan Deniz Bank, Finans Bank ve ING Bankın gelir-gider oranlamasında düşüşler yaşanmıştır. Özellikle Deniz Bankın gelir-gider oranlamasındaki düşüşler 2015 yılına kadar çok keskin bir şekilde devam etmiş, 2015-2016 yılları arasında genel olarak tüm bankaların bu rasyosundaki artışlarla birlikte yeniden karlılık oranlarında yükseliş başlamıştır.

4.2.6.3 Diğer gelir-gider rasyolarının analizi bulguları

Aşağıdaki grafikte 2011-2016 yılları arasındaki dönemde seçilmiş bankaların faiz gelirlerinin toplam gelirlerine oranlarındaki değişimler gösterilmiştir:

Tablo 4.20: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Toplam Gelirlerine Oranları (2011-2016).

Gelir-Gider Yapısı, %	Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	93,4	92,3	87,1	89,6	89,1	89,3	90,1
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	82,2	83,0	81,9	86,7	87,3	87,8	84,8
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	81,0	85,7	84,6	82,9	86,5	86,8	84,6
Kamu Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranının Ortalamaları	85,5	87,0	84,5	86,4	87,6	88,0	86,5
Akbank T.A.Ş.	81,3	81,2	79,0	83,0	83,4	80,9	81,5
Türkiye İş Bankası A.Ş.	75,2	77,5	78,8	80,9	85,8	84,7	80,5
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	74,0	80,7	77,3	82,2	85,9	83,8	80,6
Özel Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranının Ortalamaları	76,8	79,8	78,4	82,0	85,0	83,2	80,9
Denizbank A.Ş.	83,4	82,1	83,4	87,6	89,8	87,1	85,6
Finans Bank A.Ş.	85,4	84,1	83,1	81,6	89,8	88,8	85,5
ING Bank A.Ş.	93,9	88,1	91,4	92,5	94,2	87,6	91,3
Yabancı Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Toplam Gelirlere Oranının Ortalamaları	87,6	84,7	86,0	87,2	91,2	87,8	87,4

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 14 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere bu rasyosu itibariyle bankaların önceki iki gelir-gider rasyosunda olduğu gibi bir seyir izlemişlerdir. Ne var ki, genel trendin aksine 2011-2012 yılları arasında ING bankın faiz gelirlerinin toplam gelirleri içerisindeki payı

azalırken, 2012 yılından itibaren bu bankanın da faiz gelirlerinde artış yaşanmaya başlamıştır. Bir anlamda bankaların piyasaya verdikleri kredilerdeki artışı da gösteren bu rasyoya bakıldığında genel trendin 2011-2012 yılları arasında ve 2013-2015 yılları arasında yükselişte, buna karşılık 2012-2013 yılları arasında düşüşte olduğunu yukarıdaki grafiğe göre söylemek mümkündür.

Seçilmiş bankaların gelir ve gider rasyoları analizlerinin son aşamasında 2011-2016 yılları arasında faiz giderlerinin toplam giderlere oranı hesaplanmış ve aşağıdaki grafikte bu oranlardaki değişimler gösterilmiştir:

Tablo 4.21: Seçilmiş Bankaların Faiz Giderlerinin Toplam Giderlere Oranları (2011-2016).

Gelir-Gider Yapısı, %	Faiz Giderleri / Toplam Giderler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	76,3	73,7	64,4	70,0	68,9	71,6	70,8
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	68,8	68,3	62,2	68,0	69,6	72,1	68,2
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	65,0	67,4	62,8	68,4	69,3	71,4	67,4
Kamu Sermayeli Bankaların Faiz Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı Ortalamaları	70,1	69,8	63,1	68,8	69,3	71,7	68,8
Akbank T.A.Ş.	67,7	67,8	60,4	65,9	65,2	70,2	66,2
Türkiye İş Bankası A.Ş.	64,5	62,5	57,8	60,2	61,8	63,8	61,8
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	58,8	62,0	57,8	61,1	63,7	66,8	61,7
Özel Sermayeli Bankaların Faiz Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı Ortalamaları	63,7	64,1	58,7	62,4	63,6	66,9	63,2
Denizbank A.Ş.	53,2	58,6	52,4	56,3	60,6	62,2	57,2
Finans Bank A.Ş.	59,5	60,0	52,2	59,4	57,1	60,1	58,0
ING Bank A.Ş.	51,2	49,9	47,8	52,6	52,9	56,7	51,8
Yabancı Sermayeli Bankaların Faiz Giderlerinin Toplam Giderlere Oranı Ortalamaları	54,6	56,2	50,8	56,1	56,9	59,7	55,7

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 14 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere tüm bankaların faiz giderlerinin toplam giderler içerisindeki payı ülke ekonomisinde işlerin yolunda gittiği 2012-2013 yılları arasında azalmıştır. Buna karşılık faiz giderlerinde 2013 yılından itibaren sürekli artışlar yaşanmaya başlamış ve bu rasyoda sürekli artışlar 2016 yılına kadar devam ederek tüm bankaları olumsuz yönde etkilemeye devam etmiştir.

Altı yıllık ortalamaya bakıldığında faiz giderlerinin toplam giderler içindeki payları itibarıyla seçilmiş banka grupları içerisinde en yüksek oranlar %11,2’lik altı yıllık ortalama ile özel sermayeli bankalarda yaşanmış; Kamu sermayeli bankaların

bu rasyosu altı yıllık ortalamada %9,9'luk oranda kalırken yabancı sermayeli bankaların altı yıl içerisindeki ortalaması %3,2 olarak oldukça düşük bir oranda kalmıştır.

4.2.7 Faaliyet Yapısının Analizi

Aşağıdaki başlıklar altında kamu özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki faaliyetlerine ilişkin temel finansal rasyolarının birbirlerine oranlamasıyla ulaşılan bulgular tablo ve grafikler eşliğinde anlatılmıştır.

4.2.7.1 Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranı

2011-2016 yılları arasındaki dönemde seçilmiş banka bilançolarında yer alan toplam aktiflerin içerisinde bankaların faaliyet gelirlerindeki değişimler oran analizi yöntemiyle hesaplanarak Ek: 19'da sunulmuştur:

Tablo 4.22: Seçilmiş Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Faaliyet Rasyoları	Toplam Faaliyet Gelirleri / Toplam Aktifler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	3,9	5,0	4,8	4,3	4,4	4,8	4,5
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	5,5	5,8	4,9	4,4	4,1	4,0	4,8
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	5,0	5,3	4,8	4,4	4,2	4,5	4,7
Kamu Sermayeli Bankaların Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflerine Oranının Ortalamaları	4,8	5,4	4,8	4,4	4,2	4,4	4,7
Akbank T.A.Ş.	4,6	5,0	5,0	4,8	4,4	4,5	4,7
Türkiye İş Bankası A.Ş.	5,0	5,6	4,9	4,7	4,4	4,8	4,9
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	5,4	5,5	5,0	4,5	4,2	4,4	4,8
Özel Sermayeli Bankaların Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflerine Oranının Ortalamaları	5,0	5,4	4,9	4,7	4,4	4,6	4,8
Denizbank A.Ş.	6,4	6,9	5,7	5,3	4,7	5,1	5,7
Finans Bank A.Ş.	6,5	7,2	6,5	6,1	5,6	5,5	6,2
ING Bank A.Ş.	5,2	6,7	4,9	5,2	4,6	5,7	5,4
Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflerine Oranının Ortalamaları	6,0	6,9	5,7	5,5	5,0	5,4	5,8

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek 19'daki tabloda görüldüğü üzere, 2011-2016 yılları arasında geçen dönemde seçilmiş bankaların toplam aktifleri içerisindeki faaliyet gelirlerinin payı itibariyle 6 yıllık ortalama %5,8'lik oranla en yüksek rasyoya ulaşan yabancı sermayeli bankalar olmuştur. İkinci sırada %4,8'lik ortalama ile özel sermayeli bankalar gelirken, %4,7'lik oranla son sırada kamu sermayeli bankalar gelmiştir (Ek: 19).

2011-2016 yılları arasında geçen dönemde kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranları verilmiştir. Bu oranlardaki değişimlere bakıldığında Türkiye ekonomisinin oldukça istikrarlı büyüdüğü 2011-2012 yılları arasında tüm bankaların faaliyet gelirlerinde artış yaşanmış ve böylelikle son altı yılın en yüksek faaliyet gelirlerine 2012 yılı içerisinde ulaşılmıştır. Ne var ki 2012 yılının başı itibariyle bankacılık sektörü açısından kısmen bu olumlu durum yerini düşüşe bırakmaya başlamış ve bu düşüşler bir iki bankanın birer yıllık ters yönlü hareketi dışında 2016 yılına kadar hep düşüşle devam etmiştir. Bu bulgu göstermektedir ki Türkiye'deki bankaların 2012 yılından itibaren toplam faaliyet gelirlerinde sürekli azalışlar yaşanmaktadır.

4.2.7.2 Net Faaliyet karının toplam aktiflere oranı

Seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasında geçen dönemde, toplam aktifleri içerisindeki net faaliyet karlarının oranlarına bakıldığında, bu faaliyet rasyosu itibariyle en iyi performansı %2,0'lık oranla kamu sermayeli bankaların birinci sırada gelerek gösterdiği, ikinci sırada %1,8'lik oranla özel sermayeli bankaların ve üçüncü sırada %1,2'lik oranla yabancı sermayeli bankaların geldiği Ek: 20'deki tablo ve grafiklerden anlaşılmaktadır:

Tablo 4.23: Seçilmiş Bankaların Net Faaliyet Karı'nın Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Faaliyet Rasyoları	Net Faaliyet Karı(Zararı) / Toplam Aktifler						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1,7	2,2	2,1	2,1	2,2	2,4	2,1
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2,9	3,1	2,4	1,8	1,5	1,4	2,2
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1,8	1,8	1,5	1,4	1,4	1,6	1,6
Kamu Sermayeli Bankaların Net Faaliyet Karlarının Toplam Akfitlere Oranının Ortalamaları	2,1	2,3	2,0	1,7	1,7	1,8	2,0
Akbank T.A.Ş.	2,2	2,4	2,1	2,0	1,6	2,1	2,1
Türkiye İş Bankası A.Ş.	2,0	2,3	1,8	1,8	1,4	1,8	1,9
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2,2	2,0	1,7	1,3	0,9	1,3	1,6
Özel Sermayeli Bankaların Net Faaliyet Karlarının Toplam Akfitlere Oranının Ortalamaları	2,2	2,3	1,9	1,7	1,3	1,7	1,8
Denizbank A.Ş.	1,8	2,2	1,0	0,9	0,4	0,9	1,2
Finans Bank A.Ş.	2,4	2,1	1,4	1,5	1,1	1,5	1,7
ING Bank A.Ş.	0,6	1,4	0,7	0,6	0,3	1,4	0,9
Yabancı Sermayeli Bankaların Net Faaliyet Karlarının Toplam Akfitlere Oranının Ortalamaları	1,6	1,9	1,1	1,0	0,6	1,3	1,2

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 13 Aralık 2017.

Ek: 20'deki tablo ve grafikten anlaşıldığı üzere baz alınan altı yıllık periyotta en iyi performans ortalamasına kamu sermayeli bir banka olan Halk Bankası %2,2'lik oranla ulaşırken, aynı dönemde yabancı sermayeli banka olan ING Bank %0,9'luk ortalamayla incelenen dokuz bankanın sonuncu sırasında yer almıştır (Ek: 20).

2011-2016 yılları arasındaki dönemde, araştırma kapsamında seçilmiş bankaların toplam aktifleri içerisinde net faaliyet kar paylarındaki değişimlerin yıllara göre değişimleri gösterilmektedir. Grafikte görüldüğü üzere 2011-2012 yılları arasında Finans Bank ve Yapı Kredi Bankası dışındaki yedi bankanın bu rasyosunda artış yaşanırken; 2012-2013 yılları ile 2013-2014 yılları arasında tüm bankaların bu rasyosunda ciddi düşüşler yaşanmıştır.

Özel sermayeli bankalar içerisinde yer alan Akbank 2014 yılından itibaren bu rasyosunu yükseltmeye başlarken, diğer sekiz bankanın net faaliyet karlarında düşüşler 2014-2015 yılları arasında devam etmiştir.

2015-2016 yılları arasında ise Halk Bankası dışındaki tüm bankaların net faaliyet karlarında ki artış yıl boyunca devam ederken, Halk Bankası genel trendin aksine faaliyet gelirlerinde yaklaşık %0,2 puanlık azalma yaşamıştır ki bankanın

toplam aktifleri açısından bu oranın oldukça yüksek bir gelir olduğunu göstermesi açısından dikkat çekici bulunmuştur.

4.2.8 Şube Rasyolarının Analizi

Aşağıdaki Grafikte finansal analize konu edilen 9 bankanın 2011-2016 yılları arasında geçen döneme ait şube başına toplam aktiflerindeki değişimler gösterilmektedir:

Tablo 4.24: Seçilmiş Bankaların Şube başına Toplam aktiflerine İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şube Rasyoları " Milyon TL "	Şube Başına Toplam Aktif						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	110	108	125	145	167	197	142
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	118	132	160	173	198	240	170
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	131	141	158	177	199	230	173
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Toplam Aktiflerinin Ortalamaları	119,8	126,7	147,4	165,0	187,9	222,4	162
Akbank T.A.Ş.	144	162	186	207	260	322	214
Türkiye İş Bankası A.Ş.	135	140	161	175	200	227	173
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	119	132	157	181	220	270	180
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Toplam Aktiflerinin Ortalamaları	132,6	144,7	168,0	187,7	227,0	273,1	189
Denizbank A.Ş.	61	72	86	97	122	149	98
Finans Bank A.Ş.	89	93	98	114	134	161	115
ING Bank A.Ş.	65	79	101	120	165	185	119
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Toplam Aktiflerinin Ortalamaları	72	82	95	111	140	165	111

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 14 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere tüm bankaların şube başına düşen aktiflerinde paralel çizgide artışlar 2011-2016 yılları arasında yaşanmıştır. Toplam aktiflerde şube başına düşen pay itibariyle özel sermayeli bir banka olan Akbank en yüksek performansa geçen altı yılda ulaşırken, en düşük performansa Deniz Bank 6 yıllık ortalamada sahip olmuştur.

Nitekim araştırma kapsamında finansal analize konu edilen 9 bankanın finansal rasyolarına şu başına düşen net karlar açısından da bakıldığında durum pek farksızdır:

Tablo 4.25: Seçilmiş Bankaların Şube Başına Net Karlarına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şube Rasyoları " Milyon	Şube Başına Net Kar						2011-2016 Ortalamaları
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1,4	1,8	2,0	2,4	2,8	3,6	2,3
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2,7	3,2	3,1	2,5	2,4	2,7	2,7
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1,8	2,0	1,8	2,0	2,1	2,9	2,1
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Net karlarının Ortalamaları	2,0	2,3	2,3	2,3	2,5	3,1	2,4
Akbank T.A.Ş.	2,6	3,1	3,0	3,2	3,3	5,4	3,4
Türkiye İş Bankası A.Ş.	2,2	2,6	2,4	2,5	2,2	3,4	2,6
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2,0	2,1	3,4	1,8	1,9	3,1	2,4
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Net karlarının Ortalamaları	2,3	2,6	2,9	2,5	2,5	4,0	2,8
Denizbank A.Ş.	1,5	1,3	0,7	0,8	1,1	2,0	1,2
Finans Bank A.Ş.	1,6	1,6	1,1	1,3	1,1	1,9	1,4
ING Bank A.Ş.	0,2	0,8	0,5	0,6	0,4	2,1	0,8
Kamu Sermayeli Bankaların Şube Başına Net karlarının Ortalamaları	1,1	1,2	0,8	0,9	0,9	2,0	1,1

Kaynak: TBB, (2017a), Erişim tarihi: 14 Aralık 2017.

Tabloda görüldüğü üzere şube başına düşen aktif büyüklüğü itibariyle liderliği elinde tutan özel sermayeli banka olan Akbank şube başına düşen net kar itibariyle de 9 banka içerisinde ilk sırada yer almıştır. Ancak bu rasyo açısından en kötü durumda olmayı 2015 yılına kadar sürdüren ING bank 2015-2016 yılı arasında birden sıçrama yaparak şube başına düşen net kâr payını, 5 yıl boyunca %03 ila %0,8 arasında seyreden bu rasyosunu 2015-2016 yılı içinde birden %2,1'e yükseltmeyi başarmıştır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Günümüzde ulaşım, iletişim, bilişim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler sonucu uluslararası ticaret yaygınlaşmış, küreselleşmenin giderek genişlemesi ve finansal liberalizasyonun küresel düzeyde güçlenmesi ile birlikte bankacılık sektörü de tüm ülkeler ve ekonomiler açısından vazgeçilmez olmuştur.

Özellikle kamusal sermayeli bankalarda meydana gelen kırılmaların ulusal bütçeye yansımaları da göz önünde tutulduğunda özel, kamu ve yabancı sermayeli bankaların finansal performanslarını karşılaştırmalı değerlendirmenin ülkede mevduatlarını güvenilir bir bankaya yatırmak isteyen mevduat sahiplerine önemli bir perspektif sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Ayrıca Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde bankacılık sektörü tüm piyasaları ayakta tutan ve ekonomik istikrarının devamını sağlayan en önemli piyasaların başında gelmektedir. Böylesine önemli bir sektörün finansal rasyolarının sürekli ölçümlemesi, kontrolü ve denetlenmesi oldukça önemlidir.

Temel amacı Türkiye'deki kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının 2011-2016 yılları arasındaki dönemlerde gösterdikleri performansını oran analizi yöntemiyle incelenmesidir.

Araştırmada bilanço ve gelir tabloları oran analizine tabi tutulan kamu sermayeli bankalar, Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye Ziraat Bankası A.Ş. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında özel sermayeli bankalar olarak ise Akbank T.A.Ş. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ve Türkiye İş Bankası A.Ş. belirlenirken, “yabancı sermayeli” bankalar olarak Denizbank A.Ş., Finansbank A.Ş. ve ING Bank A.Ş. seçilmiştir.

Böylece araştırma kapsamında kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankaları olan toplam 9 bankanın 2011-2016 yılları arasında geçen dönemlerine ait bilanço ve gelir tablolarında yer alan kalemler “oran analiz” yöntemiyle finansal analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda ulaşılan bulguları aşağıdaki başlıklar altında sıralamak ve bazı önerilerde bulunmak mümkündür.

•Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Özsermaye Yeterliliklerinin Durumu

Araştırma sonuçlarına göre; “özsermaye yeterlilik oranları” itibariyle incelenen banka gruplarından en kötü durumda olan kamu sermayeli bankalardır. Kamu sermayeli bankaların standart özsermayelerinde 2011-2016 yılları arasında istikrarlı azalışlar net bir şekilde görülmüştür. Bu anlamda her üç gruptaki bankaların standart sermaye oran ortalamalarına bakıldığında 6 yıllık ortalama içinde yabancı sermayeli bankaların %15,5’lik oranla ilk; %15,3’lük oranla özel sermayeli bankaların ikinci sırada geldiği ve son olarak kamu sermayeli bankaların %15,5’lik oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında seçilmiş bankaların özkaynaklarının toplam aktifler içerisindeki paylarının 2011-2016 yılları arasındaki altı yıllık ortalamalarına bakıldığında bu özsermaye yeterlilik rasyosu açısından en güçlü durumda olan bankaların “özel sermayeli” bankalar olduğu anlaşılmıştır. İkinci sırada yabancı sermayeli bankalar ve üçüncü sırada ise kamu sermayeli bankaların bu rasyo açısından finansal performans sıralaması gösterdiği tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre ülkedeki mevduat bankaları içerisinde en yüksek düzeyde “yeterli özsermayeye sahip” bankaların özel sermayeli bankalar olduğunu söylemek mümkündür.

Bankalar özelinde bakıldığında ise özsermayenin banka aktif toplamaları içerisindeki payı itibariyle 6 yıllık periyot içerisinde en yüksek performansa sahip bankanın Akbank olduğu; onu ikinci sırada İş Bankasının ve üçüncü sırada yabancı sermayeli bir banka olan Finansbankın takip ettiği anlaşılrken; incelenen dönemde bu rasyosunda en düşük performans sergileyen bankanın Vakıf Bank ve Deniz Bank olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, ülkedeki ekonomik istikrarı tehdit eden olaylarda kamu bankalarının daha riskli davranarak özsermaye paylarının azalması pahasına kredi vermeye devam etmelerine; buna karşılık yabancı ve özel sermayeli bankaların özsermayelerini stabil ya da daha yüksek oranda tutmak amacıyla daha ürkek bir şekilde kredi verdiklerini yani aktiflerinde azalmaya neden olan işlemler yaptıkları anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan özsermaye yeterlilik analizleri kapsamında seçilmiş bankaların serbest özkaynaklarının aktiflerini karşılama güçlerine bakılmıştır. Bu kapsamda yapılan oran analiz sonucunda ulaşılan bulgular, özel

sermayeli bankaların net öz sermayesinin toplam aktifleri içerisindeki payları açısından en iyi durumda olan mevduat bankaları grubunu oluşturdıkları tespit edilmiştir. Bu rasyo itibariyle ikinci sırada kamu sermayeli bankaların ve üçüncü sırada yabancı sermayeli bankaların geldiği anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında seçilmiş bankaların toplam mevduatları içerisinde “özkaynakların” paylarına bakılmıştır. Bu kapsamda yapılan oran analiz sonucunda ulaşılan bulgular, bu rasyo açısından en iyi durumda özel sermayeli bankaların olduğunu; yabancı sermayeli bankaların ikinci sırada ve son sırada kamu sermayeli bankaların olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde seçilmiş bankaların özkaynaklarının içerisinde net bilanço pozisyonuna da bakıldığında ilk sırada yabancı sermayeli bankaların; ikinci sırada özel sermayeli bankaların ve üçüncü sırada kamu sermayeli bankaların geldiği anlaşılmıştır.

•Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Bilanço Yapılarının Durumu

Araştırma kapsamında oran analizine tabi tutulan bankaların 2011-2016 yılları arasındaki dönemlerde verdikleri kredilerin toplam aktifleri içerisindeki paylarına bakıldığında rasyosu itibariyle üç banka grubu arasında en yüksek performansı gösterenin yabancı sermayeli bankalar olduğu; onları sırasıyla özel sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankaların takip ettiği araştırma sonucunda anlaşılmıştır.

2011-2016 yılları arasındaki dönemde verdikleri kredilerin toplam aktifleri içerisindeki payı en düşük düzeyde kalan Ziraat bankası ile Finansbank olduğu; altı yıllık ortalamada en iyi performans gösteren bankanın ise yabancı sermayeli bir Banka olan ING bank olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında seçilmiş bankaların sahip oldukları mevduatların toplam aktifleri içerisindeki paylarına bakıldığında ise bu rasyoda en yüksek performansa ulaşan banka grubunu kamu sermayeli bankaların oluşturduğu; onları özel sermayeli bankaların ikinci sırada ve yabancı sermayeli bankaların üçüncü sırada takip ettiği anlaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucu göstermektedir ki, ülkedeki kamu sermayeli bankalar müşterilerden en fazla mevduat toplama başarısı gösteren banka gruplarını oluşturmaktadır. Nitekim bu rasyoda 2011-2016 yılları arasında en yüksek performans sergileyen kamu sermayeli bir banka olan Halk Bankası onun aksine bu rasyoda en düşük düzeyde rasyoya ulaşan ING bankası olmuştur.

İlginçtir ki, araştırma kapsamında baz alınan 2011-2016 yılları arasında

müşterilerden toplanan mevduatlar açısından 9 banka da sürekli azalan bir performans sergiledikleri görülmüştür. Bu rasyosu açısından diğer bankaların çoğunluğundan farklı yönde performans sergileyen Akbank ve Yapı Kredi Bankası olmuştur. Ayrıca 2015-2016 yılları arasında mevduat toplama açısından Deniz Bank, Yapı Kredi Bankası ve ING bankın ciddi bir sıçrama kaydettiği araştırma sonucunda anlaşılmıştır.

Bankaların yurt içinden ve dışından temin ettikleri döviz cinsinden kaynak ve mevduatlarla oluşan döviz varlıklarının/aktiflerinin, yine döviz cinsinden olan borçları içindeki paylarına bakıldığında ise bu rasyo itibariyle üç grup içinde en iyi performansı sırasıyla yabancı sermayeli, özel sermayeli ve kamu sermayeli bankaların gösterdiği anlaşılmıştır. Küresel pazarlardaki pozisyonu itibariyle yabancı ve özel sermayeli bankaların kamu sermayeli bankalara göre oldukça iyi pozisyonda oldukları bu bulgulardan anlaşılmıştır.

Kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların TL cinsinden aktiflerinin yine TL cinsinden toplam aktifler içindeki paylarındaki oranın 2011-2016 yılları arasındaki değişimlerine bakıldığında her üç gruptaki bankaların 2011-2016 yılları arasında birbirine benzer çizgide ancak negatif yönde performans sergiledikleri anlaşılmıştır. Bu anlamda bankaların TL cinsinden olan aktiflerin toplam aktifler içindeki payı en yüksek orana 2011 yılında çıkmış, bu oran 2016 yılına gelene kadar tüm bankaların bu rasyosu sürekli azalmaya devam etmiştir.

Son olarak aynı rasyoya döviz cinsinden bakıldığında ise Türkiye'deki bankaların finansal bilançolarındaki TL pozisyonlarının tam tersi yönde ancak paralel şekilde Döviz cinsi aktiflerinin toplam Döviz cinsinden aktiflerinin içindeki payını arttırdıkları görülmüştür. Özellikle 2012 yılından itibaren tüm bankalar döviz cinsinden aktiflerini arttırarak kur farkından hem en az düzeyde etkilenmeyi hem de kurdaki dalgalanmalardan yüksek gelirler elde etmeyi amaçladıkları böylece anlaşılmıştır.

•Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Aktif Kalitelerinin Durumu

Araştırma kapsamında seçilmiş bankaların gelir sağlamasındaki istikrarı ve bankanın nakde dönme kabiliyeti ile topladıkları mevduatları bankaların genel kaynak yapısına uygun değerlendirip değerlendirmediklerini tespit etmek amacıyla yapılan analizler sonucunda 2011-2016 yılları arasında seçilmiş bankaların Toplam Aktifleri içindeki "Net Finansal Varlıklarının" payına bakılmıştır.

Araştırma sonucuna göre, 2011-2016 yılları arasında geçen altı yıllık dönemde, Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflerine oranı yönüyle en yüksek performansı sergileyen mevduat bankalarının “kamu sermayeli” bankalar olduğu; onu sırasıyla özel sermayeli bankaların ikinci sırada ve bu rasyoda üçüncü sırada yabancı sermayeli bankaların olduğu anlaşılmıştır.

Ayrıca bankaların varlıklarının değer ve kârlılık yaratma yeteneğini hakkında doğrudan bilgi veren önemli bir finansal gösterge olan aktif kalitesi itibariyle 2011-2016 yılında en iyi finansal performans çizen bankanın Ziraat Bankası olduğu; onun aksine finansal analize konu edilen dokuz banka içerisinde aktif kalitesi açısından en düşük performansı yabancı sermayeli bir banka olan ING bankasının gösterdiği anlaşılmıştır.

Diğer yandan banka bilançolarının pasifinde yer alan kalemlerin aktife dönüştürülmesindeki başarıyı ya da başarısızlığı gösteren aktif kalitesi açısından bu araştırma kapsamında finansal analize konu edilen bankaların tümünün performansında 2011 yılından itibaren düşüş trendine girildiği; 2014 yılında itibaren bu düşüşlerin 2016 yılına kadar kısmen stabil hale geldiği araştırma sonucunda anlaşılmıştır.

Bu bulgular göstermektedir ki, Türkiye’deki bankacılık sektöründe 2013 yılı sonu 2014 yılının başından itibaren yolunda gitmeyen bazı gelişmeler yaşanmaktadır ki bu da bankaların aktif kalitesinde performans azalmalarına neden olmaktadır.

•Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Likidite Durumu

Seçilmiş bankaların toplam aktifleri içerisindeki likit aktiflerinin payları itibariyle 2011-2016 yılları arasında en yüksek ortalamaya özel sermayeli bankaların ulaştığı; onu sırasıyla kamu sermayeli bankaların ve son sırada yabancı sermayeli bankaların takip ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuca göre denilebilir ki, özel ve kamu sermayeli bankalar finansal açıdan yabancı sermayeli bankalara göre daha az risk taşımaktadırlar.

Bankalar özelinde bakıldığında ise özel bankalar içerisinde 2011-2016 yılları arasında geçen toplam bilanço aktifleri içerisindeki likit değerlerinin payı itibariyle en iyi performansı Akbank’ın gösterdiği; aynı periyotta en düşük performansı ise kamu sermayeli banka olan Halk Bankasının gösterdiği anlaşılmıştır. Genellikle bankaların yeterince mevduat toplayamadıkları zamanlarda ortaya çıkan bu sorunun reel piyasalara da doğrudan etkisi bulunmaktadır.

Örneğin likit sıkıntısı çeken bankalar müşterilerden gelen kredi taleplerini sürekli geri çevirirler. Üstelik batışa yakın olan bir bankadaki kötü gidişatın bile bu rasyoya göre öngörülebileceği düşünüldüğünde kamu bankası olan Halk Bankın likidite yeterliliği konusunda problem yaşaması oldukça dikkat çekici bulunmuştur. Buna benzer şekilde bankaların kısa dönemli borçlarını ödemeye yetecek düzeyde kasalarında sürekli nakit para bulundurup bulundurmadıkları da oldukça önemli bir finansal performans göstergesidir.

Kısa vadeli borçları ödeme konusunda en iyi durumda özel sermayeli bankaların olduğu; onları sırasıyla yabancı sermayeli bankaların ve son sırada kamu sermayeli bankaların bu rasyoda en düşük oranla üçüncü sırada kaldıkları anlaşılmıştır. Banka bazında ise kısa vadeli yükümlülükleri içerisindeki likit aktiflerinin payı itibarıyla baz alınan dönemde en iyi performans sergileyen Akbank'ın olduğu tespit edilirken; en düşük performansı sergileyen bankanın ise kamu sermayeli banka olan Halk Bankası olduğu görülmektedir.

Bankaların sahip oldukları toplam aktifler içerisindeki TL cinsinde likit aktiflerinin payı incelendiğinde 2011-2016 yılları arasındaki dönemde bu rasyoda en yüksek performansı özel sermayeli bankalar göstermiş onları yabancı sermayeli bankalar ve kamu sermayeli bankalar takip etmektedir.

Seçilmiş bankaların likidite yeterliliklerinin analizi yapıldığında bankaların 2011-2016 yılları arasında, döviz cinsinden hesaplanan bilanço pasifleri içerisindeki likit aktiflerinin oranı incelenmiştir. Bu yönde yapılan oran analizleri sonucunda ulaşılan bulgular 6 yıllık bilanço döneminde en yüksek performansı “kamu sermayeli bankalar” göstermiş; onları özel sermayeli bankalar ve yabancı sermayeli bankalar izlemektedir.

Seçilmiş bankaların döviz pasifleri içerisindeki döviz likit aktiflerinin paylarındaki değişimlere yıllara göre bakıldığında özellikle 2011-2012 yılları arasında bu oranların sürekli arttığı; 2012 yılından itibaren ise bu rasyodaki artışın yerini düşüşe bırakarak söz konusu düşüş trendinin 2016 yılına gelindiğinde tüm bankaları paralel yönlü hareket etmeye zorladığı görülmüştür.

•Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Karlılık Durumu

Araştırma sonucuna göre; 2011-2016 yılları arasında finansal analize konu edilen banka grupları arasında aktif karlılık oranları itibarıyla kamu sermayeli bankaların en yüksek ortalamaya çıktığı; onu sırasıyla özel sermayeli bankalar ve

yabancı sermayeli bankalar takip etmektedir.

Ayrıca bankalar bazında bakıldığında da baz alınan dönemde aktif karlılığı açısından en yüksek ortalama Halk Bankasının sahip olduğu, bu bankanın aksine aynı dönem ve rasyoda 9 banka içerisinde en düşük performansı sergileyen bankanın ise yabancı sermayeli bir banka olan ING bank olduğu görülmektedir.

Seçilmiş bankaların ortalama özkaynak karlılığı rasyolarına bakıldığında kamu sermayeli bankaların en yüksek performansı gösterdiği; özel sermayeli bankaların ikinci sırada gelirken, yabancı sermayeli bankalar son sırada kaldığı araştırma sonucunda anlaşılmıştır.

Kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların ortalama özkaynak karlılığında yıllara göre değişimlerine bakıldığında ise; 2011-2012 yılları arasında sadece Deniz Bank, Yapı Kredi Bankası ve Halk bankasının özkaynak karlılığı oranında düşüş yaşandığı; 2012-2013 yılları ile 2013-2014 yılları arasında finansal analize konu edilen bankaların yarı yarıya bir oranda ters yönlü hareket ettikleri; 2014-2015 yılları arasında Ziraat Bankası dışında diğer tüm sekiz bankanın özkaynak karlılık ortalaması azalmaya devam ettiği ve nihayet 2015-2016 yılları arasında ise sadece Halk Bankasının özkaynak karlılık oranında azalma meydana gelirken diğerlerinin bu rasyosunu yükselttikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamında bankaların karlılık analizlerinin son aşamasında kamu, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2011-2016 yılları arasındaki ödenmiş sermaye tutarlarındaki net dönem karı içerisindeki payı itibariyle kamu sermayeli bankaların birinci sırada; özel sermayeli bankaların ikinci sırada ve yabancı sermayeli bankaların ise üçüncü sırada geldiği belirlenmiştir.

•Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Gelir-Gider Durumu

Araştırma kapsamında 2011-2016 yılları arasındaki dönemde oran analizine konu edilen seçilmiş bankaların faiz gelirlerinin faiz giderleri içerisindeki paylarını gösteren rasyolara göre yabancı sermayeli bankalar ilk sırada; özel sermayeli bankalar ikinci sırada ve yabancı sermayeli bankalar üçüncü sırada yer almaktadır. Bankaların içerisinde baz alınan dönemin altı yıllık ortalaması açısından en yüksek performans gösteren ING Bank; aynı rasyo açısından son sırada ise kamu sermayeli bir banka olan Vakıf Bankın olduğu görülmektedir.

Araştırmanın dikkat çeken bir sonucuna göre; faiz giderlerinin faiz gelirlerine oranı itibariyle 2013 yılında tüm bankalar pozitif yönde rekor kırmış 2014 yılından

itibaren tüm bankalar düşüş yaşamaya başlamış ve 2014 yılında tüm bankalar son altı yılın dip noktasına düşmüştür. 2010-2016 yılları arasında kısmen artış yaşansa da bu yükseliş ve artışlar 2012-2013 yılları arasındaki yükselişten oldukça düşük oranda kalmıştır. Ayrıca Akbank'ın diğer bankaların aksine 2015-2016 yılları arasında bu rasyosunun düşüşte olması dikkat çekmiştir.

Seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasında toplam gelirlerinin toplam giderlerine oranlarına bakıldığında ise bu rasyo açısından en iyi performansı kamu sermayeli bankalar gösterirken, ikinci sırada özel sermayeli bankaların ve üçüncü sırada ise yabancı sermayeli bankaların geldiği tespit edilmiştir.

Bu rasyolardaki değişimlere yıllara göre ve bankalar özelinde bakıldığında ise 2011-2012 yılları arasında tüm bankaların gelirlerinde ciddi artışlar yaşandığı; 2012-2013 yılları arasında bankaların genelinde bu rasyodaki yükselme trendine girdiği; ancak 2013-2014 itibariyle başta Halk Bankası olmak üzere, yabancı sermayeli bankalar olan Deniz Bank, Finans Bank ve ING Bankın gelir-gider oranlamasında düşüşler yaşandığı; özellikle Denizbankın gelir-gider oranlamasındaki düşüşlerin 2015 yılına kadar çok keskin bir şekilde devam ettiği ve nihayet 2015-2016 yılları arasında genel olarak tüm bankaların bu rasyosundaki artışlarla birlikte yeniden karlılık oranlarında yükseliş başladığı görülmüştür.

Seçilmiş bankaların 2011-2016 yılları arasında geçen dönemde, toplam aktifleri içerisindeki net faaliyet karlarının oranlarına bakıldığında ise, bu faaliyet rasyosu itibariyle en iyi performansı kamu sermayeli bankaların birinci sırada gelerek gösterdiği; ikinci sırada özel sermayeli bankaların ve üçüncü sırada yabancı sermayeli bankaların geldiği araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Ayrıca baz alınan altı yıllık periyotta bu rasyo açısından en yüksek performans ortalamasına kamu sermayeli bir banka olan Halk Bankası ulaşırken, aynı dönemde yabancı sermayeli banka olan ING Bank sonuncu sırada yer almıştır.

Seçilmiş bankaların toplam aktifleri içerisinde net faaliyet kar paylarındaki değişimlere yıllara ve bankalara göre bakıldığında ise 2011-2012 yılları arasında Finansbank ve Yapı Kredi Bankası dışındaki yedi bankanın bu rasyosunda artış yaşandığı; 2012-2013 yılları ile 2013-2014 yılları arasında ise tüm bankaların bu rasyosunda ciddi düşüşler yaşandığı araştırma sonucunda tespit edilmiştir. Özellikle 2015-2016 yılları arasında Halk Bankası dışındaki tüm bankaların net faaliyet karlarında artış yaşanmaya yıl boyunca devam ettiği; Halk Bankası genel trendin aksine faaliyet gelirlerinde yaklaşık %0,2 puanlık azalma yaşandığı bu düşüşün ise

Halk bankasının toplam aktifleri açısından oldukça yüksek bir gelir azalmasına karşılık geldiğini söylemek mümkündür.

Bankaların şube düzeyindeki finansal performanslarına bakıldığında toplam aktiflerde şube başına düşen pay itibariyle özel sermayeli bir banka olan Akbank'ın diğer yedi bankayı açık ara geride bırakarak altı yıllık periyotta ilk sıraya yükseldiği; bu rasyoda 6 yıllık dönemde en düşük performansı Denizbankın göstererek tamamladığı anlaşılmıştır. Ayrıca 9 bankanın finansal rasyolarına şube başına düşen net karlar açısından da bakıldığında durum pek farksızdır.

Şube başına düşen aktif büyüklüğü itibariyle liderliği elinde tutan özel sermayeli banka olan Akbank, şube başına düşen net kar itibariyle de 9 banka içerisinde ilk sırada yer almıştır. Ancak bu rasyo açısından en kötü durumda olan banka ise ING bank olmuştur.

Buraya kadar ulaşılan sonuçlar toplamak gerekirse öncelikle baz alınan 2011-2016 arasında geçen altı yılın Türk Bankacılık sektörü açısından bir değerlendirmesini yapmak yerinde olacaktır. Bu anlamda araştırma sonucunda görülmüştür ki, 2011-2013 yılları arasında tüm bankaların gerek mevduat toplama, öz sermayenin efektif kullanımı, aktif kalitesi ve likidite rasyoları açısından, gerekse faaliyet karları, aktif büyüklükleri ve diğer büyüme rasyoları açılarından oldukça önemli kazanımlar elde ettikleri görülmektedir.

Fakat finansal analize konu edilen tüm bankaların 2014 yılından itibaren temel finansal rasyolarında düşüşlerin başladığı, bu düşüşlerin kısmen 2015-2016 yılları arasında toparlanma eğilimine girmekle birlikte, söz konusu toparlanmanın 2011-2012 yıllarındaki finansal performans artışını yakalamaktan çok uzak kaldığı anlaşılmaktadır.

Son olarak araştırma sonucunda mevduat toplama, öz sermayeyi efektif ve en karlı bir şekilde faaliyet karlarına dönüştürme açısından 2011-2016 yılları arasında özel sermayeli bankaların ilk sırada gelirken, onları aynı rasyolar açısından sırasıyla yabancı sermayeli bankalar ile kamu sermayeli bankaların takip ettiği; faaliyet karlılığı ve gelirler yönünden ise kamu sermayeli bankaların ilk sıraya yükselerek özel sermayeli bankalar ile yabancı sermayeli bankaları geride bıraktığı tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Acar, D. ve Tetik, N., (2009). *Genel Muhasebe*. 8.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Afşar, M., (2004). Finansal Küreselleşme ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Afşar, M., (2006). Doğrudan Yabancı Yatırımlar Ve Bankacılık Sektörü. Ege Akademik Bakış Dergisi. 4(1) 85-101.
- Afşar, M. (2016). *Finansal Sistem ve İşleyişi*, Eskişehir: Gülen Ofset.
- Ak, S., (2006). Ticari Bankalarda Fon Yönetimi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akar, C. ve Çiçek, S., (2007). Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Merkezileşmesi. *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi*, Yıl: , 23(12), 165-184.
- Akbulak, Y., Kavaklı, E., Tokmak, A. (2004). *Kayıp yıllar, Türkiye’de 1980’li yıllardan bu yana kamu borçlanma politikaları ve bankacılık sektörüne etkileri*. İstanbul: Beta.
- Akçakoca, E., (2001). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Raporları, Ankara.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N., (2010). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri. 8. Baskı, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınevi.
- Akgüç, Ö., (2007). Türkiye’de Yabancı Bankalar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 36, s. 6-17.
- Akgüç, Ö., (2011). *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık,
- Akgüç, Ö., (2012). *Banka finansal tabloların analizi* (2.baskı). İstanbul: Avcı.
- Akkoç, S., (2007). Finansal Başarısızlığın Öngörülmesinde Sinirsel Bulanık Ağ Modelinin Kullanımı ve Ampirik Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Akpınar, M. G., (2006). Bankacılık Kesiminin Oran Analizleri ve Altı Büyük Bankaya İlişkin Uygulama, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Akyüz, Y. ve Cornford, A. (2003). Capital Flows to Developing Countries and the Reform of the International Financial System. *UNCTAD Discussion Paper*, 56.

- Albayrak, E. Y., Erkut, H., (2005). Banka performans değerlendirmede analitik hiyerarşı sürec yaklaşımları. *İTÜ Dergisi*, 4 (6), 47-58.
- Altan, M. S., (2010). Türk Sigortacılık Sektöründe Etkinlik: Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Bir Uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 185-204.
- Altan, M., (2001). *Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Apak, S., (2006). Finansal serbestleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Türkiye Ekonomi Kurumu*, Ankara, (62) 11-13.
- Arabacı, N., (2007). Katılım Bankalarının Türkiye'de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişı ve Performans Analizi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aras, O.N., (2000). *Para Talebi İkamesi ve Finansal Gelişme*, Bak: Qafqaz Üniversitesi Yayınları.
- Arı, M., (2008). Kurumsal Yönetim ve Finansal Raporlamanın Güvenirliliği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 21-52.
- Arıcan, E., (2002). *Gelişmekte Olan lkelerde İstikrar Politikaları: Türkiye*, İstanbul: Kardeşler Matbaası.
- Arıkan, T., (2011). Türkiye'de Bankacılık Sektörü ve Sektörün Krizlerden Etkilenme Derecelerinin llmesi: 2000-2008 Yılları Arası İ.M.K.B.'de Yer Alan Bankalar zerine Bir Uygulama. (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi), Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Atan, M., ve Çatalbaş, G. K., (2005). Bankacılıkta Etkinlik ve Sermaye Yapısının Bankaların Etkinliğine Etkisi. VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu. İstanbul: Ekonometri Derneği.
- Atan, M., (2002). Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atay, S., (2003). *Banka Muhasebesi*, Yayın No: 38, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Atiker, M., (2005). *Basel I ve Basel II*. Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları.
- Ayboğa, H. (2008). Globalleşme Sürecinde Muhasebe Alanındaki Gelişmelere lkemizin Uyumu. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı 8, 19-41.
- Aydın, N., (2012). Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M., (2016). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık,.

- Aydın, N., (2006). *Bankacılık Uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.
- Ball, L.M. (2009). *Money Banking and Financial Markets*. New York: Worth Publishers.
- Bayri, O., (2010). Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartlarına Göre Bilançonun Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi. *İSMMM Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 98, s. 97-105.
- BDDK, (2005). Bankacılık Kanunu, 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Resmi Gazete Sayısı: 25983, Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/15405411_sayili_bankacilik_kanunu.pdf, s.3-4.
- BDDK, (2006a). Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 21.12.2006, Resmi Gazete No: 26333.
- BDDK, (2006b). Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 01.11.2006 Tarih ve 26333 Sayılı RG., Md.13.
- BDDK, (2010). Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, Çalışma Tebliği, 13-29. Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, «http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/15279C8914BD.pdf»
- BDDK, (2013). Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, 28.06.2013 Tarih ve 28337 Sayılı R.G., Md.3.
- BDDK, (2014). Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, Çalışma Tebliği, Ankara: BDDK Yayınları.
- BDDK, (2017). Finansal Piyasalar Raporu, Sayı.44, Aralık. Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64>
- BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Sayı.12, Aralık 2008. BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Sayı.16, Aralık 2009.
- Berk, N., (2010). *Bankacılıkta Finansal Yönetim*. (10.baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bolak, M., (2015). *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetlerde Portföy Analizi*. İstanbul: Beta.
- Boot, W. ve Simon, G., (1993). Bank Regulation, Reputation, and Rents: *Theory and Policy. Capital Markets and Financial Intermediation*, ss. 292-319.
- Boratav, K., (2001). 2000-2001 Krizinde Sermaye Hareketleri. İşletme ve Finans Dergisi, 16(186), Erişim Tarihi: 14 Aralık 2017, http://bilkent.edu.tr/~yeldanbs/Yazilar_Uye/Boratav_agu01.

- Boratav, K., (2002). Bir Krizin Kısa Hikâyesi, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Boratav, K., (2017). *Türkiye İktisat Tarihi*. İstanbul: İmge Yayınevi.
- Canbaş, S. ve Doğukanlı, H., (2001). *Finansal Pazarlar Finansal Kurumlar ve Sermaye Pazarı Analizleri*, İstanbul: Beta Basım.
- Coşkun, M., (2006). Para ve Sermaye Piyasaları, Ankara: Detay Yayınları.
- Coşkun, Y., (2008). *Bankalarda Öz Disiplin Süreçlerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- Çabuk, A., Lazol, İ., (2012). *Mali Tablolar Analizi*. (12.Baskı), Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çankaya, F. ve Öz, M., (2001). *Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi: Kamu ve Özel Sermayeli Ticaret Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi*, İstanbul: TBB (Türkiye Bankalar Birliği) Yayınları.
- Çelik, P., (2004). *Bankaların Risk Derecelendirmesi*. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.
- Çelik, S., (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ölçümü: Parametrik ve Parametrik Olmayan Modellerin Karşılaştırılması . *Bankacılar Dergisi* (82), 88-106.
- Çetin, A.C. ve Bıtırak, İ. A. (2010). Banka Kârlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarında Bir Uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 77-93.
- Çiftçi, Ö., (2009). Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı Bankalar ve Performans Etkileri, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 89-97.
- Delice, G. 2003. Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1) 57-81.
- Doğan, İ. Ç. (2013). Katılım Bankaları Performans Analizi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 11- 23, 31-37.
- Eğilmez, M. ve Kumcu, E. (2001). *Krizleri Nasıl Çıkardık?* 11.Baskı. İstanbul: Creative Yayıncılık.
- Eleren, A., Özgür, E. (2006). Türkiye’de Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarının Veri Zarflama Yöntemi ile Etkinlik Analizlerinin Yapılması. *Afyon Kocetepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, VIII (2), 53-76.
- Er, B., (2012). Türkiye’deki Ticari Bankalar ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Etkinlik Analizi: 2005-2010 Dönemi Değerlendirmesi. *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 26 (3-4), 365-387.
- Erdoğan, E., (2002). Bankaların Mali Performanslarının Lojistik Regresyon ile Analizi ve İleriye Yönelik Tahmini ile Bir Uygulama. Yayımlanmamış Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Erdönmez, P. A., (2003). Türkiye’de 2001 yılındaki mali kriz sonrasında kurumsal sektörde yeniden yapılandırma. *Bankacılar Dergisi*, 47, 38-55.
- Ersoy, H. (2008). Finansal risk ortamında bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması, Türkiye uygulaması. Uluslararası Finans-Küresel Dalgalanmalar ve Finans Sektörüne Yansımalar Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri.
- Eyüpgiller, S., (2003). *Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi*. (8.Baskı). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yay.
- FASB, (2017). Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2017. <http://www.fasb.org/pdf/con1.pdf>
- Gökmen, B., (2007). Bankalarda Finansal Tablolar Analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Greuning, H.V. ve Bratanovic, S., (2003). Analyzing and Managing Banking Risk: a framework for assesing corporate govornance and financial risk. World Bank Group.
- Gülhan, Ü., (2009). Bankacılık Sektöründe Karlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güloğlu, B. ve Altunoğlu, E., (2002). Finansal Serbestleşme Politikaları ve Finansal Krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye Krizleri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 27, Ekim, Erişim Tarihi: 12 Aralık 2017. <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/Finvekriz1.pdf>.
- Güney, A., (2010). *Banka İşlemleri*. İstanbul: Beta Basım.
- Gürel, E, Burcu E., Gürel, B. ve Demir, N., (2012). Basel III Kriterleri. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, S.2- 3, 16-28.
- Hiç, M., (1994). *Para teorisi ve politikası*. İstanbul: Filiz.
- Kale, S., (2009). Veri Zarflama Analizi ile Banka Şubelerinin Performansının Ölçülmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaayhan, İ., (2008). Bankalarda Performans Değerlendirme ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Üzerinde Bir Uygulama. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karluk, R., (2007). *Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşümü*. 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayın.
- Kaya, F., (2012). *Bankacılık giriş ve ilkeleri*. İstanbul: Beta Yayın.
- Kazgan, G., (2005). *Küreselleşme ve Ulus-Devlet Yeni Ekonomik Düzen*. 4.Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kesimli, İ., (2012). *Genel Muhasebe*. Paradigma Akademi Yayınları.

- Kolb, R., & Rodrigez, R. (1996). *Finansal Yönetim*, (Çev.: Ali İhsan Karacan), Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayın.
- Köse, T., (2009). *Bankalarda Mini Şube Organizasyonu Üzerine Bir Model*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Köse, Y., (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları/Finansal Tabloların Sunuluşu /TMS 1*. Yayın no 52, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları
- Kuzu, H. (2007). Türk bankacılık sektöründeki yeniden yapılanmaların tarihsel gelişim içerisinde analitik olarak incelenmesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(4), 27-38.
- Maechler, A.M. ve Ong, L.L. (2009). Foreign Banks in the CESE Countries: In for a Penny, in for a Pound?, *IMF Working Paper*, WP/09/54, March 2009.
- Motta, M. ve Norman, G., (1996). Does Economic Integration Cause Foreign Direct Investment. *International Economic Review*, 37, November, 757-783.
- Öçal, T. ve Çolak, Ö. F. (2016). *Para ve Banka*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Önce, S., (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması içinde Kavramsal Çerçeve*. Yayın no 52, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları.
- Örten, R., Bayırlı, R. ve Altay, A., (2010). Finansal Araçların IAS39'a göre değerlemesi, kaydedilmesi. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, (s. 71-124). İstanbul.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A., (2015). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. (6.baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özata, Y., (2010). Türk Bankacılık Sisteminin Gelişimi ve Yabancı Bankaların Sistem İçindeki Rolü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özatay, F., (2009). *Finansal Krizler ve Türkiye*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özdemir, M., (2012). *Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Özgür, E., (2007). Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları İle Rekabet Edebilirliği. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Özsoy, İ. (2009). İktisadî adamdan toplum adamına (from economic man to the man of society), *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 177-206,
- Özulucan, A. ve Deran, A., (2009). Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 85-108.
- Parasız, İ., (2007). *Modern Bankacılık: Teori ve Uygulama*. İstanbul: Banksis.
- Parasız, İ., (2009). *Para banka ve finansal piyasalar*. (9.Baskı) Bursa: Ezgi.

- Rodrik, D.ve Velasco, A., (1999). Short Term Capital Flow. NBER Working Paper, 7364: 352. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2017. «http://www.nber.org/reporter/april99/rodrikandvelascu_april99.html»
- Savcı, M., (2017). *Mali Tablolar Analizi*. 5. Baskı, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Sayım, İ., (2008). *Para, Finans ve Kriz*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Sevilengül, O., (2001). *Banka Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sevilengül, O., (2012). *Genel Muhasebe*, 15. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Seyrek, İ. H., Ata, H. A. (2010). Veri Zarflama Analizi ve Veri Madenciliği ile Mevduat Bankalarında Etkinlik Ölçümü. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 4 (2), 67-84.
- Sungur, T., (1999). Bankacılar için banka tekniği işlemleri. İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Süer, Ö., (2008). Will Foreign Bank Entry Lead To Sounder Banks In Turkey?, *Journal Of Business And Behavioral Sciences*, Vol.19, No.1, 133-146.
- Şahin, H., (2009). *Türkiye Ekonomisi* (Onuncu baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 532, 526.
- Şahin, S., (2011). *Yabancı Sermayenin Türk Bankacılık Sektörünün Mali Performansı Üzerindeki Etkileri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Takan, M. ve Boyacıoğlu, M.A., (2011). Bankacılık: Teori, Uygulama ve Yönetim, Ankara: Nobel Yayınları.
- TBB, (2011). Türkiye bankalar birliği. Banka ve sektör bilgileri. Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Kurum_Bilgileri/Kurum_Bilgileri.aspx.
- TBB, (2013). Türkiye Bankalar Birliği. Bankalarımız 2013. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği. [https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/--2013---turkiye%60de-bankacilik-sistemi-\(1958%E2%80%99den-itibaren\)-/2455](https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/--2013---turkiye%60de-bankacilik-sistemi-(1958%E2%80%99den-itibaren)-/2455).
- TBB, (2017a), Türkiye Bankalar Birliği Türkiye’de Bankacılık Sistemi, 1959 – 2017, Haziran, Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>
- TBB, (2017b), Türkiye Bankalar Birliği Faaliyet Raporu 2012-2016. Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64>.
- TBB, (2017c). Türkiye Bankalar Birliği. Türkiye’de Bankacılık Sistemi Banka Bazında Seçilmiş Tablolar https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/tumu/2071/Banka_Bazinda_Secilmis_Tablolar-Aralik_2016.zip

- TCMB, (2017). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Zorunlu karşılık oranlarına ilişkin kararlar. Erişim tarihi: 10 Aralık 2017, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politikasi/ZK>
- Tezer, Ö. ve Çolak, Ö. F., (2001). *Para ve Banka*. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- TMS, (2006). 1 Sıra no'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği, Resmi Gazete Tarihi: 26.12.1992, Resmi Gazete No: 21447 (M).
- Tolon, M., (2004). Ticari bankalarda pazarlama stratejilerinin uygulanması ve Türkiye' deki ticari bankalar üzerine bir araştırma. *Verimlilik Dergisi*, (4), 63-88.
- Toprak, M. ve Metin, C., (2012). *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Tunay, K. B. ve Silpar, A. M., (2006). Türk Tiarı Bankacılık Sektöründe Karlılığa Dayalı Performans Analizi - I. Türkiye Bankalar Birliği Araştırma Tebliğleri Serisi (2006 - 01).
- Turgut, A. (2007). Bankacılık ve KOBİ'ler için dönüm noktası: Basel II standartları. *Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (13), 29-44
- TDK, (2017). Türk Dil Kurumu. Türkçe sözlük. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2017. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BANKA.
- Türker, İ., (2009). Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (Ufrs) Paralelinde Yapılan Düzenlemelerin Finansal Tablo Kullanıcıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Uçar, M., (1999). *Banka Muhasebesi*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Uçkun, N., Girginer, N. (2011). Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi ile İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 46-66.
- Uygur, E., (2003). Kalkınma Ortamı. *Ekonomik Yaklaşım*, 14(49), 44-58.
- Ünal, S. (2009). "Bankacılıkta Özkaynak ve Getiri İlişkisi: Türkiye'deki Ticari Bankalar Üzerine Bir Uygulama. *Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, S. 530, (Nisan 2009), İzmir.
- Ünsal, A. ve Duman, S., (2005). Türkiye'deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırmalı Analizi. VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, ss.1-20.
- Varlık, C., (2009). İkiz Krizler: Para Krizleri İle Bankacılık Krizleri Arasındaki Bağlantılar. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 13(42),174-179.
- Velde, D.W. ve Bezemer, D. (2004). Regional Integration and Foreign Direct Investment in Developing Countries. Erişim Tarihi: 12 Aralık 2017. «http://www.odi.org.uk/iedg/projects/ec_prep2.pdf»

- Yahyaoğlu, N., (2011). Ticari bankacılıkta müşterilerinin banka seçimini etkileyen faktörler, *Pazarlama Dünyası*, 28(112), 3-11.
- Yaşa, A., (2008). Bankacılık Sektöründe Etkinlik ve Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Ölçülmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008,.
- Yay, T., Yay, G.G. ve Yılmaz, E., (2001). *Küreselleşme Sürecinde Finansal Krizler Ve Finansal Düzenlemeler*. İstanbul: İTO Yayınları, Yayın No.2001/47.
- Yıldırım, M., (2008). *Banka Muhasebesi*, No. 258. Ankara: TBB Yayınları, s.429-430.

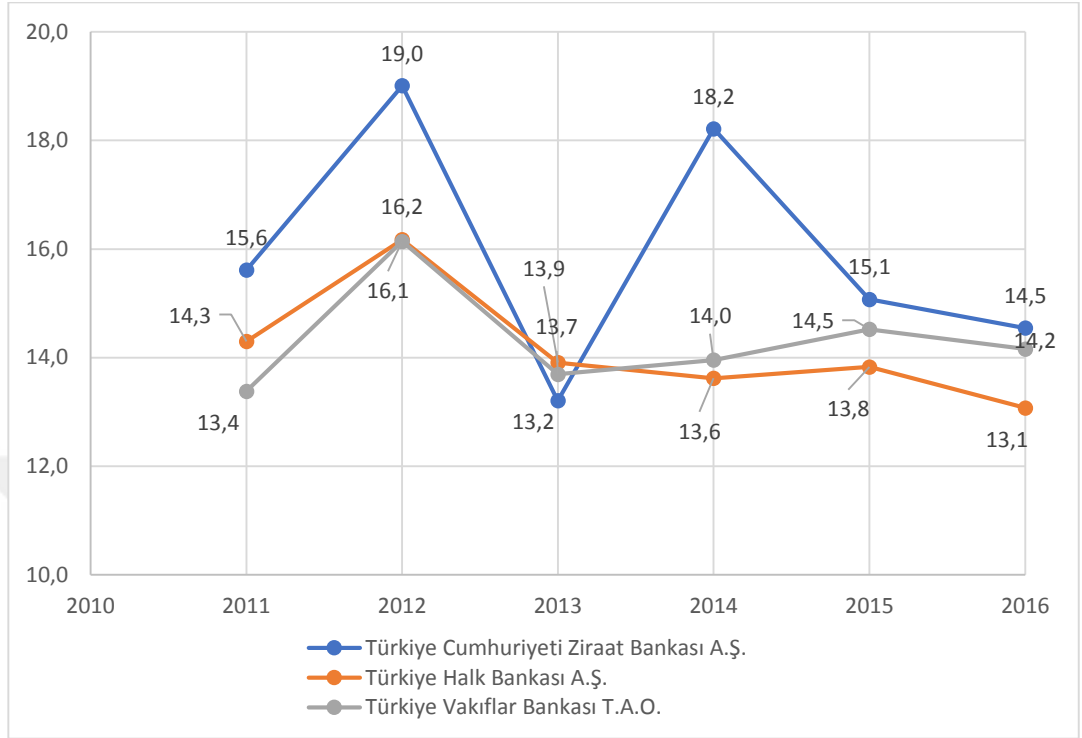

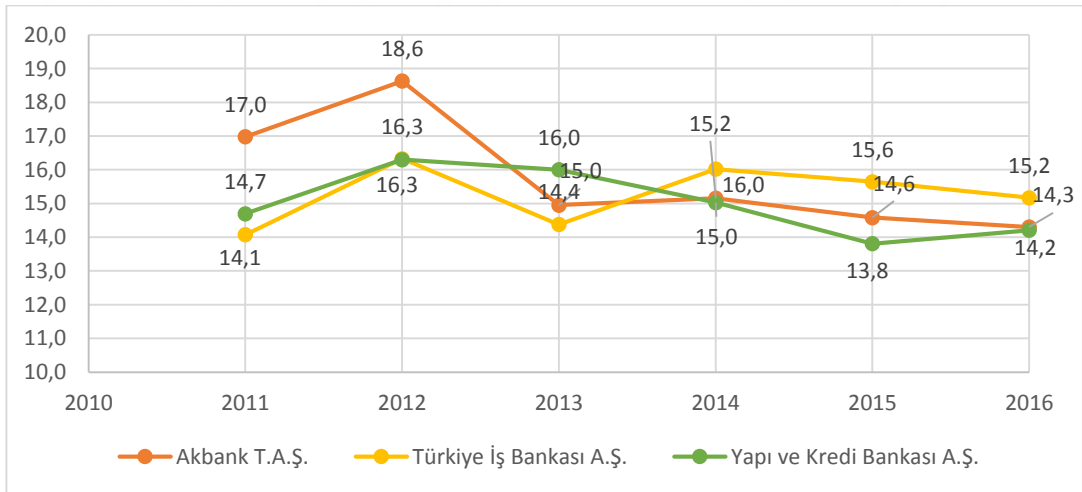
EKLER

Ek: 1: Seçilmiş Bankaların Standart Özsermaye Oranları (2011-2016).

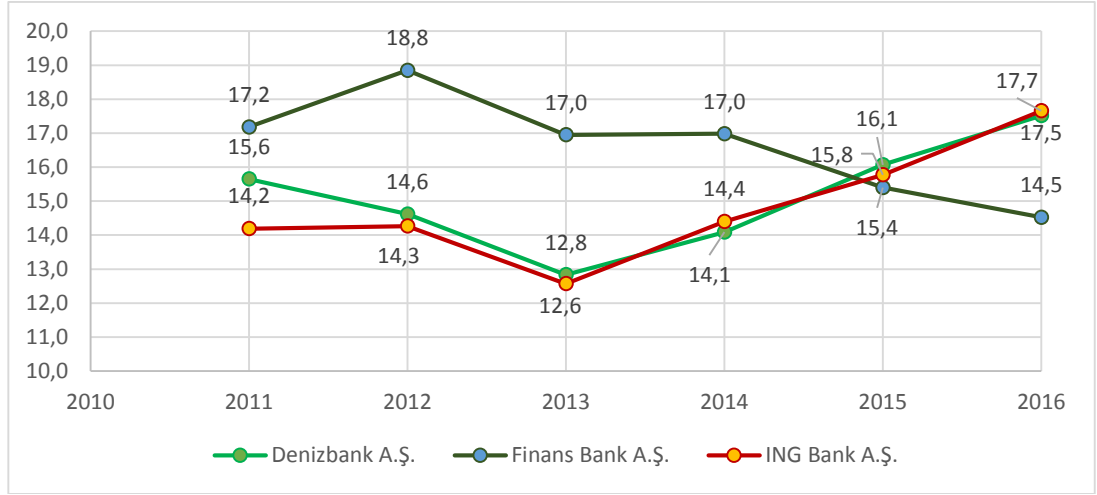
Şekil 1: Kamu Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Bulgular (2011- 2016).

Şekil 2: Özel Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Bulgular (2011- 2016).

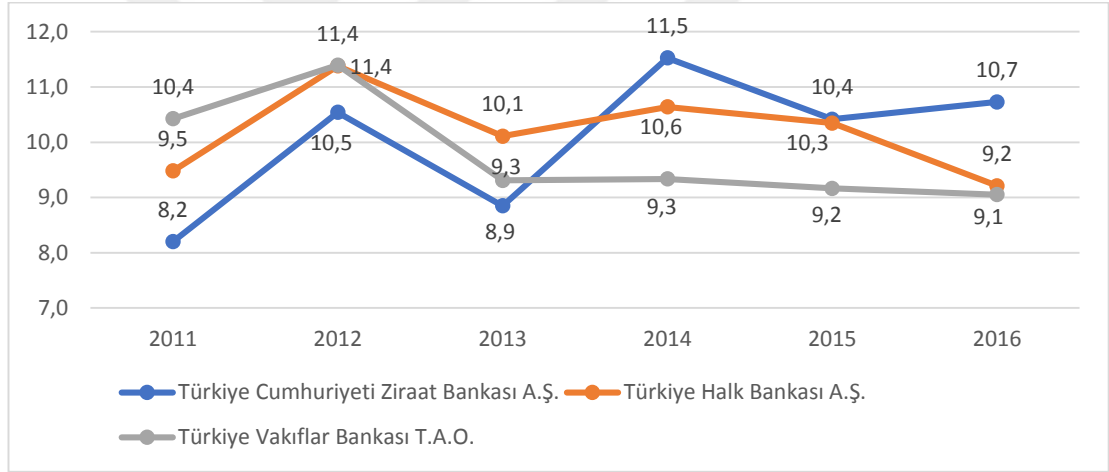

Şekil 3: Yabancı Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterliliklerine İlişkin Bulgular (2011- 2016).

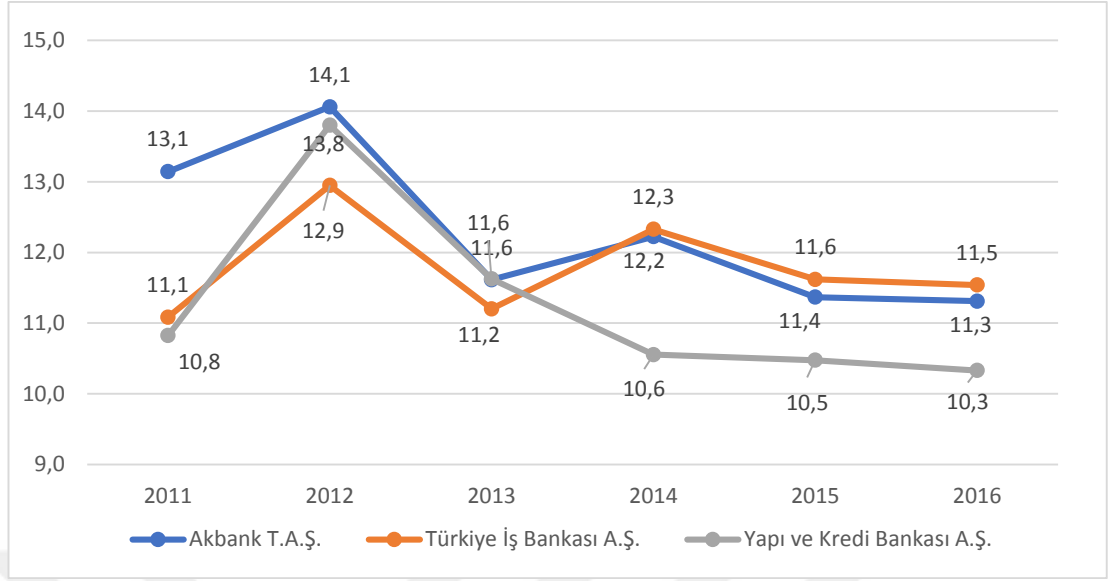

Ek: 2: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

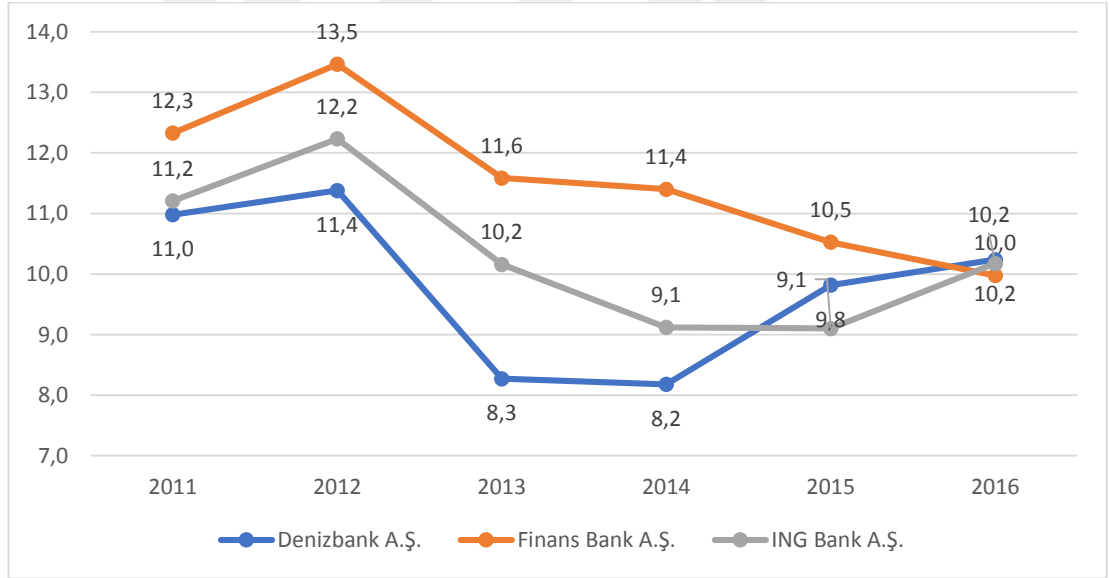
Şekil 4: Kamu Sermayeli Bankaların Özkaynakların/Toplam Aktiflere Oranı.

Şekil 5: Özel Sermayeli Bankaların Özkaynakların/Toplam Aktiflere Oranı.

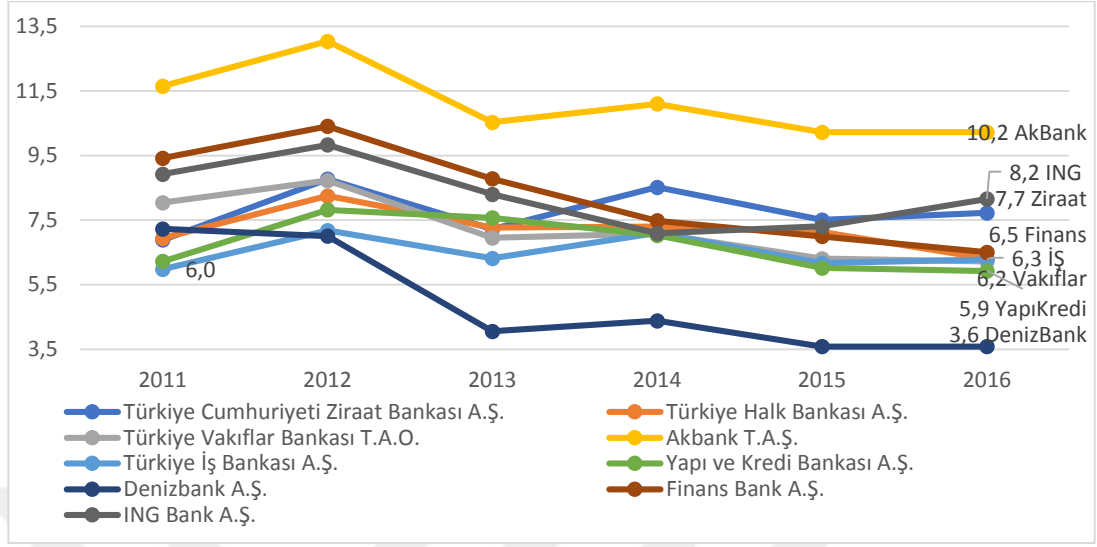

Şekil 6: Yabancı Sermayeli Bankaların Özkaynakların/Toplam Aktiflere Oranı.

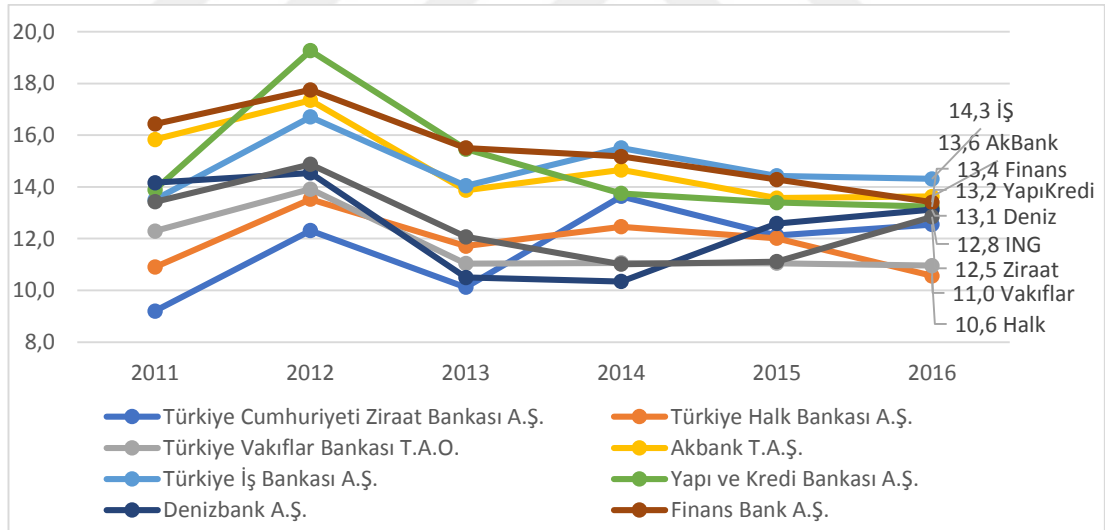
Ek 3: Seçilmiş Bankaların Özkaynakları-Duran Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Şekil 7: Özkaynaklar-Duran Aktifler/Toplam Aktifler.

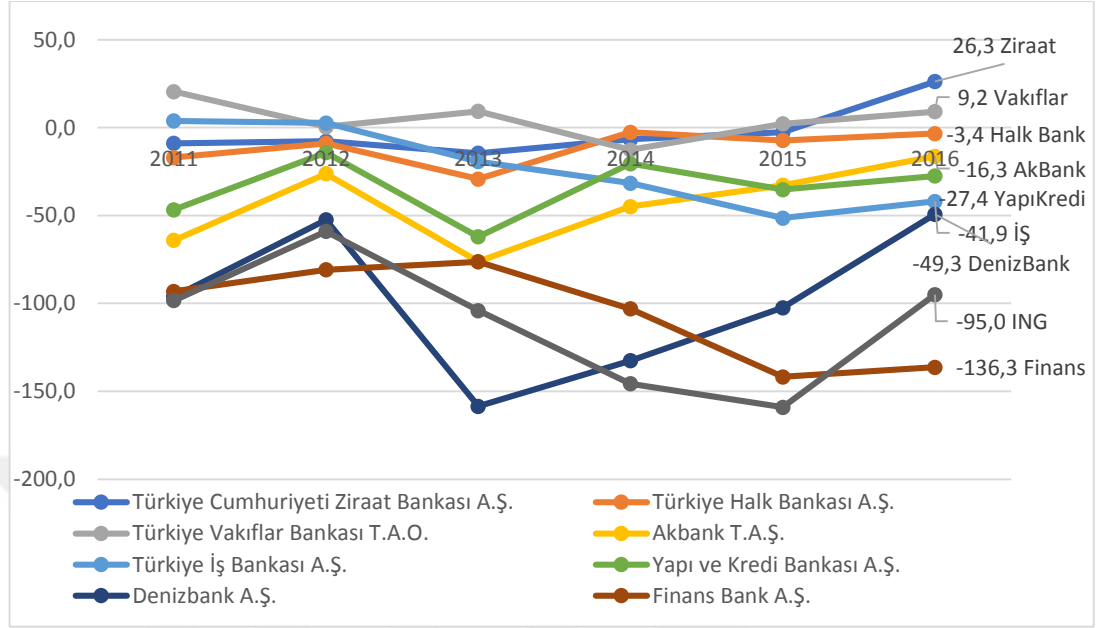
Ek 4: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklarının Toplam Mevduata Oranı (2011-2016).

Şekil 8: Seçilmiş Bankaların Özkaynaklarının Mevduat ve Dışı Kaynaklara Oranına ilişkin Bulgular.

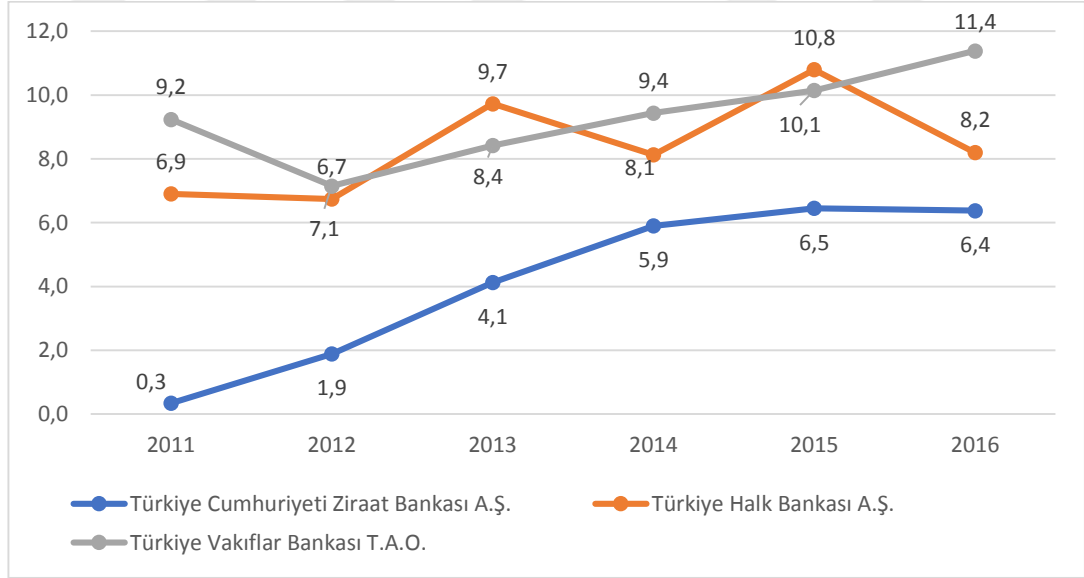
Ek 5: Seçilmiş Bankaların Net Bilanço Pozisyonlarının Özkaynaklarına Oranı (2011-2016).

Şekil 9: Kamu, Özel veYabancı Sermayeli Bankaların Net Bilanço Pozisyonunun Özkaynaklara Oranına ilişkin Bulgular.

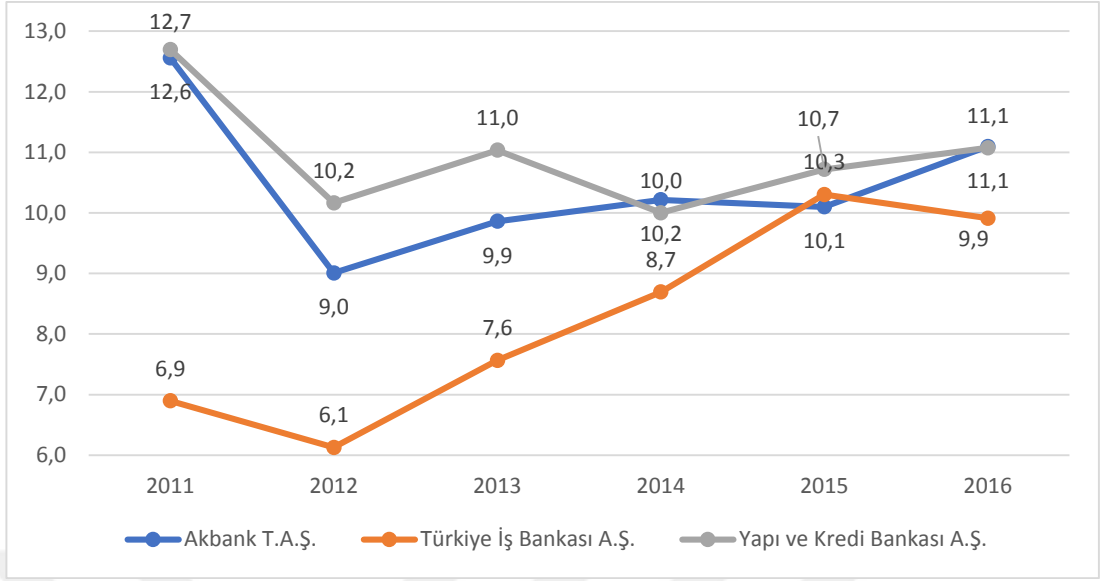

Ek 6: Seçilmiş Bankaların Bankaların Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

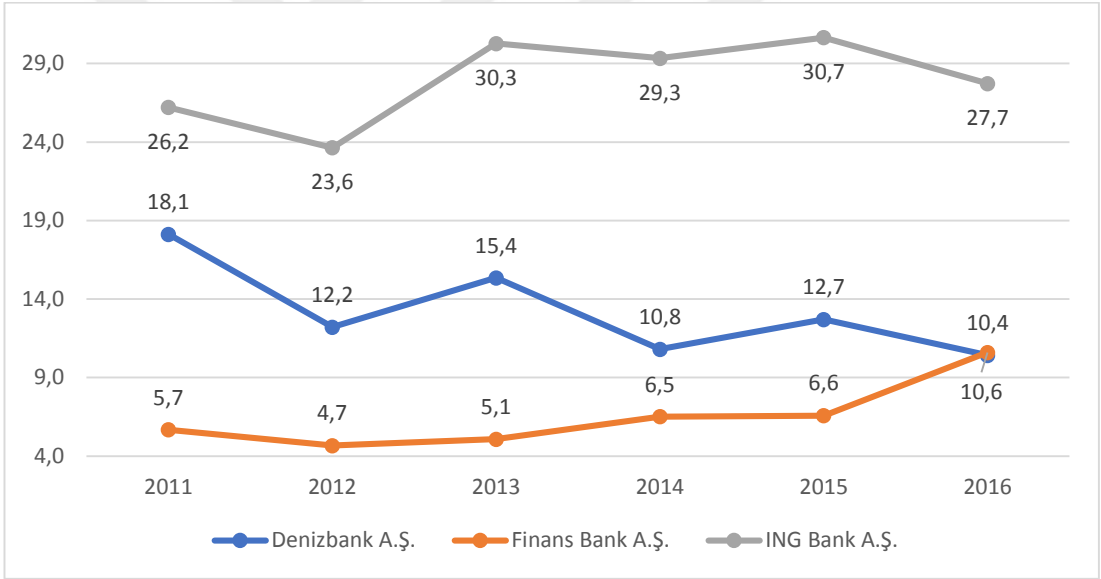
Şekil 10: Kamu Sermayeli Bankaların Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Şekil 11: Özel Sermayeli Bankaların Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

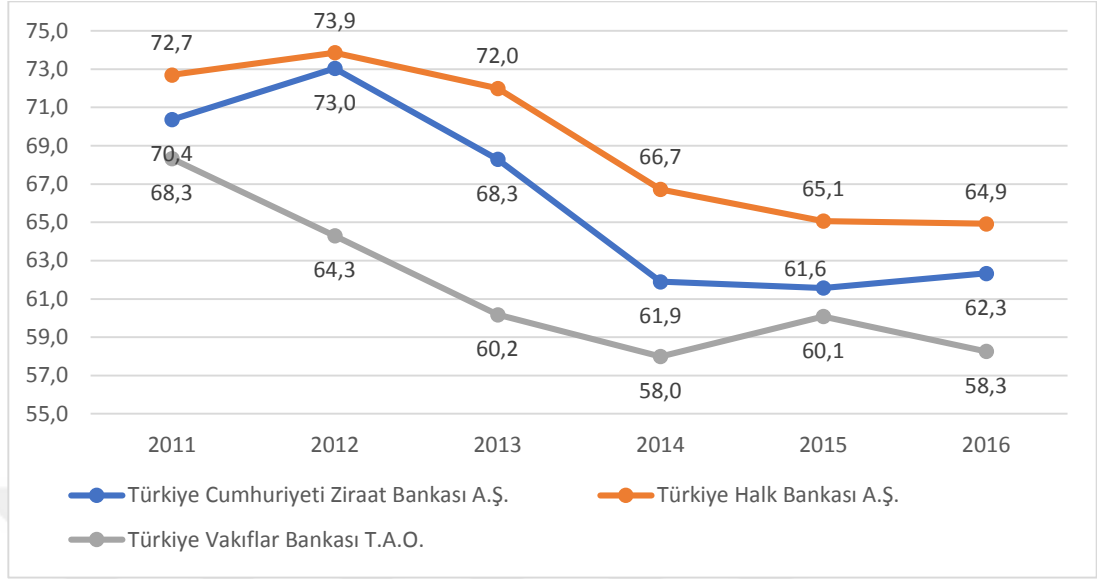

Şekil 12: Yabancı Sermayeli Bankaların Kredilerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

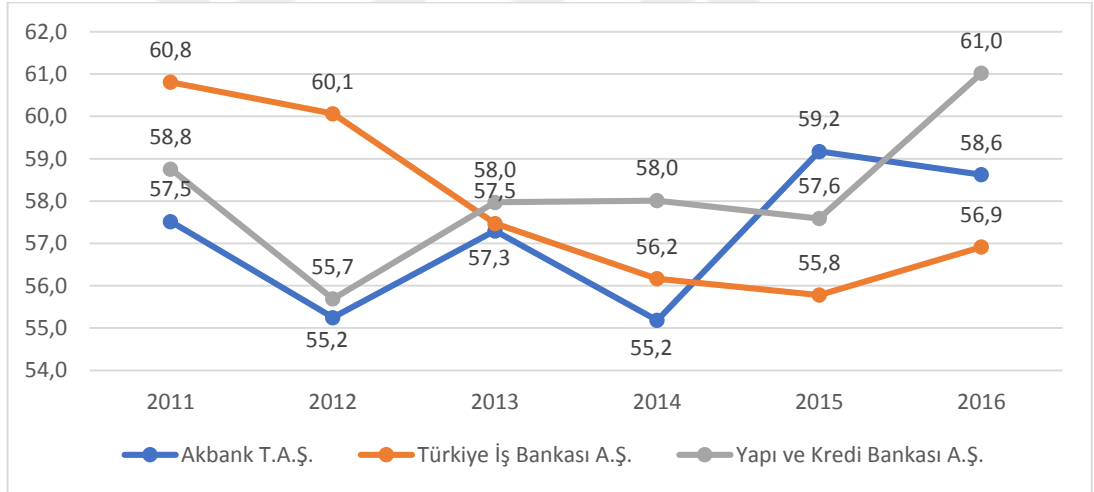

Ek 7: Seçilmiş Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

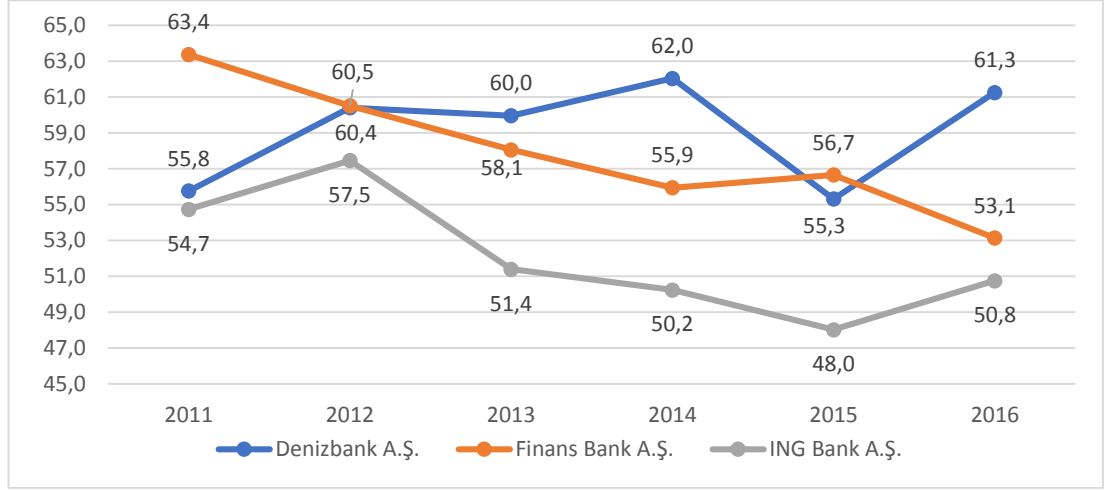
Şekil 13: Kamu Sermayeli Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Şekil 14: Özel Sermayeli Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

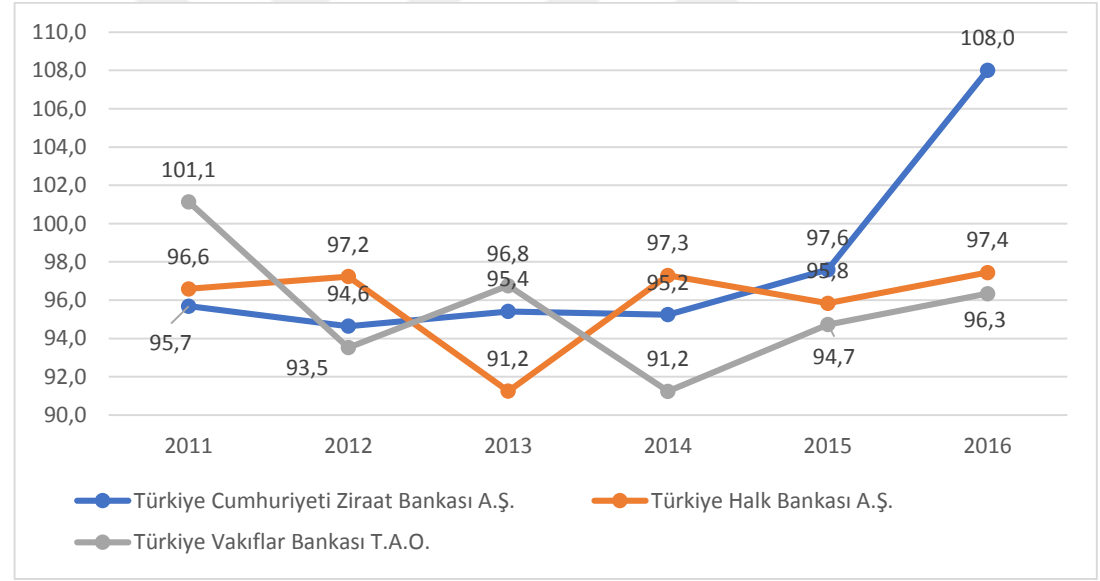

Şekil 15: Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam Mevduatlarının Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

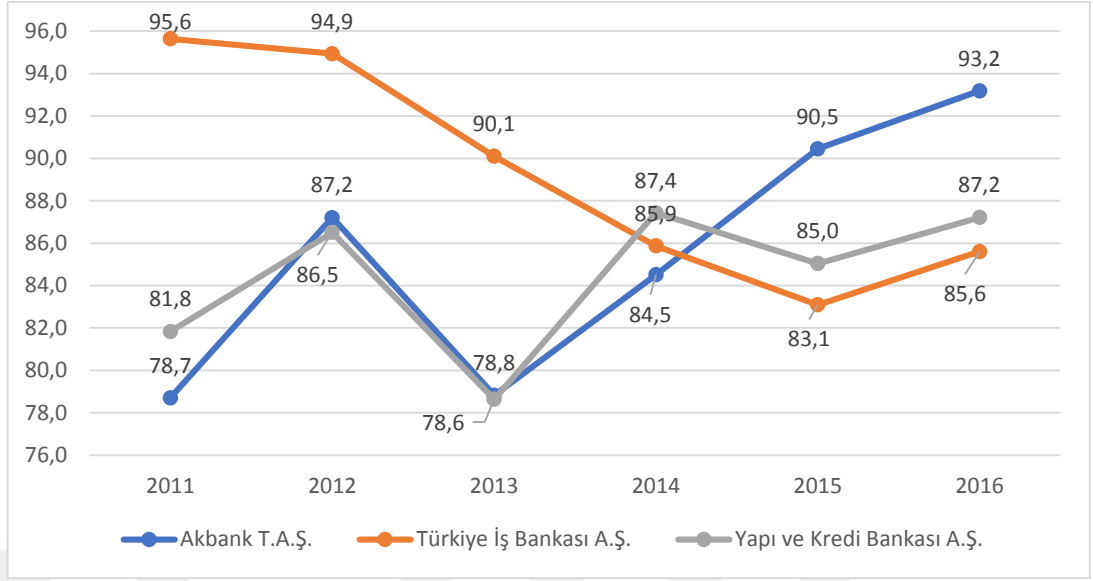

Ek 8: Seçilmiş Bankaların Döviz Aktiflerinin Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).

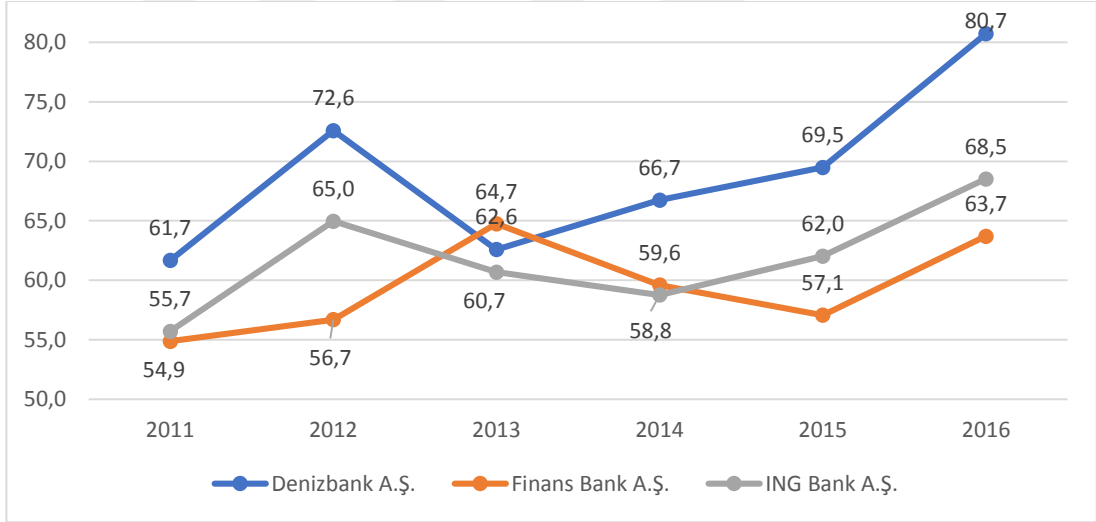
Şekil 16: Kamu Sermayeli Bankaların Döviz Aktifleri/Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).

Şekil 17: Özel Sermayeli Bankaların Döviz Aktifleri/Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).

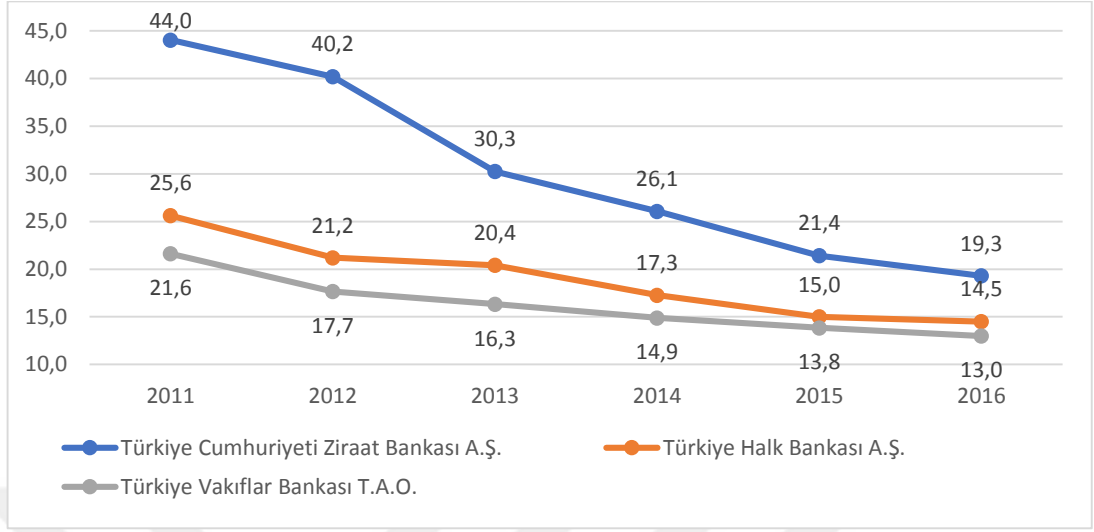

Şekil 18: Yabancı Sermayeli Bankaların Döviz Aktifleri/Döviz Pasiflerine Oranı (2011-2016).

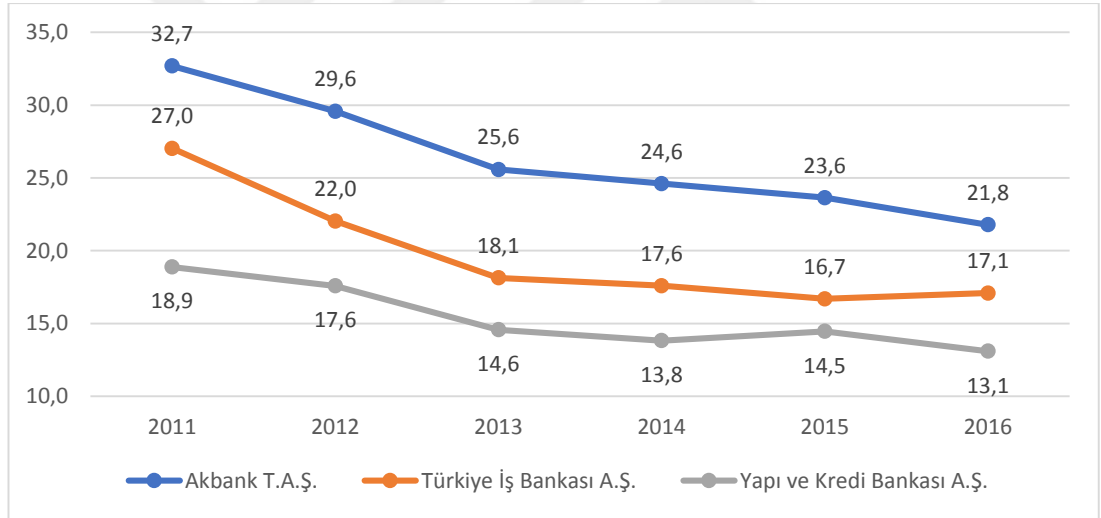

Ek 9: Seçilmiş Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

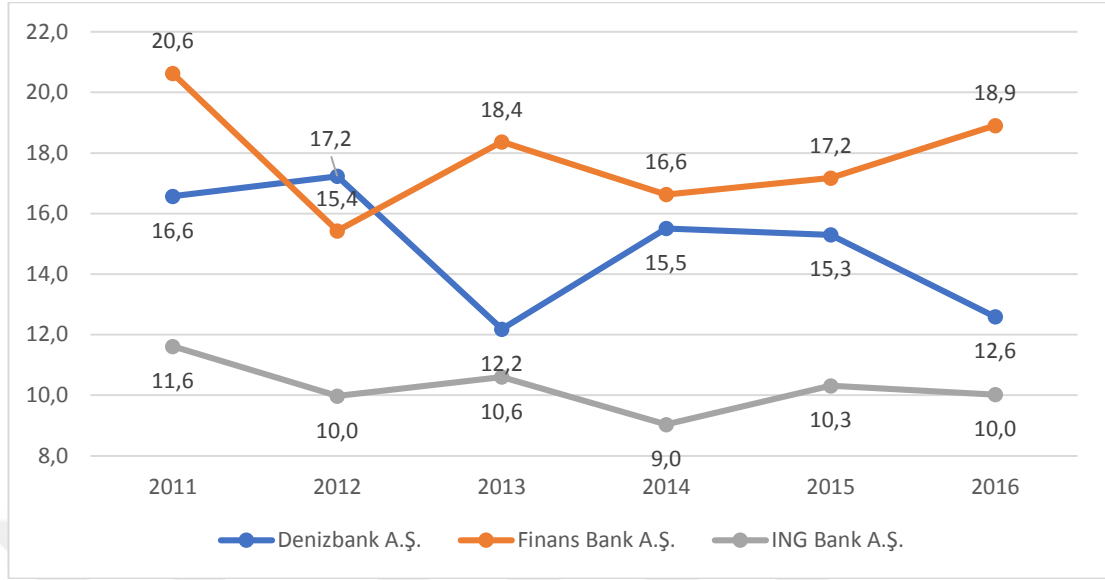
Şekil 19: Kamu Sermayeli Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Şekil 20: Özel Sermayeli Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

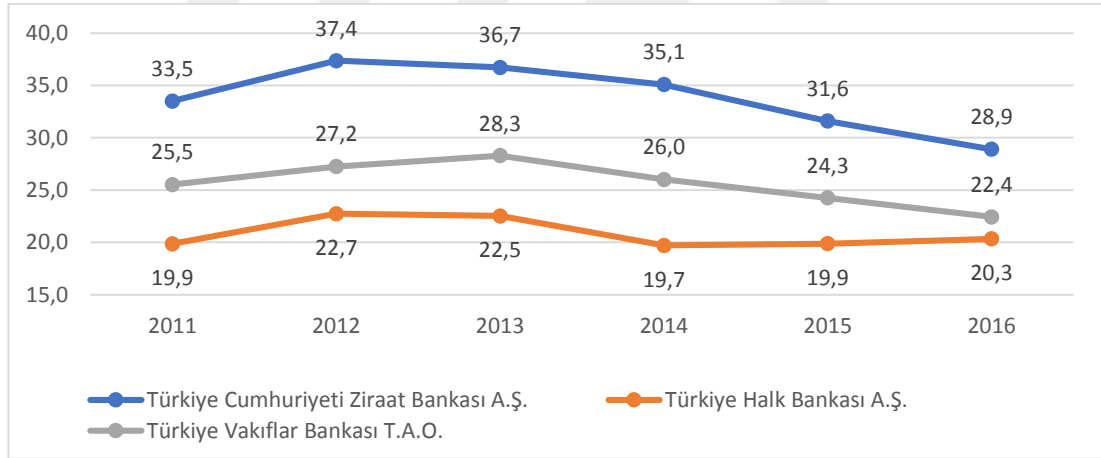

Şekil 21: Yabancı Sermayeli Bankaların Finansal Varlıkların (net) Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

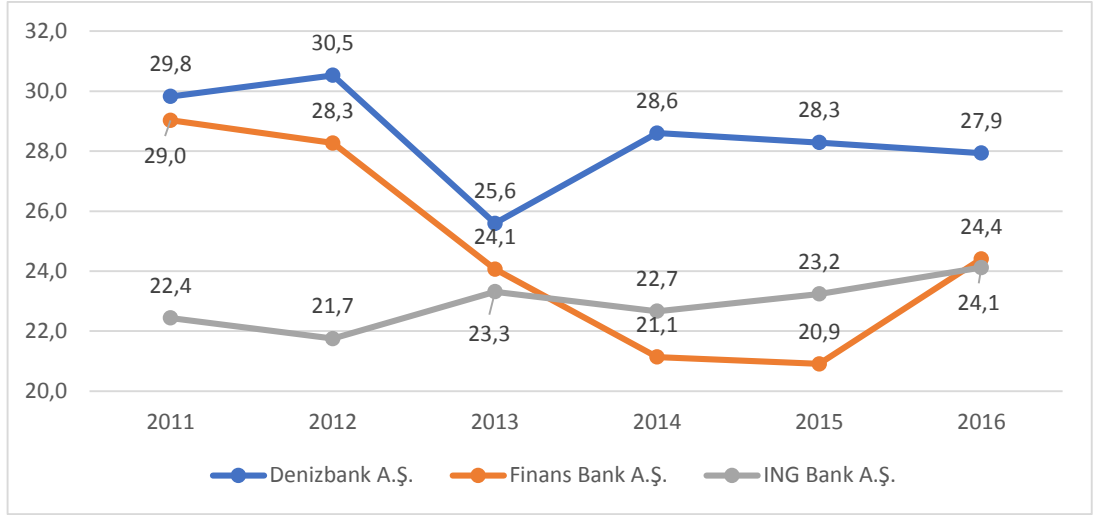

Ek 10: Seçilmiş Bankaların Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

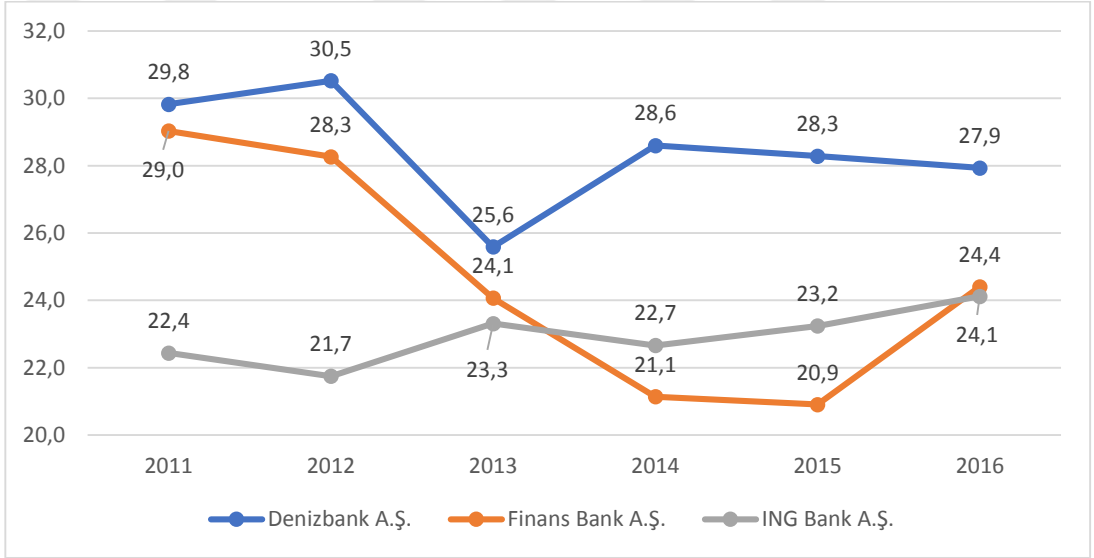
Şekil 22: Kamu Sermayeli Bankaların Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

Şekil 23: Özel Sermayeli Bankaların Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

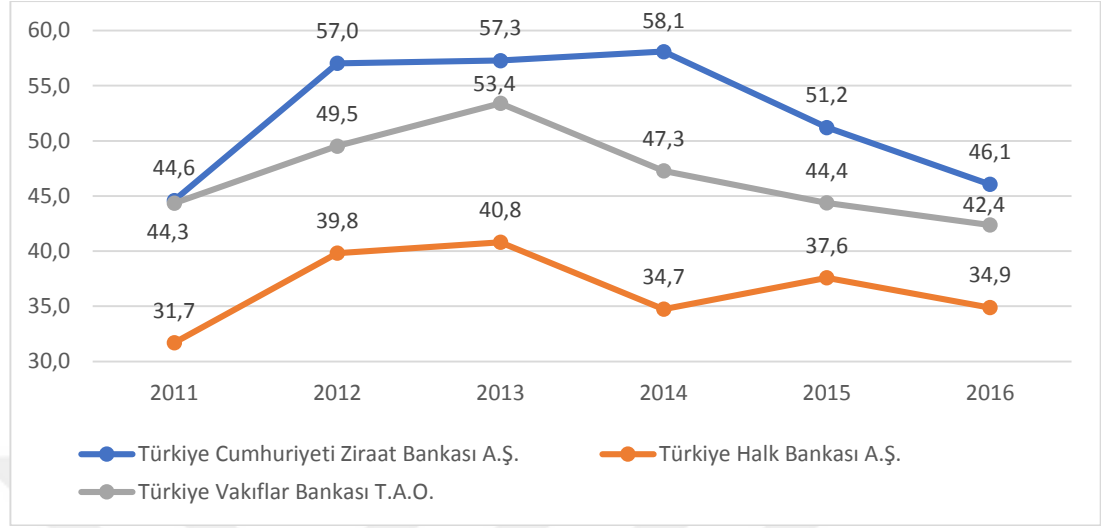

Şekil 24: Yabancı Sermayeli Bankaların Likit aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

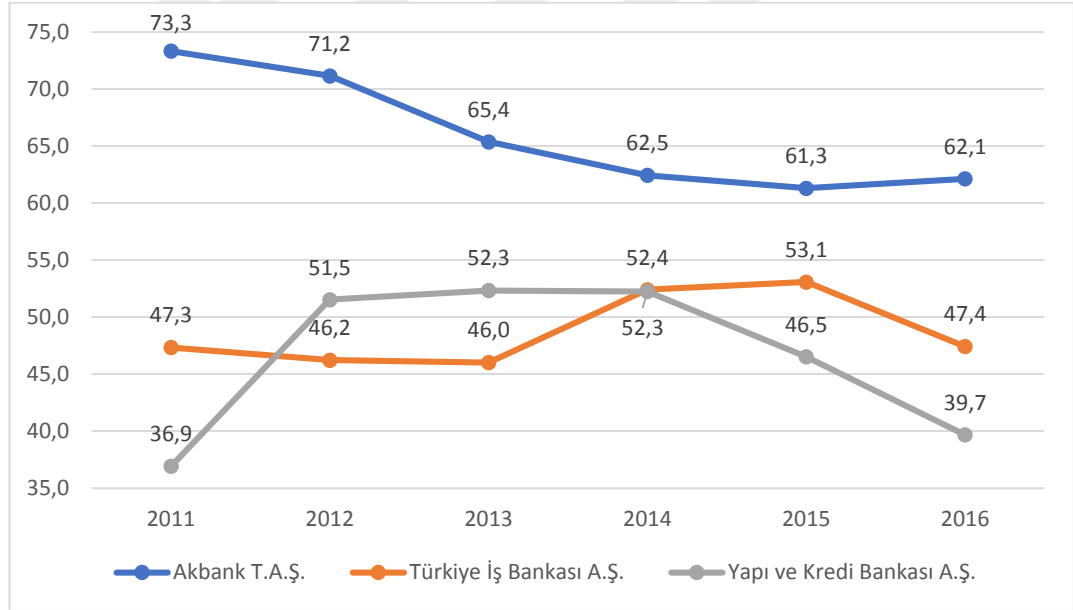

Ek 11: Seçilmiş Bankaların Likit aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranı (2011-2016).

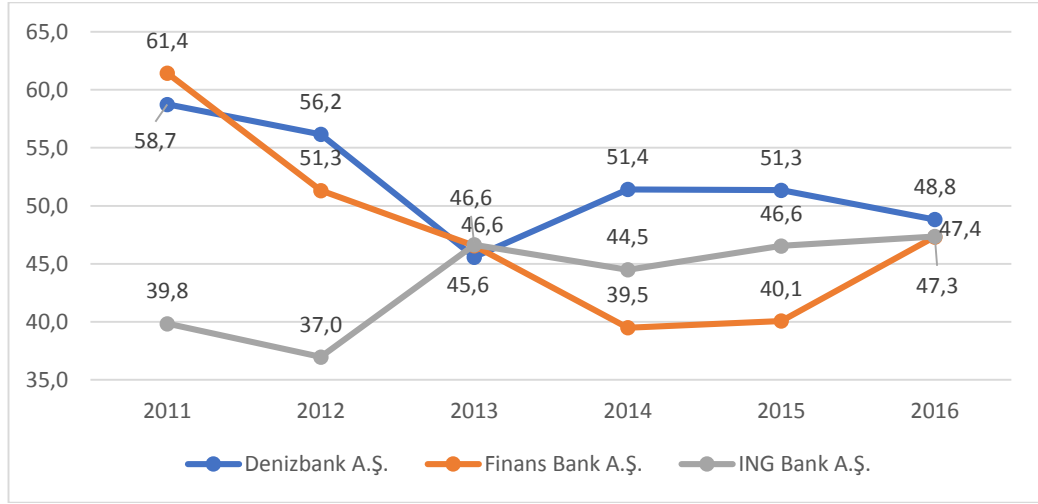
Şekil 25: Kamu Sermayeli Bankaların Likit aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranı (2011-2016).

Şekil 26: Özel Sermayeli Bankaların Likit aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerine Oranı (2011-2016).

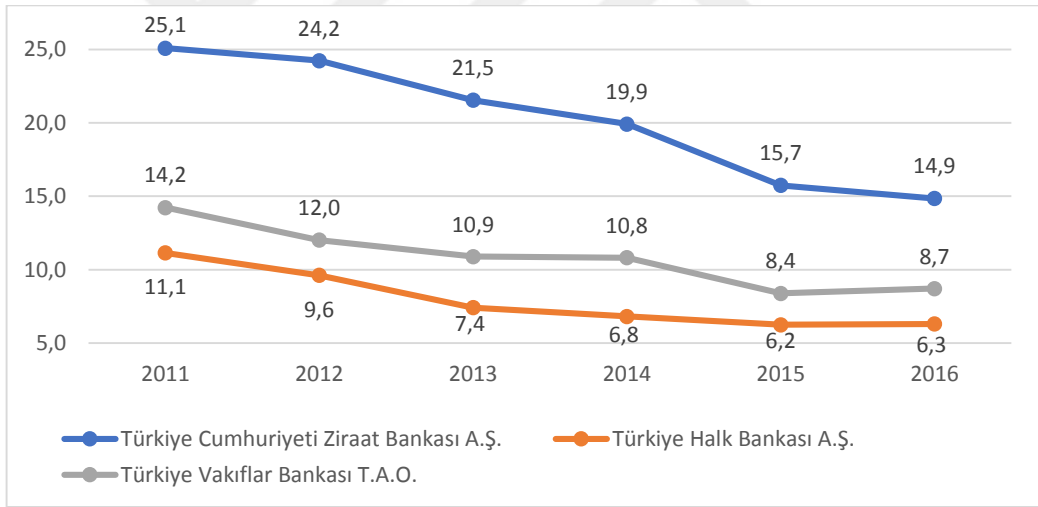

Şekil 27: Yabancı Sermayeli Bankaların Likit Aktiflerinin Kısa Vadeli Yükümlülüklerle Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

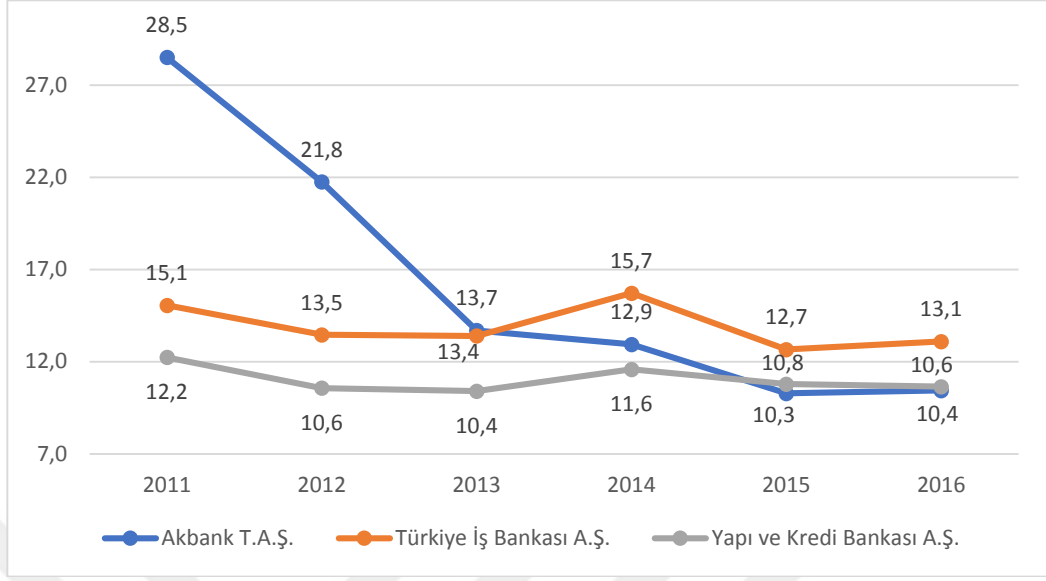

Ek 12: Seçilmiş Bankaların TL Cinsinden Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

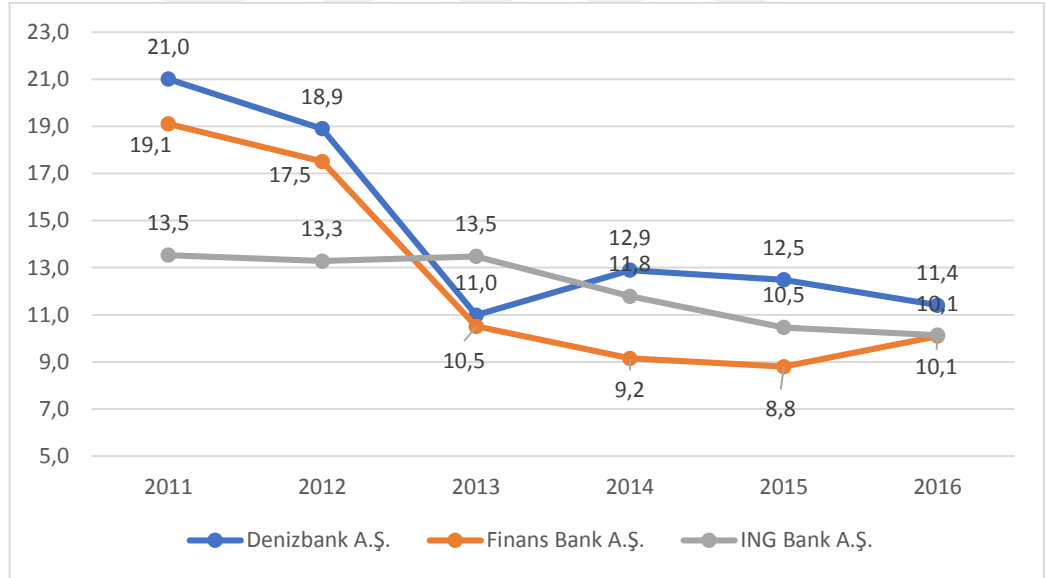
Şekil 28: Kamu Sermayeli Bankaların TP Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 29: Özel Sermayeli Bankaların TP Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

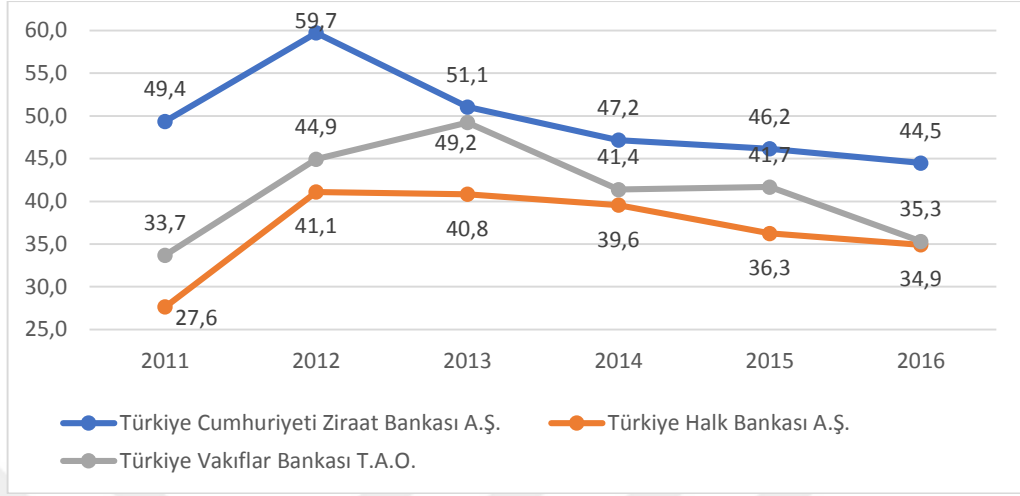

Şekil 30: Yabancı Sermayeli Bankaların TP Likit Aktiflerinin Toplam Aktiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

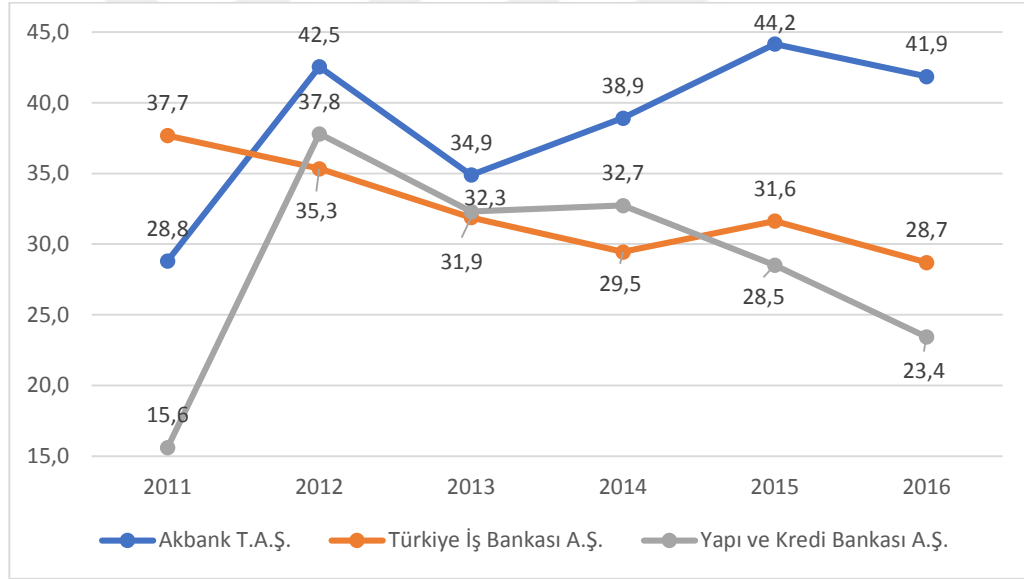

Ek 13: Seçilmiş Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP pasiflere Oranı (2011-2016).

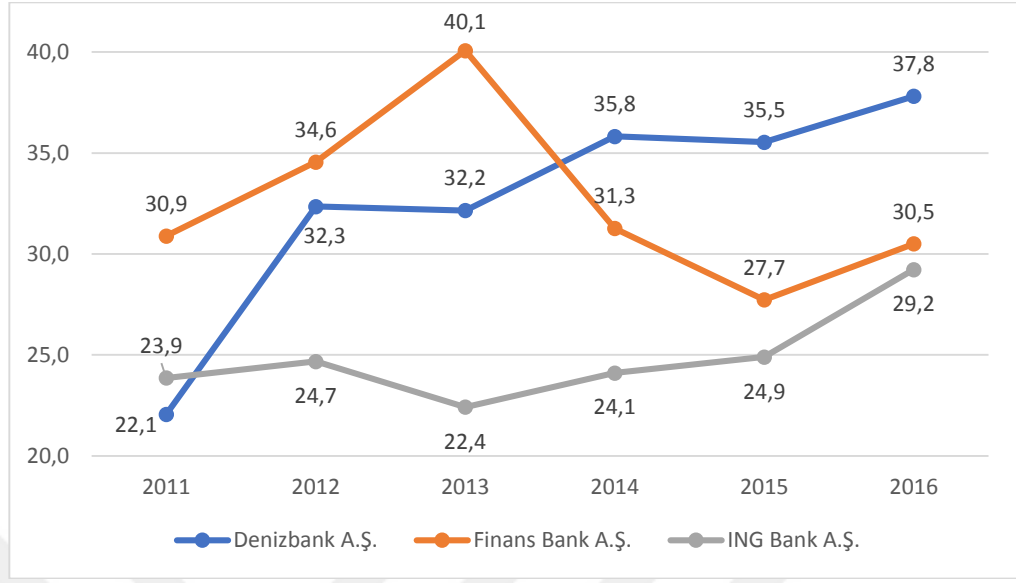
Şekil 31: Kamu Sermayeli Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP Pasiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 32: Özel Sermayeli Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP Pasiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

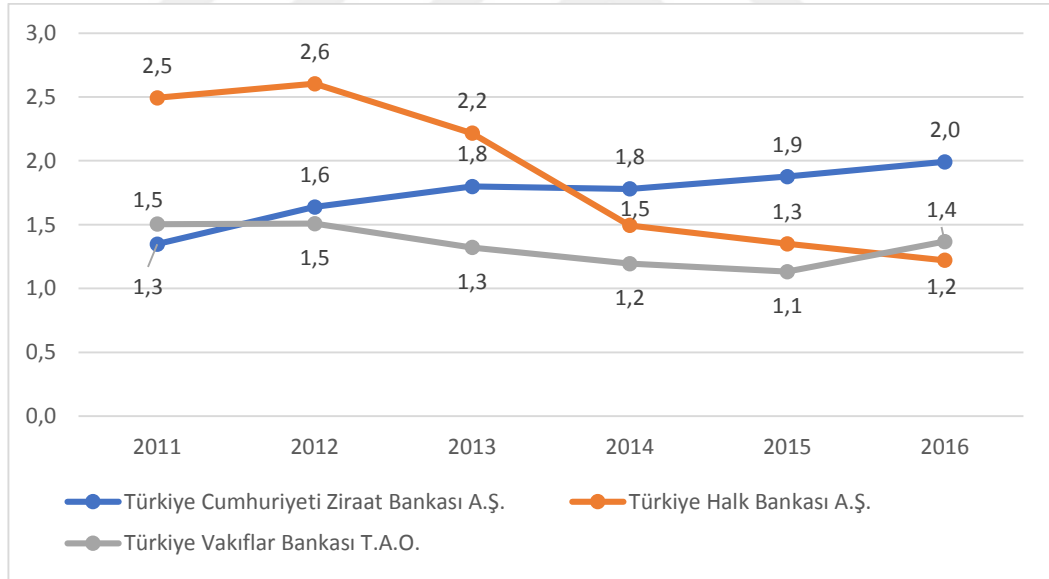

Şekil 33: Yabancı Sermayeli Bankaların YP Likit Aktiflerinin YP Pasiflere Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

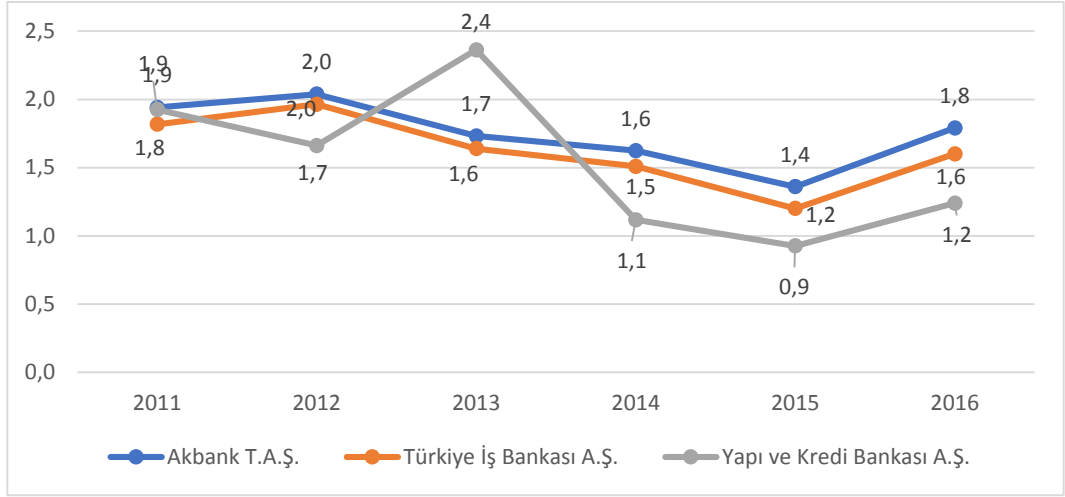

Ek: 14: Seçilmiş Bankaların Ortalama Aktif Karlılık Oranları (2011-2016).

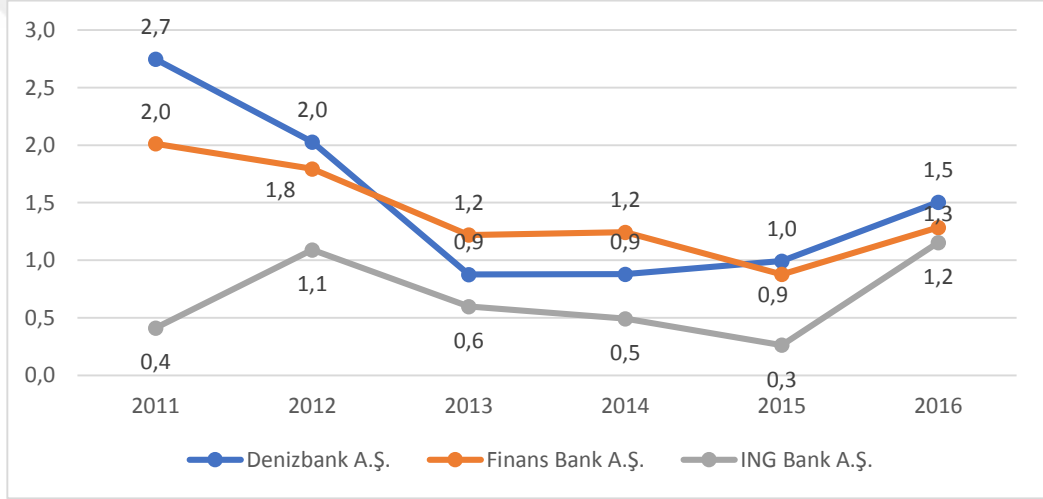
Şekil 34: Kamu Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 35: Özel Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

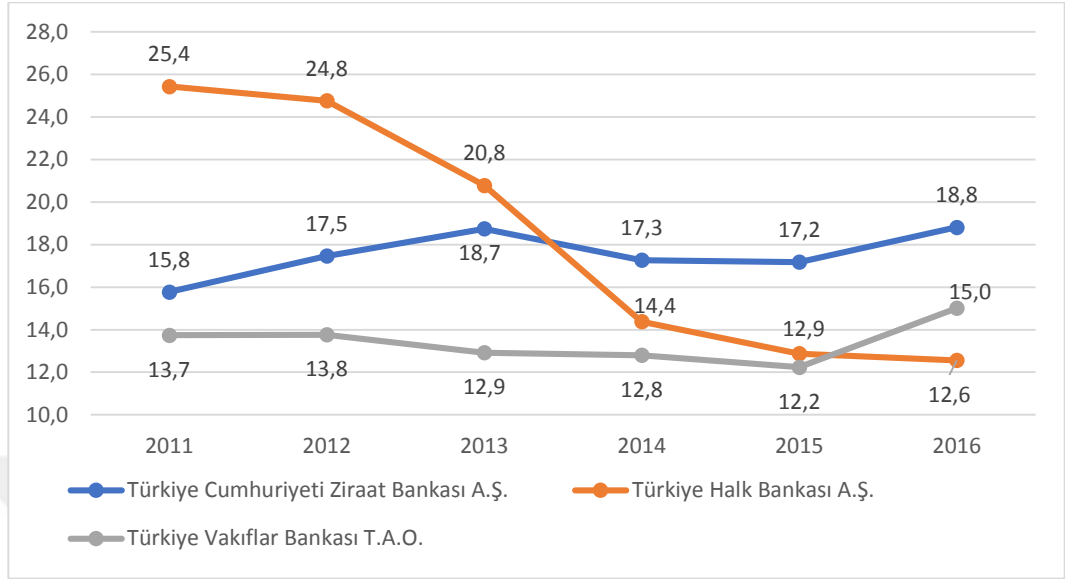

Şekil 36: Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Aktif Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

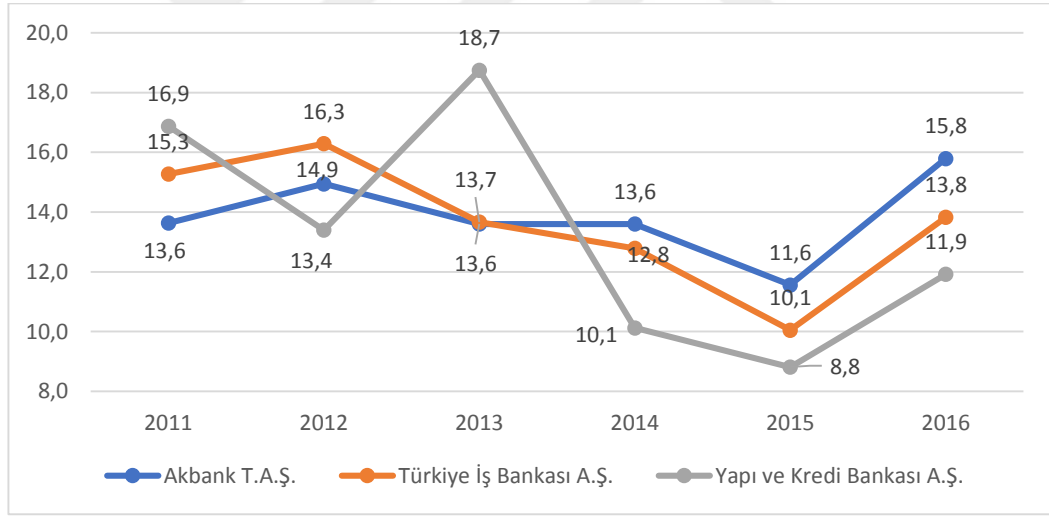

Ek: 15: Seçilmiş Bankaların Ortalama Özkaynak Karlılık Oranları (2011-2016).

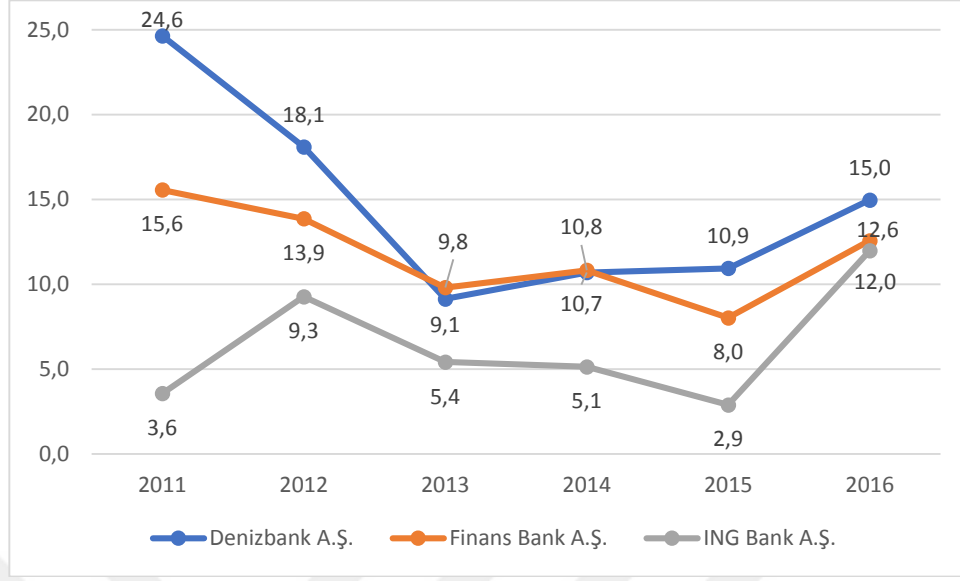
Şekil 37: Kamu Sermayeli Bankaların Ortalama Öz Kaynak Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 38: Özel Sermayeli Bankaların Ortalama Öz Kaynak Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

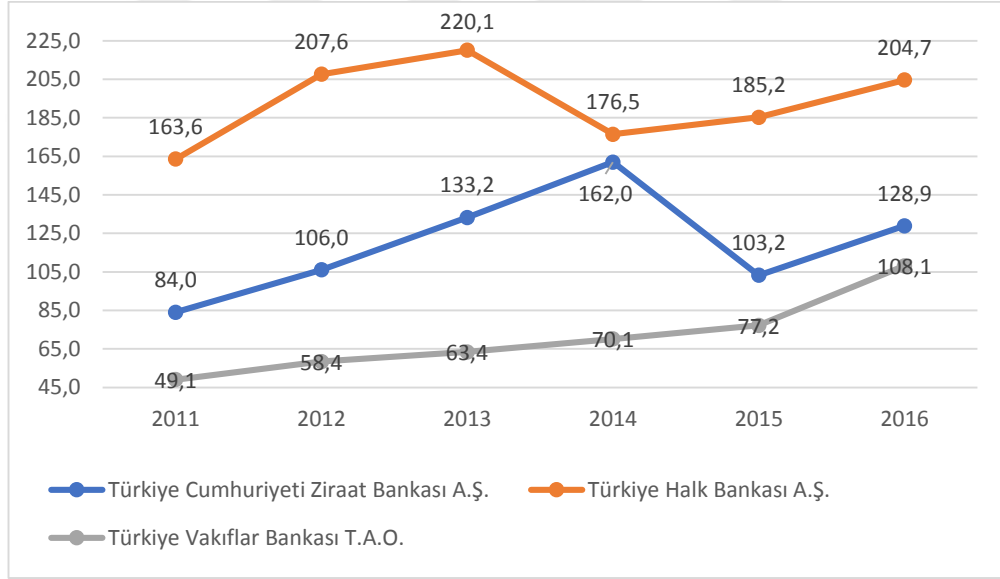

Şekil 39: Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Öz Kaynak Karlılığına İlişkin Bulgular (2011-2016).

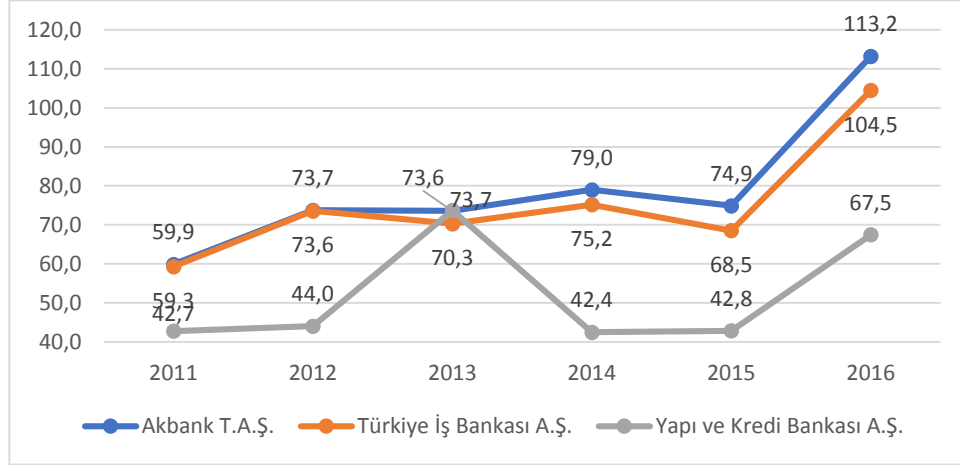

Ek 16: Seçilmiş Bankaların Net Dönem Karı'nın (zararı) Ödenmiş Sermayeye Oranı (2011-2016).

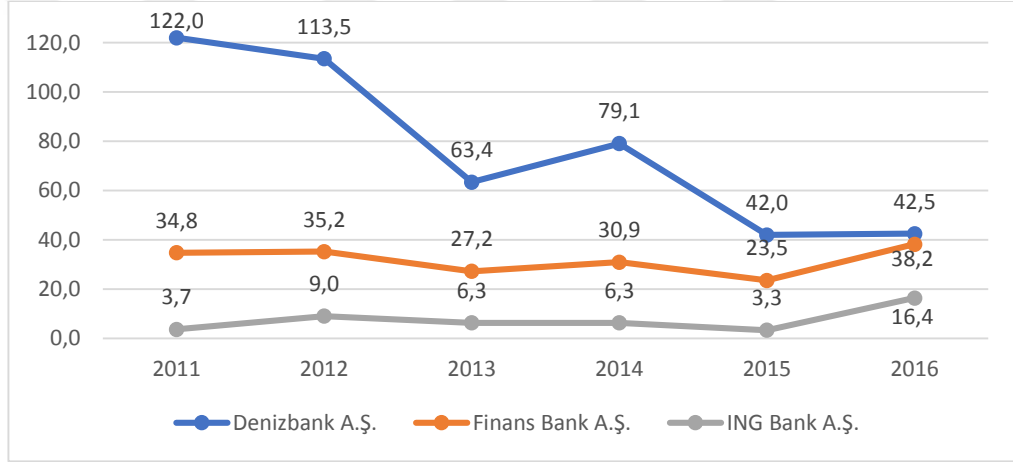
Şekil 40: Kamu Sermayeli Bankaların Net Dönem Karı'nın (zararı) Ödenmiş Sermayeye Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 41: Özel Sermayeli Bankaların Net Dönem Karı'nın (zararı) Ödenmiş Sermayeye Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

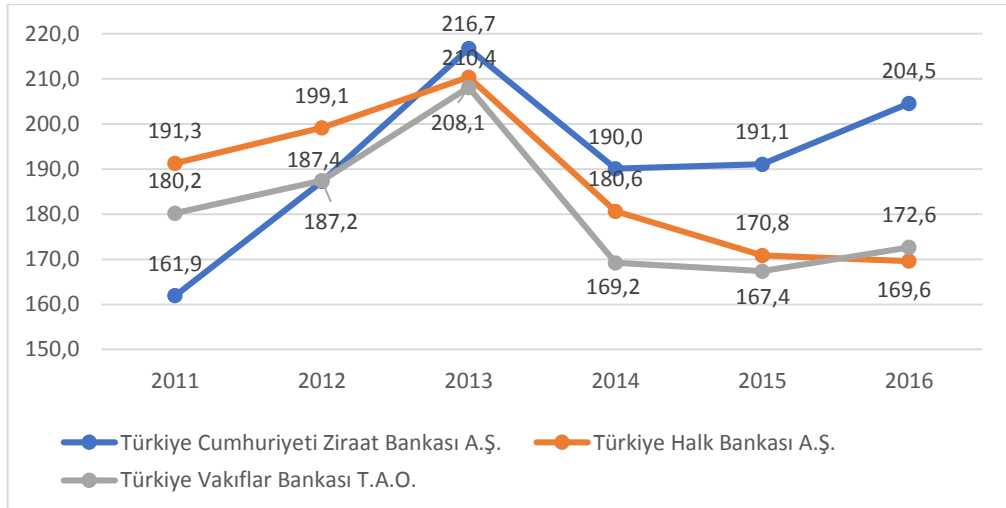

Şekil 42: Yabancı Sermayeli Bankaların Net Dönem Karı'nın (zararı) Ödenmiş Sermayeye Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

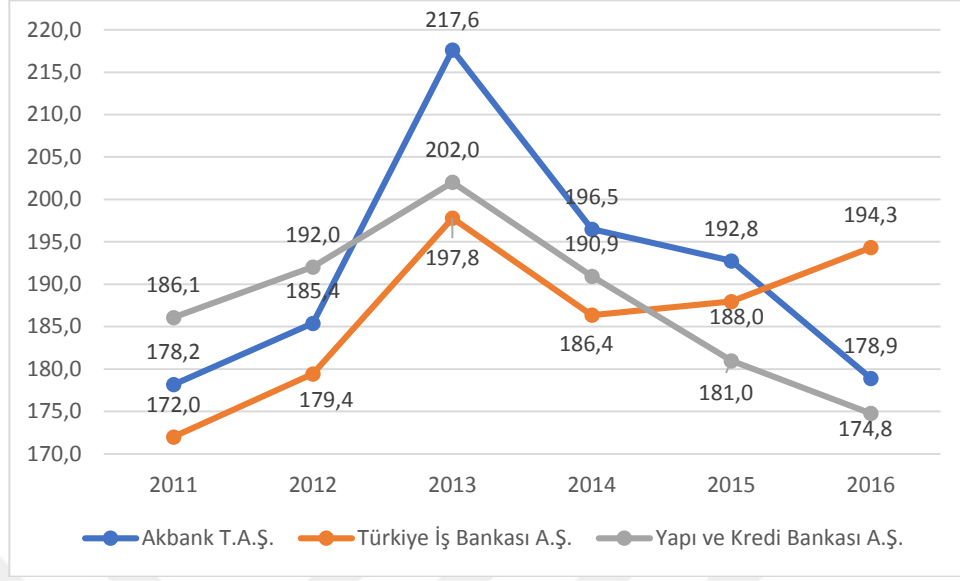

Ek 17: Seçilmiş Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranı (2011-2016).

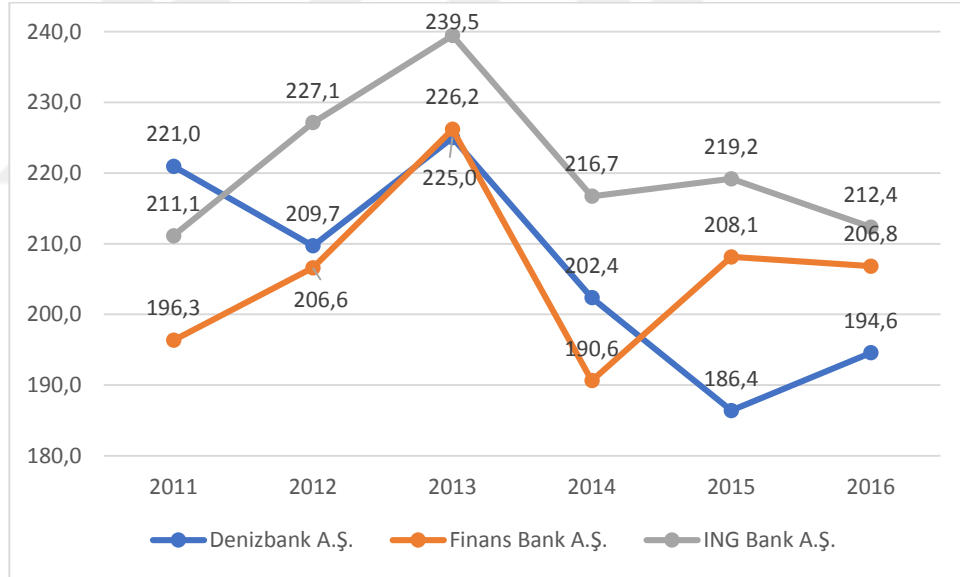
Şekil 43: Kamu Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 44: Özel Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

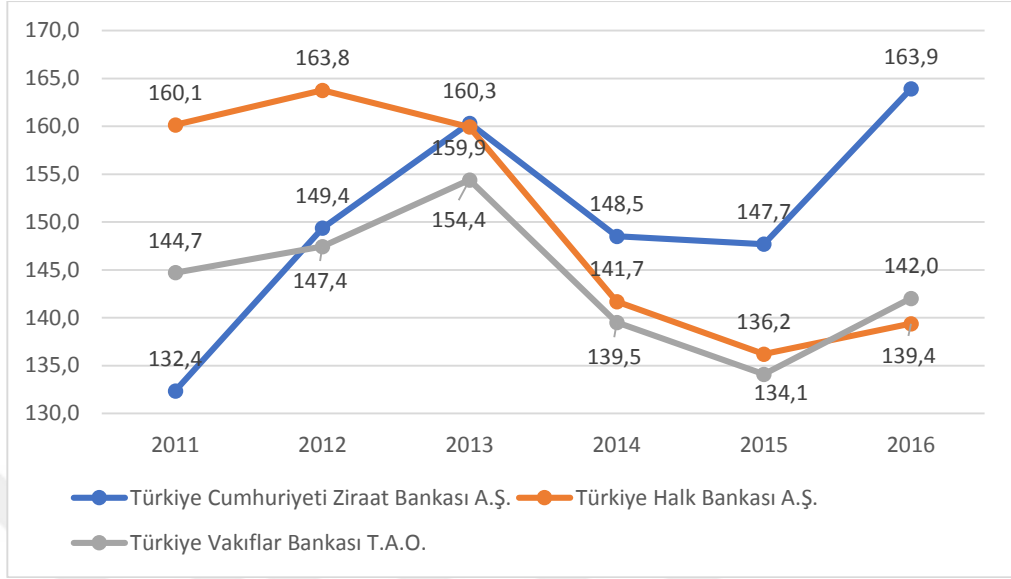

Şekil 45: Yabancı Sermayeli Bankaların Faiz Gelirlerinin Faiz Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

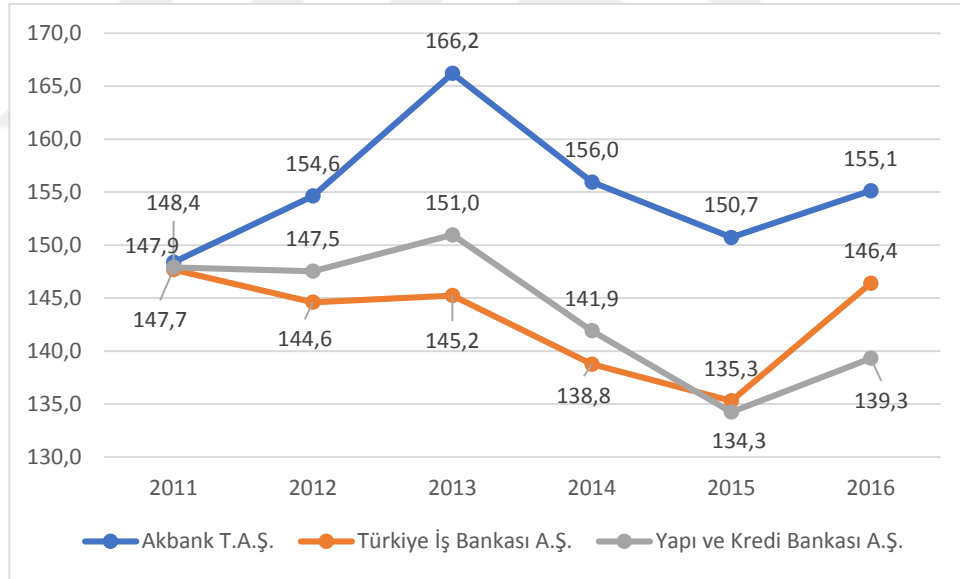

Ek 18: Seçilmiş Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranı (2011-2016).

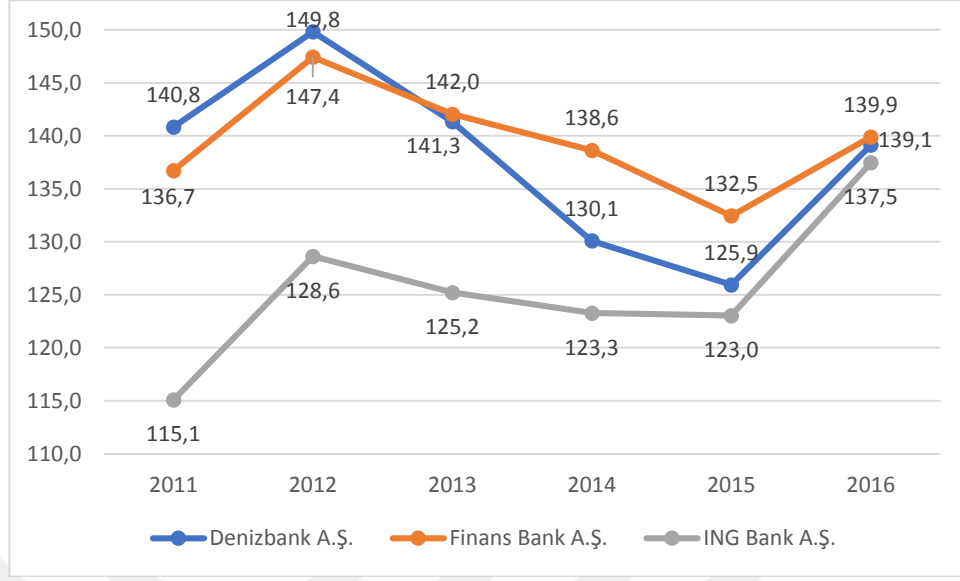
Şekil 46: Kamu Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 47: Özel Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

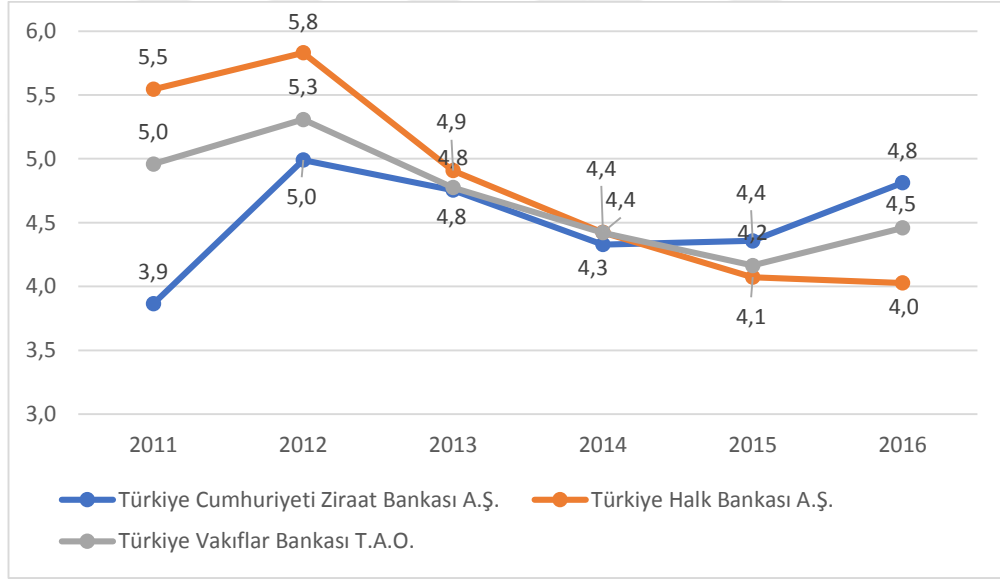

Şekil 48: Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam Gelirlerinin Toplam Giderlerine Oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

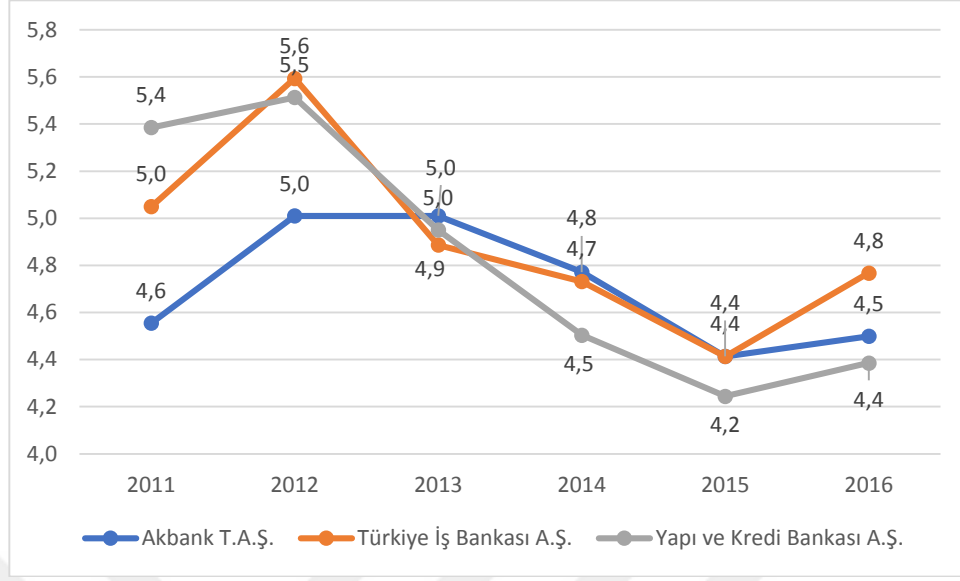

Ek 19: Seçilmiş Bankaların Toplam Faaliyet Gelirlerinin Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

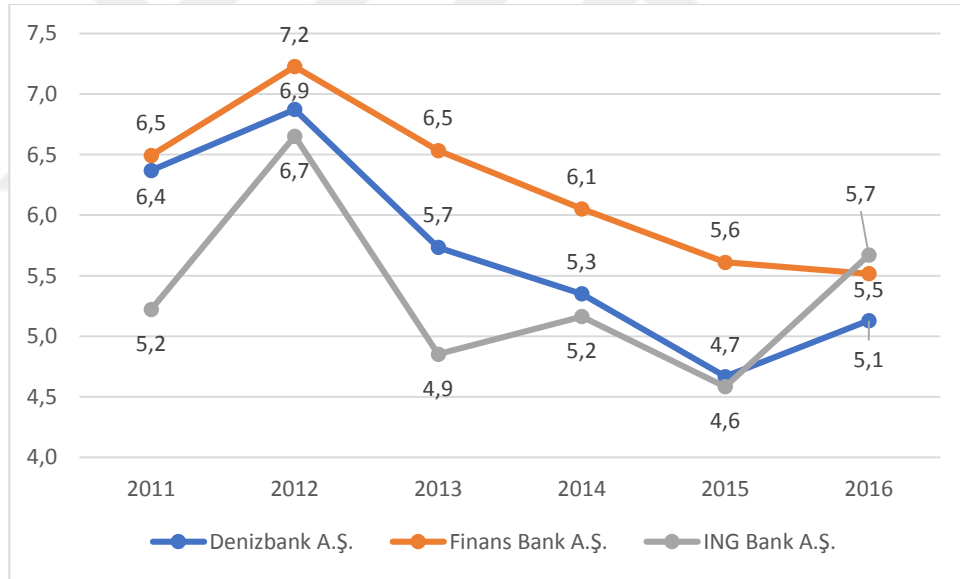
Şekil 49: Kamu Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 50: Özel Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına ilişkin Bulgular (2011-2016).

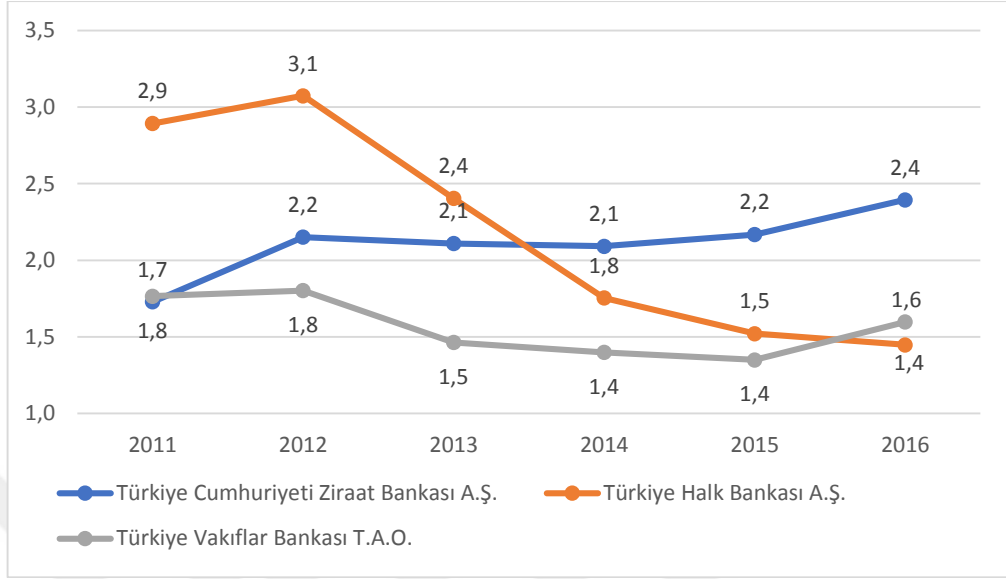

Şekil 51: Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına ilişkin Bulgular (2011-2016).

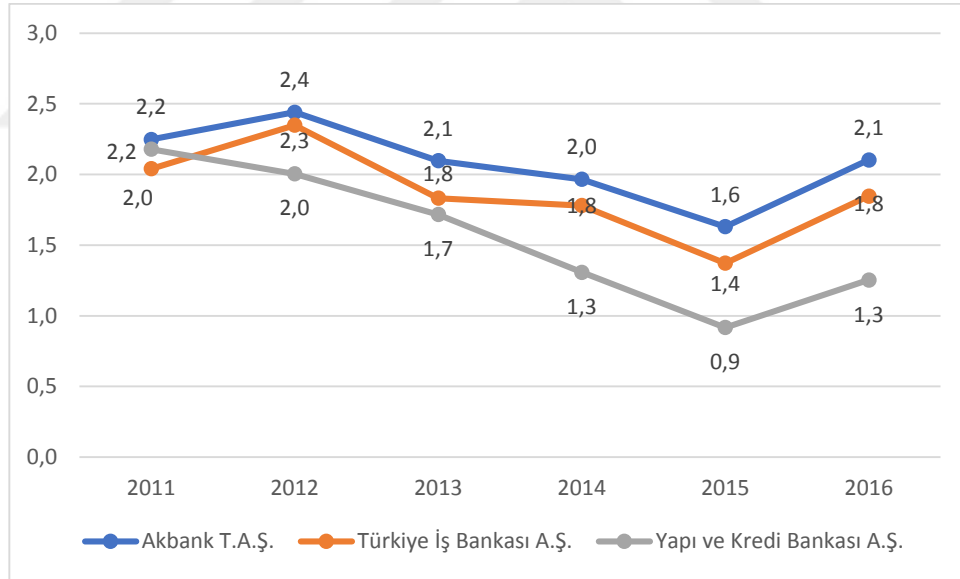

Ek 20: Seçilmiş Bankaların Net Faaliyet Karı'nın Toplam Aktiflere Oranı (2011-2016).

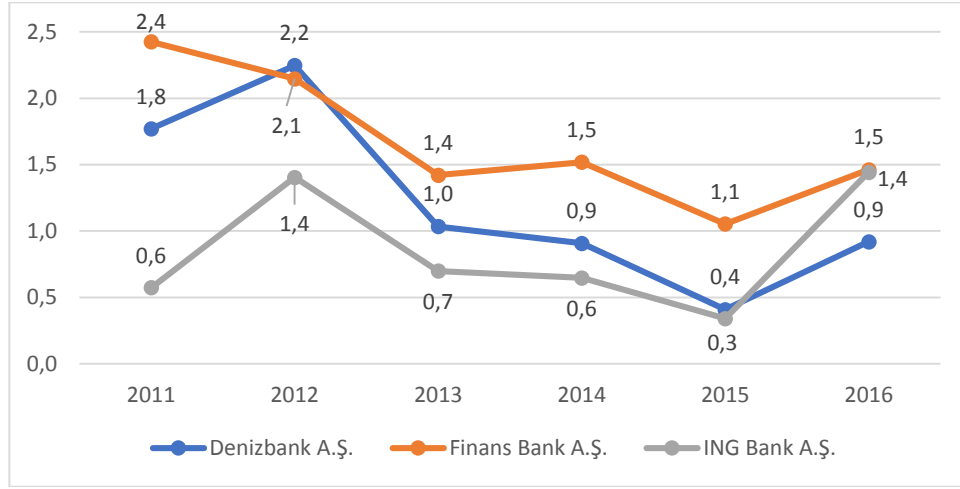
Şekil 52: Kamu Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına ilişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 53: Özel Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına ilişkin Bulgular (2011-2016).

Şekil 54: Yabancı Sermayeli Bankaların Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranına İlişkin Bulgular (2011-2016).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mustafa KOÇAK
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : 22/02/1985
Medeni Hali : Evli
Adres : Kırkkonaklar Mah. 325. Sk. 4/4
Çankaya/ANKARA
E – Posta Adresi : mkocak@thk.edu.tr
İletişim (Telefon) : (0312) 589 63 12

EĞİTİM

Lise : Karaman Anadolu Lisesi
Lisans : Gazi Üniversitesi Maliye
Yüksek Lisans : Türk Hava Kurumu Üniversitesi İşletme

MESLEKİ DENEYİM

Türk Hava Kurumu Üniversitesi Araştırma Görevlisi 2015-2016
Türk Hava Kurumu Üniversitesi Öğretim Görevlisi 2016 - Devam Ediyor

YABANCI DİL

İngilizce, Almanca